

મહાલમ ગણશિરોમણિ શ્રી દાદગધર્માનુકરણે
નમો નમ

શ્રી ગિદમેત્રના શાશ્વતધામર્મ શાસનનામ્ય વિદ્યુતે દે.
શ્રી તિલધોજી મહારાજના શ્રી વર્દમાન વર્ધેદનના
પ મવિનીત પ્રધિપ્યા સાંવી શ્રી તીર્થશ્રીજીના ૧૦૮૮
પામના શ્રી વર્દમાન તપોધર્મની આધના નિર્મિતે ૧૨
વર્દમાન તપોધર્મની ૧૦૦ ગી ઓગીના ૫ ૨ નિર્મિતે
આસેળાન કરાયેવ અનુપમ અદ્યતનમૂર્તિ સ્વ. ૨૨૨
શાગણ સુદ ૮ ને રવિવાર પાલીતાણા-લેક્ટર-૨૨ ૧૨૨૨

— ધીરાજી જેન પ્રેમ કર્યું —

— લેટ —

સકલવન્ત-તન્ત-મન્ત્રાધિગગનજીવ-શ્રીસિદ્ધચક્રેશ્વરો નમો નમ
 વિશ્વવિશ્વમનોવાહિનપૂર- શ્રીશબ્દેશ્વરપાર્થનાથો વિજયતેનમામ
 શ્રી આનન્દ-ચન્દ્ર-કિરણાવલી-કિરણ ૨

શ્રીવર્ધમાન તપો મહાત્મ્ય.

[શ્રીજ્ઞેનશાસન-માન્ય આગમાદિ સાહિત્યના આધારે
 આલેખન કરાયેલ અને પૂર્વ મહાપુરુષોના પુનિત-
 વાક્યોથી મગૃહિત થયેલ]

— આલેખનકાર અને સચ્ચકાર —

શ્રીસર્વશક્તિ-સ્વાદાત્મ્યમુદિત-જ્ઞેનશાસનના પરમ રહસ્યભૂત
 શ્રીનવપ-પિયૂષપાનોદનમગ્ધમ પમાલોકગોધસૂરો ૧-શ્રીસિદ્ધચક્ર-
 નવપદાગધ-સમાજ તથા શ્રીવર્ધમાનતપોધર્મપોષકાદ્યનેકશાસન
 દિતવર્ધ-સશ્વાસસ્થાપક-શ્રીવર્ધમાનતપો નિખ્યાન શ્રીસિદ્ધચક્ર
 ગધન-તીર્થોદારક-વૈયાકરજીસરી શ્રીઆનન્દમોધિનીરતિકા
 પન્ન્યાસમવર શ્રીચન્દ્રસાગરગણીન્દ્ર.

પ્રકાશિત

શ્રી નકપભદ્રેવજી હગનીરામજીની પેઢા

— પ્રધાન સચાલક —

શ્રેષ્ઠિ હગનીરામજી અમરચંદ

શ્રેષ્ઠિ મગનીરામજી માગાયાવજી

૬૦ સિદ્ધચક્રાવલિવર્ધ, રહસ્યપિક્ષી ખાસ, તા ઉત્તરજેન (માલવા)

વી સ ૨૪૭૨   વિ સ ૨૦૦૨   કા સ ૧૯૪૬
 આવૃત્તિ પહેલી   કિમન ૩ ૩-૦-૦   નકલ ૧૦૦૦

મુદ્રક — શ્રી ગુલાનચંદ સહનુભાઈ
શ્રીમદ્દેશ્વર પ્રી-ટીપ પ્રેમ-લાલનગર

શ્રીવદ્માન-તપોધર્માનુરાગિણી
સાધ્વીશ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજ

મરોદય પ્રેસ-જાવનગર

શ્રી વર્ધમાનતપોધર્મારાધિકા ગુરુણીજી તપસ્વિની આર્યા શ્રીમતી તીર્થશ્રીજી મહારાજનું સક્ષિપ્ત જીવનચરિત્ર

ધર્મી કુટુંબ

વર્ધમાન કાળમા ચતુર્વિધ જૈનસંઘ જેના ધર્મીકપણાનું અભિમાન લઈ શકે એવું અમદાવાદ-રાજનગર નામનું શહેર છે આખા ગુજરાત પ્રાંતનું એ મુખ્ય શહેર ગણાય છે અને મુળથી ઇલાકાના અમદાવાદ જિલ્લાનું એ પાટનગર છે જૈન શ્વેતામ્બર મૂર્તિપૂજકોની વિશેષ સંખ્યાવાળા શહેરોની ગણ-તરીમા એ શહેરનો નગર સૌથી પહેલો આવે છે

જૈનોની ઝળહળતી જાહોજલાલી અને ધર્માભિમાનના મૂર્તિમત સ્વરૂપ સરખા ગગનચુળી અનેક જૈન મંદિરો, જેનું જ્ઞાનભંડારો અને આલિશાન ઉપાશ્રયો આ શહેરમા ઠામઠામ જોવા આવે છે ભક્તિવત શ્રાવક-શ્રાવિમની ભક્તિના આકર્ષણથી આકર્ષિત ધર્મને પૂજ્ય શ્રમણવર્ગ અને શ્રમણી-વર્ગનું આ શહેરમા વારંવાર આવાગમન ચાલુ રહેતું હોવાથી તેઓશ્રીના દર્શનને પણ આ શહેરમા ઠામઠામ ધર્મ શકે છે.

બીજા શહેરની અપેક્ષાએ આ શહેરમા રહેતા શ્રાવક શ્રાવિકાના મમુદાયની ધાર્મિક અને સામાજિક વિષયમા આળાદી

અને અશુદ્ધ વિશેષ પ્રમાણમાં જોવાય છે અનેક જૈન મહર્ષિદેવ, અનેક જૈન પડિતો, અનેક જૈનધર્મનિષ્ઠ પુરુષ પુત્રો અને અનેક સુશીલ શ્રાવિકાઓથી વિભૂષિત થયેલા આ શહેરની બરોબરી કરી શકે એવું આખા ભારતવર્ષમાં બીજું કોઈ શહેર જાણેજ હશે.

આ શહેરના અનેક દર્શનીય સ્થાનોમાં ૨૫૦ શેઠ હઠીલાઈએ શહેરની બહાર બધાવેલા અને બહારની વાડીને નામે જોળખાતા વિશાળકાય બાવન જિનાલયવાળા જૈન મંદિરની પણ ગણના થતી હોવાથી દેશ-દેશાવરથી અમદાવાદમાં આવનારાઓ ઘણે ભાગે તે મંદિરના દર્શન કર્યા વિના રહેતા નથી.

કાપડના ઉદ્યોગમાં તો આ શહેર હિંદુસ્થાનનું લેકેશાયર ગણાતું હોવાથી આ શહેરમાં અનેક મીલો આવેલી છે બીજાં વહેપાર પણ અહીં જહોળા પ્રમાણમાં ચાલતો હોવાથી ગાંતરે જોટાઓ અને મારફીટોની સંખ્યા પણ વિશેષ છે.

જાહેર રસ્તાઓ ઉપરાંત આ શહેરની વસ્તીને રહેવા માટે મોટી મોટી પોળો અને પોળોની અદર પણ પોળોની તથા નૂંદીનૂંદી પોળોને જોડનારા રસ્તાઓની રચના એવી બૂલ બૂલામળી રીતની જોવામાં આવે છે કે જાણીતો માણસ એક પોળમાંથી બીજી પોળમાં પાંચ જ મીનીટમાં જઈ શકે છે જ્યારે અજાણ્યા માણસને ફરીને જવું પડતું હોવાથી પચાશ મીનીટ લાગે છે તેથી તથા આ શહેરની કોઈ કોઈ પોળનું નામ વિચિત્ર પ્રકારનું સાબળીને ખેદ તથા આશ્ચર્યનો પણ અનુભવ થાય છે.

આ શહેરમાં બદ્ધથી શરૂ થઈ શહેરના મધ્યભાગમાં

અર્થને ઠેઠ સ્ટેશન સુધી જનારો તથા રસ્તામાં આવતી અનેક પોળોને, બળરોને અને મહોલ્લાઓને પોતાની માથે જોડનારો એક રાજમાર્ગ આવેલો છે તે રાજમાર્ગના અગમ્ય રીચીરોડ નામના રસ્તાની સાથે જોડાયેલી, જૈન ચોસવાળોની ભરથક વસ્તીવાળી, અનેક ધનાઢ્યોના નિવાસરૂપ તથા 'રતન' નામને સાર્થક કરે તેવી ગતનપોળ નામની એક મોટી પોળ આવેલી છે

એ રતનપોળમાં પ્રવેશ કરતા નજીકમાં જ જમણા હાથ તરફ આસન્નોપકારી શ્રી મહાવીર પ્રભુના મહિરથી અને ધર્મોષ્ઠ શ્રાવક સમુદાયથી વિભૂષિત થયેલી નગીનાપોળ આવેલી છે

આ નગીનાપોળમાં વીસમી સદીની શરૂઆતમાં રજીછોડકાસ નામે એક ધર્મોષ્ઠ શ્રાવક રહેતા હતા તેઓ સ્વભાવે શાત, ગભીર, વિચારવત, ન્યાયી, વ્યવહારકુશળ, ઉદાર અને ધર્માભિમાની પુરુષ હતા વિદ્વાન આધુઓના સમાગમથી તેમનામાં શ્રાવક ધર્મને અનુમરના સંસ્કારો નારા પ્રમાણમાં જાગૃત થયા હતા

તેઓ મોટી આકાક્ષાવાળા અને દરેક કાર્યમાં ઉત્સાહી હોવાથી જાતમહેનત અને લાગવગના જોરે સગકારી નોકરીમાં પ્રથમ જોડાયા ન્યાય અને પ્રમાણિકપણાથી તેમાં તેઓ ધીર ધીરે આગળ વધતા ગયા તેમની નીતિ-રીતિ સારી હોવાથી ઉપરી અધિકારીઓનો તેમના ઉપર સદા સહાનુભૂતિ નહોતી હતી ભાગ્ય પણ તેમની સહાયતા કરવા લાગ્યું, મરણ કે પૂર્વના પુણ્યનો જ્યારે પ્રાદુર્ભાવ થાય ત્યારે આશુગાળુના સયોગોને અનુકૂળ થતા વાર લાગતી નથી અર્થાત્ પુણ્યવતને જગતમાં કોઈ વસ્તુ દુર્લભ હોતી નથી

પ્રમાણિકપણથી મરકારી નોકરી કરતા કરતા તેમના દરબજાની ચઢતી થતા થતા છેવટે મામલતદારના જવાબદારી બધા અધિકાર ઉપર તેઓ આડઠ થયા તે હોદ્દા પર રહીને તેમણે પોતાના વિવેક અને બુદ્ધિથી ઉપર અધિકારીયોના વિશ્વાસ પ્રાપ્ત કરીને તેમણે ઘણા વર્ષ પર્યંત એ અધિકારને ભોગવ્યો. વચ્ચે જ્યારે કોઈ વિધ્ન આવી પડતું ત્યારે કુનેહ પૂવક તેને દૂર કરી પોતાના માર્ગને સરળ કરી દેતા હતા.

આવા ઉચ્ચ અધિકાર પર હોવાથી જૈનસમાજમાં તથા જૈનેતર સમાજમાં પણ તેમની લાભવગ અને પ્રતિષ્ઠાના પુનીત પાયા નખાયા હતા.

શેઠ જલ્મોડદાસભાઈનું સામારિક જીવન પણ સુખી અને મારું મરકારી હતું. સસારની હીવાના લાગા પરિચયથી તેમને હરિલાલ અને વાહીલાલ નામના બે કુનીન પુત્રો થયા હતા.

પાત કેળવાયેલ હોઈને શેઠ જલ્મોડદાસભાઈએ પોતાના બન્ને પુત્રોને શુજરાતી શિક્ષણની સાથે વર્તમાનકાળમાં ઉપયોગી જણાતા અંગ્રેજી શિક્ષણને અપાવી સારા શિક્ષિત કર્યા. પોતાની કુશળ બુદ્ધિ અને ઉત્માદપૂર્વકના અભ્યાસથી મોટા પુત્ર હરિલાલભાઈએ દરેક પરીક્ષા પાસ કરીને વકીલ થઈ વકીલાત િ મનદ પ્રાપ્ત કરી.

ત્યાર પછી યોગ્ય ઉંમર જાણીને હરિલાલભાઈના લક્ષ્મીરાયપુર-કામેચ ની પોળમાં રહેતા સુત્રાવક ની મોતીબાઈ નામની સુશીલ કન્યા સાથે કરવામાં આવ્યા.

પરંતુ પછી મોતીબાઈ પિતાના ઘરને છોડીને આર્થ

કન્યાઓ માટેના અવિચળ નિયમ સુજળ સ્વશુર ગૃહે આવ્યા તેમના પુનીત પગલા અને સહકારથી ઉત્સાહી બનેલા હાલિવા બાઈએ ખેડાની હાઈકોર્ટમાં વકીલાતની પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી પોતાની પ્રમાણિકતા અને કુશળતાને લઈને તેમની ગણતરી પ્રસિદ્ધ વકીલોમાં થવા લાગી, તેથી ધીરે ધીરે ઇજ્જત અને આબરુની સાથે તેમને દ્રવ્યપ્રાપ્તિ પણ સારા પ્રમાણમાં થવા લાગી વકીલાતના ધધામાં આરી ગીતે જામી ગયા પછી તેમણે પોતાના આખા કુટુંબને પણ ખેડે બોલાવી લીધું અને ખેડા શહેરનું નાગરિક જીવન જીવવા લાગ્યા વકીલનો ધધો ઘણો જ પ્રવૃત્તિમય હોવા છતાં પણ નાનપણથી ધર્મના મસ્કારો પહેલા હોવાથી પોતાની શ્રાવક તરીકેની ફરજમાં તેઓ કદિ ચૂંતા નહિ

સુબઈ ઇલાકાના ખેડા જિલ્લાનું પાટનગર હોવા ઉપરાંત આ ખેડા શહેર ઐતિહાસિક અને જીવજંતુ નગર છે ઇતિહાસમાં એ શહેર ખેટકપુર તરીકે ઓળખાય છે

આ ખેડા શહેરમાં જૈન મંદિરો, ઉપાશ્રયો અને પ્રાચીન જ્ઞાનભંડારો તથા ધર્મચૂસ્ત શ્રાવક-શ્રાવિકાનો સમુદાય પણ સારા પ્રમાણમાં છે

ખેડા શહેરની બે બાજુએ આવેલી સેદી અને વાવક નામની નદીઓનો સંગમ ખેડા શહેરની નજીકમાં જ વચેદો હોવાથી લોકિક તીર્થ જેવું તો ખેડા છે જ, પરંતુ ખેડાને તીર્થ તરીકે ગણાવનાર અને એની પ્રમિદ્ધિમાં વધારો કરનાર તો એની નજીકમાં જ આવેલું અને સાચાદેવના નામથી પ્રસિદ્ધ ચચેલું માતર નામનું તીર્થસ્થળ છે ખેડાની અત્યંત નજીકમાં હોવાથી તથા યાત્રીઓ ઘણા ભાગે ખેડે થઈને જ

માતરની યાત્રાએ જતા હોવાથી ‘ જેડા-માતર ’ તરીકે જ એ ઓળખાય છે

માત મા શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનનું આસપાસ બમતી વાણી અને બાવન જિનાલયવાણી તથા બિચાર્ધમા આકાશની સાથે હરિક્ષા કરતું અત્યંત સુંદર મંદિર છે તીર્થની યાત્રાએ આવનારાઓની શુભેચ્છાઓ શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનના અધિષ્ઠાત્ર દેવ-દેવીઓના પ્રતાપે શીઘ્રતાથી સંકળ થતી હોવાથી તથા એ તીર્થે ૧ કોર્મપણુ બનની આશાતના કરનારાઓને તેના માઠા ફળની પણ જલ્દી પ્રાપ્તિ થતી હોવાથી એ તીર્થના તીર્થપતિ શ્રી સુમતિનાથ પ્રભુની આચ્છાદેવ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ થયેલી જણાય છે એ તીર્થની યાત્રા કરનાર હરકોઇને શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા અમરકારિક હોવાને આભાસ થયા વિના રહેતો નથી જોનું તીર્થ હોવા છતાં આસપાસના ઘણા જોનેનરો પણ સાચાદેવની યાત્રાએ આવના હોવાથી આખા જેડા જિલ્લામા એ તીર્થે ૧ ઘણી જ પ્રસિદ્ધિ થયેલી છે જે તીર્થની યાત્રા કરનારા અનેક નર-નારીઓએ અઢાપૂર્વક સાચાદેવની યાત્રા કરીને પોતાના આત્માને પાપ રહિત કરી દેવત્વનો સાચો સાક્ષાત્કાર કર્યો છે એવા એ તીર્થના તથા તીર્થપતિના મળધમા વધારે તો શુ કહી શકીએ ? દૂધમા એજુ જ જણાવી શકીએ કે-“ તીર્થપતિ અને તીર્થ ॥ એવા એ તો મોક્ષમાર્ગના મેવા છે ”

હરિલાલભાર્ગના નાનાભાઈ વાડીલાલભાર્ગ પણ બાળીગણીને હોશિયાર થયા એટલે પિતાની લાગવગથી તેમને બોરમદના મરકારી ખાતામા સેકેટરીની જગ્યા મળી તે બે ને બાઈઓએ

પોતપોતાની લાઈનમા પ્રમાણિકતાથી કામકાજ કરતા કરતા
જન સમુદાયમા સારી પ્રતિષ્ઠા અને પ્રીતિ મેળવવા ઉપરાત
દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ પણ સારા પ્રમાણમા કરી

ગુણવત્તા શ્રીમતી ગજરાબહેન દોહડા

જળ તુમ આયે જગતમે, જગત હસત તુમ રોય,
અબ ઐસી કરણી કર ચલો, તુમ હસો જગ રોય ૧

ખેડાનગર સોહામણ, જિનમદિર મોહાય,
દેવશુરની ભક્તિ કરે, આવકનો સમુદાય ૨
નાના ભાગ મદિરો, જિનશાસન શબ્દમાર,
ભક્તિ કંઈ જે ભાવધી, તં ઉતરે ભવપાર ૩

ખેડાનગરના રહેલા હરિલાલભાઈને ઉત્તરોત્તર પૈસા અને
પ્રતિષ્ઠાની પ્રાપ્તિમા આરો વધારો થતો ગયો વકીલના ધધા
ઉપરાત મમય મેળવીને સમાજના ઉપયોગી તથા પરોપકારના
કાર્યમા પણ તેઓ રસ લેતા હોવાથી સમાજના આશીર્વાદ
મેળવતા થયા જૈન સમાજના ધાર્મિક કાર્યોમા ભાગ લેવાનું
પણ તેઓ કદિ ચૂકના નહિ એ પ્રમાણે તેઓ પોતાનો
જરાપણ મમય જરનાદ કરતા નહિ

હરિલાલભાઈના ધર્મપત્ની શ્રીમતી મોતીબાઈ સ્વભાવે
સુશીલ, નિયમિત અને ધર્મપરાયણ હોવાથી તેમના કુટુંબનું
આરોગ્ય લોકોમા પ્રશસનીય ધર્મ પડયું હતું પૂર્વના પુણ્યના
પ્રતાપથી ધનની આવક, સંપત્તિ અને નીરોગી કુટુંબ તથા

લોકમા માન-પ્રતિષ્ઠા વગેરે દરેક પ્રકારની અનુકૂળતાથી હરિ લાલભાઈને સસાર મુખરૂપ ગણાતો હતો.

સતતિમા સૌથી પહેલા તેમને એક પુત્રસ્તનની પ્રાપ્તિ થઈ હતી, તે પુત્રનું નામ કેશવલાલ પાડવામા આજ્યુ હતું, ત્યારપછી બીજી સતતિમા તેમને સ ૧૯૪૦ ના ગ્રાવણ માસમા એક ક યાસ્તનની પ્રાપ્તિ થઈ સગા સગાંધીઓને નિમત્રણ કરી જમાડીને તેઓની હાજરીમા તે કન્યાનું નામ ગજગ-છદેન પાડવામા આજ્યુ.

શંભે શંભે ન માણિક્ય, મૌક્તિક ન ગણે ગણે ।

સાધવો નહિ મર્વત્ર, ચન્દન ન ઘને ઘને ॥ ૧ ॥

લાવાર્થ—દરેક પર્વતમાથી જેમ મણિ-માણિકની પ્રાપ્તિ થતી નથી, દરેક હાથીના કુબસ્થળમાથી જેમ માતીની પ્રાપ્તિ થતી નથી અને દરેક વનમાથી જેમ ચંદનની પ્રાપ્તિ થતી નથી તેમ મનજન પુરુષાની પ્રાપ્તિ પણ સર્વ ઠેકાણે થઈ શકતી નથી.

અવિધમા મહાન્ લાભને પ્રાપ્ત કરનાર આ પુણ્યવતી જન્મશબ્દેનના જન્મ થયા પછી ઘરના સર્વ માણસોના મુખ-શાંતિમા અને વૈભવમા વધારો થવા લાગ્યો. વિશેષ ‘ભાગ્ય શાળીને ઘેર ભૂત રજે’ એવી કહેવત એમના મળધમા સફળ થતી જણાના લાગી.

આ મસારમા ઘણે ભાગે શારીરિક, માનસિક અને આર્થિક સપદાઓના વધારામા વધારો થતો અને ઘટાડામા ઘટાડો થતો જેમ જોવામા આવે. તેમ આ નસીબવતી નિર્ભળ

દુન્યાનો જન્મ થયા પછી હરિલાલભાઈના આરોગ્ય, આજટ, સ પતિમા ઘણો જ વધારો થતો ગયો અર્થાત્ લરતી થવા નાગી

માતા, પિતા અને સગા-મજાનીઓ ઉપરાત જે કોઈ પણ આ બાળાને જુએ તે જધા સણ સણ થઈ જતા અને કહેતા હતા કે-આ બાળાનું ભવિષ્ય જહું સારું હોવું જોઈએ, એવું એના આકર્ષક ચહેરા ઉપરથી અનુમાન થાય છે

શુભ નામકર્મના ઉદયથી સૌને પ્રિય લાગતી આ બાળાને એની સમીપમા આવનારા જધા જ માણસો ગમાડતા અને મીઠાશથી બોલાવતા હતા જ્યારે એ પાંચ વર્ષની થઈ ત્યારે માળાપે એને નિશાળે લણવા મૂકી નિશાળમા તથા ઘરમા શિક્ષણ લઈને ગુજરાતી આ-બોપડી સુધીનો અભ્યાસ થયો ગજરા પહેનને ખીણ જે નાની પહેનો હતી ત્રણ પહેનોમા ગજરા પહેન મોટા તો હતા જ તે ઉપરાત સૌથી વધારે ંલ, શાત, ગભીર અને જોછાબોલા પણ હતા પૂજ્ય માતુશ્રીની સાથે હ મેશા જિનમદિરે દર્શન કરવા તથા ઉપાસ્યમા સાધુ મહારાજ જે સાધ્વી મહારાજ ગિરાજતા હોય તો તમને વદના કરવા પણ જતા હતા તથા ધર્મનું જ્ઞાન પણ થોડું થોડું મેળવતા હતા જ્યારે સમય મળે ત્યારે ઘરમા સામાયક લઈને તેમા પોતાનો ધાર્મિક અભ્યાસ વધારતા હતા તથા ઘરના દરેક કાર્યમા પોતાની માતાને મદદ કરતા હતા માતા-પિતાની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર આ ગજરાપહેને એ પ્રમાણે વ્યાવહારિક તથા ધાર્મિક શિક્ષણને પોતાના જીવનમા જોતપ્રોત કર્યું હતું

સાસારિક કારણોને લઈને અમદાવાદ વિગેરે ઘણે ઠેકાણે જવા આવવાનું થયા કરતું હતું તથા તીર્થયાત્રાદિ ધાર્મિક

કારણોને લઈને પણ ઘણે ઠેકાણે મુસાફરી કરવાનું થતું અને તેમાં અનેક પ્રકારના અનુભવો થતા હતા તે ઉપરથી આખી દુનિયાની લાઈનથી જુદી જ લાઈનમાં ભવિષ્યમાં મુસાફરી કે નારા આ ગજરા જોઈતના આત્માને એવા પ્રકારનો વિચાર ઘણીવાર આવી જતા કે-દુનિયાની આ બધી ધમાલોની સાથે આત્માનું હિત છે કે અહિત ?

ગજરાજોઈતને પૂજ્ય માતૃશ્રીની સાથે અગર તો એકલા જ્યારે ઉપાશ્રયમાં પૂજ્ય સાધ્વીઓને વડના કરવા જવાનું થતું ત્યારે પૂજ્ય સાધ્વી-સમુદાયના ભણવા-ગણવાના તથા ધર્મક્રિયા કરવાના ઉત્સાહને અને તેમના પાપરહિત પવિત્ર જીવનને જોઈને તેમના મનમાં પણ એમ થતું કે-મારું જીવન પણ આ આર્યાઓની માફક ધર્મમય બની જાય તો કેવું સારું ?

ઉપર જણાવ્યું તેમ સાસારિક પ્રવૃત્તિઓમાંથી ગજરાજોઈતનું મન પાછું હઠતું મધુ પરતું તેમના માળાપે તો તે સમયમાં તેમના લગ્નનું પણ નક્કી કરી નાખ્યું

અમદાવાદ શહેરમાં માણેકચૌકથી શરુ થઈને રોશન સુધી જનારો કાળુપુર રોડ નામનો એક પ્રસિદ્ધ રાજમાર્ગ આવેલો છે તે રાજમાર્ગની સાથે જોડાતી અનેક પોળોમાં ‘કડીયાની પોળ’ એ નામની એક પોળ છે તે પોળમાં કુસુમગરના ઉપનામથી જાણખાતા દશા પોરવાડ શાંતિના રાા ચુનીલાલ જયસદ નામના એક શ્રાવક રહેતા હતા ભણીગણીને હુશિયાર થયેલા, તદ્દરસ્ત અને વ્યવહારકુશળ થયેલા તેમના સુપુત્ર અમૃતલાલભાઈની સાથે આ ગજરાજોઈતનો વિવાહ સબધ નક્કી કરવામાં આવ્યો

મ ૧૯૫૩ ના ગ્રીષ્મ ઠાળના વૈશાખ માસના એક શુભ દિવસે માતા પિતાએ ગજરાજેનનું લગ્ન કર્યું વિનયવની અને સુશીલ ગજરાજેન પરણ્યા પછી પિતાના ઘરને છોડીને શ્વશુર ગૃહે આગ્યા, અને સસારરૂપી પિજરામા પૂરાયા સાધ્વી થવાના એમના મનોરથ હાલ તો હવા ખાતા થઈ ગયા એ વાતને વર્ષોના વર્ષો વીતી ગયા ઠાળને જતા કાંઈ વાર લાગતી નથી સર્વલક્ષી સમય દરેક વસ્તુના સ્વરૂપને પલટાવી નાખે છે અર્થાત્ નવાને જૂનું અને જૂનાને જીર્ણ બનાવી દે છે

ગજરાજેનને સસારની લીલાનો અનુભવ કરતા કેટલાક વર્ષો વીતી ગયા તે દરમ્યાન તેમને સસારરૂપી વૃક્ષના ફળ સમાન અનેક પુત્ર-પુત્રીઓની પ્રાપ્તિ થઈ પરંતુ તેઓમા એક વિમલા નામની પુત્રી સિવાય સર્વ અ પ જીવી હોવાથી સર્વનું પરવોકગમન થઈ ગયું અર્થાત્ મતતિમા ફળ એક વિમલા નામની કન્યા જ જીવતી હતી

મસારરૂપી પિજરામા પૂરાયેલા હોવા છતા પૂર્વ જાળેલી વૈરાગ્ય-વાસનાને પ્રતાપે ધરના કામકાજને અપજતાથી આટોપી લઈને ગજરાજેન બનતા પ્રયત્ને વિદ્વાન મુનિઓના વ્યાખ્યાન સાંભળવાનું અને સાધુ-સાધ્વીના દર્શન કરવાનું ચૂકતા નહિ તેમની વૈરાગ્ય-વાસના રાખથી ઢકાયેલા અગ્નિની માફક પ્રદીપ્ત રહી શકી હતી, તેથી જ્યારે મમય મગી આવે ત્યારે ધરમા સામાયક તથા પ્રતિક્રમણ પશ્ય કરતા હતા

એક વખત એવું બન્યું કે આખા શહેરમા પ્લેગનો બચકર ઉપદ્રવ શરૂ થયો કર્મસયોગે એમના ધરમા એક સાથે ચાર   લાગુ પડ્યો પ્લેગ એ એપી

શ્રીમતી હીરશ્રીજી પાસે દીક્ષા લીધી, તેમનું નામ સુનદાશ્રીજી પાડવામાં આવ્યું. ગજરાજદેવને જાણપ્રદાયારિણી પૂજ્ય શિવશ્રીજી મહારાજના તથા શ્રીમતી તિલકશ્રીજી વિગેરે સમુદાયના આચાર-વિચાર, સપ-સોજન્ય અને બચવા-ગણવાની તત્પરતા જોઈને તેમની પાસે દીક્ષિત થવાની ભાવના તો હઠ થઈ પરંતુ પોતાની જાળપુત્રી વિમળાને લઈને તેનો અમલ કરવામાં વિવળ થયો.

ત્રિવેણી સંગમકૂપ ગુરુણીપદવિભૂષિત વ્રજ માધવીઓ.

જનની જણુ તો ધર્મજન, કા દાતા કા શૂર,
નહિતર રહેજે વાજણી, મત ગુમાવોશ નૂર ૧
બડા બડાઈ ના કરે, બડા ન જોલે જોલ,
હીરા ગુખસે ના કહે, લાજ હમારા મોલ ૨

પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજ તથા પૂજ્ય તિલકશ્રીજી મહારાજનું જીવનચરિત્ર અન્ય પુસ્તકમાં છપાઈ ગયું હોવા છતાં ગજરાજદેવની દીક્ષાના પ્રસંગ સાથે તે જાનને પૂજ્યોના જીવન સંકળાયેલા હોવાથી તે સંબંધી થોડો પરિચય અહીં આપવાનું ઉચિત જણાય. ■

ગોરમગામ પાસે આવેલા રામપુરા-બઢોડાને નામે જોળ ખાતા રામપુરામાં શેઠ જીમખરામ સઘજીભાઈ રહેતા હતા તેમની ધર્મપત્નીનું નામ અનામ્નાઈ હતું તેમને ઘેર સ ૧૬૦૮ માં એક પવિત્ર આત્માનો પુત્રીપણે જન્મ થયો. જાણીતા તે પુત્રી શિવપુરના માર્જે જ સચરનારી હોવાથી કુદરતે કેમ જાણે નામ પાડવામાં કાઈ સંકેત કર્યો હોય તેમ તે પુત્રીનું નામ તેની ફાઈમાએ શિવકુવર પાડ્યું.

શિવકુવરબાઈ લાડ-કોડમા ઉછરતા હતા, અને યોગ્ય ઉમર થયા પછી માતાપિતાએ નિશાળે બેસાડ્યા નિશાળમા શુજરાતીનો તથા ઉપાશ્રયમા માધ્વીજી પાસે ધાર્મિક અભ્યાસ કરવામા તેઓ ખતવાળા હોવાથી સમયાનુસાર કેળવણીને દુશિયાર થયા ન થયા એટલામા તો એમના પૂજ્ય માતૃશ્રીનું અવસાન થઈ ગયું

શિવકુવરબાઈને જો કે જીજ્ઞાસા-બહેન હતા પરંતુ તેઓનાથી આ શિવકુવરબાઈનો આત્મા કોઈ જુદા જ પ્રકારનો હતો એમ તેઓના વર્તન ઉપરથી જણાઈ આવતું હતું એમના આત્માએ આ સમારના બધેનોમા બધાવાને માટે નહિ પરંતુ તે કારમા બધેનોને તોડવાને માટે જ જન્મ ધારણ કર્યો હતો

અબાળાઈના સ્વર્ગવાસ પછી જીમખરામ ચેટે ચોથું વ્રત ઉચરવાનો વિચાર કર્યો તેવામા પૂજ્ય શ્રીમતી જયશ્રીજી મહારાજ રામપુરા પધાર્યા તેમના ઉપદેશથી સ ૧૯૨૪ મા એમણે ચતુર્થ વ્રત ગ્રહણ કર્યું તે વખતે પૂજ્ય સાધ્વીજીના ઉપદેશથી દીક્ષા લેવાની ભાવનાવાળો તેમની ૧૬ વર્ષની પુત્રી શિવકુવરે પણ ચતુર્થ વ્રતનો સ્વીકાર કર્યો

નિરંતર ધર્મક્રિયાના રસિયા શિવકુવર બહેનને ચતુર્થ વ્રત લીધા પછી દીક્ષા વિનાનું જીવન બહુ જ દુઃખમય બાસવા લાગ્યું તેમણે તેમના પિતાશ્રીને વિનંતિ કરી કે-હવે મને જલદી દીક્ષા અપાવો જીમખરામ ચેકનું હૃદય પણ ધર્મરંગથી રંગાયેલું હોવાથી અને પુત્રીમા દીક્ષાની યોગ્યતા તથા તેની ૬૬ ભાષના બાણતા હોવાથી ઘણા જ પ્રેમથી દીક્ષા લેવા

અનુભૂતિ આપી ! ધન્ય છે આવા પવિત્ર આત્માઓને !
 ધન્ય છે પિતા તરીકેની કરજ અહા કરનાર આવા પુણ્યવત
 પિતાશ્રીઓને ! !

માગરગચ્છમા ક્રિયાશાસ્ત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધ યશ્વંત્રી ગયેલા પ
 શ્રી નેમમાગરજી મહારાજના સમુદાયના આબૂષણરૂપ, ક્રિયા
 પાત્ર, શાસ્ત્ર, ગણીત અને વિદ્યાનું શ્રી રવિસાગરજી મહારાજ
 તે વખતે વિદ્યમાન હતા તેમની આજ્ઞામા રહેનાર સાધ્વીજી
 શ્રીમતી જહાવશ્રીજી તથા તેમની શિષ્યા શ્રીમતી જયશ્રીજી
 હતા તે બંને સાધ્વીજીઓ આમાતુશામ વિહાર કરીને આવિ
 ઠાઓના આચાર-વિચારમા મુધારો કરવાનો ઉપદેશ આપીને
 તથા તેઓને ધાર્મિક ક્રિયાકાંડમા અને ભણવા-ગણવામા ભેડીને
 ઘણો ઉપકાર કરી રહ્યા હતા તેઓનું પાટણમા પધારવું થયું
 અને શાસ્ત્રમૂર્તિ પૂજ્ય શ્રી રવિસાગરજી મહારાજ માહેન પણ
 પાંજી શહેરમા પધાર્યા

સ ૧૬૨૨ ના જોક વડી ૧૦ ને દિવસે પૂજ્ય શ્રી રવિસા
 ગરજી મહારાજ સાહેબના વરદ હસ્તે શિવકુવળ ખેંચેને પાટણ
 મા દીક્ષા અહણ કરી તે વખતે દીક્ષિત અવસ્થાનું નામ
 પાડવામા પણ પહેલાની માફક કેમ જાણે કુદરતે જ સંકેત
 કયો દેાય તેમ ગુરુમહારાજે પણ નામ પાડવામા શિવ શબ્દને
 આશ્રય લઈને શ્રીમતી જયશ્રીજીની શિષ્યા તરીકે વાસદેવ
 નાખી શિવશ્રીજી નામ પાડ્યું ૧૬ વર્ષ પી કુમારિકા અવ
 સ્થામા પ્રત્યક્ષ મતને ધારણ કરી ૧૮ વર્ષની સરયોવન
 અવસ્થામા દીક્ષા અંગીકાર કરી માધ્વી સમાજમા એક આદર્શ

રૂપ શિવશ્રીજી સાધ્વી ગણાયા અને તે ઉપરાત કેટલાએક
જીવોને ધર્મમા જોડાવાના નિમિત્તરૂપ બન્યા.

સં ૧૬૨૮નું પહેલું ચાતુર્માસ પાટણમા જ પૂરું થયા
પછી સં ૧૬૨૭ માં શ્રી રવિસાગરજી મહારાજે યોગોદ્ધત્ત
કરાવીને શિવશ્રીજી મહારાજને વડી દીક્ષા પણ પાટણમા જ
આપી વડી દીક્ષા થયા પછી સાધ્વીના આચાર-વિચારનું
ઉત્તમ રીતે પાલન કરતા, બણવા-ગણવાનો ઉદ્યમ કરતા, તપ
સ્વાધ્યાયનું આચરણ કરતા, આમાનુષામ વિકાર કરીને અનેક
સ્થાવર-જંગમ તીર્થની યાત્રા કરતા તથા ઘણા જીવોને ધર્મ-
માર્ગમા જોડતા વીસ-પચીસ વર્ષો વીતી ગયા તેટલા કાળમા
એમના તપ-તેજાદિ શુદ્ધોથી આકર્ષાઈને સસારના ઝાઝામાથી
છૂટવાની અભિલાષાવાળી કેટલીએક આવિકાઓએ એમની પાસે
સંયમનો સ્વીકાર કર્યો હોવાથી એમના શિષ્ય-પ્રશિષ્યારૂપ
પરિવારમા પણ ઘણો વધારો થઈ ગયો હતો.

શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજની પાસે ઝોંઝુવાડાની એક
બહેને દીક્ષા લીધી તેનું નામ સૌભાગ્યશ્રીજી પાડ્યું હતું
તેઓ તેમની પહેલી શિષ્યા થયા ત્યારપછી રાધનપુ નિવાસી
અખાંડ સૌભાગ્યવતા શ્રીમતી રુદ્રમણીબહેન અને ચપાબહેનને
શિવશ્રીજી મહારાજના તપતેજ અને ગાબીયું જોઈને તથા
તેમનો ઉપદેશ સાંભળીને આ સસાર એક ભયંકર કારાવાસ
સમાન ભાસવા લાગ્યો અને ક્યારે એ કારાવાસમાથી છૂટીએ
એવી ભાવના રહેવા લાગી.

ઉપર જણાવેલા રુદ્રમણીબહેન તથા ચપાબહેનને માથે જ

દીક્ષા લેવાની ઉત્કટ ભાવના હતી પરંતુ રુદ્રમણીજીને ને કેટલાક પ્રતિકૂળ સંયોગો હોવાથી એ પાળેને તો ઉતાવળ કરીને દીક્ષા લઈ લીધી તેમનું નામ વિનયશ્રીજી પાડ્યું અને એ શ્રીમતી શિવશ્રીજીની બીજી શિષ્યા થયા

પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજના દર્શન કરવા જ્યારે રુદ્રમણીજીને આવે ત્યારે વહન કરીને તથા તેમની પામેથી સફળોદય સાબળીને ઘણો જ આનંદ અનુભવે તેમની સામે બેસીને તેમના મુખારવિહનું દર્શન અતુલ દુષ્ટિએ કર્યા જ કરે મુદ્ધરમણીમા હોવાથી ઘરના કામકાજ સંભાળવા માટે નાટક ઉપાશ્રય છોડીને ઘેર જતા ઘણો જ કટાણો આવે પોતાના પ્રારબ્ધને દોષ દઈને એવી ભાવના ભાવતા કે-ક્યારે આવા પવિત્ર શુરુણીજી મહારાજનો નિગતર સહવાસ પ્રાપ્ત થાય ઘરમા રહેતા અને ઘરનો કામ-ધંધો કરતા છતાં પણ આ રુદ્રમણીજીને મન તો ધર્મની ક્રિયાઓ કરવામા તથા શુભવતી શુરુણીજીના શુભગણોત્કર્ષ કરવામા તથા ચારિત્ર્ય મહત્ત્વ કરવાની ભાવનામા જ ઉત્કર્ષિત રહેતું હતું

જે વસ્તુની તીવ્ર ઇચ્છા હોય અને તદનુકૂલ પ્રયત્ન સતત ચાલુ હોય તો તે વસ્તુની પ્રાપ્તિ પ્રાપ્ત લાભે કાળે પણ થતી જોવાય છે તે પ્રમાણે રુદ્રમણીજીને ચારિત્ર્ય લેવામા પ્રતિકૂળ સંયોગો હતા તેનો અભાવ થઈ જવાથી રુદ્રમણીજીને ૧૯૫૪ ના માગસર શુદ્ધ ૧૦ ના દિવસે દીક્ષા લઈને શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજની સેવામા જીવન સમર્પણ કર્યું તે વખતે તેમનું નામ તિલકશ્રીજી પાડવામા આવ્યું એ શ્રીમતી શિવશ્રીજીની ત્રીજી શિષ્યા થયા

પૂજ્યપાદ ગુરુશ્રીશ્રી શ્રીમતી શિવશ્રીશ્રી મહારાજના સમુદાયરૂપ વિશાળ ઝાયમા ભાવમયતા વિભૂષણ તિલકરૂપ પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીશ્રી મહારાજ હાલમા વિદ્યમાન છે એઓશ્રીનો જ્ઞાનાબ્યાસ, ચારિત્રપાલન, પરોપકારવૃત્તિ, મમુદાયસરક્ષણ, ધૈર્ય, ગાભીર્ય અને ઔદાર્યાદિ ગુણોએ કરીને તેમનો પ્રભાવ પોતાના સમુદાયમા તો પડે છે જ, પરંતુ બીજા સમુદાયમા તથા શ્રાવક-શ્રાવિકામા પણ સારી રીતે પડતો હોવાથી એમણે ઘણાઓના વૈમનસ્યોને દૂર કરીને પરસ્પર સલાહ-સપ અને એકચ કરાવી આપ્યા છે

પોતાના પરિવારની દરેક સાધ્વીની જીવનચર્યા અને દિન ચર્યા ઉપર તેઓ ઘણી જ સફમદદિથી અવલોકન કરતા નહે છે કેાઈ પણ સાધ્વીઓમા જરા પણ વૈમનસ્ય અવવા અયોગ્ય પ્રવૃત્તિ જોવા-જાણવામા આવે તો તગ્ત જ તે વ્યક્તિને નહિ પણ આખા મમુદાયને ઉદેશીને ગણિતરૂપે એની હિતશિક્ષા આપે કે પેની વ્યક્તિને ખોટું લાગે નહિ અને પોતાના વર્તન ને સુધારી લે આવી દીર્ઘદાદિ પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીશ્રીમા હોવાથી તેમના બહોળા માધ્વી-સમુદાયમા જે એકતા, સમ્યા રિત્રતા, વિદ્રતા, તપશ્વિતા અને પરોપકારિતા આદિ ગુણો જોવામા આવે છે તેથી જ એમનો મમુદાય મધમજાનાદિ માટે ઘણો પ્રખ્યાત અને ઉચ્ચકોટિનો ગણાય છે

તેઓશ્રીની સેવા માટે કેાઈ પણ સાધ્વીઓ તેમની પાસે જાય ત્યારે તેમને કાંઈ પણ હિતશિક્ષા સાબળવાની મળે જ જાનજાતના એવા પ્રશ્નો પૂછે કે-જે માણસ દરેકને કંઈ ને કંઈ જાણવાનું-ગિણવાનું મળે હાલમા તેઓશ્રીની ઉંમર ૭૦

વર્ષની ધંધ છે છતાં તેઓ બ્યાકરણના સૂત્રો, નિયમો, રૂપો અને છવવિચારાદિ પ્રકરણો સખધી એવા બારીક પ્રશ્નો પૂછે કે જે જીથી સાલજનારને એમ લાગે કે તેઓથીએ નાનપણમાં કરેલો અભ્યાસ કેળવેો બધો સગીન છે આટલો બધો કાળ વીલ્યા છતાં મહત્વના પ્રશ્નો પૂછીને તથા તેનો અર્થ સમજાવીને મઘજાને ચમ્તિ કરી નાખે છે

એવા અનેક સફળજોના નિધિ સરખા પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીજી મહારાજનો દીક્ષાપર્યાય ૪૬ વર્ષનો થયો છે તેટલા વર્ષોમાં અનેક રેશોમાં વિહાર કરીને ઘણા શહેરોમાં તથા ગામડાઓમાં હજારો આત્માઓને ધમમાં જોડ્યા છે મોટે ભાગે તેઓ દરેકને બધુવામાં તથા સમજણપૂર્વક ક્રિયા કરવામાં જોડવાનો પ્રયત્ન કરે છે એ પ્રમાણે પોતાના ચારિત્રનું નિર્ભજપણે પાલન કરતા, પોતાના બહોળા સમુદાયને ધર્મશિક્ષા આપીને સચમ માર્ગમાં નિશ્ચળ કરતા, શ્રાવક-શ્રાવિકાઓને ધર્મક્રિયા-નિત્ય નિયમોમાં રૂઢ કરતા અને જાસ કરીને શ્રાવક કુળની નાની બાળાઓમાં મૂળથી જ ધર્મના અને ધર્મતુષ્ઠાનના મસ્કારો નાખતા વૃદ્ધાવસ્થાને લઘને હવે વિહાર ધર્મ શકતો ન હોવાથી છે ના ત્રણ વર્ષથી અમદાવાદમાં પાજરાપોળના ઉપાશ્રયે જિરાજે છે

પૂજ્ય શ્રીમતી શ્રી તિલકશ્રીજી મહારાજના મુવિનીત અતે વાસિની અને જેમનું આ સક્ષિત છવનચરિત્ર લખવામાં આબ્યુ છે તે પૂજ્ય શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજના પૂજ્ય ગુરુણીજી શ્રીમતી હેમશ્રીજી મહારાજનો ટૂંક પરિચય આ પ્રમાણે છે—

સૂર્યપુર(સુરત)નિવામી શ્રીમત ઝવેરી કલ્યાણચંદ

ભવાનચદ તથા તેમના ધર્મપત્ની શ્રીમતી ધનકૌરબાપ્રેને
અમરચદ તથા બાલુબાઈ નામના બે પુત્રો અને મણીજીને,
દયાકુવરજીને તથા રતનજીને નામની ત્રણ પુત્રીઓ હતી
તેમા દયાકુવરજીને પૂર્વજન્મના સંસ્કારથી નાનપણથી જ
સરલ, ભદ્રક અને ધર્મની રુચિવાળા હતા યોગ્ય સમયે
દયાકુવરજીનેના લગ્ન કરવામા આવ્યા પરંતુ દૈવયોગે લગ્ન
બાદ થોડા જ સમયમા તેમના પતિનું પરવેક પ્રયાણ થવાથી
તેઓ વિધવાપણાને પામ્યા

દયાકુવરજીનેનો જન્મ સ ૧૬૩૮ ના ભાદરવા શુક
૧૩ ને રોજ થયો હતો પોતાની ૨૬ વર્ષની અવસ્થા થઈ
ત્યા સુધીમા સસારની અનેક પ્રકારની વિવિધતાનો તેમજો
અનુભવ કર્યો જૈનશાળામા શિક્ષણ લઈને, વિદ્યાન સાધુઓના
વ્યાખ્યાન માનગીને અને ધર્મની ક્રિયા-અનુષ્ઠાનમા પ્રવૃત્તિ
કરતા કરતા તેઓને આ સસાર ઉપરથી વૈરાગ્ય આવવા
લાગ્યો તે અરમામા પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી, તિલકશ્રીજી
આદિનું સુરત પધારવાનું થયું તેમના પરિચયમા આવવાથી
દયાકુવરજીનેના અજ્ઞાસમા તથા વૈરાગ્યમા ધણો વધારો
થયો અને તેમની પામે ચારિત્ર લેવાની તીવ્ર ભાવના થઈ
તે અભિપ્રાય તેમજો પોતાના પિતા કલ્યાણચદભાઈને જણાવ્યો
તે સામગીને દયાકુવરજીનેના આળા કુટુંબને લાગ્યું કે-આવી
સુખ-માહાળીમા રહેલી આ જીવન ચારિત્રના કઠિન આચારોનું
પાલન શી રીતે કરી શકશે ? એવી આશંકા ઉઠાવીને તેને
ચારિત્રની કઠિનતા જણાવવા લાગ્યા, પરંતુ દયાકુવરજીનેની
નિશ્ચલતા અને ચારિત્ર લેવાની તીવ્ર ઉત્કંઠા જોઈને અને
કુટુંબ પણ સુસંસ્કારવાળું તેમજ ધર્મિષ્ઠ હોવાથી લોકિક

ઝવેરાતની પરીક્ષા કરનારા કલ્યાણચક્રભાઈએ પોતાની પુત્રીને લોકોનાર ઝવેરાત ચકલ કરવારૂપ દીક્ષાને ચકલ કરવા અનુમતિ આપી

આ અવસરે મુન્તમા પન્થાસણ મહારાજ શ્રી કમળ વિજયણ બિરાજતા હતા તેઓશ્રીના વરદ હસ્તે ઉજમણા અને મહોત્સવપૂર્વક સ ૧૯૬૨ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ના દિવસે પન્થાકુવરગંડનની દીક્ષા થઇ અને શ્રીમતી તિલકશ્રીણ મહારાજ ના શિષ્યા તરીકે શ્રી હેમશ્રીણ નામ પાડવામા આવ્યું

શ્રીમતી હેમશ્રીણ મહારાજમા પણ શાતતા, ગભીરતા, ઉદારતા, નિર્દોષણ ચારિત્રતા અને હયાળુતા આદિ ગુણોએ વાસ કરેલો જોવામા આવે છે હાલમા લગભગ ૬૦ ઠાણાના મોટા સાધ્વી-સમુદાયનુ પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીણ મહારાજની આજ્ઞાનુસાર સચાલન તેઓશ્રી ઘણી જ કુનેહભરી દીર્ઘદૃષ્ટિથી મમભાવે કરી રહ્યા છે આખા સાધ્વી સમુદાયમા ચારિત્ર-પાલનની ભાવનામા વૃદ્ધિ થતી રહે, રતનત્રયીની પ્રાપ્તિ થવાથી આત્માનુ હિન કેમ જલદી સાધી શકાય, મહાપુણ્યના ઉચ્ચથી પ્રાપ્ત થયેલી શુદ્ધ દેવ, ગુરુ અને ધર્મરૂપ સામગ્રીને સફળ રી રીતે કરી શકાય વિગેરે બાબતો ઉપર પૂરતુ લક્ષ્ય આપી પોતાનુ વર્તન અને બીણ સાધ્વીઓનુ પ્રવર્તન ક વા-કરાવ વામા તેઓનો પ્રયત્ન રાત-દિવસ ચાલુ જ હોય છે

પૂજ્ય શ્રી હેમશ્રીણ વૃદ્ધાવસ્થાને પ્રાપ્ત થયા હોવા છતાં પણ પોતાના ગુરુશ્રીણ શ્રીમતી તિલકશ્રીણની સેવા-ચાહરીનો તથા વિનય-વૈયાવચ્ચનો લાભ લેવામા જરા પણ આળસ કરતા નથી એવો ઉચ્ચ ગુરુભક્તિ તેમને બાત કરતા જોઇને સમુ

દાચની બીજી બધી સાધ્વીઓ ઉપર તેની અસર લક્ષી જ સારી થાય છે

ઉપર જે ત્રણ પવિત્રાત્માનો સક્ષિત પરિચય આપવામા આવ્યો તે પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીજી, શ્રી તિલકશ્રીજી અને શ્રી હેમશ્રીજીરૂપ ત્રિવેણી સંગમમા પાવન યવા માટે આવેલા મા અને દીકરી (ગજરાજહેન અને વિમળાજહેન) પવિત્ર તાના પુત્રીત શિખર ઉપર કેવી રીતે પહોચે છે તે સબધી હવે આપણે વિચારીએ

દીક્ષિત થયેલા ગુણવત્તા ગજરાજહેન અને તેમના પુત્રી વિમળાજહેન

પૂજ્ય શ્રી હેમશ્રીજી મહારાજની દીક્ષા થયા પછીના ૬૩ વર્ષમા નવાજૂનીના નવા રગદગ નજરે પડવા લાગ્યા હતા એ સમયમા પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજ તથા પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીજી મહારાજ પોતાના પ્રચર પરિવારની સાથે શ્રામાતુશ્રામ વિચરતા, ભવ્ય જીવોને ઉપદેશ આપતા, સમાજમા ધર્મ પ્રત્યેના ઉત્માહને વધારતા અને શાસનોબ્ધિના અનેક ધર્મકાર્યો કલાવતા સુરત શહેરમા પધાર્યા

શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજાદિની સુરતની સ્થિરતા દરમ્યાન તેમને વદન કરવાના ઇરાદાથી ચારિત્રની લાવનાવાળા ગજરાજહેન પોતાની બાળપુત્રી વિમળાને લઈને એક દિવસે સુરત આવ્યા બાળજ્ઞસચારિણી, જ્ઞાનધ્યાનમા લીન, મહાપવિત્ર અને પુણ્યશાળી શ્રીમતી શિવશ્રીજી આદિ ગુરુજીઓને વદના કરી તેમની મિષ્ટ વાણી સાભળીને ગજરાજહેનને યગ્મ સંતોષ

થયો અને વિચારવા લાગ્યા કે—આ બધા પવિત્ર આત્માઓનું કેટલી બધી શાંતિવાળું જીવન છે મારે પણ હવે આવા શુદ્ધ જીવનથી પ્રાપ્ત થતા આનંદ મેળવવામા વિલગ કરવો નહિ જોઈયે એવો નિશ્ચય કરીને એક દિવસે પૂજ્ય ગુરુજીજીને વદન કરીને ગજરાબ્દેને કહ્યું કે—મહારાજજી ! હવે મને આપ હીમા આપો, કારણ કે એટલા મારે જ આ વખતે હું આપની પાસે આવી છું

પૂજ્ય શિવજીજી મહારાજ તો ઘણા સમયથી બહુતા જ હતા કે વે'લા મોઠા પણ ગજરાબ્દેન તો હીક્ષા લેશે જ, એટલે ગજરાબ્દેનનું કહેવું સાબળી લીધા પછી વિમળાબ્દેનને પૂજ્ય ગુરુજીજીએ પ્રશ્ન કર્યો કે—વિષ્ણુ ! તારી બા તો હીક્ષા લેવાનું કહે છે તો પછી તારી બા વિના તું શું કરીશ ? વિમળાબ્દેને પણ પોતાની બાત્યાવસ્થાને અનુરૂપ હસતા હસતા જવાળ આપ્યો કે—હું પણ હીક્ષા લઈને મારી બાની સાથે જ રહીશ અને બાપ તથા બીજા બધા ગુરુજીજીઓની સાથે હું પણ મોક્ષમા આવીશ

પાણીમા પડેલું તેલનું બિંદુ જેમ જલદી ફેલાઈ જાય છે તેમ આ માહીકરીની દીક્ષાની વાત બાબા સુરત શહેરમા ફેલાઈ ગઈ

તે સમયે પ્રાત સ્મરણીય શાસનપ્રભાવક આગમોદ્ધારક પૂજ્ય પ શ્રી આનંદસાગરજી મહારાજજી પોતાનો આચાર્ય પદવીના પ્રમુખને લઈને સુરતમા બિરાજતા હતા તેઓશ્રીના વરદ હસ્તે સ ૧૮૭૪ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૩ના દિવસે આ ગજરાબ્દેનને તથા બાળકુવારી ૧૧ વર્ષની વિમળાબ્દેનને શાસન

પ્રભાવનાપૂર્વક દીક્ષા આપવામા આવી. શ્રી હેમશ્રીજી મહારાજની શિષ્યા તરીકે વાસદેવ નાખીને ગજરાજેનનુ નામ તીર્થશ્રીજી તથા તીર્થશ્રીજી મહારાજની શિષ્યા તરીકે વાસદેવ નાખીને વિમળાજેનનુ નામ રજનશ્રીજી પાડવામા આવ્યુ. ' સર્વે વદ હસ્તિપદે નિમગ્નમ્ ' એ ન્યાયાનુસાર આચાર્ય પદવીના મહામોટા મહોત્સવની ઉજવણીમાં આ દીક્ષાને મહોત્સવ પણ ઉજવાઈ ગયે.

પુનિત આત્માઓની પુનિત જીવનચર્યા

તપતેજે કરી શોભતા, ક્ષમા સદા ધરનાર,
એવા આત્મ યથ શકે, શિવરમણી બરધાર ૧

જાન સમુ કોઈ ધન નહીં, સમતા સમ નહિ મુખ,
જીવિત સમ આશા નહીં, લોભ સમુ નહિ દુખ ૨

દીક્ષા જગતમા દોહિલી, કઠિણ કર્મ કર નાશ,
મોહ જ જિર તોડી કરો, આપે મોક્ષનિવાસ ૩

કેવળ આત્મમુખને આપનારા ચારિત્રતનને પ્રાપ્ત કર્યા પછી માન્દીકરી પ્રીતીને શુરુ-શિષ્યા થયેલા તે બન્નેએ સાધુ કિયાના સૂત્રો વિગેરેનો અભ્યાસ કરવા માડ્યો.

મુરતમા આતુર્ભાસ પૂર્ણ કરીને પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજ પોતાના પરિવાર સહિત વિહાર કરીને નવસારી થઈને જલાલપુર પધાર્યા તે વખતે જલાલપુરમા પન્યાસજી મહારાજ શ્રી મણિવિજયજી મિરાજતા હતા તેઓશ્રીએ યોગોદ્દહન કરાવીને આ બન્ને નૂતન સાધ્વીઓને વડી દીક્ષા આપી ત્યારપછી ત્યાથી વિહાર કરીને પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી

આદિ ઠાણા કેટલેક દિવસે શ્રી મુનિમુનિતરવામીના ચરણકમલથી પવિત્ર થયેલા ભરુચ શહેરમાં પધાર્યા ત્યાના જિનાલયોના દર્શન કરી ઘણો આનંદ પામ્યા થોડી સ્થિરતા કરીને ત્યાંથી આગળ વિહાર કરવાની ભાવના હતી, પરંતુ એક તરફ ભરુચમાં જ્ઞાનવૃદ્ધ અને વયોવૃદ્ધ સુશ્રાવક અનુપચદ્ધમાર્ગ સાથેની ધર્મચર્યા અને જ્ઞાનગોષ્ઠીમાં સાધ્વી સમુદાયને અત્યંત આનંદ આવવા લાગ્યો અને બીજી તરફ જ્ઞાન, ધ્યાન ક્રિયા, તપસ્યા, વિનય, વૈમાનસ્ય અને સપ વિગેરે શુભોદી વિભૂષિત આ સાધ્વી સમુદાયની સાથે ધર્મક્રિયા કરવામાં ખામ કરીને ભરુચની શ્રાવિકા સમુદાયને એટલો ગમે રસ પડવા લાગ્યો કે તેઓના તરફથી ઘણા જ આમંત્રણપૂર્વક ચોમાસુ ભરુચમાં જ રહેવાની વિનંતિ ધર્મ

પોતાના સમુદાયને તથા ભરુચના શ્રાવિકા સમુદાયને ઘણા લાભ થવાનું જણાયાથી પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજ વિગેરેનું સ ૧૯૭૬ નું ચોમાસુ ભરુચમાં જ થયું

પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજને તથા તેમના શુરુબ્દેન શ્રીમતી હેતશ્રીજીને અસલથી જ તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની અત્યંત અભિલાષા રહેતી હતી તેથી તેઓ દરેક સાધ્વીઓને વારંવાર ભણવા-ગણવાની ટ્રેરણા કર્યા જ કરતા ઉપવાસાદિ તપસ્યાને પારજો અગર બીજા કોઈ ખાસ નરણ સિવાય ૧૦ વાગ્યા પહેલાં ગોચરી-પાણી માટે જવાનો સિવાજ તેઓએ અસલથી રાખ્યો જ નથી એટલે આજે પણ 'યથા રાજા તથા પ્રજા' એ ન્યાયાનુસાર તેઓઓના બહોળા સમુદાયમાં એ સિવાજનું મોટે ભાગે પાલન થતું જોવામાં આવે છે અર્થાત્

એ પૂજ્યશ્રીના આખા સમુદાયમા “ જ્ઞાનામૃત મોક્ષનમ્ ”
એ વાક્યની અસર થવામા કાઠં પણ કસર રહેલી જણાતી નથી

ધણ! વખત પહેલાં બનેલી ઘટના અગાઉ નહિ જણાવેલી
હોવાથી આ સ્થળે જણાવાય છે કે—પૂજ્યશ્રી શિવશ્રીજી મહા
રાજ આદિ પાલીતાણે ચોમાસુ રહ્યા હતા, તે વખતે શ્રી
વિજયાનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજ પણ પાલી
તાણે ચોમાસુ રહ્યા હતા તેઓશ્રીએ આ સાધ્વીઓના વિનય,
વૈયાવચ્ચ, પઠન-પાઠન, શામનસક્તિ, તપસ્વિતા અને સુલેહ-
સપ વિગેરે ગુણો જોઈને કેટલાક શ્રાવકોની આગળ એમ
જણાવ્યું હતું કે—

“ यहाँ पर जो शिवश्रीजी व हेतश्रीजी आदि माष्वीएँ
हैं वे बहुत अच्छे गुणवाली और मदाचरणवाली है । वे
न तो पडती हैं मामारिक झगडोंमें और न पडती हैं
किसीकी निन्दामे, मच पूछो तो मम, मारा ही साष्वी-
समाज ऐमा ही होना चाहिये । ”

પૂજ્ય શ્રી વિજયાનંદસૂરીશ્વરજીએ કરેલી પોતાની પ્રશ્નના
સાક્ષીને શ્રી શિવશ્રીજી તથા શ્રી હેતશ્રીજી વિચાર કરવા
લાગ્યા કે—અહો ! ગુણાતુરાગી મહાત્માઓ હરકોઈના રજ
જેવડા ગુણોને ગજ જેવડા માને છે, પરંતુ આપણામા કાંઈ
એવા ગુણો પ્રગટ્યા નથી કયા ચદનમાળા અને મૃગાવતી
જેવી પવિત્ર સાધ્વીઓના અપ્રમત્ત મહાન્ આત્માઓ અને
કયા આપણો પામર અને પ્રમાદી આત્મા ? પ્રમાદનો ત્યાગ
કરીને તો તો ઉત્તમ જીવોએ શ્રદ્ધા કરેલા માર્ગમા ચાલવાના
પ્રયાતનમા ઉત્તરોત્તર વધારો કરી શકીએ તો એ આપણું અહોભાગ્ય !

આવા ઉત્તમ શુભોવાળા સમુદાયમા ઠોઠ પૂર્વ પુણ્યના પ્રકર્ષથી પોતાને સ્થાન મળ્યું તેથી તીર્થંધ્રીજી મહારાજનું દૈવ્ય એટલું બધું પ્રસન્ન રહેતું કે જેનું વર્ણન જિહ્વાથી કરી શકાય એમ નથી, તો પછી લેખિનીથી તો લખી શકાય જ શ્યાથી ?

શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજની વૃદ્ધાવસ્થા થઈ ગઈ હોવાથી ભરુમનું ચોમાસુ પૂરું થયા પછી ત્યાંથી વિદાર કરીને વડોદરા અને એડા વિગેરે શહેરો તથા ગામડાઓમા ફરના ફરતા ધીરે ધીરે અમદાવાદમા આવીને પાજરાપોગના ઉપાશ્રયમા સ ૧૯૭૭ નું ચોમાસુ રહ્યા.

પૂજ્ય શ્રી નિવશ્રી મહારાજની વૃદ્ધાવસ્થાને લઈને તેમની અશક્તિમા હવે જોસણેર વધારે થતો જતો હોવાથી તેમનાથી હવે પાઠવિહાર થઈ શકે એમ ન હતું, તેથી સ ૧૯૭૮ થી સ ૧૯૮૦ સુધીના ત્રણ ચોમાસા પછી તેઓના અમદાવાદમા જ થયા તે વખતે પોતાના વડા શુરુણીજીનો સેવા-ભક્તિના મુખ્ય હેતુથી શ્રી તીર્થંધ્રીજી તેમનો સાથે રહીને અત્યંત ઉમંગથી તેમની મેવા-આકરીનો લાભ લેતા હતા અને સમયના પ્રમાણમા પોતાના અભ્યાસને પણ વધારતા હતા. વડિયોના વિનય-વૈયાવચ્ચ કરવાનો શુભ એમનામા એટલો બધો દીપ્તિ હોયો કે એમના એ શુભ ૧૧ પ્રશસા અને અનુમોદના પોતાના સમુદાયની ઘણી માનવીઓ તો કરે જ, પરંતુ અ ય સમુદાયની ઘણી સાનવીઓ પણ કરતી હતી અને દુજી પણ કરે છે.

શ્રી તીર્થંધ્રીજી મહારાજ શુરુઆતના પાલન કરવામા તથા તેઓનો જરા પણ આશાતના બૂલેચૂકે પણ થઈ ન જાય

તે બાળતમા ઘણી જ સાવધાની રાખતા તેઓ શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજની પાસે દશવૈકાલિક સૂત્ર અર્થ સંદિગ્ધ ભણ્યા તેમા વિનય-સમાધિ નામનુ નવમુ અધ્યયન ભણ્યા પછી એમના વિનય ગુણમા ઘણો જ વધારો થયો તેમના પરિચયમા આવનાર હરકોઈને એમ જ લાગે કે તીર્થશ્રીજી એટલે વિનયગુણે ધારણ કરેલુ મૂર્ત સ્વરૂપ છેલ્લા ચાર ચોમાસા એક સામટા અમહાવાદમા જ રહીને ગુરુભક્તિમા પસાર કરે વાધી એમના આત્માને અનેક પ્રકારના અનુભવો થયા

એમની ગુરુભક્તિની, રત્નત્રયીની આગધનાની અને વિનય-ગુણની જાણે કસોટી થતી ન હોય તેમ એમના શરીરમા અનેક રોગોએ ઉપદ્રવ કર્યો અને બીજી પણ મુશ્કેલીઓ આવી પડવા લાગી તેથી શરીર જો કે નિર્મળ થઈ ગયું તથાપિ વિનય, ભક્તિ, વૈયાવચ્ચ અને ગુરુઆત્માપાદનમા હંદપણે રહીને એમણે એમના આત્મભળમા તો વધારો જ કર્યો એવી એમની હૃદય દશા અને સહનશીલતા આગળ ઉપદ્રવો અને વિધ્નોનુ ભેર ચાલી શક્યુ નહીં

વર્ધમાન તપોધમનો પ્રાગ્ભ

આ કસોટીમાથી પસાર થયા પછી સ ૧૯૭૮ ના ચોમાસામા કોઈ શુભ ચોધડીયે એમને શ્રી વર્ધમાન તપ જેવા મહાનુ તપનો પ્રારભ કરવાની ઉત્ક્રાંતિ થઈ પૂજ્ય ગુરુશ્રીજીને તે વત્ત જણાવીને તેમની અનુમતિ માગી તેમણે પણ એમની સાવનાને અનુમોદન અને પ્રોત્સાહન આપીને 'શ્રમસ્ય શીઘ્રમ્' એ ન્યાયે સારો દિવસ જોઈને આયળીલનુ પચખળાણ કરાવી મહાનુ તપનો પ્રારભ કરાવ્યો આ કાગમા શ્રી વર્ધમાન

મહાન્ તપનો પ્રારભ કરનારા તો ઘણા હોવો મળી આવે છે, પરંતુ જે મહાન્ તપની પૂર્ણાદ્યુતિ કરનાર તો પ્રારભ કરનારા માથી પણ સેકડે એમદ ભાગ્યશાળી જ પ્રાય સંભળાય છે તો પણ મહાપવિત્ર આત્માએ આ મહાન્ તપનો પ્રારભ કરાવેલો હોવાથી શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજ અનેક વિઘ્નો આવવા છતાં પણ આ મહાન્ તપને સંપૂર્ણ કરી શક્યા તે પૂજ્ય શિવશ્રીજી મહારાજનો પ્રભાવ અને આશીર્વાદને લીધે જ બની શક્યું એમ ઘણાઓનું માનવું છે તેમ મારું પણ માનવું છે.

શ્રી વર્ધમાનતપની શરુઆત કરીને પાંચ ઝોળી તો એક સાથે જ કરવી પડે એવો અચળ નિયમ હોવાથી શ્રી તીર્થશ્રીજીએ પાંચ ઝોળી સંપૂર્ણ કરીને પાંચઠું કર્યું પાંચ ઝોળીની આરાધનાથી શ્રી સિદ્ધચક્ર ભગવાન ઉપરની તેમની શ્રદ્ધા અને શક્તિમા ઘણો જ વધારો થયો કેહાં પણ ધર્મિક આત્માને મહારના બધા નિમિત્તોની અનુકૂળતા હોય તો તે આત્મા, પોતાની ધર્મસાધનામા ઘણો જ વધારો કરી શકે છે શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજના મળધમા પણ શ્રી સિદ્ધચક્ર ભગવાનના પ્રતાપે અનુકૂળતામા વધારો જ થયો ગયો અર્થાત્ આ મહાન્ તપની શરુઆત કર્યા પછી શ્રી તીર્થશ્રીજી ઉપર પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીજી મહારાજ તથા શ્રીમતી હેનશ્રીજી, તિલકશ્રીજી અને હેમશ્રીજી વિગેરે વડીલોની પ્રસન્નતા અને કૃપાદષ્ટિમા ઘણો જ વધારો થયો ત્યારપછી છૂટક છૂટક ઝોળીઓ કરીને નવ ઝોળીઓ સંપૂર્ણ કરી ત્યાર પછી બીજી ઝોળીઓ કરવાની ભાવના નિરતર રહેવા છતાં શરીરની અસ્વસ્થતાને લીધે ચાર વર્ષમા એક પણ ઝોળી કરી શક્યા નહિ.

ગૃહસ્થાવસ્થામા મા-દીકરી અને દીક્ષિતાવસ્થામા શુરુ-

શિષ્યારૂપ આ જોડલીમાથી શુરુણીસ્વરૂપ શ્રી તીર્થશ્રીજી
 અત્યાર સુધી જેમ તપસ્યા કરવામા ખૂબ આગળ વધ્યા
 તેમ શિષ્યાસ્વરૂપ જાળજ્ઞાચારિણી શ્રીરજનશ્રીજી જ્ઞાન પ્રાપ્ત
 કરવામા ખૂબ આગળ વધી ગયા હતા તેમની બુદ્ધિ ઘણી
 તીક્ષ્ણ હતી અને બધુવામા મહેનત પણ ઘણી કરતા હતા
 તેથી અત્યાર સુધીમા તેમણે વ્યાકરણ, કાવ્ય, ન્યાયમા સ્વાદ્વાદ
 મજરી, પ્રકરણો, કર્મકથો, સમ્બંધી અને કર્મપ્રકૃતિ વિગેરે
 કથોનો અભ્યાસ ઘણો સુદર કર્યો હતો બધુવામા તેઓ
 વિશેષ સમય ગાળતા હતા, છતાં વડીલોનો વિનય, શુરુભક્તિ
 અને ધર્માશક્તિ તપ જપ કરવામા પણ ચીવટ રાખતા હતા.

જાળજ્ઞાચારિણી પૂજ્ય વિદુષી સાધ્વી શ્રી રજનશ્રીજી
 નાની ઉંમરના હોવાથી, વળી ઉંમરના પ્રમાણમા ધાર્મિક અને
 સંસ્કૃતનો અભ્યાસ ઘણો સારો કર્યો હોવાથી, ધર્મક્રિયાઓ
 મિવાયનો ઘણોખરો મમય તેમનો અભ્યાસમા જ જતો
 હોવાથી તથા પૂર્વ પુણ્યના પ્રતાપથી તેમનો હસમુખો સ્વભાવ
 અને વાણીમા મધુરતા હોવાથી ખામ કરીને નાની નાની
 જાળાઓ અને સુવર્તીઓના સમુદાયને તેમના તરફ સ્વાભાવિક
 જ આકર્ષણ થતું હતું તેમની શુદ્ધા, તેમનો વિનય, તેમની
 શુરુભક્તિ, તેમની વાણીની મીઠાગ અને તેમની વિહતા
 જોઈને જ ઘણા બધા લોકો ધર્મારાધનમા પ્રવૃત્તિ કરનારા
 થઈ જતા હતા વળી પ્રસંગોપાત તેમના પરિચયમા આવનારા
 ઓને તેઓ થોડો પણ અસરકારક મધુર વાણીમા ઉપદેશ
 સંભળાવી ધર્મમા જોડીને તેઓનું મનરજન કરતા હોવાથી
 પોતાના નામને પણ સાર્થક કરતા હતા તેમનો માયાળુ
 સ્વભાવ અને પદોપકારવૃત્તિ વિગેરે અનેક ગુણો તેમનામા

હોવાથી ખરેખર સુવર્ણ અને સુગંધનો મેળ થઈ ગયો હોય
એવું જણાય છે

ચાનપાત્રમમ જ્ઞાન, નુહતા મયનારિધૌ ।

મોહાન્ધકારમચાર, જ્ઞાન માર્તેન્દ્રમન્ડલમ્ ॥ ૧ ॥

જે જળાશય પોતાના જગતુ લોકોને જ્ઞાન કર્યા કરે છે
અર્થાત્ ક્ષાયદાકારક જળ હોવાથી લોકો સ્વયં મહાજ્ઞ કરે છે, તે
જળાશયના જળમા તથા તેની નિર્મળતામા વધારો થયા કરે છે
તે જ પ્રમાણે બાણીગણીને જ્ઞાની થયેલો જે માણસ બીજાને
બાણીવીને જ્ઞાનદાન કરે છે તેનું જ જ્ઞાન નિર્મળ રહે છે, તથા તેમ
વધારો થતો રહે છે, એવું જાણીને આ રજનશ્રીજી મહારાજ
પણ સ્વસંમુદાયના સાંખીઓને અભ્યાસ કરાવવામા થયો. પરિ
શ્રમ કરે છે કોઈ કોઈ વાર અન્ય સંમુદાયના સાંખીઓ પર
એમની પાસે બજવા આવે છે ત્યારે તેમને પણ અલેહભાવથી
અને એવા ઉમંગથી બજાવે છે કે તેઓ પુણ્ય પુણ્ય થઈ જાય
છે અને તેમની પાસે બજવા આવતા શરુઆતમા જેમને કંઈ
સંકેત થતો તે દૂર થઈ જતા પત્રી નિઃસંકેતપણે તેઓ પોતા
બજવા આવે છે તેમ બીજી સાંખીઓને પણ બજવા આવ
વા ઈ પ્રેરણા કરે છે એમનું જ્ઞાન, બજાવવાની ખત અને
તેલી સારા હોવાથી તથા માયાગ્રુ સ્વભાવ હોવાથી એક વા
એમની પાસે બજવાનારને વારવાર એમની પાસે બજવાનો સંયોગ
મળ્યા કરે એવી આકાંક્ષા રહ્યા જ કરે છે

ભૂતકાળના સાસારિક સંબંધમા મા-દીકરીરૂપે રહેવા અને
વર્તમાનકાળના ધાર્મિક સંબંધમા શુભળી-પ્રશિષ્યારૂપે રહેવા
પૂજ્ય શ્રીમતી રજનશ્રીજી મહારાજમા અનુક્રમે તપોશુદ્ધિ

સ્વ. નાદબ્રહ્માચારિણી-સાધ્વીશ્રી શિવશ્રીજી મહારાજ

જન્મ-રામપુરા દીક્ષા-પાનલ સ્વર્ગમંથન-રાજનગર

વિ સ ૧૯૦૮ વિ સ ૧૯૨૬ વિ જા ૧૯૮૦

મહોદય પ્રેસ-જાવનગર

પ્રત્યક્ષતા અને જ્ઞાનશુભની પ્રત્યક્ષતા પ્રગટપણે જોવાય છે, પરંતુ ઘણાખરા તપસ્વીઓને અણર્થ થવાથી ક્રોધ અને જ્ઞાનીઓને અણર્થ થવાથી અહંકાર દેખાઈ આવે છે તેમ આ બન્ને પવિત્ર આત્માઓના સળધમાં ક્રોધ અને અહંકારનો અશ્વ પછા જણાતો નથી.

પૂજ્ય તીર્થશ્રીશ્રી મહારાજ તપોધર્મની આરાધનામાં જેમ જેમ આગળ વધતા જાય છે, તેમ તેમ તેઓ ક્ષમા અને સહિષ્ણુતા વિગેરે સફળોને ધારણ કરવામાં અને કષાય, મોહ વિગેરે શત્રુઓનો પરાજય કરવામાં પોતાના આત્મિક સામર્થ્યને દોગવવાનો ઘણો જ પ્રયાસ કરતા રહે છે. પ્રાતઃસ્મરણીય એ બન્ને પૂજ્યો શ્રીમતી તીર્થશ્રીશ્રી અને રજનશ્રીશ્રી વૈરાગ્ય રગમાં ખરેખરા રજાયેલા હોવાથી એમને શિષ્યાઓ અને પ્રશિષ્યાઓનો બહુલ પરિવાર હોવા છતાં તેમાં તેઓ લેવાઈને અથવા આસક્ત થઈને પોતાના આત્મમાધનમાં જરાપણ પ્રમાદ કંઈ નથી.

પૂજ્ય શ્રી તીર્થશ્રીશ્રી મહારાજના તથા શ્રી રજનશ્રીશ્રી મહારાજના વડીલોનો વિનય, વૈયાવચ્ચ, નમ્રતા, શુણ્ણાતુરાગી-પાર્શ્વ, સમુદાયના પાલનમાં મમકૃષ્ટિ અને પરાપકારવૃત્તિ આદિ શુણ્ણ ઉપરાત આસ કરીને અનુકંષે તેઓના તપોધર્મનું રાગ અને પઠન-પાઠનાતુરાગ એ બે શુણ્ણ વર્તમાન કાળમાં દરેક સાધ્વીઓને અનુકરણ કરવા લાયક છે.

પૂજ્ય શ્રીમતી શિવશ્રીશ્રી મહારાજનું પંડિતમરણ

પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીશ્રી મહારાજ ચારિત્રનું તથા પોતાના

બહોળા સમુદાયનું પાલન કરતા હવે ઘણા વૃદ્ધ યર્ધ ગયા હતા તથા ઘણાખત રોગોએ તેમના શરીરમાં કાયમી નિવાસ કરી દીધો હોવાથી તેઓ અચકત પણ ઘણા જ યર્ધ ગયા હતા.

તે અવસરે પૂજ્ય શ્રી હેનશ્રીજી, શ્રી તિલકશ્રીજી, શ્રી હેમશ્રીજી, શ્રી તીર્થશ્રીજી વિગેરે સમુદાયના દરેક સાધ્વીઓ પોતાના વડીલ શુરુજીની સેવામાં સાવધાન રહેવા લાગ્યા. પૂજ્ય શુરુજી મહારાજની વિયોગદશાના વામરા વાવા લાગ્યા તેથી દરેક સાધ્વીઓને શોકની અમર થવા લાગી તો પશુ શુરુજીજી મહારાજની સેવામાં વિશેષ આવધ રહીને ‘સ સારા જોણે જન્મ લીધો તેને એક દિવસે મરવાનું તો અવશ્ય છે કે જ’ એવા વિચારમાં દિવસો વ્યતીત કરવા લાગ્યા.

અત્યંત વૃદ્ધ થયેલા અને રોગાક્રાંત શરીરવાળા પૂજ્ય શુરુજીજી મહારાજ શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજ તે સમયમાં પોતાને બણેલું, વાઘેલું, સાલળેલું અને પરિશીલન કરેલા વારંવાર યાદ કર્યા કરતા હતા.

ઉપર જણાવેલી સ્થિતિમાં દિવસો ઉપર દિવસો પસાર થવા લાગ્યા, અને મ ૧૯૮૦ ના જોકે માગને માગ થયો ને દિવસે બિમારી જોર પકડતી જતી હતી તેથી તેમનું સ્વગમન હવે નજીકમાં જ થશે એમ જાણેને જણાતું હતું. અવસ્થામાં પણ તેમની આત્મરમણતા અને જાગૃત દશા અદ્વિતીય પ્રકારની હતી એમને પોતાને પણ હવે પોતાનું અવગમન નજીક આવેલું જણાઈ ચૂકેલું હોવાથી એમણે શ્રી હેતક મહારાજને દિલાસો આપીને હિમત રાખવાની સૂચના

શ્રી તિલકશ્રીને આજ્ઞા સમુદાયના સચાલન અને પાલનની બલામણુ કરી તથા હાજર રહેલી દરેક સાધ્વીઓને મહાપુણ્યના યોગે રત્નત્રયીની પ્રાપ્તિ થઈ છે તો નિરતર અપ્રમાદપણે રહીને તેનાથી આત્માનું હિત માધી લેવાનો પ્રવૃત્તિ કરવાનો ઉપદેશ આપીને, બધાને મિચ્છામિ દુઃખં કલ્યાણં પરિશ્રમ લાગનાથી બોલવાનું બધું કરી દીધું પાસે રહેલા બધાને લાગ્યું કે હવે એમના છેલ્લા આસોઆમ છે, તેમણે પોતાને પણ પોતાની અતાવસ્થા સમીપમા આવેલી જણાઈ તથી તેમને કશું કે “હવે તમે બધા મને રાસ અને સજ્જાય વિગેરે સભળાવો કે જેથી તે માનજવામા મારું મન લીન થઈ જાય ”

પૂજ્ય શુરેષ્ઠીજી મહારાજની આજ્ઞા થવાથી વૈનાઘ્યની વાત નામા વધારે કરે એવા સજ્જાય, સ્તવન, ચાર શરણા અને આરાધનાપતાકા વિગેરે મધુર કઠથી સભળાવી શકે એવી સાધ્વીઓમાથી વારાફરતી એક એક સાધ્વીએ સભળાવવા માડ્યું તે વખતે તે પૂજ્ય શુરેષ્ઠીજી સૂતા સૂતા બે હાથ જોડીને, એકાગ્ર દૃષ્ટિથી માનજવા લાગ્યા જિ દગીમા કરેલા સુકૃતની અનુમોદના અને દુષ્કૃતની નિંદા કરતો કરતો તથા નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરતો કરતો બાળપ્રજ્ઞચારિણી મહાન્ આયા પૂજ્ય શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજનો શિવશ્રીને વન્વા ઉત્કટિન થયેલો આત્મા સ ૧૯૮૦ ના જેઠ શુદ્ધ ૫ ને રિવને આ શુદ્ધ દેહનો ત્યાગ કરીને પગલોકમા પ્રયાણ કરી ગયો. ૭૨ વર્ષની ઉંમરમા ૫૪ વર્ષના પુનિત ચારિત્રપર્યાયનું પાલન કરીને જો અમર આત્મા અમરજૂમિ તરફ ચાલ્યો ગયો અર્થાત્ આ ક્ષણિક સંસારમાથી અદૃશ્ય થઈ ગયો

શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મનું ૧૧૭ તર સેવન

તપના શુભ જગમા ઘણા, ઠહેના નાવે પાર,
વાઝિત પૂરે દુખ હરે, ઉતારે લાવ પાર ૧

શિરછત્ર સરખા વૃદ્ધ ગુરુણીજી શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજ
કાળ કરી ગયા, પરંતુ એમના શુભોનુ સ્મરણ અને અતા
વસ્થાએ એમણે આપેલા મૂળોધનુ સ્મરણ સમુદાયની હરેક
સાધ્વીઓને યથા કરતું હતું

પૂજ્ય વડીલ ગુરુણીજીનો વિરહ થયો તે અવસરમાં
તીર્થશ્રીજી મહારાજનું શરીર પણ રોગગ્રસિત રહેતું હતું
તેવા સમયમા તેઓ પોતાની તપસ્યામા આગળ વધી
શક્યા નહિ

શ્રી સિદ્ધચક્રનું સ્મરણ તેઓ હંમેશા કરતા રહેતા
અને " ક્યારે શરીરની અનુદૂળતા થાય કે શ્રી વર્ધમાનતપની
ઓળીઓનું આરાધન કરી શકું " એવી બાવના ભાવતા હતા.
આખરે તેમની હઠ બાવનાથી શરીર સ્વસ્થ થયું અને સ
૧૯૮૪ પછી તેઓ આગળની ઓળીનું આરાધન કરવા
શક્તિમાન થયા

પૂજ્ય તીર્થશ્રીજીનું શરીર સર્વથા સ્વસ્થ તો થયું ન
હતું, પણ શ્રી સિદ્ધચક્ર ભગવાન ઉપર એમનું અત્યંત યદ્ધા-
બક્ષિત હતા અને પ્રાર્થેલા કાર્યને ગમે તેવા કષ્ટોનો સામનો
કરીને પણ પૂરું કરવું એવો તેમનો હઠ નિશ્ચય હતો તેને
ચળાયમાન કરવાને જ જાણે હોય નહિ તેમ એમના શરીરમાંથી
એક ગોળે હજી પૂરેપૂરી ઉઠાગરી કરી ન હોય ત્યાં તો બીજા

રાજનગરનિવાસી શ્રીદેવશ્રી, માલુડલાલ મનસુખલાઈ
સઘવીના ૧મ પત્ની ઝા સૌ. શ્રી સૌભાગ્યવદ્ધામી જડેન

તેમના આગમનના નગારા વાગવા માહ્યા હતા, છતાં પણ
જન્ય હિમત અને અડગ ટેકવાળા હોવાથી જ શ્રી તીર્થશ્રીજી
ના મહાન તપને સંપૂર્ણ કરવા બાંધ્યશાળી થઈ ગયા

શરીરે જરા અનુકૂળતા આપી કે તરત જોળીનો પ્રારભ
રી દેતા જોળીનો પ્રારભ કર્યા પછી તો ગમે તેવી શરીરની
પરિસ્થિતિ થઈ જાય તો પણ ચાલુ જોળી તો પૂરી કર્યે જ
હોય, એવો તેમનો દૃઢ સંકલ્પ હોવાથી એ મહાન તપ
પર તેમનો કેટલો બધો અનુરાગ છે તે રહેજે વાચકના
આત્મા આઘ્યા વિના નહિ રહે

આગળ આગળની જોળીઓમાં આયળીલની મધ્યા
પ્રતી જાય છે એટલે કોઈ કોઈ વાર તો તેઓ શરીરની અનુ
કૂળતા હોય તો લાગલાગટ બે-ચાર કે પાંચ જોળીઓ પણ
રી નાખના એવી રીતે લાગલાગટ જોળીઓની આરાધના
સ્વયં શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજને એક વાર સાડા ચાર માસના,
ત્રેક વાર પાંચ માસના, એક વાર આઠ માસના અને છ વાર
ગમત્ર ૨૨ મહિના સુધીના લાળા મમય સુધી આયળીલની
પત્થા એકધારી ચાલુ રહી હતી આવી હિંમતપ્રત્યાભા પણ
બધે ભાગે વિહાર તો ચાલુ હોય જ

રાજનગરનિવાસી ધર્મપરાયણ શેઠ માણેકલાલ મનસુખભાઈ
કાશી તથા તેમના ધર્મપત્ની શ્રીમતી સૌભાગ્યલક્ષ્મી બહેન
કેટલાએક વર્ષોથી બાળબ્રહ્મચારી શ્રીમતી સિવશ્રીજી મહારા
જના દર્શનાર્થે અવારનવાર આવતા હતા તેઓશ્રીના સ્વર્ગ-
પાસ બાદ પૂજ્ય શ્રીતિલકશ્રીજી તથા તપસ્વિની શ્રીતીર્થશ્રીજી
આદિના દર્શનાર્થે પણ તેઓનું આગમન થયા કરે છે, તેમને

શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજની શ્રીવર્ધમાન તપ ઉપગની પ્રશસનીય થકા અને ઉત્સાદને જોઈને તેમની ઉપર ઘણું જ બહુમાન થવાયાં શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજનો કેટલીએક જોળીની પૂર્ણ-હુતિને પ્રસંગે તેમને નંદન કરવા આવતા અને પૂજાપ્રભાવનાદિ સત્કાર્યો કરના હતા.

ગજઝાદિ જેના વૈભવમા રહેનારા છતાં પરમશ્રદ્ધાશુ ધર્મ ચુરત તે ગળ્લે શ્રાવક શ્રાવિકાએ નવપદજીની જોગી શાસન નભાવના નર્વક અને ઉત્સવ તથા ઉજમણાપૂર્વક સંપૂર્ણ આરાધીને શ્રીવધમાન તપની આરાધના પણ શરૂ કહેવી છે.

તેમના તરફથી મ ૧૮૬૧ના ચિયાગામા શ્રીગિરનારજી તથા શ્રીસિદ્ધગિરિજીનો છરી પાળના મહાનુ સઘ કાઢવામા આવ્યો ત્યારે સઘમા પધારવાની અમારા સમુદાયને તેઓની આશ્રક પૂવક વિનંતિ થઈ પૂજ્ય શ્રીતિલકશ્રીજી મહારાજ ૨૫ ઠાણાના સમુદાય સાથે સઘમા પધાર્યા હતા તે વખતે શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજને વિહારમા શ્રીવર્ધમાન તપ ચાલુ જ હતો અને પાની તાણે ગયા પછી શ્રી શત્રુજય તીર્થની ૬૬ યાત્રા કરી તે પછી શ્રી વર્ધમાન તપની તપસ્યા ચાલુ રાખીને જ કરી હતી.

સ ૧૯૮૫ થી શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજની શરીરપ્રકૃતિ ઠીક થતી ગઈ તેમ તેમ તેઓ આ શ્રી વર્ધમાન તપન જોગીઓનો આરાધના ઘણી ઉનાવળથી કરવા લાગ્યા ત્યાર કાર્ત્ત તળીયતમા પ્રતિકૂળતા ન હોય તો પારણ કયાં વગર ઉપરાઉરી જોળીઓ ચાલુ જ રાખતા. તપ કરવામા એટલી બધી ચીવટ હોવાથી અને જોઈયે તેવી શરીરની સ્વસ્થતા ન હોવા છતાં અર્થાત્ લગભગ માદલા શરીરદ્વારા તેઓ શ્રી

વર્ધમાન તપ જોવા ઉત્કટ અને મહાન્ તપનું મપૂર્ણ આરાધન કરી શકયા

થોડીઘણી પ્રતિકૂળતાની અવગણના કરીને જેમ જેમ તેઓ તપસ્યામાં આગળ વધતા ગયા તેમ તેમ તેમની પ્રતિકૂળતાઓ પણ જાણે તેમના સખળ આત્માથી હારીને ધીમે ધીમે જોાઈ થઈ ગઈ એટલે તેમના શરીરની સ્થિતિ મુધરતી ગઈ પરિણામે તેમના ચિત્તની પ્રમજ્જતા પણ વધતી ગઈ

આ તપનો શરુઆત કરી ત્યારે જિનમંદિરમાં દર્શન કરવામાં, ચૈત્યવદન કરવામાં તથા ભાવના ભાવવામાં અર્ધા-પોણા કલાક મનની સ્થિરતા રહેતી તેમાં ધીરે ધીરે વધારે થઈને હવે લગભગ ચાર કલાક સુધી સ્થિરતા રહેવા લાગી, તેથી જિનમંદિરમાં જ તેઓ ચૈત્યવદન કર્યા પછી વીર્યોદ્ધામપૂર્વક ભાવના, ધ્યાન અગર કાઉસલમાં રહીને પોતાની આત્મિક શક્તિની ખીલવણી કરી ઘણા કર્મોની નિર્જરા કરતા જોવાય છે ધન્ય છે જોવા સ્વપરિણતિમાં રમણ કરીને પરમસુખના અશનું આસ્વાદન કરનારા પવિત્ર આત્માઓને ! !

દેટલીએક વાર એમની જોાળીનો સમાપ્તિ સારી જૈન, વસ્તી વાળા મુકામે થવાનો પ્રસંગ આવી પડે ત્યારે ત્યાના સઘ તરફથી તેની ઉજવણી કવચિત મોટા મહોત્સવથી થતી હતી, પરંતુ એકાદ પૂજા વિગેરેથી સામાય ઉજવણી તો પ્રાય દરેક જોાળીની સમાપ્તિએ થયા કરતી હતી

રાણપુરના ચોમાસામાં ૭૮ મી જોાળી સમાપ્ત થઈ હતી તે નિમિત્તે ત્યાના ભાવિકોએ ધામધૂમથી અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ કરીને તપોધર્મની તથા જિનશાસનની પ્રભાવના કરી હતી

તે જ પ્રમાણે સં ૧૯૯૮ મા વીસ ઠાણા સહિત તેઓ પોરબદર બારેજા, માગરોજા, વેરાવળ, પ્રભામપાટણ, ઉના, દીવ અને અન્તરા વિગેરેની યાનાએ ગયેલા ત્યારે માગરોજામાં ૮૮ મી જોળી સમાપ્ત થવાથી ત્યાના સઘે પણ અઠ્ઠાઈમહોત્સવ કરીને તપોધર્મની અનુમોદના કરવાપૂર્વક શાસનની પ્રભાવના કરી હતી.

ઉચ્ચગામી જીવના સારા અથવા નીચગામી જીવના માઠા સગ-સહવાસથી દરેક જીવને તેની અસર થયા વિના રહેતી નથી, જેમ કે એક ઠાગઠાના માઠા સહવાસથી મૃત્યુ પામતા એક હસે શ્લોકરૂપે જણાવેલું કે—

નાડહ કાફો મહારાજ ! હસોડહ નિમલે જલે ।

નીચસગપ્રસંગેન, મૃત્યુરેન ન સશય ॥ ૧ ॥

તે જ પ્રમાણે તપસ્વિની મહાપવિત્રાત્મા શ્રીમતી તીર્થશ્રીજીના સારા સગ-સહવાસથી સાથેની સાધ્વીઓમાં પણ કેવી તપોધર્મની આરાધના થાય છે તે પ્રિયેની જિનાદાસ વાચકોના ખ્યાલમાં આવશે.

સ ૧૯૯૩ મા શ્રીતીર્થશ્રીજી આદિ ઠાણા ૧૧ પાલીતાણામાં ચોમાસુ રહ્યા હતા તે વખતે ચાલી રહેની જોળીની સમાપ્તિ થવાથી પારણ કર્યા પછી એક દિવસે તપની ભાવના વધી જવાથી એમણે અઠ્ઠાઈની તપચ્ચા કરી હતી એમની સાથેના ૧૦ ઠાણામાં ૪ માધ્વીઓને વર્ષાતપ ચાલતો હતો, બાકી રહેલા ૬ માધ્વીઓએ માસક્ષમણને તપ કર્યો હતો.

આ ઠાળમાં તપોધર્મના મૂર્તસ્વરૂપમમાં શ્રી તીર્થશ્રીજી

મહાનગરી છત્રછાયામાં રહીને એમની જીવનચર્યાનું અવલોકન કરનારમાં પણ તપસ્યા કરવાની શક્તિ અને ભાવનામાં કેટલો બધો વધારો થાય છે તે દરેક વાચકે સમજવા જેવું છે

જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રકેવલ રત્નત્રયીનું આરાધન કરતા, શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધનામાં પ્રગતિ કરતા અને ખામ કરીને આવિકાવર્ગમાં ધાર્મિક પ્રવૃત્તિને વેગ આપતા, આમાનુ આમ વિકાર કરતા કેટલીક વખત વહીવટ સાધીએાની સાથે રહીને અને કેટલીક વખત રજનશ્રીજી આદિ પોતાના પગિવાર ને સાથે લઈને શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજે મુરત, લલચ, અમ દાવાડ, રાધનપુર, ભાવનગર, મહીદપુર, રાજમદ, પાતીનાણા, વઢવાણકેમ્પ, લોખડી, રાણપુર અને જામનગર વિગેરે સ્થળે આતુર્ભામ કરીને ખાસ કરીને આવિકા-સમુદાયમાં ઘણો સુધારો કર્યો છે

પૂજ્ય શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજનો આત્મા એટલી બધી ઉચ્ચદશાને-વિકાસને પામેલો હતો કે વિકાર અને શ્રીવર્ધમાન તપ જો ને આજુ હોય ત્યારે પણ એમનું ચિત્ત ઘણું જ પ્રસન્ન રહેતું હતું હમેશા પ્રભુભક્તિમાં અને નવપદ્મના ધ્યાનમાં કેટલોક મગ્ન એઓ. અવશ્ય ગાળતા કેટલીક વાર ઓળીની શરૂઆત કર્યા પછી એમના શરીરમાં અસાતનો ઉદય થઈ જતો હતો, છતાં દૃઢમનવાળા એમણે કોઈ પણ ઓળીને ખડિત કરી નથી, કારણ કે એમના શરીરમાં નિર્બળતાનું આવાગમન થયા કરતું હતું પરંતુ મનમાં તો નિર્બળતાની છાયાને પણ એમણે પકવા દીધી નથી

જિનમંદિરમાં જઈને શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજ ઘણો ટાઇમ

પ્રભુના ધ્યાનમાં તથા કીર્તનમાં ગાળતા અનેક ભાવવાદી સ્તવનો અર્થની વિચારણાપૂર્વક તાલબદ્ધ પદ્ધતિથી ગાઈને પ્રભુસક્તિમાં તહીન થઈ જતા ચારે કેટલો સમય વ્યતીત થઈ ગયો તેનો પણ તેમને ખ્યાલ રહેતો નહિ

ગાવાનું કામ કરનાર હરકોઈ મનુષ્યના કંઠની મધુરતામાં જેમ જેમ ગાવામાં ટાઈમ પસાર થતો જાય તેમ તેમ પ્રાય કરીને જોછાશ આવતી જણાય છે પણ શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજની બામતમાં તેથી જીવદુ જ પરિણામ આવતું જણાય છે, અર્થાત્ અહના પહોરના સૂર્યના તેજમાં કમે કમે જેમ વધારે થતો રહે છે તેમ શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજના ગાવાની શક્તિ આત્મા એમના કંઠની મધુરતા જેટલી હોય છે તેમાં જેમ જેમ તેઓ વધારે સ્તવનો ગાય છે તેમ તેમ વધારે થતો હોય એમ જણાય છે વગી સ્તવન ગાવામાં તેઓ એટલા બધા તાનીન થઈ જતા કે તેમને થાક અગર કટાળો તો આવતો જ નહિ આવા અફળુત પ્રભાવને તેમના તપોધર્મને પ્રભાવ સમજવો કે જિનશાસનના અધિષ્ઠાયક દેવોના સમજવો તેનો પણ કર્મ નિર્ણય કરી શકાતો નથી

મત્સ્યાગમના સુદૃઢ પરિણામ

શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજની જોળીએને અગે ચાલતી આયળીલ જેવા કઠિણ તપની લાળી તપસ્યાને જોઈને અને સાબળીને ઘણા ભવ્ય જીવોને એમના ઉપર ગુણાનુરાગ થતો જ્યાં જ્યાં એમનું પધારવું થતું ત્યાં ત્યાં ઘણા માણસો એમની તપસ્યાને સાબળીને તપોધર્મની અનુભેદનાપૂર્વક ધર્મમાં

પ્રવૃત્તિ કરવાવાળા થઈ જતા તેથી કંટકીક જહેનો અને બાળાઓ
પણ શ્રી વર્ધમાનતપની આરાધનામા જોડાયા હતા.

સ ૧૬૬૬ મા વડવાણકે પ પાસે આવવા મૂળી નામના
ગામમા ઉપધાન તપ આણતો હતો, તેની માળના મહોત્સવ
પ્રમજે શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજ વિગેરે ઠાણા મૂળીમા પધાર્યા હતા.

મૂળી એ એક નાનકડા રાજ્યની રાજધાનીનું ગામ હોવાથી
ત્યાના ઠાકોર શ્રી હરિશ્ચંદ્ર રાજા અને તેમનું આપ્ત કુટુંબ
જેનેતર હોવા છતા જૈન ધર્મ પ્રત્યે જહુ જ પ્રેમાળુ તથા
શ્રદ્ધાળુ હતું તથા તે ઠાકોરના કામદાર ગોવિંદજીભાઈના
કુટુંબની પણ ધર્મપરાયણતા સારી હતી.

તે અવસરે નૂતન જિનજિ બોની અજનશવાકાનો મહો સવ
દગ્ગારગઢના ક પાકેડમા બિલા કરેલા મનોહર મંડપમા આણતો
હતો. શ્રી તીર્થશ્રીજી વિગેરે માધ્વીઓનું વારવાર ત્યા જવાનું
થતું હતું તે વખતે ત્યાના રાજરાણી અને કામદારના ધર્મ-
પત્ની પ્રભાકુવજહેન વિગેરે શ્રી તીર્થશ્રીજી તથા અન્ય સાધ્વી
ઓના અનેક સફળગુણથી આકર્ષાઈને તેમના ઉપર ઘણા જ
અનુરાગવાળા થયા શ્રી તીર્થશ્રીજીએ તેમને ખાસ કરીને શ્રી
નવપદજીનું આરાધન કરવાની સૂચના કરી અને પોતાની વિદ્વીષી
શિષ્યા જનશ્રીજીને આજ્ઞા કરીને શ્રી નવપદજીનું સ્વરૂપ તથા
તેના આરાધનાની વિધિ સંક્ષેપમા લખાવી આપી. તથા તે
સબધી મર્વે હકીકત તમને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવીને શ્રી તીર્થ
શ્રીજી આદિએ મૂળથી વિહાર કર્યો.

મૂળીના રાજકુટુંબમા તથા કામદાર કુટુંબમા નીચેના
શ્લોકોની અસર ઘણી સરસ થયેલી છે—

સસુદાયમા શ્રી વર્ધમાનતપ જેવા કઠિણ અને મહાન્ તપનો કેટલો બધો પ્રચાર છે આવા વિકરાળ-દુષ્કર્મ-પશ્ચમકાળમા આવી ઉત્કટ તપશ્ચર્યા કરનાર પવિત્ર શૂરવીર આત્માઓને અમારા અભિનંદન હો! વદન હો! નમન હો!! ઉરના અભિવંદન હો!!!

શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજ એ પ્રભાણે રત્નત્રયીની આરાધનામા શ્રી વર્ધમાનતપની સાધનામા અને નવપદજી મહારાજના ધ્યાનમા, ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ કરી રહ્યા હતા પોતાના આ મહાન્ તપની સપૂર્ણતા હવે નિકટ આવી પહોંચેલી હોવાથી તેમના ઉત્સાહમા ઘણો વધારો થયેલો જણાવા લાગ્યો. એ વખતે સ ૨૦૦૦ મા રાજનગરમા તેમને ૯૬ મી ઝોળી આલતી હતી તે દરમ્યાન તપોધર્મ ઉપરની તેમની શ્રદ્ધાની પરીક્ષા અગર આકરી કસોટી જણે કેમ કરતું હોય તેમ તેમના શરીરમા વ્યાધિનો ઉપદ્રવ થયો તપસ્યા ચાલુ હોવાથી હવા થઈ શકે નહિ, આયળીવનો આહાર પણ બરો બર થઈ શકે નહિ એટલે શરીર ધણુ અશક્ત થઈ ગયું, તે વખતે શ્રી હેમશ્રીજી, શ્રી રજનશ્રીજી વિગેરે સાધ્વીઓને ઘણી ચિંતા થઈ કે આ ૯૬ મી ઝોળી ખડિત થશે કે શું? પરંતુ શરીરની નિર્બળતામા વધારો થયા છતાં અત્યાર મુધીની તપસ્યાથી કસાયેલો તેમનો આત્મા એટલો બધો સમગ્ર થઈ ગયો હતો અને તેમનું મન પણ એવું હઠ હતું કે આવેલા ઉપદ્રવોને સહન કરીને આકરી કસોટીમાથી પસાર થઈ તપોધર્મની પરીક્ષામા ઉત્તીર્ણ થઈ ૯૬ મી ઝોળી સપૂર્ણ કરીને તેમણે પારણું કર્યું.

હજી શરીર નરાગર સ્વસ્થ થયું ન હતું, પરંતુ હવે

જલદી શ્રી વર્ધમાનતપની પૂર્ણાહુતિ કરવાની તાલાવેલી લાગેલી હોવાથી થોડા જ દિવસોમા હજી બી ઓળીનો પ્રારબ કરીને તીર્થયાત્રાની તમના બગવાથી વડીલ ગુરુણીજી મહારાજની આજ્ઞા લઇને અમદાવાદથી ચાલુ તપસ્યાએ ૩૦૦ ગાઉનો વિહાર કરી તારગાજી, આબુજી અને રાણપુરજી આદિ તીર્થોની યાત્રા કરી પાલણપુરમા આવીને હજી બી ઓળીનું પારણું કર્યું અને આગળ વિહાર કરતા ઊઝામા હજી બી ઓળીનો પ્રારબ કરી મેસાણે થઇને અમદાવાદ પધાર્યા આય બીલ માટેનો સૂઝતો આહાર વિહારના મુકામોમા ભોંધ્યે તેવો મગી શકતો નથી, છતાં તપસ્યા ઉપર તેમને એવો બધો રગ લાગેલો હતો કે ગમે તેવો અને થોડો પણ આહાર મગી જાય તેનાથી નેઓ પોતાના આત્માને સતોષી શકતા અર્થાત્ આત્મા ઉપર કાબુ મેળવેલો હોવાથી જ તેઓ વિહારમા તથા શરીરમા જોયેની હોય તો પણ તપસ્યા ચાલુ રાખીને આ મહાન્ તપને સંપૂર્ણ કરવા ભાગ્યશાળી થયા

અમદાવાદમા હજી બી ઓળી પૂરી થયા પછી થોડા વખતમા તેમણે હજી બી ઓળી શરુ કરીને સ ૨૦૦૨ ના કાર્તિક શુદ્ધી ૨ને રાજ તેની આરાધના પૂર્ણ થઈ તે મમયે દેવલાક બાવિકો તરફથી અઢાઈ મહોત્સવ કરવામા આવ્યો હતો.

ભરસમુદ્રમા કસાઈ પહેલા કોઈ માણસને તરવાનો પ્રયત્ન કરતા કરતા ઘણા કાળ પછી કિનારાની નજીકમા આવી પહોંચવાથી જે આનંદ થાય તેવો જ આનંદ હવે એક જ ઓળી કરવાની બાકી રહેતો હોવાથી શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજને તેથી મ ૨૦૦૨ના કાર્તિક વતી ૧૧ને દિવસે ૧

શરૂ કરીને તેમણે પોતાના વડીલ ગુરુશ્રીજીએને એક દિવસે જણાવ્યું કે “મારા આ શ્રી વર્ધમાન તપની સપૂર્ણતા અર્થાત્ મારી આ છેલ્લી ૧૦૦મી જોગીનું પારણું શ્રી આત્મશર ભગવાનની યાત્રા કરીને શ્રી વિમલાચલ તીર્થની છત્રછાયામાં થાય એવો મારો ભાવના છે ” આવી સરસ ભાવનાને તેઓએ અનુમોદન આપ્યું અને શ્રીમતી તિલકશ્રીજીએ શ્રી હેમશ્રીજીને જણાવ્યું કે-“ જ જે સાધ્વીજીને શ્રી શત્રુજયતીર્થની યાત્રાએ આવવાની ઉત્ક્રાંતિ હોય તેઓને સાથે લઈને તમે તથા શ્રી તીર્થશ્રીજી પાલીતાણે જવ ”

પૂજ્ય શ્રીમતી તિલકશ્રીજીની આજ્ઞા થવાથી શ્રીમતી હેમશ્રીજી તથા શ્રીમતી તીર્થશ્રીજીએ મોટા પરિવાર સહિત દ્વંદ્વ યતા ઉત્વાસથી અમદાવાદથી પાલીતાણા તરફ વિહાર કર્યો. ધીરે ધીરે વિહાર કરતા વિરમગામ, વઢવાણ શહેર, વઢવાણ-કેમ્પ, મુળી, લીમડી, ચૂડા અને રાણપુર વિગેરે સ્થાનોમાં જનસમુદાયના આગ્રહથી વિશેષ રોકાતા મુખશાંતિપૂર્વક સર્વે ઠાણાં શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થની છત્રછાયામાં આવ્યા પાલીતાણા નગરમાં સં ૨૦૦૨ ના મહા વડીમાં પધાર્યા અને તાર્થયાત્રા નો લાભ લેવા લાગ્યા તપસ્વિની શ્રીતીર્થશ્રીજી મહારાજે આ મહાન્ તીર્થની યાત્રાનો લાભ લેતા લેતા ફાગણ મુઠી ૮ ના મહાક વાલુકારી દિવને પોતાના શ્રી વર્ધમાન તપની પૂર્ણાદુતિ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે

તપસ્વિની શ્રીમતી તીર્થશ્રીજી મહારાજના પ્રથમ શિષ્યા શ્રીરજનશ્રીજી મહારાજે, પોતાના ગૃહસ્થપણાના પૂજ્ય માતૃશ્રી અને સાધ્વીપણાના પૂજ્ય ગુરુશ્રીજી એવા પૂજ્ય તીર્થશ્રી

છાની આજ્ઞાનુ અખડ રીતે પાલન કરવામા તથા નિ સ્વાર્થ-
પણે સેવા કરવામા જરાપણ ખામી આવવા દીધી નથી વળી
ડાગરવાળા ચચળજેન પોતાની ચાર પુત્રીઓ સહિત દીક્ષા
લઈને સયમધર્મનુ પરિપાલન કરે છે તેઓ પ્રમોદશ્રીજી નામે
શ્રીતીર્થશ્રીજીની બીજી શિષ્યા યઈને પોતાના ગુરુશ્રીજીની
નેવાનો સારો લાભ ઉઠાવે છે

સ ૧૯૬૦ ની સાલમા શ્રી રજનશ્રીના શરીરમા બ્યાધિએ
ઉપ દેવરૂપ ધારણ કર્યું હતું તે બ્યાધિને ઉપચાર કરનારા
અમદાવાદના નામાકિત ડોક્ટરોએ જણાવ્યું કે-‘ અહીંની
હવા એમને અનુકૂળ નહિ હોવાથી અમારા પ્રયત્નો સફળ
થતા નથી અને બ્યાધિનુ જોર વધતુ જાય છે, માટે તે અસાધ્ય
થઈ જાય તે પહેલા એમને કાઠિયાવાડની સૂફી હવા માફક
આવે તવા સ્થળે લઈ જવાની જરૂર છે ’ ડોક્ટરોના એવા
અભિપ્રાયથી શ્રીમતી તીર્થશ્રીજી આદિ બીજા સાધ્વીઓની સાથે
શ્રીરજનશ્રીજી વડવાજ કે પમા પધાર્યા ત્યાની હવા અને હવાથી
થોડો ખારામ જણાયો એટલે આતુમાસાર્થે તેઓનુ લાંબકીમા
પધારવાનુ થયું તે વખતે તે બધી સાધ્વીઓના તપો ગુણનો
અને જ્ઞાન ગુણનો મને થોડાઘણો પરિચય થયો ત્યારપછી
પાલીતાણામા એક ચોમાસુ કરોને આ ચરિત્રની નાયિકા શ્રીમતી
તીર્થશ્રીજી આદિ રાણપુરમા સ ૧૯૬૪ નુ ચોમાસુ રહ્યા ત્યારે
મને તેમનો વિશેષ પરિચય થયો

જવની પરપરાને વધારનારી, મોહ અને અજ્ઞાનરૂપી
ઠાદવ-કીચડમા ખુચી ગયેલી, જ્ઞાનહૃદિરૂપ દીવાદાંડીના અભાવથી

કર્મપ્રેરિત ત્રિવિધ પ્રકારના વાયરાના યોગે મારી જીવનનોકા
આ સંસારરૂપી સમુદ્રમાં ઝોલા ખાતી આમતેમ અથડાયા
કરતી હતી તે વખતે મારી શારીરિક સ્થિતિ સારી ન હતી
તો પણ મારી જીવનનોકાને આ સંસારસમુદ્રને કિનારે લઈ
જાય જોવા કુશળ નાવિકની શોધમાં હું ક્યારી કરતી હતી

રાણપુરમાં ચાતુર્માસ રહેલા શ્રીમતી તીથશ્રીજી અને
શ્રી રજનશ્રીજી આદિનો મને જેમ જેમ પરિચય વધતો ગયો
તેમ તેમ તેમના તપ-જ્ઞાન-વિનય-વૈધાવદ્ય આદિ ગુણોએ,
મિલનસાર સ્વભાવે, પરોપકારવૃત્તિએ, લોકોપકારક ઉપદેશ
શૈલીએ કેટલાએક સમય પહેલાં મારા હૃદયમાં ઉત્કલવેલા
દીક્ષાના અભિલાષરૂપ અકુરને ધરેખરુ જળસિન્ધન કર્યું હવે
મારો દીક્ષાનો અભિલાષ તાજો થયો અને પણ એમ લાગ્યું
કે આવા પવિત્ર ગુરુણીજીઓના સહવાસમાં ગહીને તેમની
સેવામાં અને સમમની આરાધનામાં કટિબદ્ધ થવાથી જ હું
મારા આત્માને ઉચ્ચ-સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરાવી શકીશ

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે દીક્ષા લેવાનો નિશ્ચય કરીને એક
દિવસે તેઓશ્રીને મેં મારા વિચારો જણાયા તેઓશ્રીએ પણ
મારા વિચારને સહર્ષ વધાવી લઈને જણાવ્યું કે-દીક્ષા લેવાનો
જે હઠ નિશ્ચય કર્યો હતો તે તેનો અમલ જેમ અને તેમ
જલદી કરવો જોઈએ; કારણ કે શુભ કામમાં અણુધાર્યા વિધિ
પ્રાય આવી પડે છે મારી ભાવનાનો તેઓશ્રીએ સ્વીકાર
કરીને મારા જેવા પામર જીવ ઉપર મહાન્ ઉપકાર કર્યો
હોય જોવો તે વખતે મને અનુભવ થયો

શ્રી સમેનશિખરજીની યાત્રા અત્યાર પહેલાં મેં જે વા:

કરેલી હતી, પરંતુ તે વખતે મને ધર્મની આટલી સમજણ ન હોવાથી બરોબર બાવ જાગેલો નહિ દીક્ષિત થયા પછી બીજા તીથોની યાત્રા કરવામા બહુ મુશ્કેલી નથી પરંતુ આ સમેતશિખર તીર્થની યાત્રા આ કાળમા બહુ જ મુશ્કેલીવાળી છે, માટે એ તીર્થની એક વાર યાત્રા કરી આવીને પછી ચારિત્ર લેવાતુ બને તો ઘણુ સારુ, એવો વિચાર હું કરતી હતી તેવામા સહસ્રાગ્ધે એવા સમાચાર મળ્યા કે— ‘ અમદાવાદથી શેઠ મણિલાલ સઘવી સ્પેશ્યલ ટ્રેનની સગવડ કરીને કેટલાક યાત્રીઓને સાથે લઈ શ્રી સમેતશિખર વગેરે ઘણા તીર્થોની યાત્રાએ જવાના છે ” તેઓની સ્પેશ્યલમા જનારા યાત્રાળુઓમા મેં મારું નામ દાખલ કરાવ્યું અને અમદાવાદ થી ઉપડી મુંબઈ, કુલપાકા, અતરિકા, સમેતશિખર, કલકત્તા, અણમગજ, ચપાપુરી, ક્ષત્રિયકુડ, પાનાપુરી, રાજગૃહી, પટના, બનારસ, અયોધ્યા, લખનૌ, કાનપુર, કપિલાપુરી, શૌરીપુર, આગ્રા, દીલી, દસ્તિનાપુર, જયપુર, દ્વેલોધી પાર્શ્વનાથ, જેસલમેર, ગિરનાર, અજંતા અને પાલીતાણા વિગેરે ૭૦ તીથોની બાવપૂર્વક યાત્રા કરી આત્માને કૃતાર્થ કર્યો

ઉપરની તીર્થયાત્રાના પ્રવાસમા મને એવો વિચાર થયો કે— આ યાત્રામાથી ઘેર ગયા પછી ચારિત્ર લેવામા મારે વિલગ કરવાની કાંઈ પણ જરૂર નથી, તેથી યાત્રામાથી જ મેં મારા માનનાપને આ વિચાર જણાવીને સાથે એમ જણાવ્યું કે— “ અમદાવાદથી પૂજ્ય શ્રીતિલકશ્રીજી આદિને આપણા તરફ પધારવાની આગ્રહજરી વિનંતિ કરી મારી દીક્ષા સળધી દરેક બાળતની તૈયારી કરવી ”

ઉપગ્ની બાળત જણાવતો મારો પહેલો પત્ર વાચીને મારા મા-બાપ ચોકાતુર થયા પરંતુ ઉપરાઉપરી મારા પત્ર જવાથી અને પહેલેથી મારા નિશ્ચયને જાણી ચકેલા હોવાથી મારા પિતાથી નાગરદામ પુરુષોત્તમદાસે શ્રીમતી તિલકશીજીને અમદાવાદથી વિદ્યાર કરવાની વિનંતિ કરી તેઓશ્રીએ તપસ્વિની, શ્રીમતી તીર્થશીજી તથા પૂજ્ય રજનશીજી આદિ ઠાણા ૧૦ને અમદાવાદથી રાણપુર જવા માટે વિદ્યાર કરાવ્યો. આ વખતે તીર્થશીજી મહારાજને છ મામથી આયબીવની તપસ્યા આહુ હતી છતાં તેઓ પણ વિદ્યાર કરીને રાણપુર પધાર્યા.

તીર્થમાનાની સુસાદરી પૂરી કરીને ઘેર આવી વૈશાખ વદ ૧૦ને દિવસે હું લીંબડી ગમ્મ અને આશ્વહારી વિનંતિ કરીને દેશ માટે ઉભયપક્ષી રત્ન મેળવી.

મારી નીક્ષાના અવસર ઉપર રાણપુરમાં અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ, મહોત્સરી રનાત્ર, સ્વામિવાત્સ ય, પૂજા, પ્રભાવના વિગેરે ધાર્મિક કાર્યો કરવામાં આવ્યા હતા. પૂજા માટે અમદાવાદથી 'શ્રી સભવજિન ટેળી' નામની શ્રાવિકાની મડળીને આ મહોત્સવમાં પૂજા બજાવવા માટે ખાસ બોલાવવામાં આવી હતી.

ઉપર પ્રમાણેના જિનશાસનની પ્રભાવનાના હેતુબૂત અઠ્ઠાઈ મહોત્સવપૂર્વક પૂજ્યપાદ શ્રી વિજયભક્તિસૂરી^૨વરજી મહારાજ સાહેબના શિષ્યરત્ન ૫ શ્રી સુમતિવિજયજી મહારાજના વરદ હસ્ત દીક્ષા ધર્મ તપસ્વિની પૂજ્ય શ્રી તીર્થશીજી મહારાજે સ ૧૮૯૫ ના જેઠ શુદ્ધ ૮ ના દિવસે વિજય મુહૂર્તે ઈર્મ શત્રુઓની ઉપર વિજય મેળવી આપનાર રત્નત્રયીના આરાધન રૂપ ચારિત્રરત્ન મને અપાવીને, પોતાની શિષ્યા તરીકે વાસ મેપ નાળી મારુ નામ સુરપ્રભાથી પાડવામાં આવ્યું.

અનેક પ્રકારની આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિથી ભવ્ય છોડેને
 દાવાનળરૂપ ભાસતા આ સંસારમાંથી પૂજ્યપાદ શ્રીમતી તિલક
 શ્રીજી મહારાજ, શ્રીમતી હેમશ્રીજી મહારાજ, મારા પરમ
 ઉપકારી શ્રીમતી તીર્થશ્રીજી મહારાજ તથા શ્રીમતી રત્નશ્રીજી
 મહારાજે મારો ઉદ્ધાર કરીને મારી ઉપર અનહદ ઉપકાર કર્યો
 છે હીક્ષા આપ્યા પછી આજ સુધી પણ મારા આત્માનું
 કદયાણુ થાય એવા માર્ગનો યોધ આપવામાં, તે માર્ગમાં
 ચાલવાના પ્રયત્નને વધારવામાં વારંવાર પ્રેરણા આપતા ગદ્દીને
 હજી પણ ઉપકાર કર્યા કરે છે તે જદલ તેઓ સર્વનો આભાર
 માનીને આ ચરિત્રની અહીં સમાપ્તિ કરવામાં આવે છે

સિં

વપાગચ્છ પર પગાનુયાયિની

પૂજ્ય શ્રીમતી શ્રીતિલકશ્રીજી મહારાજની અતેવાસિની

શ્રીમતી હેમશ્રીજીની ચગણુકમલોપાસિકા

તપસ્વિની શિષ્યા શ્રીમતી તીર્થશ્રીજીની

ચરણાત્વિદય ચરિકા-મુગ્ધવાશી

॥ सादर समर्पणम् ॥

પ્રાત સ્મરણીય પૂજ્યપાદ ‘ જાણજ્ઞચારિણી સ્વઃ માધ્વી
શ્રી શિવશ્રીજી મહારાજજી ॥ અતેવાસિની શમ-દમ-જ્ઞાન
તપોગુણગુણવિભૂષિત ત્રિહુપી સાધ્વીશ્રી તિલકશ્રીજી મહા
રાજજીની અરણ્યકમલોપામિની માધ્વીશ્રી હેમશ્રીજી મહા
રાજજીની શિષ્યા શ્રી વર્ધમાનતપોધર્મને પગિપૂર્ણ કરી
પરિપૂર્ણ પુણીત ભાવથી ભાવિત થયેલ તપસ્વિની શ્રી શ્રી શ્રી
શ્રી શ્રી તીર્થશ્રીજી મહારાજશ્રીજીના કલ્યાણકારી કર-કમ
લમા આ ‘ શ્રોતધર્ધમાન તપો મહાત્મ્ય ’ નામને સાર્થક
કરતા નાનકડા શ્રદ્ધને સાદર સમર્પણ કરી હમો દુનર્થ
શ્રદ્ધાએ છીએ

આપશ્રીએ તપોધર્મની આરાધનામા ઝોત-પ્રોત ગણીને
સ્વપર ઉદ્ધારાયે તે જ તપોધર્મની આરાધનામા હમોને અને
સકલસદ્ધને ઉત્તેજિત કરીને અને તે તપોધર્મની સેવનાનું
દ્રવ્ય-ભાવથી સંપૂર્ણ કલ્યાણ પૂરું પાડીને મકલ જેન મમાજ
ઉપર મહદુપકાર કર્યો છે તે અનિર્વચનીય છે

આપશ્રીના સયમ-સેવના અને સિદ્ધચક્ર તથા શ્રીવર્ધમાન
તપોધર્મની આરાધના પ્રત્યે ઉભરાતા વિવેક-વિનય-વૈયાવચ્ચ-
વૈરાગ્યાદિ ગુણો અને તે તે આરાધ્યપદ પ્રત્યેની અપૂર્વ આરા-
ધના, અડગ શ્રદ્ધા, અપૂર્વ મનોમલ અને અતીમ-પ્રીતિભક્તિ

નેા સાક્ષાત્કાર દર્શનાર્થીઓને સહજ સમાગમમા થાય છે એ આપશ્રીની જીવનચર્યાની અનુપમ પ્રભાઓ છે !!

ત્રિં આપશ્રીના અનેકાનેકગુણગણકમવોપાસિની
શ્રમણોપામિકા અં સોં શ્રી મૌલાગ્યસદ્મહીજ્ઞેન
(રાજનગરનિવાસી શ્રેષ્ઠીવર્ય શ્રી માણેકવાવ મનમુખભાઈ
મધવીના ધર્મપત્ની)

તાં કં-હમારા જાને પક્ષને ઉત્તજવલ કરનાર કુલદીપક
સમા અને જૈન શાસનના શલ્યગાં એવા આપશ્રીએ મયમ
ધર્મની સેવનામા મહાય તત્પર રહી શ્રી વર્દમાન તપની નેા
જોણી સપૂર્ણ કરીને હમારા ઉભય પક્ષને ઉત્તજવ જનાવ્યુ છે,
એટલુ જ નહિ પણ આપશ્રીના જાણપ્રણયારિણી શિષ્યા રજન
શ્રીજીને દીક્ષિત જનાવીને સયમધર્મના રગમા રગીને મય
મને દીપાવ્યુ છે વિશેષજ આપશ્રી જાનેએ અનેક આત્મા
ઓને સયમ માર્ગમા ન્થિર કર્યા છે, એ હમારા માટે અનિ
હર્ષનો વિષય છે

જે કુવમાથી માતા અને પુત્રી માથે જ મયમ માર્ગે સચરે,
તે જાને જૈન શાસનની નેવા કરે, અને બીજા ભાવુક ભાવિ
રત્નોને મયમ અપાવી જાવ્ય લેજો જૈન શામનના ચરણે ધર
તેના જેવો હમારે બીજો આનન્દનો વિષય કયો હોઈ શકે ???

ત્રિં આપશ્રીના સયમાદિ અનેક ગુણગણકમજના
રમિક જમર શ્રાવકો —

જયચદ મોનીચદ કમુગ (ચસુરપક્ષ)

તથા

હરિલાલ રણછોડદામ વડીલ (પિતૃપક્ષ)ની

જહુમાનપૂર્વક કોટિશ વદનાવલી

પ્રકાશિકાનું નિવેદન.

મનોહર માલવ દેશના સુપ્રસિદ્ધ ઉજ્જૈન નગરમા શાસ્ત્ર
આનંદ સાત મેત્રનુ રક્ષણ-વૃદ્ધિ આદિ અનેકવિધ ધર્મકા્યનો
પ્રબળ કરી શકે અને શામનસેવા બળવી શકે એ હેતુથી
આ પેઢીનો પુનીત જન્મ વિ મ ૧૯૯૧ મા થયો છે

આ પેઢીના પૂનીત જન્મના પ્રબળ કારણભૂત પ્રાત-
સ્મરણીય પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવેશ શ્રી
આનન્દમાગરસૂરીશ્વરજીના વિદ્વાન શિષ્ય-રત્ન, શ્રીસિદ્ધ
અકાશધન-તીર્થોદ્ધારક, શ્રી સિદ્ધચક્ર-નવપદ આરાધક સમાજ
આદિ અનેક શાસનહિતવર્ધક સ્વધ્યા-સસ્થાપક, આનન્દ-
બોધિની વૃત્તિકાર, વૈમાકરણ્યકેસરી, પંચાસપ્રવર શ્રી ચન્દ્ર
સાગરજી ગણિવર છે અને સાથે સાથે દેશ-પરદેશના સંકલ્પ
સધના સહકારીઓ શાસનસેવાનો અનુપમ સાભ આ પેઢી
ઉઠાવી રહી છે તે સાડ પેઢી પૂ પંચાસપ્રવરશ્રીજીનો સદાય
ઋણી ॥

પૂ પંચાસપ્રવરશ્રીજીનુ વિ સ ૨૦૦૧નુ વ્યાતુર્માસ
અધેરી મુકામે હતુ તે અવસરે સુવિનયવતી માધવી શ્રી
તિલકશ્રીજીની પ્રશિષ્યા તીર્થશ્રીજીની શ્રી વર્દમાન તપની
૧૦૦ સોમી જોડીનો પુર્ણહુતીના પાત્રે એક પુસ્તક ભેટ
તરીકે અપાય એ કૃત્તવાયોગ્ય છે એવા શાવનો એક પત્ર

પત્ર વાચન પછી તે પુસ્તક શ્રી વર્દમાન તથા ધર્મના આરાધકોની આરાધનાને બલવત્ત બને એવું પ્રકાશન કરવાનો અતે નિરધાર થયો તે કાર્ય પૂ પન્થાસપ્રવરશ્રીજીને સુપત્ર થતા તે પુણ્ય પ્રકાશનનો લાભ તેઓથી તરફથી હમારો પેઢીને મળે

આ પ્રકાશનને પ્રસિદ્ધ કરવામા આર્થિક સહાય આપીને પુણ્યાનુબંધિપુણ્યના કાઠાર ભરવામા નીચેના મહાગૃહસ્થોએ લાભ લીધો ॥

ચેષ્ઠિવર્ષ શ્રી માણેકલાલ મનસુખભાઈ સઘવીના ધર્મપત્ની અ સૌ મૌલાગયલક્ષ્મી જહેન

સ્વ રસિકલાલ નગીનદામના પુણ્યસ્મરણાર્થે તેઓશ્રીના ધર્મપત્ની મુબકા જહેન હ મઘવી નગીનદાસ કરમચર

જયચંદ મોતીચંદ કસુગર

હરિલાલ રણડેડાસ વડીલ

ઉપરના ચાર ગૃહસ્થો તરફથી રૂા ૧૭૫૦) આડી સતરસો રૂપીયા ૫૦ રકમ આ પુણ્ય-પ્રકાશન અંગે હમાને મલી છે, માટે આ અવસરે તેઓશ્રીનો હમે આભાર માનીએ છીએ

પૂર્વે પન્થાસપ્રવરશ્રીજીના મહુપદેશથી શાસનપ્રભાવનાના શુભ કાર્યો અને પુનીત પ્રકાશનો હમારા (પેઢી) દ્વારા નીચે મુજબના ચયેલા છે

શ્રી સિદ્ધવર્કની સામુદાયિક આરાધના પીપલોન-નિવાસો સ્વ શેઠ નદરામ કેપચંદ તરફથી વિ સ ૧૯૯૧ ખર્ચે આશરે રૂા ૪૦૦૦) ચાર હજારનો અને બહારના ગામના સઘે ૧૦૦૦) જેન સખ્યામા લાભ

ઠાણપૂર્વક મદદ આપી છે તે માટે તે બધાઓનો અમે
આભાર માનીએ છીએ

વિશેષમાં આ ગ્રંથને પ્રકાશન કરવા-કરાવવામાં આર્થિક
સહાયકો, તથા સમયસર કામ આપવાની ઠાણ રાખનાર
પ્રેસ માલીક શુભાબચદલાઈ, તથા તેમના વિનીત પુત્ર વિનયચંદ્ર,
અને તેમના પ્રેસના સર્વ માણ્યોનો અતઃકરણપૂર્વક આભાર
માનીને અમે વિરમીએ છીએ

લિં. શ્રી નકપલદેવજી છગનીરામજીની પેઢી

(માલવદેશાન્તર્ગત ઉબૈન શહેર)

શીરોલીયા છગનીરામજી અમરચંદ તથા

શીરોલીયા મગનીરામજી માગીલાલના

(પેઢીના પ્રધાન ■ ચાલકોના) બહુમાનપૂર્વક પ્રણામ

સકળ મત્ર-તત્ર-યત્રાધિરાજરાજેશ્વર શ્રી સિદ્ધચક્રાચ નમોનમ ।
 વિદ્ય-વિદ્ય-વાહિત-દાયકશ્રીરાજેશ્વરપાર્શ્વનાથો વિજયતે તમામ્ ॥

પ્રાસંગિક-નિવેદન

વિ સ ૨૦૦૧ નું ચાતુર્માસ મુમ્બાપુરી પાસેના અધેરી નામના
 પરામા હતુ ચાતુર્માસ રમિયાન પ્રથમ વ્યાખ્યાનમાં ‘શ્રીસૂત્રકૃતામ-
 સુત્ર અને ભાવનાધિકારમાં ‘શ્રી રિકમચરિત્ત ચર હતા ધર્મના
 ચોવનકાચ સમાન પર્વાધિરાજની સમાપ્તિ થઈ હતી સમાપ્તિ દરમિયાન
 દેવ પત્ની શક્તિ અનેકવિધ તપોધર્મનું સેવન માધમિક વાત્સલ્ય આદિ
 અનેકવિધ શાસન-પ્રજ્ઞાનાના કાર્યો અનુમોદનાને અનુસરતા થયા બોલે
 રીતિએ જ્ઞાન અને જ્ઞાનના સાધનની અભિગતિ થઈ શકે તેનું ક્ષેત્ર
 સયોગ અને સામગ્રી અનુકૂળ હતા તેથી જ હસ્તનિખિત મન્થોની
 યાત્રા, શ્રીસિદ્ધહૃદય-દ્રશ્ય-અનુશામનના પરિશિટો-રિષયાનુક્રમ અને
 પ્રસ્તાવના, શ્રી સિદ્ધહૃદય-દ્રશ્ય-અનુશાસનની મૃદદ્વગતિ-અવનૃણિના પરિ-
 શિટ-નિરાનુક્રમ અને પ્રસ્તાવના ત્રો સ્વાકૃતાગમનના દ્વિતીય ભાગના
 મુદ્દલ્ય માટેની મૌનિય નિવ્યાત્મ્યા ચાલુ હતી સાથે સાથે સાધુઓએ
 અભ્યાસક્રમ પણ ઠીક ઠીક પ્રમાણમાં ચાલુ હતો.

આ અવસરમાં પ્રકાશનેનું પુનીત મન વિષુદ્ધ વેગે ચાલી રહ્યું હતું.
 તે અવસરમાં જા સુ ૮ ના વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ અવસરે આ મન્થ
 આલેખન કરવાની વિનમ્ર વિવ્રમિ જથ્થાનનારો પત્ર સુવિનયવતી સાધ્વીશ્રી
 તિનશ્રીજી આદિ તરફથી મ થો અને તે પત્રનો જવાબ ફરી વગે તે
 પહેલા તે સમુદાય તરફથી બીજો પત્ર મ થો અને પત્રમાં આવા ભાવનું
 લખાણ હતું કે-“વલ્લભાન તપોધર્મનું રક્ત સાધ્વીશ્રી તીથશ્રીજીને હૃદય
 ઓલી પછી દુરતમાં ૧૦૦થી ઓલી શરૂ કરવાની ભાવના છે તે ઓલીના

પારણા પ્રગમે શ્રી વદ્ધમાન તપોધમના આરાધના વીરો લાસ વધે
અને આરાધના સમનતી બને તવુ બધુ પ્રાચીન-નવીન સાહિત્યનો
સચ્ચ કરી એક મ થ તૈવાર થાય તો તે અન્યના પ્રકાશનદ્વારા ભાવિક
આર-નાવિકાને લાભ લેવાની ઇચ્છા છે આ તપોધર્મ પ્રત્યે આપ
શ્રીનો પ્રેમ-આદર-મદુમાન દોવાથી આ કાવ્યને આપથી વધુ ઉજ્જવન
બનાવી શકશે. ઇર્ષા

મ થનો પ્રારભ કરવા પડેલા આ અનુ શુ નામ રાખવું ? અન્યમા
મુદિત સાહિત્યનો સચ્ચ કરવો કે કંઈક નવીન સાહિત્ય લખવું ? નવીન
સાહિત્યનો આરભ કયા પ્રકરણથી શરૂ કરવો ? તપોધર્મ અને વદ્ધમાન
તપોધર્મને પોષક સાહિત્યો સંસ્કૃતથી જણાવવા કે આરાધન વિભાગ જ
લખવો ? કે મનુષ્ય જીવનની મહત્વતાથી શરૂ કરીને વિસ્તારપૂર્વક પ્રાચીન
નવીન સાહિત્યનું સર્જન કરવું ? આવી આવી સાહિત્ય સર્જનની સાંકેતિક
કે પતાઓ આવે એ સ્વાભાવિક હતું એ ગણુ પ્રિય પછી અંતિમ
પ્રશ્નના સમાધાન સાથે પ્રાચીન સાહિત્યનો સચ્ચ અને નવીન સાહિત્યનું
સર્જન-સંકેતનો નિષ્ક્રમ થયો.

સાહિત્ય-સર્જન-સંકેતના તદ્દનિચારને મૂલિ મન્ત કાક્ષરદેહરૂપે અથાત્
મ થરે નિર્માણ રવાનો શુભ પ્રિય ભા શુ ૧૧ નો હતો સમયની
ઓછાત પ્રકાશનોની વિનિધિના અને સંસ્કૃતિની સંક્રામણને લીધે
મ થના આવેખનમા અતિત્વરા કરવી પડી એ સાહજિક હતું
એટલું જ નહિ પણ મ થના વખાણ સાથે પ્રેસ પાંખી કરીને ભાનગર
શ્રી મદોદય પ્રેમમા આપ્યા પછી નૃસિંહાચાર્યની બ્યામણ પણ પ્રેસ
માવીકેને કરવી પડી છે, અને તેથી જ વાચકની તીન લાગણીને સ્તોત્રી
શકતાનું ન બને એ સ્વાભાવિક છે, છતાં આરબેના પ્રકરણમા વિવરની
જણાવટમા સમયાનુસાર પૂતી દાળજી રાખવામા આવી છે.

શ્રી વદ્ધમાન તપોધર્મનું સેન મનુષ્ય લગમા જ થઈ શકે છે
તેથી જ “ માનવ જીવનની દુવલના ” નામના પુત્રીત પ્રકરણથી આ
અન્યનો પ્રારભ થાય છે.

સુભજીની સામ્યતા સેકડો અ કોડા હોય છે અને એક એક અ કોડાના પરસ્પર સંબંધથી જોડાયેલ થયેલ અ કોડાના સમુદાયને સાકળ કહેવાય. તેથી રીતે સુભજીની સામ્યતા જેમ અકનિત થયેલ આ અન્યતુ ગુણનિર્ધારન નામ “ શ્રી વદ્ધમાન તપો મહાત્મન રાખવામા આનુ અ અન્યમા સેકડોની સમ્યતામા પુનીત પ્રસ્થોના પરસ્પર સંબંધ છે તે સંબંધમા આપેલ સર્વ પ્રકરણના સમુદાયનું નામ ‘ શ્રી વદ્ધમાન તપો મહાત્મ્ય છે તેનું સાચન-મન-પરિચીન કરે તે સાચકને આ અન્યતુ ગુણનિર્ધારન નામ હૃદયમંદિરમા ગુરુ રહે તેમા શકાને રચાવ જ નથી.

આ અથમા સવસંચિત સામ્ય-પરપરાને માન્ય ક પનાઓને સમાની છે પરંતુ રાત્રપરપરાથી અમા ય ક પનાને અનકાર આપ્યો જ નથી એટલું જ નહિ પણ આરાધકાની આરાધના બનતર બને તે સારુ યુક્તિ-યુક્ત ક પનાઓ નમનથીન વિષય વિષયને અનુમરતા પ્રમગ આનુ દટા તો અને પૂર્વાપગ્ના મનધને બંધમેસતુ આનેખન મરવાના બનતો પ્રસસ કરેલો છે.

શ્રી વદ્ધમાન તપોધર્મનો આરાધ આરાધના કરી આરાધ્યમ્તામા પ્રવેશે તે મુખ્ય હેતુને અનુનિશ્ચિત પુનીત પ્રસ્થોનું ઉત્થાન અને અનુ રચૂત સંબંધ રચે રચે સાચ-ચો કે પ્રકરણમયિત વિષયને સ્પષ્ટ રવા આનુષંગિક પ્રસ્થો અંગે પ્રાસંગિક વિષયની અનુનિશ્ચિત મરવામા કયાથ રાખી નથી છતા કયાથ રીટી હોય તો પ્રાસંગિક અતિતર અતિતર ૭ એમ મમજનુ અરથો નથી.

આ અથને મુખ્યતથા પાચ વિભાગમા વહેચેલો છે પ્રથમ વિભાગમા તપોધર્મની સેવનાની ચોક્કસને પરિપક્વ કરનારા પ્રકરણોને સમાવેશ ૭ બીજા વિભાગમા તપોધર્મની સેવનાનું સામ્રાજ્ય પ્રવર્તેલાં રે કેવી તેના રીતો રાખવી પડે છે તેનું સચન છે ત્રીજા વિભાગમા અનેકનિધ તપો ધર્મની સેવનામા શ્રી વદ્ધમાન તપોધર્મની નિશ્ચિતા અને શ્રી અ ૬ કેવનીનું ચરિત્ર વધુવેનું છે ચોથા વિભાગમા શ્રી વદ્ધમાન તપોધર્મનું સેવન-વિધિરિધાન પ્રતિપાદન કર્યા છે અને પાચમા વિભાગમા તપો-

ધમના આરાધક આરાધ્યકક્ષામાં પહોચવા બનવાન બને તે હેતુથી તપો-
ધમને પુષ્ટ કરનાર પૂત્ર મદનિઓ રચિત સ્વાધ્યાય-યોગ્ય પૂજા-સ્તવન-
૫-વિશિષ્ટ તથા કુલકબ્દકાદિનો સચ્ચ કરેન છે

પાંચ વિભાગમાં રહેલાવા તા આ અન્યના દરેક વિભાગના પ્રમુખોને
મહુપથી ચિત્તારી લેવાથી વિભાગોની વિશિષ્ટતા સમગ્રર્થ જાય છે

પ્રથમ વિભાગમાં માનવ જીવન પ્રાપ્તિની દુલભતા સમજવા સાથે
સદકારી મયાઓની પ્રાપ્તિ અતિ દુલભ છે પુણ્યની અનુકૂળતાએ એક
એક સદકારી સયોગ પ્રાપ્ત થાય છે પુણ્યના અભાવમાં તે તે સાધન-
સયોગના અભાવમાં માનવજીવન નિષ્ફળ કષ્ટ રીતે નિવડે છે તે
સ્વિસ્તર સમજવાય છે નિશીત પ્રમાદ છોડીને પ્રાપ્ત થયેન સદકારિ
સયોગ સાધેનેનો સદુપયોગ કરવાથી મવર-નિર્મલ અને પુણ્ય, દુરુપયોગ
કરવાથી આશ્રય-નષ્ટ અને પાપની પરપરાનો અનુભવ કરવો પડે છે,
માટે પ્રાપ્ત સાધનના સદુપયોગ કરવામાં દહપણે કમ્મર કસવી એ વિવેકી
ઓનું આનંદક કૃતવ્ય છે

બાવી મનુષ્ય ગતિમાં પ્રાપ્ત થયેન માનવ જીવનની દુલભતા સમજવા
સાથ માનવ જીવનને સફળ બનાવનારા સદકારી સયોગો અને નિષ્ફળ
બનાવવા માટેનો સદુપયોગ-દુરુપયોગ મુખ્યત્વે વિવેચન ૫૦ ૧ થી ૫૦ ૮
સુધીના ચાર પ્રકરણોમાં જણાવ્યું છે

મનુષ્યના મોખાં રમાં ઉઠતી અભિનાયાઓનું વર્ગીકરણ કરીને
ચાર ગણે ચાર પુરુષાથ જણાવ્યા છે તે ચારમાંથી એમ પુરુષાથની
જગત્પરીથી બાકીના ત્રણ પુરુષાથની સાધ્ય-સિદ્ધિ કષ્ટ રીતે થાય ॥
તે જણાવ્યું છે જુઓ ૫૦ ૮ થી ૫૦ ૧૧

૫૦ ૧૧ થી ૫ ૩૪ સુધીમાં ધમની વાસ્તવિક ઉપાસના ધમના
કૃપામાં ઐશ્વર્યતા અને સ્વરૂપમાં બે, ધમનું સાચું સ્વરૂપ, ધમ સ્વરૂપને
સ્પષ્ટતી ચાર ભાવનાઓ, બી ભાવન નોતો રુપયોગ તથા સમાધાન
દશાતપુરસ્કારનું વિવેચન વાચવા-વિચારવા યોગ્ય ॥

મમજ વગ ના સદ્વર્તેનથી થતા તાલ સમજ વગરના મદ્દનનમાં પળુ સાચી મમજનો મહભાવ હોય છે, મમજ હોડે મન છે પણ સદ્વર્તન ભોડે મનતા નથી શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જ રહે, શ્રદ્ધાપૂરકની સમજ ઉત્પત્તિ-ટપાન-શક્તિ અને જુનપ પરાએ દર્શકીને પામી શકાય છે અને શ્રદ્ધા-સુધાભોનિધિમા પ્રવેશ કરીને પ્રત્યેક એ બધું સુખિ-પૂરક મમજાય છે જુઓ પૃ ૩૪ થી પૃ ૫૮

શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ- ચિ-પ્રશન-પાલન અને અનુપાનનના પ્રમણેને મનન પૂરક વાચતા વિચારતા અને પરિચીનન કરતા શ્રદ્ધાનુ બનવતરપણુ જોન માસને સ્વીકાર્યું છે તે થયામ્યાને છે એ મમજના નગર સંસ્થા નથી એવું જ નહિ પણ નદા સમજના સુર નિરુપ સાથે ધમનુ બનવતરપણુ સમજના જુઓ પૃ ૫૮ થી પૃ ૭૦

ધમનુ બનવતરપણુ એ નામના પ્રજ્ઞાનો પ્રાગ્ભ સાય કે અને ધમની બનવતરતાના શાસ્ત્રીય મમાધાનો મમજનાય છે ધમનુ ચાર પ્રકારમાં પ્રથમ ૧૦ ધમનુ ૨૦ થ અને તેના મરખાતુ સિચન કાય છે તે ધમની આરાધનામાં સાવધાન રહેવાની અવસ્થાએ જરૂર છે સાથે સાથે ધીવન ધમનુ સ્વરૂપ સંકાર અને સાવધાન રહેવાનો ઉપદેશ આ બધું વિવેકપૂરક વિચારાય કે જુઓ પૃ ૭૦ થી ૮૪

પૃ ૮૫ થી ૧૨૩ સુનીમા તપોધર્મની મુખ્યતાનુ ચિન્તન કરાયા છે અને તેથી જ અનુક્રમે તપો ધમની સેવનાનુ સામ્રાજ્ય નુ પ્રવર્તન હી રીતે થાય ? દાનાર્થિ ચાર પ્રકારના ધમનો સમન્વય શી રીતે કરવો ? અનિમ માધ્યસિદ્ધિના માધનો સાથે ચાર પ્રકારના ધમનો સબધ 'ભાસ્કર્મ' સાથે તપોધમનો સબધ તપોધમ સાથે ચારિત્રનુ એકમેખણુ 'સવર-નિજરાના સ્ત્રોણપૂરક તપોધર્મ' અને સાધનરિયત માધનના નામના પુનીત પ્રવરણો સમજતા સમજતા મહા-મગનમરી તપોધમના આસેવનની અનિવાર્ય જરૂરીયાત સારી રીતે સમજવાય કે તપોધમના સેવન કરના સેવનમાં સાવધાન રહેવાની જરૂર છે એનાદ્વારાએ તપોધર્મરૂપ કલ્પક્રમના કૂલ-કૂલની પ્રાપ્તિ થાય

છે અને તેથી જ તપોધમના અભ્યાસીએ આહારના અભિનાયને, વામ નાને આસક્તિને અને અભ્યાસને તિલાંજનિ દેવી જ જોઈએ તે સારું ' સમારની ઈમારતનું મૂળ આહાર " નામના પ્રકરણને શરૂ કરાય છે આહાર સાથે સબંધ ધરાવતાં નિમકદસમ નોકરરૂપ શરીર, ગુનામ- જિગિમા ગુણભાવેલો આત્મા અને આહાર-શરીર આત્માનો સબંધ મમળવીને આ પ્રગણુદ્વારા ગણુની સાચી સમજ સાથે આપખિતોને અચિત્ત પ્રભાવ પિગણુ કરાવાય છે

' શ્રી વદ્ધમાન તપોધમ ' અને તે તપોધમની મુખ્યતા અને તપોધમનું જૈનનાસન-પ્રમિદ્ધ પ્રવતતુ સામ્રાજ્ય સમજનારને આ વિભાગ સમજતા વધુ વધુ વીર્યોન્નાસ આરિહોર પામે છે આ વિભાગમા " આપખિત શ્રી તપો ધમનો અભેલાવ ' રસનાનું સામ્રાજ્ય ' શ્રી વદ્ધમાન તપો ધમની નિશિષ્ટતાઓ ' વદ્ધમાન તપોધમોએને આરાધનામા અનેશ ઉત્સાહ રહી શકે તેનું શ્રીચદ્ધ કેવલીનું કથાનક અને કથાનકમાથી ન્યાન્ય ગ્રહણીય ઉપાન્ય અને ગ્રેય વસ્તુઓનું પૃથક્કરણ કરીને સ્પષ્ટતથા ૧૦ ૧૨૪ થી ૧૫૨ સુધીમા સમજાવેલું છે

શ્રી વદ્ધમાન તપોવિધાન ચાને આગધન વિભાગ ૫૦ ૧૫ થી ૫ ૧૬૬ સુધીમા ખૂબી કર્યો છે આ વિભાગમા આરાધકોની અનુકૂળતા માટે શ્રી અરિહત ૫૦ શ્રી સિદ્ધ ૫૬ અને શ્રી તપ ૫ ની આગધન નિધિવિધાન અને યોગ્ય સૂચન નિસ્તારપૂર્વક અનુક્રમે આપેલ છે

શ્રી અતૃપ્તાગ નામના આગમ-સાક્ષિએ શ્રી વદ્ધમાન તપનું નિતિ પાદન ૫૦ ૧૬૬ થી ૧૦ ૧૬૯ સુધીમા રખવ્યું છે

ત્રિવિધ યાગે નિકરણુ ત્રિમુદ્ધિએ આરાધક શ્રી વદ્ધમાન તપની આરાધનામા એતગ્રાત બને એ દેતુથી મરમરણીય-સુધા વધામ્વર-પ- થી વદ્ધમાન તપો ધમ છે એ વાક્યથી વાસિત થયેલ સુધાવર્ણના હનીત પીન્તાલીસ સુરાક્યો આપેલા છે ૫૦ ૧૬૯ થી ૫૦ ૧૭૦ સુધી

વદ્ધમાન તપના આરાધકો અમર જૈન શાસન પ્રસિદ્ધ દરેકોઈ આરાધ નાના આરાધકો અખડ ફલ પ્રાપ્ત કરી શકે તે દેતુથી આરાધકો માટે આવ સ્વર્ગીય અમેધ વર્ગી ૨૫ ૫ આરાધકો માટે આવસ્થક છે ' એ વાક્યથી પામત વચ્નામૃતો તથા પ્રાસંગિક વિવિધ વસ્તુઓ ૫૦ ૧૭૪ થી શરૂ થાય ૬

અનુક્રમણિકા.

	૨૩
	૪
	૨૪
	૨૮
	૧૨૭
તાપનિની આવીથી નાથશીલુ જાનક ૧	૧૦૪
ધર્મી કુટુંબ	૧૦૬
સુધુવતા શીમતી મ ૧૦ મન	૧૦૮
મિલેલી સગમરપ૦	૧૧૧
નમિત થયેલ સુધુવતા મનર જોનજો પુનાત્ ૧૧૦	૧૧૩
પનિન આત્માએ ની પુનિન જનસા	૧૧૪
વધમાન તપોધર્મનો પ્રારભ	૧૧૭
શ્રી પ્રિયશીલુ પતિ મ લુ	૧૧૮
શ્રી વધમાન તપે વધતુ નિરુપા મન	૧૨૧
સમમાયનન સુ. મગિલુ મ	૨૪
સ રસમપણમ્	૨૪
પ્રકાશનુ નિવેન	૨૭
પ્ર મગિલુ નિવેન	૨૮
અનુક્રમણિકા	૨૯
૧ વધમાન તપે પ્ર મગિલુ મ	૧૭
૨ પ્રમારમ્	૧૮
૩ માનવ જનની કુર્વકાન	૧૯
૪ વધેમ-પ્ર પિએ ના પ્રમાર	૨૦
૫ નિ.સદેહાત્મ-નિર્મલ નિવેન	૨૧
૬ માનવજનને સારવ સુ.લુ સુ.લુ	૨૨
૭ મનુચપલુ મગિલુ ૨ મનર જોનજો પુનાત્	૨૩
સંધ્યાગ્રમે સંધ્યાગ્રમે	૨૪

તાવેનુ

૮ નિચારાનું સર્વોચ્ચ	૬
આર પ્રકારના પુત્રપાદામા જવાળા ૧૨ તો ધમ પુત્રાર્થ જ છે	૮
૧૦ ધમ પુત્રાર્થ ની ના તરિકા ક્રિયામતા	૧૧
૧૧ ધમના દેનના એન્ટા હોવા નાં પણ સ્વરૂપમા બે	૧૨
૧૨ ધમનું માત્રુ ૧૫	૧૫
૧૩ મતી ભાવનાનું ૧૬૫	૧૬
૧૪ પ્રમેા ભાવનાનું ૧૬૫	૨૨
૧૫ કા ૫ ભાવનાનું ૨૧૫	૨૫
૧૬ માધ્યમ્ય ભાવનાનું ૨૧૫	૨૭
૧૭ ભાવનાઓનો સુપ્રમેામ	૨૭
૧૮ મમજ નગરના સહનતાનની બ્રાહ્મણમા રહેલી માત્રી સમજ	૩૭
૧૯ સમજ ભાડે મલે છે પણ મદવનન ભાડે મનતા નથી	૩૮
૨૦ શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર	૪૨
૨૧ શ્રદ્ધાનો અપનાપ કરનારાઓજ શ્રદ્ધાના ઉત્ક્રાંતિ છે	૪૪
૨૨ શ્રદ્ધાપૂરક મમજની ઉત્પત્તિ-દમન-વૃદ્ધિ અને ફલ	૪૮
૨૩ શ્રદ્ધા-સુધાબોનિધિમા પ્રવેશ કરનારાઓને	૪૪
૨૪ શ્રદ્ધા અને પ્રતીતિનું પાગમાયિક રહસ્ય	૫૮
૨૫ પ્રતીતિની પરીક્ષામા ઉત્તીષ્ઠ થવાની જરૂર	૬૫
૨૬ શિષ્ય મા પ્રવેશ કરનારાઓને	૬૮
૨૭ સ્પશન-પાલન અને અનુપાલનના પ્રસંગો	૭૩
૨૮ પૂન પ્રવ્રજાનો અનુસ્તુત તત્ત્વ અને રહસ્ય	૭૬
૨૯ ધમનું જનનતરણ	૭૯
૩૦ ધમની જનનતરતાના પ્રાકૃત મમાધાન	૮૧
૩૧ ધમની ફલપ્રાપ્તિમા સારધાન રહેવાની સલાહ	૮૪
૩૨ ન-ધમનું સ્વરૂપ અને મરમર	૮૬
૩૩ ન-ધમના સેવનમા આનધાન ગુણની જરૂર	૮૮
૩૪ ગીન-ધમના સરમર	૮૯

૩૫ શીયલ-ધર્મમાં સાવધાન રહેવાની જરૂર	૯૩
૩૬ તપોધર્મની સેવનાનુ સામાજ્ય	૯૫
૩૭ તનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મનો સમન્વય	૯૫
૩૮ અતિમ સાધ્ય-સિદ્ધિના સાધનોનો મળધ	૯૮
૩૯ સવર નિર્જરાના સુમેલપૂરક તપોધર્મ	૧૯૨
૪૦ સાધનસ્થિત-સાધનતા	૧૦૪
૪૧ મહામગલકારી તપોધર્મના આસેવનની અનિવાર્ય જરૂર	૧૦૬
૪૨ તપો ધર્મના સેવનમાં સાવધાન થવાની જરૂર	૧૦૮
૪૩ તપોધર્મ ૩૫ કષ્ટદેશના કૃમ-દ્વ	૧૧૧
૪૪ સમારની ઈમારતનુ મૂન-આહાર	૧૧૩
૪૫ નિમકહરામ નોકર૩૫ ગરીર	૧૧૫
૪૬ ગુપ્તામગીરીમાં ગુગળાચેસો આત્મા	૧૧૭
૪૭ આહાર-શરીર અને આત્માના સળધ	૧૧૯
૪૮ આયબીનનો અચિત્ત પ્રભાવ	૧૨૧
૪૯ શ્રી વદ્માન તપોધર્મ	૧૨૪
૫૦ નોધ	૧૨૪
૫૧ આયબીત અને શ્રી વદ્માન તપોધર્મનો અભેદભાવ	૧૨૪
૫૨ રસનાનુ સામાજ્ય	૧૨૭
૫૩ શ્રી વદ્માન તપોધર્મની વિગિદ્ધતાઓ	૧૨૯
૫૪ પવિત્ર કથાનકનો પ્રારભ	૧૩૨
૫૫ શ્રી ચદ્રકુમારના હેલા ત્રણ ભવોની મક્ષિત સહનના	૧૩૬
૫૬ પ્રથમ ચદનનો ભાવ	૧૩૭
૫૭ શ્રી ચત્તનો પુણ્ય પ્રમાન	૧૩૮
૫૮ ચત્તના ભાર વિરે અવલુ કરેલી વીતરાગ દેશના	૧૪૯
૫૯ શ્રી વદ્માન તપોધર્મનુ આરાધન	૧૪૧
૬૦ શ્રી સુનતાચાવનુ કુશસ્થાનીમાં આગમન અને વમણે જણાવેનુ તપોધર્મનુ મહાત્મ્ય	૧૪૪

૬૧	કો ચન્દ્રકુમારની અનુક ઈશ્વર ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ તપોધર્મિઓએ આ કથાના આરતે અદલ્ય કવવાની આવશ્યકતા	૧૪૫
૬૨	કો વદ્ધ માન તપો સિધાન યાને આ લેખના વિભાગ	૧૪૭
૬૩	કો વદ્ધ માન તપો સિધાન	૧૪૭
૬૪	કો વદ્ધ માન તપની શરૂઆત કરવાની રીત	૧૪૮
૬૫	આરાધ્યદેવતાની આરાધન રીતિ	૧૪૮
૬૬	કો અરિહતપ	૧૫૦
૬૭	કો સિદ્ધપ	૧૫૨
૬૮	કો તપપદ	૧૫૪
૬૯	આગમ સાગિએ કો વદ્ધ માન તપ	૧૫૬
૭૦	મત્તમરણીય સુધા વર્તી કો વદ્ધ માન તપો ધર્મ છે	૧૫૮
૭૧	આરાધકો માટે આવશ્યકીય અભ્યોધ વર્તી આરાધક	૧૭૪
૭૨	આગમ પ્રમાણ તપસ્વીઓ	૧૮૧
૭૩	પૂન મહાધિ-પ્રણીત-હિતસિદ્ધાઓ	૧૮૪
૭૪	કો નિજય-દ્વની-પ્રિય વીમ આનન્દ પૂજનાર્થી કો અરિહત પ ની પૂજા	૧૮૬
૭૫	કો રૂપવિજયપૂત વીર સ્થાનકની પૂજનાર્થી કો અરિહત પ ની પૂજા	૧૮૧
૭૬	કો અરિહતપની પૂજા કો આત્મારામજી મહારાજની વીર સ્થાનક પૂજનાર્થી	૧૮૩
૭૭	કો યોગવિજયજી ઉપાધ્યાયજી	૧૮૫
૭૮	કો યોગવિજયજી	૧૮૮
૭૯	કો આત્મારામજી કો નરપ પૂજનાર્થી	૨૦૦
૮૦	કો અરિહતપ ના આરાધકો માટે	૨૨
૮૧	સિદ્ધપ ની પૂજા કો નિજય-દ્વની-પ્રિય	૨૦૫

૮૩ સિદ્ધપત્ની પૂજા ૫ શ્રી ઉપરિજયજી મહારાજ	૨૦૮
૮૪ " શ્રીઆત્મારામજી મહારાજ શ્રી વીરસ્થાન પૂજામાથી	૨૦૮
૮૫ " શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજી	૨૦૯
૮૬ " ૫ શ્રી પદ્મવિજયજી	૨૧૦
૮૭ શ્રી આત્મારામજી મહારાજ શ્રી નરપ ની પૂજામાથી	૨૧૪
૮૮ શ્રી તપપ પૂજા શ્રી રિજયવ્રહ્મીચરિત્ર કૃત	૨૧૬
૮૯ , ૫ શ્રી રૂપવિજયજી	૨૧૭
૯૦ શ્રીઆત્મારામજી મહારાજ વીરસ્થાન પૂજામાથી	૨૧૮
૯૧ , શ્રી યશોવિજયજી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ	૨૨૦
૯૨ , ૫ શ્રી પદ્મવિજયજી	૨૨૧
૯૩ " શ્રી આત્મારામજી	૨૨૧
૯૪ શ્રી તપ દુતક-સાથે	૨૨૮
૯૫ શ્રી તપોદૃઢજી	૨૨૮
૯૬ શ્રી વીરભદ્ર મુનીશના વીરોદ્ધાસવધ ૫ વિચારો	૨૩૧
૯૭ મહાસાવધાની-શ્રી મુનિસુદસ્યચિત્રનો દિનોપગ	૨
૯૮ તપોધમની જ ૨ છે	૨
૯૯ તપોધમ મળધી પ્રજ્ઞાજી	૨૪૦
૧૦૦ ઉપસહાર	૨૪૫
૧૦૧ શ્રી જિનકલ્યાણકે યત્ર	૨૪૮
૧૦૨ શ્રી મીન એકાન્તીનુ ગણુજી	૨૫૭

॥ सप्तम १-१ ३-१ ॥ अधिगमसाधन-प्रसिद्धव्यक्त्यानां नमः ॥

॥ सम्भवतोवादि ७१ पृष्ठ ॥ श्रीगोपेश्वर-पार्थिनाथो विजयनेत्रमात्र ॥

। सर्वम् । तस्यैवमणि-श्रीहृत्शतपात्रमानुष्कृत्यो नमः ।

卐 श्रीवर्द्धमान-तपो महात्म्य 卐

નોંધ — આ શરૂ થતાં જ યમા માનવ જીવનની દુર્લભતા, માનવ જીવનને સમૃદ્ધિ કે વાના સમૃદ્ધકારિ સર્વોચ્ચ ધર્મ પુરુષાર્થની અનિવાર્ય જરૂર અને સેવન ધર્મના ચાર પ્રકારમાં તથા ધર્મની વિશિષ્ટતા સહજ તથોદ્યમમાં શ્રી વર્જમાન-તથોદ્યમની વિશિષ્ટતા બાદિ અનેકવિધ પ્રકારોના પૂર્વાચર સખધર સપ્તિ સુખિ-સાક્ષ-સમાધાન દુર્લભ પુનિત પ્રકારોનો અગ્ર પ્રાસંગ કથાય છે. આ ‘શ્રીવર્જમાન-તથોદ્યમ’ નામના નાનકડા ગ્રંથના પુનિત પ્રકારોનું રિશીલન કરીને શ્રી વર્જમાન તથોદ્યમનું સેવન કરનારાઓ ઉત્તરોત્તર મધ્ય સપ્તાયને કડી ગણે પામ્યા છે. વર્જમાનમાં કડી રીતે પામે છે અને પામશે, તેનું અગ્ર દિગ્દર્શન કથાય છે.

ਬੇਅੜ —

શ્રીમત્ સચિન-સ્વામી, બુદ્ધિ-જ્ઞાન-શાસનના ૫૨મ ગદ્યકથા

श्रीन०५ - पि०पानोद्यतभव्यभावे। मोक्षमूर्त्योदय श्रीसिद्धयः।

नवमः अध्यायः समाप्तः श्रीवदमानतपोधमवधः

स रम्यास रम्यापि ॥ श्रीवर्द्धमान-तपोनिष्ठात-

શ્રીસિદ્ધ્યામગવન-તીર્થોદ્દાગક-૫ ન્યાસપ્રવર

શ્રીચન્દ્રસાગરગણીન્દ્ર

જ્ઞાન-જરા-આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિ દુર્લભતા

જ્ઞાન-જરા-આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિ અને મરણાદિ અનેક વિધ અતિગહન ગુણોથી ગુણાયલો આ આતુર્ગતિક સંસાર છે. આજની ભૌગોલિક દૃષ્ટિએ દૃષ્ટિગોચર થતા મર્યાદિત વિસ્તારવાળા અરબી સમુદ્ર, ખંડેશી (કાળો સમુદ્ર) અને પેસેફિક મહાસાગરો દરિયાઓનો અને શાસ્ત્રમુખસિદ્ધ લવણસમુદ્ર-સ્વયંભૂ રમણસમુદ્ર વિગેરેનો પાર પામવો જોઈએ. મુશ્કેલ લાગે તેના કરતા પણ અત્યંત વિસ્તારવાળો આ મહાસાગર-મહાસાગરનો પાર પામવો તે અત્યંત મુશ્કેલીનું કામ છે.

આ સંસારસમુદ્રનો પાર પામવા માટે મનુષ્યભવ મહાનોખા મમાન છે. “ ક્ષિપતી આધનની પ્રાપ્તિ અત્યંત દુર્લભ હોય છે ” એ કથનાનુસાર મનુષ્યપણ પ્રાપ્ત થઈ અત્યંત દુર્લભ છે.

કરોડો પી કમાણી(આવક)થી ઉભરાતી રિસામતોના રાજ્ય સિદ્ધાસનો પર આવી ચડેલા નવીન રાજકુમારોને, આ સૂના પડેલા સિદ્ધાસનોના સત્તાધીશ બનેલા શાહા રાજવીઓ રાજ્યપ્રાપ્તિની દુર્લભતા, અને લક્ષ્મીના લાડમા પૂરા મહોનમ બનેલા કોડાધિપતિઓને ઘેર જન્મેલા સત્તાનોને ધનપ્રાપ્તિ દુર્લભતા જેમ સમજાતી નથી, તે જ પ્રમાણે ચોરારી લાજવાયોનિમા અનતા કાળ સુધી ભમતા ભમતા “ નદીગોળ પાપાણ ” ના ન્યાયે સ્વાભાવિક મનુષ્યજીવન પામે જીવોને પણ મનુષ્યપણના દુર્લભતા મમજાતી નથી. એ માનવજીવન જીવનારાઓ માટે અત્યંત ખેદનિપય છે !

યથેચ્છ પ્રજ્ઞાપિઓના પ્રજ્ઞાપોનો મચોટ જવાળ

માનવજીવનની દુર્લભતા મૂળે મોટે સ્વીકારવા છતાં યથેચ્છ-જીવન જીવનારાઓને અને તદ્વિધયક પ્રજ્ઞાપોના પોષર ઉઠાવનારાઓને ક્ષણભર સમજવાની જરૂર છે ખાવાપીવા માટે, પહેરવા-ઓઢવા માટે, રગરાગ ઉઠાવવા માટે, મનમાની મોજમજા માણવા માટે પાચ ઇદ્રિયોના ત્રેવીસ વિચો અને તેના ગસો ને બાવન વિધારોમા વિકારી જની વિલામી જીવન જીવવા માટે, સુદર સ્ત્રિયોના સમાગમ કરવા માટે, કુટુંબ પરિવાર વધારવા માટે, નાટક સીનેમા જોવા માટે અને સાતે વ્યમનો સેવવા માટે જ આ અત્યંત દુર્લભ માનવ જીવન મળેલું છે, એમ માનનાગઓને સ્પષ્ટરીતે જણાવી દેવામા આવે છે કે-કોઇપણ શાસ્ત્રકારોએ ઉપર કહેલા મર્ન પ્રસંગોની પતાવટ માટે માનવજીવનની દુર્લભતાના યોગાગાન ગાયા જ નથી

નદુપરાત સ્થાવર-જંગમ મિલકતોના હથમચી ગયેલા પાયાઓને મગીન અને સુદૃઢ બનાવવા માટે અને કામની કારમી વામનાઓના કારમા પ્રમથની આર્થિક યોજનાના અપગ ઉકેલને ઉકેલવા માટે કોઈ પણ મહુર્ષિએ આ માનવજીવનની દુર્લભતા વર્તમાનકાળમા સ્વીકારી નથી, ભૂતકાળમા પણ સ્વીકારી નહોતી અને ભવિષ્યકાળમા સ્વીકારશે પણ નહિ, એ શાશ્વત સત્ય મહાય સ્વીકારવા લાયક છે અને રહેશે

નિ મદેહાત્મક નિર્મળ નિર્ણય

પુણ્યલોના સમૃદ્ધવાળા વિવિધ પ્રસંગોમા જે ચાલી ઇદ્રિયોને આધીન બનીને, વિષયોના ઉપભોગથી આનંદિત જીવન-જીવ

નારાઓના જીવનને વિષય-વિકારોથી દૂર કરી નીરસ બનાવીને, રમદાયક જીવન જીવવા માટે તમે કયો રસ્તો બનાવો છે ? શાસ્ત્રકારોના કથનને સમજવા માટે શાન્તિ અને ધૈર્યની જરૂર છે. સત્ય કથન સમજીને જીવનમાં ઉતારવા માટે ઉપર પ્રમાણેના પ્રશ્ન કરનાર જિજ્ઞાસુને ઉત્તર આપતા શાસ્ત્રધારો જણાવે છે કે-“સ્વપગ્નકટ્યાણુની ત્રિવિધ-માનસિક, વાચિક અને કાયિક-પ્રવૃત્તિઓમાં જોતજોત થના માટે જ આ માનવજીવન છે.” મહાકવિ અને જગતના બધા જીવોનું કે યાજ્ઞ કઈ રીતિએ ધાય એવા માનસિક વિચારોથી જીવનને વિશાળ બનાવવું હિત, મિત અને પ્રિય શબ્દપ્રયોગોથી વાચિક જીવન વ્યવસ્થાપૂર્વક જીવવું અને કાયાની પ્રવૃત્તિને એવી કત્યાણુકારી બનાવવી કે જેથી કરીને જગતના કોઈ પણ પ્રાણીને લેશ પણ દુઃખનો અનુભવ ન થાય, આવી રીતે જીવન જીવવાને માટે જ આ માનવજીવનની દુર્લભતા જણાવેલી હોવાથી “સ્વપગ્ના કટ્યાણુર્ધર્ષો આ માનવ જીવન મન્યુ છે.” એવા નિમદેહાત્મક નિર્મળ નિર્ણયને દરેક સુસુક્ષ્મ પોતાના હૃદયપટ પર સર્વદા મર્મત્ર અકિત કરવો જરૂરીનો છે.

માનવજીવનને મક્કળ કરવામાં સાચી દુર્લભતા

સ્વપગ્નકટ્યાણુના અર્થી આત્માઓને મનુષ્યપણ મેળવવું એ જોટલું દુર્લભ છે તેટલું અગર તેથી પણ વિશેષ દુર્લભ તો પ્રાપ્ત થયેલ મનુષ્યપણાને સફળ કરવાનું છે.

મનુષ્યપણ મેળવ્યા માત્રથી ધારેલી ધારણાઓ, વિચારેલી વિચારણાઓ, આરબલી આશાઓ, મન કપિત મનોરથો,

વારવાર ઈચ્છેલી ઈચ્છાઓ પૂર્વે સફળ થઈ નથી, હમણાં મદદ થતી નથી અને બાકિમા સફળ થશે પણ નહિ, તેથી જ માનવજીવનની પ્રાપ્તિ પછી માનવજીવનને મદદ કરવા માગેના સાનુકૂળ સંયોગોનો મહકાત પણ અત્યંત જરૂરી છે

ભવાન્યથી મનુષ્યપણાનું અત્યાધુન્ય જાધીન મનુષ્યપણામા આવતા ગભાવરધામા, જન્મીને તુરં જ અથવા તો ચાર પાંચ વર્ષ પછી ઉમ્મરમા જ મરી જનાર જીવે મનુષ્યપણ તો પ્રાપ્ત થયું પરંતુ તેને મદદ કરવાના સાનુકૂળ સંયોગોની પ્રાપ્તિની દુર્લભતાએ કરીને મનુષ્યપણ પ્રાપ્ત કરવા છતાં મનુષ્યપણામા મરી શકતા અનેક લાભોમાથી એક પણ લાભ તે જીવ મેળવી શક્યો નહિ હોવાથી તેનો મનુષ્યભવ નિરર્થક ગયો જ કહી શકાય માનવજીવનને પ્રાપ્ત કર્યા પછી પણ માનવજીવનને સફળ કરવામા માગી દુર્લભતા છે તથા જ માનવજીવનને સફળ બનાવનાર મહકાતિ સંયોગોને વિચારીએ

મનુષ્યપણ મદદ કરવામા મળવો જોઈતો સાનુકૂળ સંયોગોનો મહકાત

મનુષ્યપણાને પ્રાપ્ત કરનાર જીવન આધુન્ય લાભુ હોય તેટલા માત્રથી મનુષ્યજીવન સફળ થઈ શકે એવો પણ કાંઈ નિયમ નથી કાશ્વ કે મનુષ્યપણ અને લાભુ આધુન્ય હોવા છતાં તેની સાથે અનાર્થ દેશ, અધમ જાતિ, અધમ કુળ, ઇદ્રિયોની હીનતા અને રોગી શરીર વિગેરેનો પણ પ્રાપ્તિ થઈ જાય તો તે પ્રતિકૂળ સાધનોના મહકાન્યથી અધમ કાર્યોનું આચરણ કરીને જગતના જીવોનો ધિક્કાર મેળવીને અતે અધમ ગતિ જનારો થાય છે

તેથી જ માનવજીવનને સફળ કરવાના સાધનોમા લાખા^૨ આયુષ્યની સાથે શાસ્ત્રકારોએ આર્યદેશ,^૩ ઉત્તમ જાતિ,^૪ ઉત્તમ કુળ,^૫ પાત્રે ધર્મિયોની પૂર્ણતા અને પટુતા, નીરાગી શત્રુ,^૬ મન્માર્ગદર્શક વડીલો^૭ અને મહુપદેશક શુરુવર્યો,^૮ તંઓશ્રીના વચનોની વિનયપૂર્વકતા ઉપાસના,^૯ ધર્મોપદેશા દિકતુ શ્રવણ^{૧૦}, પઠન^{૧૧}, પાઠન અને પરિશીલન^{૧૨} તથા તેના પરિણામે વિવેકનો^{૧૩} વધારા અને તેના પરિણામે હેય અને ઉપાદેય વિભાજના કરાવી યથાશક્તિ નિવૃત્તિ^{૧૪} અને પ્રવૃત્તિ,^{૧૫} અને તેના પરિણામે આવી પડનારા વિઘ્નોની સમજણ^{૧૬} તથા તેને નિવારણ કરવાનું ^{૧૭}બુદ્ધિકૌશલ, ધૈર્ય^{૧૮} અને મામર્થ્ય,^{૧૯} શકે કરેલા સત્કાર્યની સિદ્ધિ માટે અપૂર્વ શ્રદ્ધા બળ^{૨૦} અને વીર્યબળ,^{૨૧} શ્રદ્ધાબળ અને વીર્યબળના વધતા વેગથી પ્રાપ્ત કરેલી સત્કાર્યની મિદ્ધિનું ^{૨૨}ચોગ્ય આત્માઓને પ્રેમપૂર્વક પ્રદાન,^{૨૩} સત્કાર્યસિદ્ધિ-પ્રદાનની પુનિત પરપરા ઓના પુનિત-પ્રબધો વિગેરે પુણ્યની પૂજી જોગવાઈએ અનુક્રમે પ્રાપ્ત થાય છે પૂર્વે જણાવેલા પ્રબળ પુણ્યના પ્રભાવે ચતુર્વિંશતિ પ્રશસ્ત્ય-સંયોગો મનુષ્યપણાને પામેલો જીવ જ પોતાના માનવજીવનને વધારેમા વધારે સાફદય બનાવી શકે છે, અર્થાત્ તે સંયોગોના સહકારથી માનવ જીવનની સફળતાને પ્રાપ્ત કરી શકે છે અન્યથા પૂર્વે કૌંઠએ માનવજીવન સફળ કર્યું નથી, વર્તમાનમા કોઈ સફળ કરતો હોય એવું જણાતું નથી અને ભવિષ્યમા કોઈ સફળ કરશે એવી ક'પના પણ થઈ શકતી નથી

માનવજીવનને સફળ કરવામા માનુકુળ અ જોગોનો મહકાર અત્યંત જરૂરનો છે આ કથનને પૂર્વાચાર્યોએ

ધર્મ કથાનુયોગમા સારી રીતે સમજાવ્યું છે દૃષ્ટાન્ત તરીકે શાસનમાન્ય શ્રી રત્નશેખરસૂરિજીએ પ્રાકૃત-શ્રીપાલ-ચરિત્રની ચરૂઆતમા શ્રી મહાવીર પ્રભુના પ્રથમ ગણધર શ્રી ગૌતમ-સ્વામીજીની દેશનામા અને તે ચરિત્રની અતમા ત્રી અજિતસેન મુનિપ્રવરની દેશનાના પ્રસંગમા આ પ્રસંગને અત્યંત મહત્વ આપ્યું છે—

“ દુલહ લલિતુણ માણુમ જમ સિત્તકુલાદ્વિપહાણ ।

દુહ્ણહો માણુમો મવો ” ઇત્યાદિ ગાથા ૧૬-૧૭

“ લલ્લમિ માણુસે જમ્મે દુહ્ણહ સિત્તમારિઅ ”

ઇત્યાદિ ગાથા ૧૦૭૫ થી ૧૦૮૫ ॥ સિરિસિરિવાલકહા ॥

ભાવાર્થ—હે મહાનુભાવો ! પૂર્વે કરેલા પુણ્યથી દુર્લભ મનુષ્ય જન્મ પામીને પણ આર્ય શ્રેષ્ઠ અને ઉત્તમ કુલ જ્યાદિ સામગ્રીઓ પામવી દુર્લભ છે પૂર્વના પુણ્યથી તે જ કદાચ પામી જવાય તો પણ પછી પાત્ર પ્રકારના ઝમાદને છોડીને સદ્ધર્મ-કર્મમા ઉદ્ભવવત યવાનુ તો અત્યંત દુર્લભ છે ગાથા ૧૬-૧૭

હે મહાનુભાવો ! અનેક ભવોની પરપરામા દશ દૃષ્ટાન્તોએ કરીને અત્યંત દુર્લભ જીવો આ મનુષ્ય જન્મ પામવો જ દુર્લભ છે ત્યારપછી અનુક્રમે આર્ય શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ જાતિ, ઉત્તમ કુલ, પરિપૂર્ણ પચ્ચેદ્રિયપણ, નીરાગીપણ, દીર્ઘ આયુષ્ય, સકચરુનો

૧ સિરિસિરિવાલ વહા પૃ ૨ । ૨ પૃ ૧૨૧ ૧૨૨ ।

૩ આદિ સંબંધી ઉત્તમ જાતિ દીર્ઘ આયુષ્ય નિરાગી ચરીત અને પચ્ચેદ્રિયોની પદ્ધતા વિગેરે

સયોગ, મજ્જુરુનુ દર્શન અને સેવન, સિદ્ધા તત્ત્વવજ્ઞ, તત્ત્વજુદ્ધિ, તત્ત્વજ્ઞિ અને રુચિ અનુમારે તત્ત્વબોધ અને તદનુસાર વર્તન-પાલન અને પગિપાલન પામવાનું, (ચિવમહેશ્વના પુણ્ય મોપાનો) ઉત્તરોત્તર પ્રાપ્ત કરવા તે એક એકથી અત્યંત દુર્લભ છે ઉપર જણાવેલા તરે તેર દુર્લભ સ્થાનકો પુણ્યશાળી જીવોને નિર્વિનતાએ પ્રાપ્ત થઈ શકે છે ઉપરના તેર સ્થાનકોમાંથી જે જીવને જેટલા સ્થાનકો જોઈ મળે તેટલી તે જીવની પુણ્યાર્થ યોગી સમજાવી એ દરેક સ્થાનકોની કેટલી બધી દુર્લભતા છે તે સમજવાને માટે જાણ થયેલા સ્થાનક પછીના તે 'સ્થાનક પ્રાપ્ત થવામાં આવી પડતા વિઘ્નો અને વિઘ્નપરક પ્રસંગોને સમજવાની ઘણીજ જરૂર છે સમજવાના અભિલાષીઓએ ઉપપત્તિપૂર્વક ગાયાક્રમ અને પદો વિચારવાથી માનૂમ પડશે

વિચારોનું વર્ગીકરણ

મનુષ્ય માત્રના હૃદયમંદિરમાં અસોનિશ ઉડતી ઊર્મિઓ, વૃદ્ધિ નામના વિચારો, અસંખ્ય અભિલાષાઓ, મન કલ્પિત મનોરથો, વિવેકશૂન્ય વાછાઓ, ઉભરાતી ઇચ્છાઓ અને કોડો કમ્પનાઓનું વર્ગીકરણ કરીએ તો તેના જોછામાં જોછા ચાર વિભાગો થઈ શકે છે એ ચાર વિભાગોમાં જ માનવ જીવન જીવનાગઓના મમત્ર મકેતો મમાઈ શકે છે

૧ મનુષ્યપદ્મ મજા પછી મદાપુણ્યના ઉપવાજાનેજ વાણુ આયુષ્ય મળેલું હોય ૮ લા ૧૧ આયુષ્યના સ્થાનકને પામેલો પુણ્યની પૂરી ભોગવાઈવાળો હોય તોજ શ્રવણાદિ ચોગ્ય પાને ધર્મિયોની પૂર્ણતા અને તે તે ધર્મિયો પોતાના વિષયમાં કાર્યસિદ્ધિ કરે તેની પડુના મેળવી શકે છે

એ ચાગ વિભાગો તે ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ નામના ચાગ પુરુષાર્થો છે પુરુષ માત્રના અભિલાષો એ ચાગ પુરુષાર્થોમા મમાઈ બાય છે એમ વીતગગ ગામનમાન્ય-મિદ્ધાન્તના અભ્યામી વિદ્વન્નનોમા સુપ્રમિદ્ધ છે.

કોઈપણ સ્થળે કોઈપણ સંયોગોમા કોઈપણ ક્ષણે કોઈપણ રીતિએ આરિભાવ થયેલા અભિલાષાદિને ગાત મગજ રાખીને ચોક્કસાઈથી તપામવામા આવે તો તે અભિલાષાદિને ઉપર જણાવેલા પુરુષાર્થના ચાર વિભાગ પૈકીના કોઈ પણ વિભાગમા દાખલ કરવો જ પડશે આ પ્રમગ-સમજથી સિદ્ધ થાય કે કે આ મમાગના છનમાત્રના અભિલાષાદિ ચાગ પુરુષાર્થમા અતર્ગત જ છે

ચાર પ્રકારના પુરુષાર્થોમા જવાબદાર તો
ધર્મ પુરુષાર્થ જ છે

ભારીકાઈથી તપાસતા જણાય છે કે આ ચાગ પુરુષાર્થોમા પ્રધાનપણું તો ધર્મપુરુષાર્થનું જ છે, કેમકે એ ધર્મપુરુષાર્થથી જ ભાકીના ત્રણ પુરુષાર્થોની સિદ્ધિ થઈ શકે છે ધર્મપુરુષાર્થના પ્રધાનપણાને જણાવતા ચાદશે ચુન્નાલીશ અન્યના પ્રણેતા પ્રાન સ્મરણીય પૃથ્વીપાદ થામાન્ હરિભદ્રસૂરિજી પોતાના ધર્મ બિન્દુ પ્રકરણમા જણાવે છે કે—

“ ઘનદો ઘનાર્થિના પ્રોક્ત , કામિના મર્વકામદ ।
ધર્મ ઇવાઽપવર્ગસ્ય, પારમ્પર્યેણ સાધકઃ ॥ ૨ ॥ ”
॥ ૯૦

ભાવાર્થ—ધનના અર્થિઓને ધન દેવાવાળો, (કામ-અભિલાષ) ઇંદ્રિયોના વિષયોના અભિલાષવાળાઓને દરેક વિષયોની પ્રાપ્તિ કરાવનારો અને પરપરાએ છેવટ મોક્ષને પ્રાપ્ત કરાવનારો પણ ધર્મ પુરુષાર્થ જ છે

આ ઉપરથી સમજી શકાય કે—અર્થ અને કામ પુરુષાર્થને અનુક્રમે પ્રાપ્ત કરાવવામા, ટકાવવામા, વધારો કરાવવામા, ભોગ વવામા, ભોગવતા પણ ખૂટે નહિ તેવા બનાવવામા, ઉત્તરોત્તર વિશેષપણે દેવસપત્તિઓ-માનવ સપત્તિઓની પ્રાપ્તિ નિગેદ કરાવીને પરપરાએ અક્ષય-અવ્યાબાધ મુખરૂપ મોક્ષ પુરુષાર્થને મિદ્ધ કરાવનાર પણ ધર્મ પુરુષાર્થ જ છે ચારે પુરુષાર્થમા ધર્મ પુરુષાર્થનું પ્રધાનપણ છે તે ચોક્કસ જ છે

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ધર્મપુરુષાર્થના પ્રધાનપણાને જાણીને મહાકાશ્મિ યોગોની માથે માનવજીવનનો સદુપયોગ કરવાની ઈચ્છાવાળાઓએ સૌથી પહેલા જવાબ દાગ અને જોખમદાર એવા આ ધર્મ પુરુષાર્થની પ્રાપ્તિના ઘોઠી રાજમાગ મા જીવન મમર્ષણ કરવું એ જ સર્વથા સર્વદા-મર્વત્ર-શ્રેયસ્કર છે

ધર્મ અને મોક્ષ પુરુષાર્થથી દૂર ભાગનારા જીવોને ઉદેશીને વિના સ કોચે કહેવું પડે છે કે—અર્થ અને કામની અભિનન અને કમનીય કામનાઓની પરિપૂર્ણતા માટે પણ ધર્મની આરાધના એ જરૂરી વિષય છે મનુષ્ય ભવમા આવેલા જીવતા જન્મથી આરંભીને મગણ પર્યંતના કાળમા મુખ, શાંતિ અને આનંદની તહેજત લેનારાઓએ ધર્મનો આગધનાથી લેશ પણ વચિત

થવું એ ઉભયલોકના મુખ-શાંતિ અને આનંદથી
ઠગાવા લેવું છે

પ્રકાશાખાધિત, અવિગ્નિત પ્રભાવવાળા, સ્યાદ્વાદ
મુદ્રાથી મુદ્રાકિત, ગગદ્વેષાદિ દુષ્ટ દુઃખનોથી મદાય
અગ્નિત એવા આત્મપુરુષોથી ઉપદેશાયલા અને ઇલ-
લોક પગલોકમા મદાય મર્વયા મુખક એવા ધર્મની
આગધના કરવામા માનવજીવનને ઓતપ્રોત બનાવી
દેવામા જ મફલતા છે.

ધર્મ પુરુષાર્થની વાસ્તવિક ઉપાનના

ધર્મ પુરુષાર્થની આટની જવાબહારી અને ભોખમદારી
સમજ્યા પછી ધર્મની આરાધના કરવાની ઇચ્છાવાળાઓને શકા
યશે કે-કેઈ કેકાણે જ્ઞાન-શિષ્ય-તપ અને ભાવ એમ ત્રણ
પ્રકારના ધર્મ કહ્યા છે અને કેઈ કેકાણે જ્ઞાન-ઈશ્વર અને
આગ્નિ એમ ત્રણ પ્રકાર પણ કહ્યા છે, તો એ બંને પ્રકારના
વચનોમાથી અમારે કયા પ્રકારના ધર્મની આગધના કરવી ?

ધર્મની બ્યાખ્યામા ધર્મનું સ્વરૂપ અને ધર્મનું કળ પણ
ભિન્ન ભિન્ન રીતિએ પ્રદર્શિત કરેલું છે પરિણુતિધર્મ અને
પ્રવૃત્તિધર્મનું સ્વરૂપ પણ અલગ-અલગ રીતિએ શ્રવણોચર
યાય છે, માટે ધર્મ પુરુષાર્થના પુનિત પૂજકોએ કયા ધર્મની
આરાધના કરવી જોઈએ ? આ પ્રશ્નની પરપરાના સમાધાનમા
પ્રવૃત્તિધર્મમા કે પરિણુતિધર્મમા આગળ વધનારાઓએ

ધર્મના સ્વરૂપને યથાર્થ ડીલિએ મમજીને તથા ધર્મના ફળને લક્ષ્યમા ગણીને ધર્મમા પ્રવૃત્તિ કર નાગઓએ ચોતાની પરિણતિને ધર્મમય બનાવવી એ જ ધર્મની વાસ્તવિક ઉપામના છે

ધર્મનું સ્વરૂપ, ધર્મનું ફળ, ધર્મનું પ્રવર્તન અને ધર્મમય પરિણતિ એ ચારેને મમજવાની જરૂર છે

ધર્મના સ્વરૂપને મમજ્યા વગર ધર્મનું મ પૂર્ણ ફળ જે મોક્ષ તે ધર્મપ્રવૃત્તિદ્વારાએ મેળવી શક્યો નથી કારણ કે ધર્મના સ્વરૂપનો અઝાણ ધર્મપ્રવૃત્તિરૂપ પાસવારમા પ્રવેશ કરે તો પણ અનિમ સાધ્યમિદ્ધિને અનુદૂગની રિણિ બનાવી શકતો નથી, માટે અનુક્રમે સ્વરૂપ, ફળ, પ્રવૃત્તિ અને પરિણતિને સમજી લઈએ

ધર્મના ફળમા એકતા હોવા છતાં પણ સ્વરૂપમા ભેદ

મુવર્ણ અને પિત્તળ, સાચા હીરો અને ઇમીટેશન હીરો, મોતી અને કદચરના સ્વરૂપને નહિ સમજનારો લેવા જાય મુવર્ણ અને લઈ આવે પીત્તળ, લેવા જાય માથો હીરો અને લઈ આવે કાચનો ટુકડો, લેવા જાય પાણીદાર મોતી અને લઈ આવે મીઠીથું મોતી, આ બધું શાથી થાય છે ? જવાબમા ઠહેવું પડશે કે-લેનારે-ખરીદ કરનારે મુવર્ણ-હીરા અને મોતીના સ્વરૂપનો નિર્ણય કર્યો નથી હીરાની કિંમતરૂપ ફળ તરફ દોડનારા, હીરો હીરો બોલનારા, ચવ અને રતિના હિમાબ જણનારા અને હીરાના બાવને જોરગોરથી બોલનારાઓ પણ અસલી હીરાને ગદ્ગદ તકલી હીરો કેમ લે છે ? જવાબમા ઠહેવું પડશે કે-તેઓ સાચા હીરાનું સ્વરૂપ સમજ્યા જ નથી

તેવી રીતે ધર્મના કૃણની દોડધામ કરનારને, ધર્મ ધર્મ બોલનારને, ધર્મના કૃણની બહેરાત કરનારાઓને પણ લાભને બદલે નુકશાનની પરચરાઓ અનુભવવી પડે છે

સ્વરૂપ તરફ નજર રાખે, સ્વરૂપની તપાસ કરે, સ્વરૂપને ઓળખે, નકની અસલીના બેળસેળમા પણ સ્વરૂપને સમજ નારો અસલીને પરખે, એવાઓને સ્વરૂપની સાચી સમજને હીધે કૃણ હાથમા આવીને ઊભુ રહે છે, માટે જ સ્વરૂપને સમજવાની અનિવાર્ય આવશ્યકતા છે અને તેથી જ ધર્મના વાસ્તવિક કૃણને પ્રાપ્ત કરવાની ઉમેદવારી રાખનારે ધર્મનું સ્વરૂપ સમજવું જ જોઈએ

કૃણરૂપ કિમત મેળવવાની તાલાવેલીમા પટેલાઓ પદાર્થનું સાકર અને ખોટું સ્વરૂપ ન સમજે તો કૃણ મળવું તો દૂર રથું પણ ઉલટી હામી થાય છે જેમ પિત્તળ લઇને વેચવા જનારો તોવાના પચોતેર અને પચાસી રૂપીયાની માગણી કરે, ઇમીટેશન વેચનારો સાચા હીરાના રતિ કે ચવના બાવ જણાવે અને માગે, અને જર્મન સ્ત્રીવરના વાસણોને વેચનારો ચાહીનો બાવ માગે તો ધર્યો જ ખાય અને જન સમાજમા હામીને પાત્ર થાય તેવી રીતે ધર્મ-અધર્મના યથાર્થ સ્વરૂપને અમજ્યા વગર ધર્મની કિમત અર્થાત્ ધર્મનું વાસ્તવિક કૃણ પ્રાપ્ત કરવાની ઉમેદ રાખ નારાઓ જૈન શાસનમા હાસીને પાત્ર બને તેમાં કાંઈ નવાઈ નથી

‘ ધર્મ દુર્ગતિને રોકનાર છે અને સદ્ગતિને મેળવી આપનાર છે ’ એવા સિદ્ધાન્તની બામનમા કૃણ પ્રદર્શનથ

તો જ્યાં દર્શનકારો એક સરખા છે, પરંતુ ધર્મના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવામાં જૈનેત્વ દર્શનો ભાત ભૂટ્યા છે તેથી તે તે દર્શનના અનુયાયીઓ અર્થાત્ કહેવાતા ધર્મીઓ ધર્મદ્વારાએ મેળવવા લાયક યથાર્થ રૂળ મેળવી શકેતાજ નથી

‘અભ્યુદયનો નાશ કરે, આત્મવિકાસને રોકે, શુભ કાર્યમાં અતરાય જે અને દેવવૈકના દ્વાર બંધ કરે તે જ ધર્મ કહેવાય’ એવી વ્યાખ્યા કોઈ દર્શનકારે કરીજ નથી એટલે સ્પષ્ટ થયું કે ધર્મની કિંમત કે રૂળમાં ભિન્નતા નથી પણ ધર્મના સ્વરૂપની મા યતામાં જ મોટો ફરક છે માટે ધર્મના સ્વરૂપને સૌથી પહેલા સમજવું એ આવશ્યક છે

ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ

ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ પ્રતિપાદન કરનાર જોશ્યો યુમાલીસ જયના પ્રણેતા ભગવાન્ શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ ધર્મ કોને કહેવાય તે જાણત ધર્મગિન્દુ પ્રકરણમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે કે—

वचनाद्यनुष्ठानमनिरुद्धाद्यथोदितम् ।

मैत्र्यादिभावसयुक्त तद्दर्म इति कीर्त्त्यते ॥૩॥ ધર્મગિન્દુ ॥

સાવાર્થ—પરસ્પર વિરોધ ન આવે એવા સર્વે જ સ્થિત અવિરોધ વચનને અનુમરતું અને મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાથી ભાવિત થયેલું અનુષ્ઠાન તે ધર્મ કહેવાય છે

આ સ્થળે ઠોઠું કહેશે કે-તમે તો ‘ સર્વજ્ઞકથિત ’ કહીને હુનિયાના બીજા બધા દર્શનકારોથી જુદો જ વાડો જમાવ્યો. તેના સમાધાનમા જણાવવાનું કે-અવિરુદ્ધ વચનને બોલનાર સર્વજ્ઞ જ ઠોઠું શકે, ગમે તે વક્તાનું વચન લઈએ તો અવિરુદ્ધ-વચન આવી શકે નહિ; કારણ કે મર્વજ્ઞ મિવાયના મધળા આત્માઓ રાગ, દ્વેષ, અજ્ઞાનાદિ દોષોને આધીન હોવાથી ત્રિકાલાબાધિત-અવિરુદ્ધ-વચન બોલી શકતા જ નથી આથી સ્પષ્ટ થયું કે અવિરુદ્ધ વચન બોલનારા ત્રિલોકનાથ ભગવત મર્વજ્ઞ જ હોય છે, અને તેઓના જ વચનો અવિરુદ્ધ હોઈ શકે છે.

તે સર્વજ્ઞના વચનને અનુસારે વર્તનારાઓના માનસિક, વાચિક અને કાયિક પ્રવર્તનને ધર્મ મમણ લેનારાઓને ઉદ્દેશીને પ્રાન સ્મરણીય પૂ સૂરીશ્વરજીએ ટકોરપૂર્વક જણાવી દીધું છે કે-ઢોઈ પણ પ્રવર્તનને અનુમરનાગે આત્મા ચાર બાવનાથી બાવિત હોય તો જ તે સ્થળે સર્વજ્ઞ કથિત ધર્મ છે એમ સમજવું, અર્થાત્ ઉપરોક્ત શ્લોકના ઉપર જણાવેલા બાવાર્થને અનુસરતું અનુષ્ઠાન જ ધર્મ છે.

આ ઉપરથી ધર્મિ-આત્માઓને પોતાના જીવનમા ધર્મ છે કે કેમ ?, મારા વિચારો અને મારૂ વર્તન ધર્મમય છે કે કેમ ?, મારી કરણી ધર્મમય છે કે અધર્મમય ?, આ પ્રસંગોને બે તપાસવા હોય તો પોતાનો આત્મા ચાર બાવનાઓથી ઓતપ્રોત થયેલો છે કે નહિ ?, તથા માનસિક મનોરથો, વાચિક વાક્યપ્રયોગો અને કાયિક કરણીઓ સર્વજ્ઞકથિત શાસ્ત્રાનુસાર છે કે ‘ ન ’ બે આ બે પ્રશ્નોનું સમાધાન

જણાવવાનું કે-કલોરોફોર્મ સુધાડેલા નનુધ્યના કોઈ પણ અગોપાજને કાપવામા આવે તો તે વખતે તેને વેદના થતી નથી એમ જણાય છે, પરંતુ કલોરોફોર્મ ઉતરી ગયા પછી તેને વેદના થતી આપણે જોઈએ છોએ તેથી તે વાદકાપત્રી ક્રિયા વેદનાનો વિષય નથી એમ કહી શકાય નહિ તેમ મિથ્યા સ્વરૂપ કલોરોફોર્મ બરપૂર ચળેલું હોવાથી કર્મરૂપ વીંછીના ઠંપો મમજતા નથી

આ ઉપરથી ગમે તેવો વિરોધી ધનમાસ લુટના હોય, હરદોઈ પ્રકારે નુકશાન કરનાર હોય, માથાનો કાપ નાર હોય, કે દરિયામા કુળાડી મારનાર હોય, તેવા શત્રુને પણ કર્મરૂપ વીંછી કચકશે નહિ એવો વિચાર આરવો તેનું જ નામ મૈત્રીભાવના છે

સ્વાર્થપરાયણ મૈત્રીમા મુઝામેલા મિત્રોની મૈત્રીને અહીં સ્થાન નથી વિશ્વપ્રેમની વાતો કરનારાઓ અને વિશ્વ ઉદારના વિચારને જોરશોરથી અપનાવનારા પણ જૈનશામન માન્ય મૈત્રી ભાવનાથી હજી સુધી બીંજયા નથી જગતના બધા મનુષ્યો સારી રીતે કમાણી કરી શકે, પેટ પૂરતું અનાજ મેળવી શકે, આશ્રિત કુટુંબાદિકના નિભાવના સાધનો મેળવી શકે, પહેરવા પૂરતા વસ્ત્રો મેળવી શકે અને રહેવાનું સ્થાન મેળવી શકે-આ બધા પ્રસંગોને વિશ્વોદારના અગો કહેવામા આવે છે છતાં એ પ્રસંગોના જહાના તળે અશે પણ સ્વાર્થ સાધવાની વૃત્તિ ન હોય તો જ તે મૈત્રી ભાવનાની સન્મુખ છે એમ માની શકાય, છતાં જૈનશાસન તો વર્તમાનમા સુખી દેખાતો આત્મા સવિધ્યમા પણ

દુ ખી ન થાય તો સારુ, તો જીવ તેવો કર્મજન થ ન કરે,
વર્તમાનમા દેખાતા દુ ખીને પણ કર્મના ફળ લોગવ
વાનું ન બને, એટલું જ નહીં પણ આખું જગત
સાચું સુખ, સાચી શાંતિ અને માયા આનંદની
માચી મોજ માણવા કર્મજન થનથી છૂટી જાય એવો
વિચાર આવવો તેને જ મૈત્રીભાવના કહે છે

આ ચારે ભાવનાઓના સ્વરૂપને સમજાવવા માટે મહા
શાસ્ત્રપારાવારપારોલુ શબ્દાવતાર મલિકાસર્વજ્ઞ : ભગવાન
શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી પોતાના યોગશાસ્ત્રના ત્રીજા મર્ગના
૧૧૮ થી ૧૨૧ સુધીના ચાર શ્લોકના જણાવે છે કે—

“ મા કાર્પીત્કોઽપિ પાપાનિ, મા ચ ભૂત્કોઽપિ દુઃખિત ।
મુચ્યતા જગદપ્યેષા, મતિર્મત્રી નિગદ્યતે ” ॥ ૧૧૮ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ—^૧કોઈ પણ જીવ પાપ ન કરે, ^૨કોઈ
પણ જીવ દુ ખી ન થાઓ અને આગ આખું જગત
કર્મથી મુકોઈ જાઓ-આ પ્રકારની જે બુદ્ધિ-ભાવના-
વિચારણા તે મૈત્રી ભાવના કહેવાય છે

“ અપાસ્તાશેષદોષાણા, ઘસ્તુતચ્ચાનલોકિનામ્ ।
ગુણેષુ પક્ષપાતો ય, સ પ્રમોદ પ્રકીર્તિત ” ॥૧૧૯॥૨॥

૧ તથમ વાક્યથી પાપ કરી કર્મ ન થન કરી ભવિષ્યમા દુ ખી
ન થાઓ એ ગદ્ય છે ૨ પૂર્વે જાણેના કર્મના ઉ વમા ગિનાના જીવ
પ્રત્યે કરુણાભાવ એ ખીજ વાક્યનું ગદ્ય છે ૩ સુખી-દુ ખી અને
સુખ-દુ ખીથી મિશ્રિત જીવોથી ભરપૂર જગતજીવો પૂર્વ-વર્તમાન
કર્મથી છૂટી જાઓ એ ત્રીજા વાક્યનું ગદ્ય છે ૪ આ ત્રણે વાક્ય
૩૫ ત્રિવેણીનો સંગમ તે મૈત્રીભાવ છે

ગજદાર્થ—હિમા, મૃપા, સ્તેય, અપ્રધાદિ સમસ્ત દોષોને દૂર કરનારા અને યથાવસ્થિત વસ્તુતત્વ રહ સ્થાને મમ્પૂર્ણતયા દેખનારાઓના ગમ-દમ-ગાણી ચાદિક ગુણો, ગુણિજનો અને ગુણની પ્રાપ્તિ-રક્ષણના મમત્ર સાધનો પ્રત્યે પક્ષપાત-સ્તવના-વદન-સંતકો બહુમાનાદિ કબ્બાડપ-ગુણાનુરાગડપ જે ભાવ તે પ્રમોદભાવ અથવા પ્રમોદ ભાવના કહેવાય છે

“ દીનેગ્ગાત્તેષુ મીતેષુ, યાચમાનેષુ જીવિતમ્ ।

પ્રતીકારપરા બુદ્ધિઃ, કારણ્યમભિધીયતે ” ॥ ૧૨૦ ॥ ૩ ॥

ગજદાર્થ—દીન દયામળા જેવા કગાલોને, આશિ, વ્યાધિ અને અનેકવિધ ઉપાધિથી પીડાયેલાઓને, માત્ર પ્રકારના ભયથી ભયભીત થયેલાઓને, મોતના પજામા સપડાયેલાઓને અગર સપડાય તેવા મયોગોમા આવી ગયેલાઓને અને જીવન જીવવાની આશા મૂકી દઇને ફક્ત જીવવાની જ માગણી કર નારાઓને તે તે ભયમાથી અગર દુ ખોથી મુક્ત કરવા માટે દ્રવ્ય ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવની અપેક્ષાએ તેની જેની જરૂર જણાય તે તે આપવામા મર્વ પ્રકારે મદદ કબ્બા-કગાવવાની જે ઉત્કંઠતા તેનું નામ કરુણા ભાવના છે અથાત્ દેશકાળની અપેક્ષાએ અન્ન-પાન-વસ્ત્ર-સ્થાન આપધાર્દ અને ભવિષ્યમા દુ ખી ન થાય તે માટે હિતોપદેશ આપી-અપાવીને ઉન્માર્ગમાથી મુક્ત કરી સન્માર્ગમા સ્થાપવા કટિબદ્ધ થવું તેનું જ નામ કરુણાભાવના કહેવાય છે

“કૂરકર્મસુ નિશ્ચક્ષુઃ, દેવતાગુરુનિન્દિષુ ।

આત્મશસિષુ યોપેક્ષા, તન્માઘ્યસ્થ્યમુદીરિતમ્” ॥૧૨૧॥૪

શબ્દાર્થ—અધ્યાત્મિક, પેચાપેચ, કૃત્યાકૃત્ય અને ગમ્યા ગમ્ય વિગેરે ઇન્દ્રિયલૈકિક તથા પારલૈકિક કાર્યમાં વિવેક વગરના, કૂર-નિન્દનીય કાર્યો શકા રહિતપણે કરનારા, નિશ્ચક્ષુ દેવ-ગુરુ-ધર્મ અને ધર્મો સ્તબ્ધનોની નિંદા કરનારા અને દોષના દરિયા છતાં નિર્દોષતાના દેખાવ કરી આત્મપ્રશંસા કરનારા છતાં પ્રત્યે ધર્મદેશના કે હિતશિક્ષા દેવા જતા લાભને બદલે હાનિ જ થવાનો મભવ જણાતો હોય તે સ્થળે ઉપેક્ષાભાવ ગમ્યો તેનું નામ આઘ્યસ્થ્ય ભાવના કહેવાય છે.

આ ચાર ભાવનાના ભાવ-રહસ્યને યુક્તિપ્રયુક્તિપૂર્વક અને દાખલા-દષ્ટાંતથી આગળના પેરેશાકમાં સમજાવવાનું હોવાથી આ ઠેકાણે માત્ર સ્તોત્રીય પદોનો શબ્દાર્થ જ આપેલો છે.

આ ચારે ભાવનાઓમાં શી શી વિશિષ્ટતાઓ છે, પરસ્પરમાં તફાવત અને તરતમતા શી શી છે અને એનાથી ભાવિત થયેલા આત્માઓ જ ધર્મને પામી શકે છે, ટકાવી શકે છે, વધારી શકે છે અને છેવટે ધર્મનું મર્શિશ્રેષ્ઠ કૃણ જે મોક્ષ તેને પણ મેળવી શકે છે, આ બધું આપણે આગળના ભાવનાઓના સ્વરૂપવાળા પ્રકરણમાં વિસ્તારપૂર્વક વિચારીશું.

આ ચાર ભાવનાઓના અભાવમાં કોઈપણ છતાં અમ્યક્ત્વ મભવતું નથી કહેવાતા ધર્મીઓ ધર્મને કેવી રીતે તિલાંજલિ આપે છે અને અપાવે છે તે બધું સમજવા માટે જ ભાવનાના રહસ્યને વાચન.

મનન અને પરિણીલનપૂર્વક સમજવું જરૂરી છે પૂર્વે જણાવેલી આવી ચાર ભાવનાથી ભાવિત થયેલો આત્મા ધર્મમહેલની મીઠીના પ્રથમ પગથિયે પહોંચેલો ગણી શકાય છે ત્યાર પછી જો ભાવનાઓને જેમ જેમ પુષ્ટ કરતો જાય છે તેમ તેમ તે ધર્મમા આગળ વધતો જાય.

પ્રમોદ ભાવનાનું સ્વરૂપ

કર્મરૂપ વાંછીના ડખથી સર્વથા સર્વત્ર સર્વદા જગતના સમગ્ર જીવો બચી જાઓ જોવી જે ભાવના તે મૈત્રી ભાવના વિચારી ગયા હવે પ્રમોદ ભાવનાનું સ્વરૂપ પ્રેમપૂર્વક વિચારવાની જરૂર છે.

દુ ખમા ઘેરાયલાને જેમ દુ ખનો મટાડનારો મળે અને પોતાનું દુ ખ મટે જોવો વિચાર આભ્યા કરે છે તેમ કર્મરૂપ વાંછીના ડખથી દુ ખિત થયેલા જીવને પોતાની વેદના શી રીતે ટળે, તે વેદનાને ાળવાને કોણ સમર્થ છે તે જાણતના વિચાર આભ્યા કરે છે. વેદના દૂર કરનારને દૂરથી આવતો દેખીને આનંદ પામે છે, અને તેના પગમા પડીને પોતાની વેદના દૂર કરવાની વિનંતિ કરે છે ચપટી ધૂળથી જ વાંછી ઉતારે કે વાંછી ઉતાર્યો હોય તો પણ તે ઉતારનાર ઉપર અનહદ પ્રેમ ધારણ કરે છે વાંછી ઉતારનારો જ્યારે ગણગણ નાખક કરતો હોય ત્યારે જેમ એકચિત્તે તેની સાચુ જોઈ રહે છે તેવી જ રીતે કર્મરૂપ વાંછીની વેદનાને હરનારા દેવાધિદેવ તીર્થ કરો, તીર્થ કરપ્રણીત શાસનના સચાલક ગુરુવર્યો, વેદનાના જડ-મૂળથી નાશના ઉપાયરૂપ ધર્મોપદેશ દેનારા અને ધર્મા રાધનમા તત્પર રહેનારા જીવો પ્રત્યે પૂર્ણ જહુમાન બતાવે છે ધર્મના સર્વ સાધનો અને ધાર્મિક વિચારો-વર્તનો ઉપર પણ તે અત્યંત આનંદિત થાય તેમા નવાઈ જ નથી ! ! !

વીંછીની વેદના સમજનારને ઉપરના બધા પ્રસંગોમા જેવો આનંદ થાય ॥ તેવો જ આનંદ કર્મની કારમી વેદનાઓને સમજનારને પણ થાય છે જેઓ કર્મકાટાને જોઈ શક્યા છે, કર્મની બંધકરતા પિઠાણી શક્યા છે અને કર્મની કારમી વેદનાઓ વર્તમાનમા તથા ભવિષ્યમા આ જીવને કેવી મુઝવણ કરે છે અને ઠરાવશે તે બધું સમજનારને જરૂર આનંદ થાય છે, પરંતુ ॥ મહિનાના બાળકને વેદનાનો અનુભવ ॥ પણ વેદનાને દૂર કરનારાઓને તથા વેદનાને દૂર કરવાના સાધનોને સમજી શકતો ન હોવાથી આનંદ પામી શકતો નથી તેવી જ રીતે કર્મવેદનાદિ દૂર કરનારાઓના મબઘમા સમજી શકાય તેવી બીના છે

આ ઉપરથી કર્મની કારમી વેદનાથી દુ ખી થયેલા જીવોની વેદના દૂર કરવા માટે જેઓએ જીવન સમર્પણ કર્યું છે અને કહે છે તે મર્વ કાળતા મર્વદોષના મર્વ અવસ્થાના જિનેશ્વરો, આચાર્યો, ઉપાધ્યાયો, માધુભગવતો, અને મમ્યક્ત્વધાત્રી આવક-આવિકા તથા દેવ-દેવીઓ પ્રત્યે બહુમાન ગણતા શિષ્યજી જોઈએ આ બધા કર્મકૃત વેદનાને દૂર કરવામા યોગાવરતા પ્રમાણમા મદદગાર છે એ નિર્ણય મિદ્ધાતમા શકા રાખના જેવું નથી

વિશેષમા સમજવું જરૂરનું છે કે-કોઈને ચારીરિક સપત્તિ સારી હોય તો આર્થિક સપત્તિની અકળામણ હોય, કોઈને આર્થિક સયોગોની અનુકૂળતા હોય તો ચારીરિક સપત્તિમા પ્રતિકૂળતા હોય, ચરીર સુખી દેખાતો હોય અને ધન-ધાન્યની રાજ ને રાજ મૂળવણુ થતી હોય, ચરીર, ધન અને ધાન્ય

સળંધી કશી ચિતા ન હોય ત્યારે તે ધન-ધાન્યને લોગવ નારની જ અછત હોય, કદાચ કુટુંબકળીલાનો વિસ્તાર સારો હોય ત્યારે તે બધાના પેટ ભરવાના સાધનોની જ ગેરહાજરી હોય, શરીર, ઈદ્રિયો અને વિષયના સાધનોની પરિપૂર્ણતા હોય ત્યારે ધર્મનું નામ-નિશાન પણ ન હોય, આવી આવી અનેકવિધ વિચિત્રતાઓ નિહાળીને કર્મરૂપ વાંછીના ડબથી ડખિત થયેલા આત્માઓ એક સરખી વેદના અનુભવતા નથી એ જાનવાએજ છે, પરંતુ સમારમા આવા આવા પ્રસંગોમા સામાને સુખી જોઈને પોતાની મૈત્રી ભાવનાના પગથિયારૂપ વિચારણાને બૂલીને બૂલબૂલામણીમા બૂલો પડે છે તે સુખી કેમ ?, અગર હુ હુ ખી છુ તો તે પણ હુ ખી થવો જ જોઈએ, અગર તેના સુખના સાધનો ક્યારે ઘટે ?, શી રીતે ઘટે ?, તેને એવી કઈ મુઝાણુમા મૂકી દઉં કે તે હુ ખી થાય ?, આવી આવી અટપટી અનેક વિધ વિચારણાઓમા મૈત્રી ભાવનાના મહાનૂ પગથિયા ઉપરથી ખએલાઓને પ્રમોદ ભાવનાના પૂર એભરતા જાય છે અને છેવટે પ્રમોદ ભાવના પલાયન કરી જાય છે માટે અવશ્યમેવ આવધાન થવાની જરૂર છે

વર્તમાનમા તે સુખી દેખાય છે, તો તેણે પૂર્વભવમા અગર વર્તમાનમા કર્મ-વાંછીની વેદનાના ઉતારનારનો પ્રસંગ સોંચે હશે અગર તેના કથન પ્રમાણે વર્ત્યો હશે, તેથી તે સુખી દેખાય ॥ હુ પણ તેવા મહાપુરુષનો સમાગમ મેળવુ અને તેમના કથન પ્રમાણે વર્તુ તો સુખી થાઉં તેનાથી અધિક સુખી થવાને ઈર્ષ્યા, આર્ત્તધ્યાન અને રૈદ્રધ્યાનમા રિખાવાના વિચારો કરવા કળતા હજી વધારે વેદના

ટાળવાના સ્પર્ધા, ધર્મધ્યાનાદિ ઉપાયો- જે-તે-
તે વધારે સુખી થાઉં એ જ પ્રમોદ થઈ-પૂર્ણ
કરનાનો પુનિત માર્ગ છે

આ ઉપરથી કર્મની કારમી વેદના દર્શન કરીને
દેનારાઓ, વેદના ટાળવાના ઉપાયો, સ્વર્ગ-પર-
પ્રમાણુમા સેવનારાઓ, નહિ સેવના જે-તે-
કરીને સેવન કરાવનારાઓ, સેવન કરતા અનુભવ-કર-
ફળ મેળવનારાઓ વિગેરે એ બધાઓ કહે-કર-
ભાવનારો જ પ્રમોદ ભાવનાનું પૂરું નિષ્ઠા રૂપે જે-તે-
માનવ અસ્થાને નથી

કારુણ્ય ભાવનાનું સ્વરૂપ

જગતના તમામ જીવોને કર્મની દર્શન કરીને
પડે છે તે વેદના હું દૂર કરું, તે-તે-
એવા હું જ દૂર કરવા માટે એ-તે-
સમર્પણ કરું, સર્વની વેદના દૂર કરવા-
મન, ધન સમર્પણ કરું, હું જી-
બનતી શક્તિઓ ઉદય કરું, તે-તે-
દૂર કરવા મારી સાધન-સામગ્રી-
આવા મનોરથોને અને આ-તે-
અનેકવિધ વિચારોને કારુણ્ય કહે-કર-

મૈત્રી ભાવના અને પ્રેમ-સ્વરૂપનામાં
ભાવિત થનારા આત્માઓ-
જોને
આત્માઓ
જે-તે-
ને અને

લક્ષ્યમાં રાખવાની જરૂર છે, કારણ કે મતિકલ્પનાના ભેદે કારુણ્ય ભાવનાથી ભાવિત થયેલાઓને હાથે મહાત્મનર્થ થવા સંભવ છે તેથી જ ડગલે પગલે કારુણ્ય ભાવનાના ભાવિતોને જૈન શાસ્ત્રની નીતિરીતિનો આશ્રય મર્વદા નજર સન્મુખ રાખવો ઘટે છે.

કેટલીક વાર અતિ કરુણાને લીધે કરવા જઇએ સીધુ અને યથા જાય અવગુ વ્યક્તિ, પદાર્થ, ક્ષેત્ર અને અવસર ઓળખીને કરુણા ભાવનાનો અમલ કરવો ભેદથી જગતમાં કેટલાક ભવે કર્મવેદનામાં એવા કૃસાયા હોય અને કુદ બુદ્ધિથી મદદ કરવા જનારો કર્મ ઓછા કરવા માટે મહેનત કરતો હોય છતાં તે મન્દ બુદ્ધિવાળો બિચારો મદદ કરનારો ભવ કર્મ ઓછા કરવાને બદલે તે દુ ખીને વધુ ને વધુ કર્મના કારમાં કારાગારમાં ઉતારી દે છે આ જગ્યાએ અકગણિતનો એક કોયડો સમજવા જેવો છે કેટલાક અકનો શુણાકાર કરીએ તો ફક્ત શુણાકારનું આવે નહિ, અર્થાત્ શુણને બદલે હાનિ થાય હજાર તરીકે ૧૦૦૦ એક હજારને ૦ એ શુણીએ તો ૨૫૦ આવે ક્યો શુણાકાર અને ફક્ત આબુ ભાગાકારનું આના કરતાં તો હજારને ચારે ભાગ્યા હોત તો ૨૫૦ અઢીસો ભાગાકાર આવત આ ઉપરથી અપૂર્ણાકનો શુણાકાર એ ભાગાકારનો ભાઈ છે તેવી રીતે કરવા જાયો શુણ અને યથા જાય હાનિ કારુણ્ય ભાવના-ભાવિત આત્માઓથી લાભને બદલે નુકશાન ન જ થવું ભેદથી તે ખાસ લક્ષ્યમાં રાખવા જેવું છે કારુણ્ય ભાવના દ્વારાએ લાભને બદલે નુકશાન થતું હોય અને થતા નુકશાનને સમજી જવાય તો અર્થી આત્માએ મોન ધારણ કરી ઉપેક્ષા અગર માધ્યસ્થ ભાવનામાં આવી

જનુ, પરંતુ કારુણ્ય ભાવનાદ્વારાએ હાનિ તો થવી ન જ
લેખે એ એ ધ્યાનમાં રાખવું

જુઓ, એક જગલામાં એક કુવો છે કુવામાંથી ડોલદાર
પાણી કઢાય છે કુવાનું પાણી ઉપરના યાળામાં પડે છે ધરને
નોકર છોકરાને રમાડવા લઈ ગયો અને જાને જલ્લ કુવા
ઉપરના યાળામાં બેઠા રમતા રમતા છોકરો યાળાના કિનારે
પહોંચ્યો અને નીચું વળીને કુવામાં દેખવા લાગ્યો નોકરની
નજર તે તરફ નથી જગલામાંથી ધરનો માલીક દેખે છે કે
છોકરાએ કુવામાં જોયું કે તુરત પડ્યો, પરંતુ તે અવસરે
માલીક ઉપરથી ખૂબ મારતો નથી, નોકરને ઠપકો આપતો
નથી, અને ઉતાવળી ઉપરથી ઉતરી છોકરાને તુરત પકડી
હીધો છોકરો ખૂબ મારી રડવા લાગ્યો આ અવસરે ઉપરથી
ખૂબ પાડી હોત અને નોકરને ઠપકો હીધો હોત તો છોકરો
નજર-ચૂકથી કુવામાં પડી જાત અને પોતાનો જાન શુમાવે
તેમાં નવાઈ નથી કહેવું પડ્યું કે આ અવસરે ધરના માલીકનું
કહાપણું, સમયસૂચકતા, ગાભીર્યતા, અને ચાલાકીભરી ગુપ
કીર્તિ ખાલકને જગાવનારા થયા, પરંતુ તેથી વિકલ વર્તનાર
આશય શુદ્ધ હોવા છતાં પણ લાભને જઠલે જરૂર નુકશાન
મેળવે તેમાં નવાઈ નથી તેવી રીતે કારુણ્ય ભાવનામાં સમય
સૂચકતાદિ પ્રસંગો સાવધાનીથી અને નફાનુકશાનની નજરે
નિહાળવા અને કરવા એ જરૂરીનો વિષય છે

માધ્યસ્થ ભાવનાનું રહસ્ય

પાપવાસનામાં રહત, પાપખર્ચોમાં ચકચૂર, ભારેકર્મો
જીવે કે જેને “આ ભવ મીઠો તો પરભવ કોણે દીઠો ?”

આવી ઈક્ષિઓનું અવલંબન લેનારા, અને ધર્મી આત્માઓ ધર્મ અને ધર્મના સાધનની વાતોમા કંઈકાં ઉડનારા આત્માઓ કે જેને ધર્મોપદેશ દેવા જતા ધર્મને ધર્મીગ કહે, હિતશિક્ષા દેવા જાયો તો ન સમજાવવાનું મંજૂર નથી. તેવાઓ પ્રત્યે ઉપેક્ષા બાવ રાખવો તેનું નામ માધ્યસ્થ ભાવના છે. દેવ-ગુરુ-ધર્મની નિંદા કરનારા, અપમાન કરનારા, દેવ ધર્મના સ્થાન પ્રત્યે કાળો કેર વર્નાવનારાઓ પ્રત્યે ઉપેક્ષાબાવ રાખવો ઈચ્છિત છે, પરંતુ તેને કુળી કરવો, મારવો, કુલવો અને તે હેરાન થાય તો રાજી થવું અને 'મારુ છે' એમ કહેવું તથા વિચારવું-આ ભાવના ધર્મી આત્માને શોભી શકતી નથી.

ખાવા પીવામા, હરવા ફરવામા હૃમિયા શુભનાન રહે અને કટાળો આવે જ નહિ, મગજ કમળે નહિ રાજ્યોના વિજય-પરાજયોની કથા કરતા યાદે નહિ દેશની ભૂત-ભાવિ-વર્તમાન સ્થિતિમા ઊંડા ઉતરી અમુક દેશ સારો અને અમુક દેશ ખરાબ કહેવામા મુક્તિ પ્રમુક્તિઓથી લેશભર પાછો હઠે નહિ સ્ત્રીઓના લાવણ્ય-રૂપ-રંગ અને અવયવોની અથડી દિન સુધીની વાતો કરતા ધરાય નહિ; પરંતુ જ્યાં ધર્મનું નામ આવીને ઊભું રહે તો ધર્મીગ કહે, ધર્મીનું નામ નામ આવે તો ઢોળી કહે અને ગુરુનું નામ આવે તો ચેટ ભરવાની દુકાન ચલાવનાર ચેપરા કહીને દેવ-ગુરુ-ધર્મને ડિતારી પાડવામા પાછો હઠે જ નહિ. આવા આત્માઓ પ્રત્યે કનુભાવપૂર્વકને ઉપેક્ષાબાવ રાખવો જ ઈચ્છિત છે. દેવ-ગુરુ-ધર્મ, ધર્મી કે ધર્મના સાધનની વાત એક સ્વચ્છ છેડવામા આવે તો તુરંત મગજ ખમી બંધ અર્થાત્ બધી વાતમા ડાહ્યો પરંતુ

ધર્મની વાતમા પૂરેપૂરો ખાગલ હોય તેવાઓ પ્રત્યે ઉપેક્ષા ભાવ-માધ્યસ્થ ભાવ રાખવો ઘટે છે આ સ્થલે ધર્મ પ્રત્યે જાણે વૈરભાવ કેળવ્યો ન હોય તેવું તેનું મગજ હોય છે આ સ્થલે એક નાનું દૃષ્ટાંત ધ્યાનમા લેવા જેવું છે

એક વિદ્યાનંદ નામનો વિદ્યાર્થી કૉલેજમા ભણીને એમ એ ની પરીક્ષામા પાસ થયો આ વિદ્યાર્થીને સ્ત્રી સંબંધી નવ-નવીન કથાઓ નોવેલો સાલણીને અલગમો થયેલો પ્રસંગો પણ એવા જોવામા આવે કે સ્ત્રી પ્રત્યેનો અલગમો વધતો રહે મિત્રોની વચ્ચે સ્ત્રીની વાત નીકલે અગર સ્ત્રી સંબંધી વાત આવે તો બધાને યુક્તિ પ્રયુક્તિથી હરાવી દે મિત્રો ચીડાવવા માટે સ્ત્રી સંબંધી શબ્દ બોલે તો વિદ્યાનંદ પોતાના નામને અસાર્યક બનાવીને કલેશની હોવી સળગાવી દેતો અને મગજ ખોઈ નાખતો હતો એક વખત મગજે ગરમી ચઢી ગઈ અને સ્ત્રી સંબંધી લવાશ કરવા લાગ્યો લવાશ કરતા કરતા ગાડો થઈ ગયો ખાગલખાનામા (મેડહાઉસમા) મૂક્યો મારવાર કરનાર માણસને બલામણુ કરી કે તેના હોલમા નર્સ આવી શકે નહિ અગર સ્ત્રી પણ આવે નહિ તેનો બદોબસ્ત રાખવો કદાચ બદોબસ્ત રાખતા છતાં સ્ત્રી આવે તો કંઈક ઉઠે અને સ્ત્રી બહાર જાય નહિ ત્યાં સુધી તે વિદ્યાનંદને શાંતિ જ ન થાય સ્ત્રી અર્થાત્ સ્ત્રીનું નામ, આકાર ખડો થાય કે ગાડપણ ઉછલવા માટે મેડહાઉસનો માણસ તેની સુદર સારવાર કરતો પરંતુ ગાડપણ શામા છે તે સારી રીતે સમજતો હતો કઈ કઈ વાતોમા તે ડાહ્યો રહે છે અને કઈ વાત આવીને ઉભી રહે છે એટલે વિદ્યાનંદ મઠી અવિદ્યાનંદ થાય છે, તે તેના ધ્યાન બહાર નહોતું

મદિનાબોના મદિના મુખી તે વિધાનનું સારી રીતે ખાધ-
 પીયે, દરેકરે અને આ સળખી પ્રસંગ છેડનારના અભાવમાં
 ઘણા જવો થઈ ગયો છેવટે વિચાર આવ્યો કે-મને અદિ
 રોડી કેમ રાખ્યો છે ? તુરત વિચાર કરીને મનમાં મુમજી ગયો
 કે ડોક્ટરનો છોકરો અને હું માથે પાસ થયા છીએ હું પહેલે
 નજરે અને જાનરનો છોકરો બીજા નજરે પાસ થયો છે, તથા
 આ પ્રપચ ડોક્ટર ખેડ્યો છે તુરત કલેક્ટરને અરજી કરી કે
 ડોક્ટરે મને મેક ડાઉસમાં નમામો રાખ્યો છે રાખવાનું કામ
 રૂઝા જે છે કે-હું પહેલે નજરે પાસ થયો છું અને દાકનરનો
 છોકરો બીજા નજરે પાસ થયો છે, જેવું અરજીમાં જણાવ્યું
 અને સાથે સાથે મને ‘ગાટો ગાટો’ કહીને મેક ડાઉસમાં
 રાખવાથી મને મલતી ફોલરગીપ બધ થઈ છે અને તે
 ડોક્ટરના છોરાને મળે છે તે ડોક્ટરનો અરો ધ્યાનમાં રાખી
 મને મહેરબાની કરી મેક ડાઉસમાંથી છૂટે કર્યો એવી મારી
 નમ અરજી છે આવું મુદ્દાનું લખાણ અરજીમાં લખ્યું આ
 અરજી વાંચી કલેક્ટર ગુસ્સે થયા નિરોઃ માણસને ગાટો કહી
 આમ હેરાન કરવાથી શું વળે ? વિગેરે વિચાર કરતા કમ્પા
 કલેક્ટર મેક ડાઉસમાં આવ્યા કલેક્ટરે વિધાનનું પૂછ્યું
 અરજી તમે કરી છે ? વિધાનનું કહ્યું-છે હા અને વાતરીત
 થતા તુરત અરજીની બીના કહી બતાવી કલેક્ટર આશ્ચર્ય
 થામ્યો ડોક્ટરે વિચાર્યું કે દવે કરવું શું ? નાડ પારખવાનું
 કામ ડોક્ટરે આજદિન મુખી નથી કર્યું તેવું સારવાર કરનારે
 કર્યું હતું આ અવસરે સારવાર કરનાર આવ્યો અને કહ્યું
 કેમ વિધાન દ ? તમે જરા આધા ખસો, એક બાઈ સાહેબને
 કામ છે કારણ કે ડોક્ટર સાથે તે બાઈને વાત કરવી છે આ

શબ્દ કાને પડ્યા અને એવું મગજ ખસ્યું કે સારવાર કરનારાને, ડોક્ટરને અને કલેક્ટરને ઉધડા લઈ લીધા ને વિદ્યાનન્દ કહેવા લાગ્યો કે-હરામખોરો સ્ત્રીઓનો તમને છદ લાગ્યો છે ને સ્થલે વિદ્યાનન્દ હોય ત્યાં સ્ત્રીની શુ હોલી ચલગાવવી છે વિગેરે વિગેરે ન જોતવાના શબ્દો જો યો. કલેક્ટરને ખાત્રી થઈ કે સ્ત્રીસળધમા આ પાગલ છે

આવા વિદ્યાનન્દ નામના કેટલાએ હશે કે જે દેવ-શુરુ-ધર્મની વાત સાબલતા કહી ઉઠે ધન-માલ-મિલ્લત-ગાડી-વાડી-વાડીની વાત કરે તો ડાહ્યા ડમરા, પણુ જ્યાં દેવ-શુરુ અને ધર્મનું નામ આવે એટલે મગજનો ટેમ્પરેચર વધી જાય ખંધુ ભૂલી જાય અને મગજ ખમી જાય અને નવા જૂની કમી બેને દેવ-શુરુ-ધર્મની વાતમા વાદ્યાત કહેનારા વિદ્યાનન્દો પાને ચપ રહેવું એ જ મીઠા અને મત્ય માર્ગ છે કેવલ તુકશાનના પ્રમગ્નમા મોન રહેવું તેનું નામ માધ્યસ્થ આ કથા ઉપરથી દેવ-શુરુ-ધર્મ પ્રત્યે દ્રેષ કેળવવા-વાળા, વૈશ્વતિ જગાવવાવાળાઓ પ્રત્યે ઉદામીન ભાવ-ઉપેક્ષા ભાવ જરૂરી છે હુબતાને તારવો એ આપણી ફરજ છે પરંતુ તારનારે એનો હાથ ન ફેરવવો કે હુબતાગ નગવાને બદલે વધુ હુળી જાય માધ્યસ્થ ભાવનામા ભાવિત થયેલાએ આ ઉપરથી અનિષ્ટ દુમલા થવા દેવા અને જોયા કરવું એ અર્થ નથી, પરંતુ ધર્મો આત્માઓની ફરજ છે કે હલતા તો રોકવા જ પણ તે બીજાને તારવાની બુદ્ધિથી હલતા એ રોકવા, બીજો હુબવા ન પામે એ સાચવવાનું હોય છે અને તે અવસરે માધ્યસ્થ ભાવના રાખવાની છે આપણા પ્રયત્નથી જો તે વધારે હુબશે એવું લાગે તો તે પ્રયત્ન શુદ્ધ

હોવા છતાં પણ હોડી દેવો એ જ હિતાવદ્ધ છે માધ્યસ્થ ભાવનાથી ભાવિત થયેલાઓ તરીકે એ તો તારવાના શક્ય પ્રયત્નો કરવા જરૂરી છે પણ તેમ ન થાય તો મૈત્રી અને કારુણ્ય ભાવના પર પાણી ફરી વળે છે તપેલી લોખંડની પાચ્ય શેરી ઉપર નાખેલું પાણી નકાસુ જાય છે અર્થાત્ પાણી નાખ્યાથી કંઈ ફાયદો થતો નથી પણ ઉપરથી વધુ ગરમી નીકળે છે પાણીનો મૂલ્ય સ્વભાવ અગ્નિને ઓલવે, ગરમ પાણી પણ અગ્નિને ઓલવી નાખે તેવી રીતે શાસ્ત્રના કઠોર-તીવ્ર વચનો મિથ્યાત્વ અવિરતિ કથાયના દાવાનલને ઓલવી નાખે ત્યાં જ નાખવાની ફરજ છે પરંતુ નકામા જાય એમ લાગે તો ઉપેક્ષા ભાવ ધારણ કરો

અભય, દુર્ભય અને મહામિથ્યાત્વી છુટોને શાસ્ત્રના હિતકારી વચનો પણ સારા લાગતા નથી એટલું જ નહિ પણ જેમ જેમ સામળતા જાય તેમ તેમ લવારો અને ઠકવાટ વધે છે તે અવસરે વિવેકી આત્માઓએ માધ્યસ્થ ભાવના લાવવી જરૂરી છે ગૌશાલો પ્રભુ મહાવીરનો તિરસ્કાર કરે છે પ્રભુ મહાવીર બધા સાધુઓને ઉત્તર પ્રત્યુત્તર આપવા મનાઈ કરે છે આ અવસરે ભગવાને સાધુઓને “સર્વ સામગ્રી અને શક્તિ સાથે” તૈયાર રહેવાનું જણાવ્યું નથી ગૌશાલાના પ્રસંગમાં પ્રભુ મહાવીર સમગ્ર શક્તિઓરૂપી શસ્ત્ર ઉતારી નાખવાની જલામણ કરે છે પોતાના ઉપકારી તીર્થ કરોનું અપમાન સહન કરવાનું પ્રભુ મહાવીર રીખવે છે પ્રભુ સર્વજ્ઞ છે તેથી આમ કર્ણ કારણ દે સત્ય સ્થિતિ (વર્તમાન-લાવિની સ્થિતિ) સમજી શક્યા છે તીર્થ કરોના વખતે પણ જે સાધનો સફલીભૂત થવાના નથી તે સ્થલે સાધુઓને રોકવા

એ જ માધ્યસ્થ ભાવના છે તેવો ઉપદેશ ભગવાન મહાવીર આપે છે આ ઉપરથી માધ્યસ્થ ભાવનાનો સદુપયોગ કરતા રીખવું જરૂરી છે

ભાવનાઓનો મદુપયોગ

વિરોધી ગમે તે બોલે તો આપણે ચૂપ રહેવું એ માધ્યસ્થ ભાવનાનું સ્વરૂપ નથી, પરંતુ તમારાથી રોકી શકાય, ખમાવી શકાય, તમારું તથા તમારા સ્વધર્મોઓનું, તમારા દેવ-ગુરુ-ધર્મનું, તમારા સર્વ ધર્મમાધનોનું રક્ષણ થાય તેવું બધું તન-મન-ધનથી કરવું એ જરૂરી છે “ઉમયત રમણાણ વચનમ્” આ કહેવત અનુભારે બન્ને બાજુ દોરડાનું પાથ બંધન થઈ ગયું તો તે અવગર શું કરવું ? કારણ કે માધ્યસ્થ ભાવનાના તત્ત્વસ્વરૂપને વિચારીએ તો ચૂપ રહેવું એ જ શ્રેય છે અર્થાત્ “મૌન સર્વાર્થજ્ઞાપનમ્” અને બીજી બાજુ પ્રયત્ન કરવાનું પણ કહ્યું છે, તે બન્ને સાથે કેમ જાને ? બન્ને વાન સાથે જ જાને તેવી રીતે વિચારવાની જરૂર છે, કારણ કે બની શકે ત્યાં સુધી સ્વધર્મોઓના બચાવ માટે, વિરતિના રક્ષણ માટે, તન-મન-ધનથી કારુણ્ય તથા પ્રમોદ ભાવનાનું સેવન કરેા અને ફાયદો જ ન થાય એમ લાગે અર્થાત્ તારવા જતા હુણી જશે એમ લાગે તો મૌન રહો તે માધ્યસ્થ ભાવના. આ ઉપરથી ઉદય કયા કરવો ? કેવી રીતે કરવો ? અને કયા સુધી કરવો ? તેનો નિર્ણય ઉપરની બીના લક્ષ્યપૂર્વક વાચ-વાથી સમજશે મૈત્રી, કારુણ્ય અને પ્રમોદ ભાવનામા તત્ત્વ-યથેત્ત લેવોએ યોગ્ય વ્યક્તિ-યોગ્ય સ્થાન દેખીને લાભ મળે ત્યાં સુધી તે ભાવનામા ઓતપ્રોત બની આગત વધવું અને લાભને બદલે નુકસાન દેખાય એટલે રક્ષણની દિવાલડપ

માધ્યસ્થ ભાવનાને આધીન બનવું એ જ એયસ્કર છે. આત્માએ ભાવનાઓનું સ્વરૂપ અને ભાવનાઓનો સદુપયોગ ધ્યાનમાં લઈ યોગ્ય સ્થાને અવસરે તે ભાવનાઓથી ભાવિત થઈ લાભ લેવા તત્પર રહેવું જરૂરી છે.

‘ધર્મનું સાચું સ્વરૂપ’ નામના પ્રકરણમાં ધર્મનું યથાર્થ સ્વરૂપ બતાવનાર ‘વચનાદ્ય’ એ શ્લોક વિચારી ગયા એ શ્લોકમાં ‘મેઘાદિભાવસંક્રાન્ત’ એ વિશેષણની વિશિષ્ટતા સમજવા માટે મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓને વિસ્તારપૂર્વક સમજાવ્યા છે. આથી પ્રકરણમાં ભાવનાઓના સદુપયોગ માટે વ્યક્તિ-સ્થાન અવસરનું પણ અવલોકન કરી ગયા. ભાવનાઓની ઉત્પત્તિ-ટકાવ-વૃદ્ધિ અને ફળની પરપરા એ શ્રદ્ધા-સમજના ઉપર નિર્ભર છે. શ્રદ્ધા-સમજના જોડે ભાવનાઓનો સદુપયોગ થાય છે. શ્રદ્ધા-સમજના અભાવમાં ભાવનાઓનો દુરુપયોગ થાય છે. સમજની સાચી ગેરફાળરીમાં પણ શ્રદ્ધાના પ્રબળ પ્રભાવે ભાવનાઓના બંધ મદુપયોગો નજરે પડે છે. સમજના અભાવમાં અને શ્રદ્ધાના સદ્ભાવના મેઘાદિ ભાવનાયુક્ત બનવા છાનોનું સેવન નજરે નિહાળીએ છીએ, અને ફળપ્રાપ્તિ પણ દેખીએ છીએ. આથી ચાર ભાવનાઓ સાથે શ્રદ્ધાનો સીધો કે આડકતરો સંબંધ કેવો છે? ભાવનાઓ માથે શ્રદ્ધાના સાચું સામાન્ય કેવી રીતે પ્રવર્તે છે? સમજની ગેરફાળરીમાં શ્રદ્ધાની ઉત્પત્તિ, ટકાવ અને વૃદ્ધિ કેને આભારી છે? અગાધ અને આવા પ્રસંગને અનુસરતા પ્રશ્નોની પૂરી છજવટ પૂર્વક હવેના પ્રકરણોનું પ્રેમપૂર્વક નિરીક્ષણ કરીએ.

સમજણ વગરનું સદ્વર્તન

કેવલ ભાવનાઓ ભાવવી અને કરવું કંઈ નહિ તે.

ભાવનાઓ વધ્યાના મનોરથની માફક ફલદાયક બનતી નથી
 ભાવના-ભાવિન આત્માઓએ સર્વજ્ઞકથિત અનુદાન પ્રવ
 ર્તનમાં યથાશક્તિ ઉદ્યમ કરવો જ જરૂરી છે સમજણપૂર્વક
 ની મુદર ભાવનાઓથી ભાવિત થવાય નહિ ત્યાં મુખી સર્વજ્ઞ
 કથિત અનુદાન-પ્રવર્તન કે ક્રિયા કરવી જ નહિ આવા વિચારો
 રાખનારા સર્વજ્ઞકથિત વાતોથી વચ્ચિત રહે છે સમજણ વગ
 રની ક્રિયા કરનારાઓને સમજણના ઠેકેદારો કહે છે કે જિંદગી
 મુખી દરદોજ પોપટ રામ રામ બોલે તો ક્યાંદો શુ ? સમ
 જણ વગરની ગોખણપટ્ટીથી વળે શુ ? આવા ઉપરાઉપરી
 પ્રશ્નો કરીને ક્રિયા કરનારને મુઝવણમાં નાખી દે છે આવા
 પ્રસંગમાં સમજણ સાથેનું સફવર્તન તો જરૂર લાભ આપે
 છે તેમાં તો નવાઈ નથી, પરંતુ સમજણ વગરનું સફવર્તન
 પણ સમજણવાગાની નિશાએ ગદીને કરેલું હોવાથી લાભદાયક
 નિવડે છે આથી જ શાસ્ત્રકારોએ “વદમા ગીરત્યાં વીજા ગીરત્ય
 નિરિસજો” મૂત્ર-અર્થ રહસ્યમાં ઉત્તોર્ણ થયેલાઓને અર્થાત્
 સ્વચ્છાનથી પાર ઉતરવા માટે ગીતાર્થનો પ્રથમ માર્ગ અને
 બીજો ગીતાર્થની નિશાએ રહેનારાઓનો માર્ગ ગીતાર્થની
 નિશાએ રહેનારા અગીતાર્થી પણ ગીતાર્થની જેમ માર્ગની
 નેવાનો મુદર લાભ પામે છે રાખથી લોકેલો અગ્નિ તમે
 ભેંચો નથી અને જાણ્યો પણ નથી, તેના અવશુષ્ક કે ગુલને
 પિછાડ્યા નથી છતાં બૂલથી વગ મૂકો તો હાડો કે નહિ ?
 ઝેરના અવશુષ્કને નહિ જાણનારા ખાય તો પરિણામ શુ આવે ?
 બંને પ્રશ્નના જવાબમાં અનુક્રમે હાડીએ અને મરીએ
 ખાલકને ગણ્યુથી અપાય છે ગણ્યુથીના શુભ અવશુષ્ક નહિ

જાણનાર જાણકનું શરીર હુષ્ટપુષ્ટ થાય છે કે નહિ ? રહેવે ગાડી અને મોટર કેવી રીતે જની, કેવી રીતે ચાલે અને કેવી રીતે જીવી રહે તેનું જિલકુવ જ્ઞાન ન હોય તો બેસનારાઓ સહીસલામત સ્થાને પહોંચે ખરા કે નહિ ?

આ પ્રશ્નોના સમાધાનમાં સમજણનો અભાવ છતાં વર્તન કરનારને લાભ મળે છે તેવી રીતે સમજણ વગરની વીતરાગ કથિત ક્રિયાઓ કરવાથી અને નહિ કરવાથી અનુક્રમે લાભ અને નુકશાન જરૂર મળે ॥ તેમાં નવાઈ નથી જાણકને સમજણ ન આવે ત્યાં સુધી જલથુથી નહિ આપવી, ઝુસાફરને સમજણ ન આવે ત્યાં સુધી ગાડીમાં બેસવું નહિ, નોતું ઝવે શાત ન સમજાય ત્યાં સુધી પહેરવાતું નહિ, આવા આવા અનેકવિધ વ્યવહારોને સમજણ વગર અપનાવવામાં આવે છે તો પછી જીન શામનમાં સમજણ વગરની ક્રિયા કરે તો અવશ્યમેવ લાભ મેળવે તેમાં શકાને સ્થાન જ નથી આથી સ્પષ્ટ થયું છે કે જ્ઞાન-સમજણ અગર હેય-ઉપાદેયનું વિશુદ્ધ વિજ્ઞાન થયા વગરની ક્રિયા કે વર્તન કરવું એ નકામું છે એ માન્યતા બૃહભરેલી છે અલગત અણુસમજણ ક્રિયારુચિ-જીવ સમજદારનો આશ્રિત હોવો જોઈએ

સમજણપૂર્વકના સંસારના વ્યવહારો નહીં શકતા નથી અને નભાની શકાતા નથી, પરંતુ સમજણવાળા માતા-પિતાના વિશ્વાસે સેકંડે જાણકો પોતાના જીવન લગભગ પગભર જનાવીને માનવ જીવનની ઉન્નતિના પથે વિહરી રહ્યા છે, પૂર્વ રહ્યા હતા અને રહેશે એ નગ્ન સત્ય સ્વીકાર્યા વગર કોઈથી પણ રહેવાય તેમ નથી

આ સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ વર્તવાવાલાઓ અર્થાત્ સમજણ વગર કોઈ પણ કાર્ય-ક્રિયા કે વર્તન કરવું નહિ તો દવાની

સમજ વગર દરદીનું શું થશે ? પાણી અને દૂધના લેહને સમજ્યા વગર બાલકનું શું થશે ? માટે પ્રાથમિક અવસ્થામાં લગભગ બધા નાનામોટાઓ માટે આ એક જ સફવર્તનમાં આગલ વધવાનો ધોરી રાજમાર્ગ છે કયો ધોરી રાજમાર્ગ ? તો સમાધાનમાં સમજવું કે “ સમજણ આવે તો જ કર ” આ ભરોસે ભૂલનારાઓ મફવર્તનના આ લાભથી વચિત થાય છે, પણ સમજણની યોગ્ય અવસ્થા ન થાય ત્યાં સુધી મમજણમાં પાવરધા બનેલા કિતકારીઓની નિશ્ચયે રહી સફવર્તનમાં આગલ વધવું એ સાચો ધોરી રાજમાર્ગ છે દાન-શિયલ-તપ કે બાવનાની પ્રવૃત્તિઓ અગર સમ્યક્-દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર સંબંધીના અનુક્રાનો કે પરિણામની પૂરી મમજ વગર પણ સર્વજકથિન કથનાનુસાર કરનારા અણસમજ અમખ્ય આત્મા તે તે કાર્યમાં નિષ્ણાત બનેલાઓને ભરોસે રહી અસખ્ય સત્ય પામી ગયા છે, પામે છે અને પામશે તં નિર્વિવાદ મિદ્ધાત છે સમજણવગરનું સફવર્તન, મમજદારોની નિશ્ચયે પણ સદાય લાભદાયી છે

મમજ વગરના સફવર્તનની ઝંકાણુમાં રહેલી

સાચી મમજ

મમજણ વગરનું સફવર્તન પણ લાભદાયિક છે, એટલે સમજવા પ્રયત્ન કરવો જ નહિ એમ સમજવું નહિ, અર્થાત્ સમજવાનો ઉદ્યમ ચાલુ રાખીને પણ સફવર્તન કર્યા જ કરવું જ્ઞાનની અપેક્ષા રાખ્યા વગર ક્રિયા ફલ દે છે તો પછી જ્ઞાની અને જ્ઞાનની આવશ્યકતા શી છે ? દૂધનો સ્વભાવ જ ગુણ કરવાનો છે તો પછી દૂધ પીધું કે ચરીરમાં તુદિપુદિ વધી આવું કહેનારાઓને સમજવાની જરૂર છે કે કયું કંઈ ગુણકારી

જે અને કયુ અહિતકારી ? પીવરાવનારને તે સમજવાની જરૂર પડે છે, અને તેથી જ પીનાર પોતાનું જીવન સફળ સલામત જીવી શકે છે અર્થાત્ પીનાર અણસમજી છે છતાં પીવરાવનાર સમજદાર છે એટલે પીનાર-પીવરાવનારને તપાસી એ તો બેમાથી એક તો જરૂર સમજદાર જોઈએ જ, નહિ તો બન્ને અણસમજી લેગા થયા હોય અને ગાય લેસના દૂધના બદલે આકડા-ચોરીયાનું દૂધ પી જાય કે પાઈ દે તો લાભને બદલે જરૂર નુકશાન થાય આથી જ પીનાર ન સમજતો હોય અને પીવરાવનાર સમજતો હોય છતાં કંમે કંમે પીનારે સમજવું જ જોઈએ, અને તે સમજ્યો હશે અને પીવરાવનાર પરલોક પહોંચી ગયો હશે તો પણ ભવિષ્યમાં પોતાના બાલ બચ્ચાનું રક્ષણ સુદર રીતે કરી શકશે

હજારે અને પગલે તમને જ્ઞાન વગરની ક્રિયાને! અનુભવ અને અમલ થાય છે કાણે કાણે પણ એવી કેટલીક ક્રિયાઓ તમારે કરવી પડે છે, કે જેનું તમને લેશ પણ જ્ઞાન નથી જ્યારે સસારમાં સમજ વગરની સેકડો સહસ્ર ક્રિયાઓ કરે છે, અનુભવો છે અને ઇન્કાર કરતા નથી છતાં પ્રાર્થના અનુદાનમાં તમને કેમ મૂંઝવણ થાય છે ? ધર્મની વાત આવે ત્યારે પત્થરા મારવા છે, અને ઘરની-સસારની વાત આવે તો પ્રશ્નને અવકાશ જ નહિ, આવો ન્યાય કયાં શીખ્યા ? જાન્યકાલમાં રહેલો બાલક અગર યુવાવસ્થામાં રહેલ યુવાન અગર યુવતી પોતાના હિતાહિતને ન સમજે છતાં તેના સમજી માતા-પિતા અને વડીલો, તેને હિતકર વર્તણૂક બતાવે છે, અને સન્માર્ગે ચોજે છે વિશ્વાસુ એવા એ બાલક યુવાન અને યુવતીઓ ઉત્પતિ-પથમાં અમોઘ લાભ લઈ શકે

છે તેવી રીતે શ્રી જિનેશ્વર ભગવતના કથનાનુસાર શાસનના સાચા સમજદાર આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને શ્રમણ ભગવતોના હાથમા તમારું જીવન સોપતા કેમ અચકાવો છો ? જ્યાં સુધી આ આત્મા મર્વશકયિત આત્મોન્નતિના સાચા માર્ગનો મુસાફર નથી બનતો ત્યાં સુધી પચાથ, સાઠ અને સીતેર વર્ષના જૈન મનુષ્યો પણ જૈન શાસનમા બાલક છે અને તેથી જ તેને માર્ગદર્શકની અવશ્યમેવ જરૂર છે જિનેશ્વર ભગવતો માર્ગ સ્થાપી ગયા છે અને સન્માર્ગનું સચાલન શ્રમણ ભગવતો કરી રહ્યા છે ફક્ત આપણે તો તેઓની નિશ્ચયે રહી માર્ગનું અનુસરણ કરવાનું છે અણસમજથી પણ તે માર્ગને અનુસર્યો તો પણ ઠહેવાતા અણસમજીઓના દરેકે દરેક સદ્વર્તનમા સર્વજ્ઞની સાચી સમજના મૂલ ઊંઠાણમા રહેવા છે માટે ન જાણો છતાં અવશ્યમેવ જ્ઞાન, શિયળ અને તપધર્મના અનુષ્ઠાનો આદરતા રીજો.

સમજ લાડે મળે છે પણ સદ્વર્તન લાડે મળતા નથી.

અમુક વસ્તુનું જ્ઞાન થાય કે ન થાય પરંતુ ક્રિયાનું પાલન કર્યું કે ફલ મલવાનું જ છે ક્રિયા ફલ આપવામા એટલી પાવરધી છે કે સમજીને કરી હોય કે સમજ્યા વગર કરી હોય તો ક્રિયા ફલદાયી છે જ્ઞાન ઉપર જ ક્રિયાના ફલનો આધાર હોય તો તમારે માનવું પડશે કે જ્યાં સુધી તે પદાર્થનો પૂરો જ્ઞાની બને નહિ ત્યાં સુધી તેને ફલ મળવું જ ન જોઈએ જે માણસને હિંસા અહિંસાનું જ્ઞાન ન હોય, હિંસાથી પાપ લાગે છે એવો ખ્યાલ ન હોય તો તેવાને તમારા અભિપ્રાયે પાપ ન લાગવું જોઈએ. વાઘ-વરૂ-સિંહ આદિ શિકારી પશુઓ

હિસાના પાપને સમજતા નથી, છતાં નિર્દોષ પ્રાણીઓના કૃત્યરધાણ કાઢી નાખે છે, તો તમારા હિસાએ તેમને પાપ થવાનું નહિ એક માણસે ખૂન કર્યું, ખૂનની મજા ફાસી છે એ જ્ઞાન નહિ હોય તો તે ખૂનીને ફાસીની સજા થશે નહિ આજના ન્યાયાધીશો, ન્યાયમંદિરો અને ન્યાયના સિદ્ધાંતો પણ જ્ઞાન કિયાનો આવો અવળો, નિર્ધર્ક અને અનર્ધક સંબંધ સ્વીકારવા તૈયાર નથી તો પછી તમે જ્ઞાન વગર કિયાનું ફલ મળવાનું નથી એ લાગ્યા કયાથી ? તે તં પ્રસંગમાં તમને જ્ઞાન હોય કે ન હોય એનો વિચાર કર્યા વગર ગુન્હાનો બદલો આપી દેવામાં આવે છે અને તંમ ન હોય તો અજ્ઞાની હોવાનો ઢોંગ કરીને આજે સેકડો ગુન્હેગાર ગુન્હામાંથી મુક્ત થઈ જાય તેમ તો બનતું નથી તેવી રીતે જ ધાર્મિક બાબતમાં સમજ વગરની ક્રિયા ફલ હઈ કે તે માનવામાં લેશબર શકાને સ્થાપ જ નથી સમજદારો સમજને બાંહે દઈ ચૂકે છે, પરંતુ ક્રિયા કે વર્તન બાંહે દેવાતા નથી અને મલતા પણ નથી એક કેમમાં ખૂન ફસાય પછી તે કેસ છૂટવા યોગ્ય કાયદા-કાનૂનનું જ્ઞાન ન હોય તો વકીલ બેરીસ્ટર અને ધારાસાચીઓ પાસેથી ફી મહેનતાણ્યાદ્વારા તે જ્ઞાન બાંહે મળે છે, પરંતુ કેસ લડવા સંબંધીની બધી ક્રિયા અણસમજી ફરિયાદી પ્રતિવાદી અને સાક્ષીઓને કરવી જ પડે છે દરદીઓને દરદનું જ્ઞાન હોતું નથી છતાં વૈદ્ય દાકતર પાસેથી સલાહ બાંહે મળે છે તે સલાહ મુજબ વર્તવામાં આવે તો અણસમજી અસંખ્ય દરદીઓ મુખી થાય એક નાનું દૃષ્ટાંત ધ્યાનમાં લેવા જેવું છે

એક કબુલશિરોમણિ શેઠ હતો “ચમડી તૂટે પણ દમડી ન છૂટે” તેવો તેમનો સ્વભાવ હતો તે શેઠને એક હઠીલુ

દરદ શરૂ થયુ શરૂઆતમાં લોકોને લીધે, માત્ર ન રાખવાથી
દરદ પર કરી ગયુ કેટલોકે દોષ દર્શાવે અને રાજરોગો
આગલ પેશાને પાછીની માફક થઈ જાય દવાદારા દોષ
રવાના થાય આવી મહાન અગ્ની શેકરવા અને મુગવા
ધરના ઓકરા ખેત અને સગવડશાળા દવા અને વૈદ્ય
લોલાવવાની વાત કહે તો કહે કે-રાજા ક જોલે નકામી
કોડાકોડ કોણ કહે ? અભિમાની દેડ માન મલાઈ દેનારને
જવાબોથી ઉડાવવા લાગ્યા દેડ વૈદ્ય જ રવામા હસીલા થયા
અને શેકના શરીરમાંથી દરદ જાય હસીલુ જ યુ શરીર,
અવયવો અને ઉદ્વિયોના રમદર ભરખું ગયા પે પાતાલ
મા પેકુ અને હાડકા ખખખાયા હાડકા ઉપરુરીના ખત્રીશ
ગિલાઓ કમે કમે તૂટી પડ્યા અને શ્રેષ્ઠ ગર્ભ અને કર્ણુ-
પુરી ઉત્તજડ થઈ મધ જલાર રાખી દર્શાવે મિત્ર વૈદ્ય આવી
પહોંચ્યા શેકની દાહન દેખીને જોઈને દેખાઈ જનારો
વૈદ્યે દવાની ચીકી લખી જાણીને કુતુહલ દેખાઈ જનારો
માલદાર ખોરાક ભાવે તંબોળે ખાઈ કોઈ અને આ તેલ લખી
આપુ છ તે જનાની રાજ પાછી દર્શાવે વૈદ્ય રવાના થયા
સવારમાં ઉઠી રાજ દવાની જોઈને વૈદ્ય રવાના થયા
અનુપાનના, તેલના અને વૈદ્ય રવાની જાય દવાના
નોંધ દેખાવે જે પ્રજા મહિમા કરે અને ચીકી ગાદી
તૈયારી થઈ ધરના સગવડશાળા દેડ શેકજીને ઉપાડવાની
તો શેક કહે કે-રાજા તરુ કે-રાજા તરુ કે-રાજા તરુ
ચીકી આનપૂર્વક વચી જઈ રાજાની દવા અને તેલ
વૈદ્યને ખારીક તપાસ કરે કે-રાજા તરુ કે-રાજા તરુ
પાક કરવાથી રાજ જતો રહે જાય કે દવાની અનુપાન

ફૂટ કરે કોણ ? છેવટે વૈદે કહી દીધું કે-શેઠની બીમારીનું મૂળ કળુસાઈ છે સારી સલાહ, યોગ્ય દવા, તેલ અને અનુપાત સમજાવી દીધા છતાં ન લે તો રોગ જાય કયાથી ? કળુસ શેઠે કળુસાઈમા શરીર ગુમાવ્યું

આ કથા ઉપરથી સમજવાનું કે સમજણપૂર્વકના સાચા પાઠ કરવા માત્રથી જોમ રોગ ગયો નહિ તેમ અક્ષરજ્ઞાનના પાઠ કરવા માત્રથી સસારનો હઠીલો રોગ નાશ પામશે નહિ માટે સમજ સાથે સફર્તનનો અમલ કરો વૈષ પાસેથી સમજ બાંહે મક્કી પણ દરદ-જ્ઞાનના અણુસમજ શેઠે વર્તન ન કર્યું તો શેઠના હાલહવાવ થયા, તેવી રીતે તીર્થ કરના શાસનમા શાસનસચ્ચાલક પરમેષ્ઠિઓ પાસેથી સમજ બાંહે મળે છે પરંતુ દરેકે દરેકને સમજના બાકીતોને સફર્તન તો કરવા જ પડશે

અહ્મદની અનિવાર્ય જરૂર

વિશ્વમા બાળકોને દૂધ પાવાનો કે પીવરાવવાનો રિવાજ કયાથી શરૂ થયો અને ખડીના પાણીને નહિ પાવાનો અગર પીવરાવવાનો રિવાજ કયાથી આવ્યો ? તમારે કળુસ કરવું પડશે કે બલે પીનાર બાળકને ખગર ન હોય પણ પાવાની કે પીવરાવવાની પ્રવૃત્તિ કરનારને તો એ દૂધના ગુણુદાયદાની પૂરેપૂરી સમજ છે તેવી રીતે ધાર્મિક ક્રિયા કરનારાઓને ધાર્મિક અનુષ્ઠાનોનું પૂરેપૂરું જ્ઞાન ન હોય તો પણ એ ધાર્મિક ક્રિયાના ઉપદેશકો-તીર્થ કર-ગણધર-શ્રમણ ભગવતોને તો એનું પૂરેપૂરું જ્ઞાન હતું એ નિર્વિવાદ સત્ય સર્વદા સ્વીકારવા યોગ્ય જ છે આ પ્રસંગમા પીનાર અને પીવરાવનારને અનુ

કમે તે નિષ્ણાતો પ્રત્યે શ્રદ્ધા હોવી જ જોઈએ અમુક અમુક ક્રિયા કરનાર વ્યક્તિઓમા તે તે ક્રિયાનું અજ્ઞાન હોય પરંતુ ક્રિયાના પ્રચારકો અને ઉપદેશકોને તો તેનું આગોપાગ જ્ઞાન હોય છે આ ઉપરથી પરમનારક ત્રિલોકનાથ તીર્થંકર ભગવતે ઉપદેશેલા અનુષ્ઠાનોનું અનુમરણ કરીને આપણે આપણુ ઠ યાણુ માધી શ્રીએ છીએ આનો સિદ્ધ થાય છે કે એક બીજાના જ્ઞાનનો અનતર અગર પણ પગાએ ફાયદો મલી શકે પરંતુ એક બીજાની ક્રિયાનો લાભ એક બીજાને અનતર પણ પગાએ નથીજ મલી શકતો ક્રિયાનો લાભ મેલવનારે ક્રિયા તો પોતે જ કરવી પડશે પરંતુ તે ક્રિયાના શુણ્-દોષનું જ્ઞાન હોય અગર ન હોય તેને પણ લાભ મલે છે અને તે ક્રિયાના શુણ્-દોષનું જ્ઞાન ન હોય તો પણ જ્ઞાની અગર જ્ઞાનીઓની પણ પરાએ આશ્રિત બનેલાઓ ક્રિયાના મુદ્દા લાભ હસ્તગત કરી શકે છે અણુસમણ વર્ગને તે તે અનુષ્ઠાનદ્વારા ફલ પ્રાપ્ત કરવું હોય તો શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે સર્વ સમજદારોમા શિરોમણિ તીર્થંકર આચાર્ય-ઉપાધ્યાય-શ્રમણભગવતો પ્રત્યે અણુસમણ આત્માઓ વિશ્વાસુ નહિ બને તો તેઓના કથનદ્વારાએ કરાતા અનુષ્ઠાન પ્રત્યે પણ શ્રદ્ધાળુઓ નહિ જ બને શ્રદ્ધાળુઓ નહિ ગમ્યા હોય ત્યા સુધી અનુષ્ઠાનની આરાધનાના અનુપમ અગમ્ય લાભો મેળવી શકશે જ નહિ તેથી જ અનુષ્ઠાનના ઉપદેશકો અને તેઓથીએ ઉપદેશેલા અનુષ્ઠાનો પ્રત્યે જે અવિહ્વલ-શ્રદ્ધાળુઓ હશે તેઓ જ તે અનુષ્ઠાનના અતિમ સિદ્ધરૂપ ફલ પ્રાપ્ત કરી શકશે નહિતર શકાશીલ બનીને અનુષ્ઠાનને તરછોડી અપલે માર્ગે ચડી જશે, તેથી શ્રદ્ધાનો દૂકો અર્થ વિચારીએ તો

સમ્યક્ જ્ઞાનીના જ્ઞાન ઉપર અગર હોલા કથન ઉપર વિશ્વાસ રાખવો તેનું નામ શ્રદ્ધા છે. મમજી વર્ગને કે અલુસમજી વર્ગને દરેક કાર્યની સિદ્ધિ કરતા પહેલાં શ્રદ્ધાના પાયાની દૃઢતા સ્વીકારવી પડે છે હુનિયામાં જ્ઞાન જેવી ચીજ ન માનીએ, જ્ઞાની મહાત્માઓને સ્વીકારીએ નહિ અને જ્ઞાનના સાધનોની પરવા જ ન કરીએ તો શ્રદ્ધા રહેવાની ક્યા? અર્થાત્ શ્રદ્ધાનો પ્રવાહ પ્રવર્તે શી રીતે? જ્ઞાન, જ્ઞાની અને જ્ઞાનના સાધન સ્વીકારનારાઓને શ્રદ્ધાનું અસ્તિત્વ સ્વીકારવું જ પડે છે, અને શ્રદ્ધાનું મૂલ ત્યાથી જ શરૂ થાય છે આપણે એકઠો શીખ્યા ત્યારે મો-હબર લાખની જરૂરતનું જ્ઞાન ન હતું, મા અને બાપા બોલતા થયા ત્યાં સુધી મા કેને કહેવાય અને બાપા કેને કહેવાય તે પણ સમજતા ન હતા બાલકાલની અધશ્રદ્ધા બોલતા લખતા શીખવાડે તો સર્વજ્ઞના ચરણમાં શીઘ્ર ઝુકા વનારાઓ શ્રદ્ધાબલે આગલ વધે તેમાં નવાઈ શી? બો યા પછી બાલક સમજ્યો કે સમજ્યા પછી મોઝ્યો? અને લખ્યા પછી સમજ્યો કે સમજ્યા પછી લખ્યું? એવી જ રીતે ધાર્મિક ક્રિયામાં કરવાનું પહેલાં અને સમજવાનું પણ પછી જ છે આણુમમજી આત્માને, મમજી જ્ઞાન અને મહાવર્તન-ચારિત્રમાં આગલ વધવું હોય તો શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે “લકીરના ફકીર” બનીને એકઠો ઘુટનારાઓ પણ આજે વિદ્વાનની કક્ષામાં બિરાજે છે એ મહેતાજી-માસ્તર-વિદ્વાન-મોઢેસરો પર શ્રદ્ધાનું સુદર પરિણામ છે

અહ્માનો અપલાપ કરનાગણો જ અહ્માના ઉચ્છેદકો છે

આણુસમજણુમાથી સમજદાર બનેલાઓ, અણુ અવસ્થામાથી બણીગણીને પારગત થયેલાઓ પૂર્વકાલને બૂલીને અહ્માને વગોવે છે તે તવીન પ્રાપ્તિના માર્ગને રૂધનાર છે-રોકનાગ છે આજના સમજદારોનો દાવો કરનારા જ્ઞાન વગરની ક્રિયા નકામી, જ્ઞાન વગર દર્શન વદન-પૂજન નકામ, જ્ઞાન વગરનું ચારિત્ર નકામું, જ્ઞાન વગરનું દાન નકામું, જ્ઞાન વગરનું શિયળ નકામું અને જ્ઞાન વગરનું તપ નકામું વિગેરે વિગેરે ભકવાદ કરે છે પરંતુ ફલદાયક દર્શન-વદન-પૂજનાદિ ક્રિયા, ફલદાયક જ્ઞાન-ચારિત્ર, ફલદાયક દાન-શિયળ-તપ બનવા પહિલા કેટલી વખત એકઠો ધુટવાની માફક દ્રવ્ય ક્રિયા રૂપ ચારિત્ર-તપાદિ કરવા પડે છે, એ મમજતા રીખ્યા નથી એ જ ખેદનો વિષય છે જે વૃક્ષની છાયા નીચે બેઝીને થાનિ પામનારો સુસાફર રવાના થવાના નવસરમા એ જ વૃક્ષને છેદે તો તેને મૂર્ખ-શિરોમણિ કહેવાય છે તવી રીતે અહ્મારૂપી વૃક્ષની છાયા નીચે આનંદ લઈ બેઠેલા અને આગલ વધેલાઓ આજ કહુંવાતા અસખ્ય જ્ઞાનીઓ ક્રિયા-માર્ગે ગઈ થયેલાઓને, ચારિત્રમાર્ગે ચાલનારાઓને, દાન દેનાગણોને, શિયળ મેવનારાઓને, તપશ્યાના માર્ગે આગળ વધનાગણોને નિન્દે છે, અપલાપે છે તેઓ બધા અહ્મારૂપી વૃક્ષના ઉચ્છેદકો છે જ્ઞાનીપણાનો દાવો કરનારને અધઅહ્માનું મહત્વ ઓછું લાગતું હોય પણ તેથી જગતના વ્યવહાર માથી અને ધાર્મિક શુભ વ્યવહાર અને શુદ્ધ વ્યવ-

હારમાથી તે શ્રદ્ધાનુ મહત્ત્વ હજી સુધી ઘટ્યું નથી,
 ઘટતું નથી અને ઘટશે પણ નહિ જ એટલું નહિ
 પણ મર્વણ શામન-રમિકે આત્માઓની કાલીધેલી
 ક્રિયા, વર્તનો અને અનુષ્ઠાનો દેખીને તમને ઘણું
 થતી હશે પણ તે તે ભાગ્યશાલીઓ ક્રમે ક્રમે શુદ્ધ-
 શુદ્ધતર-શુદ્ધતમ અનુષ્ઠાનો ભવિષ્યમા ઠગનાગ થશે.
 “ ગમ્યમાન મહેદમાવ૦ ” પ્રત્યાખ્યાન-અષ્ટકમા ચોદસો ચૂમ્મા
 લીધે અન્યના પ્રણેતા પૂ શ્રી હરિભદ્રસૂરીશ્વર જણાવે છે કે-
 ‘ જિનેશ્વર ભગવતોએ કથન કરેલા છે ’ એવી શ્રદ્ધાપૂર્વક
 સંભક્તિપૂર્વક લીધેલા મન, નિયમ અને પ્રતિજ્ઞા તૂટી જાય
 અને સંસારની લીલામા અટવાઈ જાય છતાં લાભ ચાહેયે
 જતો નથી એટલું આરાધ્યુ તેટલું દ્રવ્ય અનુષ્ઠાન જો જિને
 શ્વર ભગવાનકથિત હોય તો ભવિષ્યમા તે અનુષ્ઠાન ભા
 ધન્યખાણું કારણ બને ॥ એ કહો-હજારો-લાખો દ્રવ્ય
 અનુષ્ઠાન થતા થતા એકે ભાવ અનુષ્ઠાન બને છે
 આ પ્રસંગમા પૂર્વજી દ્રવ્ય અનુષ્ઠાન એ પછી થનારા દ્રવ્ય
 અનુષ્ઠાનરૂપી કાર્યનું કારણ છે અને એવી રીતે ઉત્તરોત્તર
 કાર્યકારણભાવ તપાસના અતમા થવાવાળું ભાવ અનુષ્ઠાનનું
 પૂર્વ અનુષ્ઠાન કારણ છે

એટલું જ નહિ પણ શાસ્ત્રોક્ત રીતિએ થવાવાળું
 શાસ્ત્રવિહિત દ્રવ્ય પ્રવૃત્તિ ત્યારે જ થાય છે કે પ્રવૃત્તિ કરના
 રને ૬૬ કોઠાકોઠી મોહનીયની સ્થિતિનો દાયોપશમ થયે
 હોય દૃષ્ટાત તરીકે “ એક ક્રમાઈ જકરાને કાપવા છદે
 લઈને ચાલ્યો જાય ॥ જકરા આગળ છે અને કસાઈ પાછળ
 છે રસ્તે ચાલતા આગમશ્રવણથી નવપદ્મવિત થયેલ થાવ

મદ્યો આપકે બકરાને મૂકી દેવા ધણુ મમજાવ્યો પણ કમાઈ એકનો બે થયો નહિ છેવટે પૈસા આપી બકરાને પાજરા પોલમા મોકલાવી દીધા કસાઈ કહે તમને આ દયા ધર્મ શીખવાડનાર તમારા ગુરુઓ દયા ધર્મની શરૂઆતમા શુ કહીને દયાળુ બનાવે ? હમારા કમાઈના ધધામા દયાળુ નામનિશાન હોતુ નથી, છતાં મારા જીવનમા કયાણ કરવુ હોય તો કોઈ ઉપાય ? આપકે કહ્યું-હા, તમે એક નવકાર રોજ ગણો કસાઈ કહે-જી હગી પર્યંત મહેનત કરો તો આવડે નહિ તો રોજ મારી પામે સાબલી ભવ એવુ આવકે કીધુ કસાઈ સાબલવા રોજ આવે છે અને સાબલીને રોજ કસાઈખાને પોતાના ધધે જાય અતમા સાબલતા સાબલતા કસાઈનો ધધો છોડે છે, દયાળુ બને છે હવે આ સ્થવે પહેલે દિવસે નવકાર મંત્રતુ પહેલુ પદ “નમો અરિહંતાય” અને તે પદનો પહેલો અક્ષર “ન” કાનમા પડ્યો તો કમાઈને કેટલો લાભ થયો હશે ? આવો પ્રશ્ન કરનારને શાસ્ત્રમા કહે છે કે-તે અવસરે ૬૬ કોડાકોડી મોહની કર્મની સ્થિતિ તૂટે નહિ ત્યાં મુધી શાસ્ત્રવિહિન આટલી અવણુ પ્રવૃત્તિ પણ થતી નથી આ ઉપરથી લાલચથી, વિરોધ ઇચ્છાથી, બહા રક્ષાથી પોદ્ગલિકે ઇચ્છાથી, કહેવાથી, ગરમથી, પ્રેરણાથી કરેલી શાસ્ત્રવિહિત અવણુપ્રવૃત્તિતેપી શ્રુત સામાયકનો લાભ ૬૬ કોડાકોડી સ્થિતિ તુટવા વગર કોઈ પણ જીવને થતો જ નથી, થયો નથી અને થશે પણ નહિ વધુ વિચારકોએ *વિશેષાવશ્યકમા જોનામના

* જુઓ વિશેષાવશ્યક શ્રુત-સામાયકની વ્યાખ્યા સમજવાથી આ પ્રસંગ સમજાશે

રહસ્યવેત્તા શ્રી જિનભદ્ર ગણિ ક્ષમાશ્રમણના વચનોનો ખારીકા ઇથી અભ્યાસ કરવો જરૂરી છે આથી સ્પષ્ટ છે કે દર્શન-વદન-પૂજન-સત્કાર કે સન્માનની હરકોઈ ક્રિયા દ્રવ્ય રૂપ હોય તો પણ કરવામા નુકશાન તો છે જ નહિ, પરંતુ દ્રવ્ય ક્રિયાના સત્કારો વૃદ્ધિ થતા થતા આત્મા માર્ગાભિમુખ બની આત્મ-કલ્યાણને રક્ષતે ચઢી અમોઘ લાભ પ્રાપ્ત કરે છે શ્રદ્ધા નહિ હોય તોને જ્ઞાન થવાનું નથી શ્રદ્ધા હશે તેને અજ્ઞાનરૂપે જ્ઞાન થશે અને ટકશે કહેવાતા જ્ઞાનીઓને શ્રદ્ધાના વિનાશભાવમા વર્તીતું જ્ઞાન અજ્ઞાન થાય છે

“ જે વિણ નાણુ પ્રમાણુ ન હોવે, ચારિત્ર તરુ નવિ ફૂગીઓ,
મુખ નિર્વાણુ ન જે વિણુ લહીઓ, સમ્યગ્દર્શન બળિઓ ”

—સમ્યગ્દર્શન પૂજા ન્યાયાચાર્ય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી મહોપાધ્યાય

આ કથનમા સમ્યગ્દર્શનના અભાવમા જ્ઞાન પ્રમાણભૂત હોતું નથી આગ્નિના પુષ્પરૂપ કેવળજ્ઞાન અને ફળરૂપ મોક્ષ અર્થાત્ નિર્વાણમુખ પ્રાપ્ત થઈ શકતા નથી માટે શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે અજ્ઞાનીઓને સમ્યગ્ જ્ઞાની થવામા અને સમ્યગ્ જ્ઞાનીઓને અમ્યગ્ ટકાવવામા વધારા વામા અને ફળદાયક બનાવવામા શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે

શ્રદ્ધાપૂર્વક સમજની ઉત્પત્તિ, ટકાવ, વૃદ્ધિ અને ફલ

જૈનશાસને જ્ઞાનને જ્ઞાન તરીકે અગ્રપદ આપ્યું જ નથી, પરંતુ મોક્ષ ફલના અનિર્વચનીય-સાધન તરીકે જ સ્વીકારેલું છે ધોતી, પહેરણ અને કોટ પહેરનારાઓએ સૂતરના તાણા

વાણી ગણ્યા નથી, માથામા રહેવા બાલ કાળા કેટલા અને ધોળા કેટલા તેનો હિસાબ કોઈએ રાખ્યો નથી અને રાખના પણ નથી, ઘર બધાવાતુ હોય તે અવસરે આવેલા ગધેડા પર રેતીની ગુણીઓ ઘર આગણે ઠવવાય છે અને તેમાથી રેતીના કણીઆ કોઈએ ગણ્યા નથી અને ગણતું નથી, નળ-માથી નીકળતા પાણીના ટીપે રોપાની નોંધ કોઈએ રાખી નથી અને ગણતું નથી, આથી એ વાત સિદ્ધ થઈ છે કે નિરૂપયોગી કાર્યોમા નફામો ટાર્જમ જરબાદ કરવા દુનિયા પણ તૈયાર નથી તો પછી નિરૂપયોગી કાર્યમા મનુષ્ય જીવન એળે કેમ શુભાવધુ ?

એ અટપટા પ્રશ્નનો ઉકેલ જીવિમાને વિવેકપૂર્વક કરવા જેવો છે પ્રશ્નનું સમાધાન જીવિનો સદુપયોગ કરીને કરવામા આવે અને એ સમાધાનનો સુદર નિર્ણય કરવામા ન આવે તો નિરૂપયોગી કાર્યમા બાન્યકાળ, સુવાવસ્થાનો કાળ અને લગભગ વૃદ્ધાવસ્થાનો કાળ નિરર્થક જાય છે એટલું જ નહિ પણ અનર્થકારી રીતે એ પસાર થાય છે

માનવ જીવનમા નિરૂપયોગી અને ઉપયોગી કાર્યની વહેચણુ થઈ જાય અને પછી જીવન જીવાય તો જ માનવજીવનની મોજ અને લાભ મળી રાકે તેમ છે અન્યથા નહિજ મળે, એ નગ્ન સત્ય સદા સ્વીકારવા લાયક છે ચમુ મહ્યા છતાં જરોબર ઉપયોગ કરનારા ઠોકરે ચડતા નથી, અને ઊંધુ ઘાલી ચાલનારા ઠોકરે ચડે છે અને દુખી થાય છે દેખતો માણસ કાટા ઉપર

પગ મૂકે, દેખતો માણસ અગ્નિ પર પગ મૂકે, દેખતો માણસ સર્પના મોઢા ઉપર પગ મૂકે, તો કહેવું પડશે શું આધલો છે? અર્થાત્ ઠપકાને પાત્ર ઠરે છે પણ આધલો પગ મૂકે અને દેખનાર દેખે તો દયા લાવી હાય પકડી સન્માર્ગે ચઢાવી દેવાય છે તેવી રીતે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થયા પછી હેય=છોડવા લાયક કાર્યો સમજાય નહિ અને છોડાય નહિ, ઉપાદેય=કાર્યો સમજાય નહિ અને સેવાય નહિ તો ઠપકાને પાત્ર બને તેમા નવાઈ નથી અરે એટલું જ નહિ પણ છોડવા લાયક છોડી શકે નાહ અને આદરવા લાયક આદરી શકે નહિ પણ સમજાય જ નહિ એ જ ખેદનો વિષય છે.

શ્રદ્ધાપૂર્વકની સમજ આભ્યા પછી હેય-ઉપાદેયનો વિવેક અને વિવેક અનુસાર યથાશક્તિ હેય પદાર્થનો ત્યાગ અને ઉપાદેય પદાર્થનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ શ્રદ્ધાપૂર્વકની સમજ આ પા પછી વર્તન બનવું જ જોઈએ એવો નિર્ધાર કરીએ તો વાધો શું છે? સંભાધાનમા સમજવું જરૂરી છે કે શ્રદ્ધા-પૂર્વકની સમજ આભ્યા છતાં સદ્વર્તનનું સેવન થવું જ જોઈએ એવો નિયમ નથી, કારણ કે નિયમ કરીએ તો જૈન શાસનમા સમજ અને સદ્વર્તનને રોકનારા જૂઠા જૂઠા કર્મો છે તે માનવામા વાધો આવશે જ્ઞાનાવરણીયના ક્ષયોપશમથી થવાવાલી જ્ઞાન=સમજ એ જૂઠી ચીજ છે તેમજ ચારિત્રાવરણીયના ક્ષયોપશમથી થવાવાળી ચારિત્રસદ્વર્તન એ જૂઠી ચીજ છે પરંતુ એટલો નિયમ ચોક્કસ છે કે શ્રદ્ધાપૂર્વકની સમજવાલા બંને સદ્વર્તનનું સેવન ન કરતા હોય છતાં સદ્વર્તન પ્રત્યે, સદ્વર્તનના સેવન પ્રત્યે, સદ્વર્તનના સઘળા સાધનો અને આગલ વધારનારાઓ પ્રત્યે બહુમાન હોય તો જ શ્રદ્ધાપૂર્વકની

સમજ ટકે છે અને વધે છે આ સ્વલે હવે મુશ્કેલી છે
 છે કે અમુક માણસ સમજ્યો છે છતાં નિર્જનતા કેમ દેવો
 છે ? આવો સમજપૂર્વકનો સુદર ઉપદેશ જન સમજ પાવે
 છે છતાં કરવામાં કાયર કેમ છે ?, ભરે કં મેં દેવ ઉલ્લસ
 ફાડતો નથી કેમ ? આ બધા પ્રશ્નોને નિરાકર મેં નથી

શ્રદ્ધાપૂર્વકની સમજ આવા પ્રશ્ન રાહત પામીએ
 આશિક સફવર્તન-દેશવિરતિ આવકપણું નાવક જન શ્રદ્ધા
 પૂર્વકની સમજ આબ્યા પલી સમજન દેખાએ સુદર
 સફવર્તન અર્થાત્ સર્વવિરતિ આવે છે, જે સૈન શાસનનો
 ત્રિકાલાગાધિત મિદાત છે પરંતુ શ્રદ્ધા સમજને માથે
 સફવર્તન થયું જ નોંધએ એ નિયમ નથી દેખવના નિહિદ
 શ્રદ્ધાથી શ્રીકૃષ્ણ અને શ્રેષ્ઠિના દેશના આપણી માથી પૂરે
 છે ક્રિયા-ચારિત્રરૂપ ક્રિયા અગર નથી હિર એ જાન ની
 હાસી છે એવું કહેનારાઓએ સમજી લેવું જરૂરી છે કે
 ચારિત્ર અગર તપની ક્રિયા કર્યા વગર ચારિત્રરૂપ આવકપણું
 અર્થાત્ આશિક ચારિત્ર અને સર્વવિરતિ ચારિત્રરૂપ કે વધુ
 મોક્ષરૂપ સંપૂર્ણ કેવલ પ્રાપ્ત થવું નહીં શકે અને તપને
 વિગેધ કરનારાઓને સમજાવવા પે પ્રાપ્ત થયેલા
 ભક્તિ, શ્રુત, અર્વાચી, મનમાં જ નહીં આજ્ઞાનરૂપ
 બની જાય છે એટલું જ નહીં જોવા વિગેધ કરનારા
 ઓને ત્રણે કાલમાં મનપાવક અને ઉત્તરજ્ઞાન અવાજ
 જ નથી ચોદ વિધાના પ્રશ્નો ૪૪૦૦ના પરિણામ
 માથે આબ્યા અને ગણના કરવા નહિ ત્યાં
 આ શાસને આજ્ઞાની ગણના કરીને શોદ સમજ
 પૂર્વકના સમજદાર થયા પછી જાણી બાબત

નાહ પણ શકાનો છેદ કરી શ્રદ્ધાપૂર્વકના મમજદાર જ્ઞાની બનીને ત્યાગી બન્યા પાચમોના પરિવાર સાથે દીક્ષિત થયેલો અગીઆર અગનો પાઠી જમાલી જાની છતાં એક જ શકાના આદુર્ભાવમા અજ્ઞાની બન્યો અગીયાર અગભૂત પદાર્થોનું જ્ઞાન હોવા છતાં એક પદાર્થની અશ્રદ્ધામા જ્ઞાની અજ્ઞાની બને છે આ મિદ્ધાન્તે જૈન શામનની મહત્તા વધારી છે તેથી જ શ્રદ્ધાપૂર્વકની સમજમા સમ્યગ્ જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ છે, સમ્યગ્ જ્ઞાનનો ટકાવ છે, સમ્યગ્ જ્ઞાનની વૃદ્ધિ છે, અને સમ્યગ્ જ્ઞાનનું અતિમ ફલ મેલ છે એટલું જ નહિ પણ સર્વજ્ઞને છતવા આવેલા છતાં ધને પ્રમજ્યા શ્રદ્ધા કરી ગણધરો બને છે શકાને નિર્મૂલ કરી સમ્યક્ત્વના સ્પર્શનમા પૂર્વની અણ સમજમાથી સાચી સમજની પ્રાપ્તિ કરી સાચા સમજદાર બને છે સાચી સમજના ટકાવ સત્યે અતર્ક્યહૂતમા દ્વાદશાગીની રચના કરે છે શ્રદ્ધાપૂર્વક મમજની ઉત્પત્તિ, ટકાવ, વૃદ્ધિ અને ફલનો દર્શનીય અનુપમ દેખાવ ગણધર ભગવતનું પુનિત ચરિત્ર આપણને સાક્ષીરૂપ છે. માથે સાથે શ્રીઆચાર્ય સૂત્રના પ્રથમ અગમા પ્રથમ શસ્ત્રપરિજ્ઞા અધ્યયનના પ્રથમ સૂત્ર અને બીજા સૂત્રની રચના કરીને આજના કહેવાતા જ્ઞાનીઓને હિતશિખામણ આપી છે મર્વજપણાનો દાવો કરનારા અમે પણ આ જૈન શાસનના મૂલભૂત સિદ્ધાંતો ન સમજ્યા ત્યાં સુધી અજ્ઞાની રહ્યા આ બીજાઓને ધ્યાનમા લઈને જ જાણે પ્રથમ સૂત્રની રચના કરતા ન હોય તેમ જણાવે છે “દ્વમેગસિ નો સજા મવદ” આ સસારમા ઠોઈપણ પ્રાણીને સાચી સમજ નથી અર્થાત્ અજ્ઞાની

છે-જેન દર્શનના મૂલભૂત સિદ્ધાંતો ભણતો નથી હું ક્યાથી આંચો ?, હું ક્યા જર્મ્ય ?, હું જન્મ્યો ત્યારે શું લાંચો ? અને મરીશ ત્યારે શું લઈ જર્મ્ય ? હું કોણ ? અને મારું વાસ્તવિક ધન શું ? આ છ પ્રશ્નના પરમાર્થને મમત્ત્વા વગરના સ્વધર્મા જીવેને લગભગ ? અજ્ઞાનો જણાવે છે અજ્ઞાનીપણના કોરારનો આ અપૂર્વ દસ્તાવેજ ॥

વિશેષમાં ગણધર ભગવતના આરિત્ર તરફ નજર કરતા અજ્ઞાની અવસ્થાને કબૂલ કરનારા તે ગણધર ભગવતો જેમ શકાના ઉત્તેદન સાથે અજ્ઞાનીપણાને તિલાંજલી દર્મ શ્રદ્ધા પૂર્વકની સમજની ઉત્પત્તિ-સ્થિતિ-વૃદ્ધિ અને શ્રદ્ધાપૂર્વકના ફલરૂપ પ્રવ્રજ્યા અને ગણધર પદવી પામ્યા તેવી જ રીતે તે ગણધર પદવિભૂષિત થયેલા ગણધર ભગવતો પચાસ પચામ વર્ષે મુઢી મર્વજ્ઞપણાનો ફાંડો ગંખનાગ, મમત્ત્વપૂર્વક માન્યતાને વલગી ગહેનાગ, જગત્સભના વાદીઓને મર્વજ્ઞ મનાવનાગ અને વાદમાં હગવ નાગઓએ પણ ભગવત મહાવીરના મમાગમમા પોતાની પચામ વર્ષની માન્યતાને મર્વજે છોડી એ પણ આજના વર્તમાનકાલીન ચતુર્વિધ મધને આ પ્રમગ બોધપાઠકે બોધ લેવા ભલામણ કરે છે

આચાર્ય કે ઉપાધ્યાય, સાધુ કે સાધ્વી, ગ્રાનજ કે શ્રાવિકાઓએ ગણધર ભગવતના કથિત જીવનમાથી એ રીખતુ જરૂરી છે કે જે ગણધર ભગવતોએ

૧ જુઓ આચાર્ય સૂત્ર પ્રથમ અધ્યયન, પ્રથમ દ્વિતીય તૃતીય સૂત્ર અને તે સૂત્રોનું વિવરણ

પોતાની પચામ પચામ વર્ષો મુઠી રૂઠ કરેલી માન્યતાને મૂકવામા લેશભર મકોચ પામ્યા નહિ તો પછી આપણી બે પાચ દશ વર્ષની માન્યતાને મમજવામા અને મમજીને મૂકવામા સકોચ રાખવો તે ગાઢ મિથ્યાત્વનું જળગજસ્ત આગળ છે, એ મમજવું મુકેલ નથી શ્રદ્ધાપૂર્વકની મમજ અગર શ્રદ્ધાપૂર્વકના મમજદાગની નિશ્ચયગર જૈન શામનમા ઝોધ મસા સમુદ્રનો પાર પામી શક્યો નથી, પાગ પામી શકતો નથી, અને પાર પામી શકેરો જ નહિ એ નિર્વાવાદ મિદ્ધાત સવ દા સ્વીકાર્યા વગર ચાલે તેમ નથી

શ્રદ્ધા-મુધાભોનિધિમા પ્રવેશ કરનારાઓને.

પાયા વગરનું મકાન ટકી શકતું નથી, પાયાની પૂર્ણ મજબૂતી વગર વાવાઝોડા અને વટોલીઆના ઝપાટામા સાત માળનો મહલ પણ અદ્ય કાલમા જમીનદોસ્ત થતો નજરે માલમ પડે છે કાચા પાયાની કારીગરીવાળી ધમારતોમા રહેનારા ઓને તે મકાન શાંતિ-આનંદ કે આરામ આપી શકતું નથી મૂલીઆવાલા ઝાડો અદ્ય સમયમા પડી જાય છે, જે ઝાડના સડવા માટેના મૂલીઆ જમીનમા છીંડા ગયા હોતા નથી તે ઝાડ ઉપરથી ફૂલ-ફૂલ-પાદડા-ડાલા-ડાલીઓની આશા રાખવી વ્યર્થ છે આ બધા પ્રસંગોમા અનુક્રમે પાયાની પૂર્ણ મજબૂતી અને જમીનમા મૂલીઆની છીંડી જમાવટ વગર લાભ લેનારાઓને લાભને બદલે નુકસાનની મુઝવણુ જિભી કરે છે તેવી રીતે ધર્મ મહેલની અને ધર્મ વૃક્ષની સહિસલામતી શ્રદ્ધારૂપ પાયા અને મૂલીઆ ઉપર નિર્ભર છે આ જ વાતને પ્રતિપાદન કરતા

મહોપાધ્યાય ન્યાયાચાર્ય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી મહારાજ શ્રી સમ્યક્ત્વની સહમઠ બોલની સંજ્ઞાયમા સમ્યક્ત્વની છ ભાવનાના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરતા પ્રથમ ભાવના અને ત્રીજી ભાવના લખના જણાવે છે કે—

“ ભાવિજે રે સમકિત જેહથી રૂઝડું —
તે ભાવના રે ભાવો કરી મન પરવડું,—
જે સમકિત રે તાણુ સાણુ મૂલ રે,—
તો વત તડરે હીયે શિવફલ અનુદૂવ રે —
અનુદૂવ મૂલ રસાલ સમકિત, જેહ વિષ્ણુ મતિઅધ્યો
જે કરે કિરિઆ ગર્વ ભરીયા, તેહ જીઠો ધધરેજો —
પ્રથમ ભાવના ગુણે ડહી જો —”

x x x x

ત્રીજી ભાવના રે સમકિત, પીઠ જે હઠ ગ્રહી,
તો ઝોટો રે ધર્મ—પ્રાસાદ હો નહિ,
પાયે ઝોટે રે ઝોટે મહાણે ન શોભીજો
તેણે ઠારણે સમકિત શુ ચિત્ત ચોક્ષીજો

x x x x

ઉપરની પ્રથમ ભાવના અને ત્રીજી ભાવના ગુજરાતી પદ્યમાં હોવાથી ભાવ સરલ છે તે ભાવનામાં અનુક્રમે મૂલ અને પાયાની જરૂરીઆત અતિ આવશ્યકપણે સ્વીકારી છે, તે સમ ભવવુ પડે તેમ નથી શ્રદ્ધાના નિર્ણય માટે શ્રદ્ધાની ઉત્પત્તિ, ટકાવ, વૃદ્ધિ અને ફલપ્રાપ્તિ માટે શાસ્ત્રકારોએ શ્રદ્ધાની તરતમતાને દર્શાવવા પૂરતી શ્રદ્ધાને વિભાગમાં વહેંચેલી જે સ્થલે શ્રદ્ધાને સમ્યક્ત્વના નામથી, પ્રતીતિ કે રૂચિ નામથી સંબોધેલી

હોય તે સ્થલે તો શ્રદ્ધા સમ્યક્ત્વ પ્રતીતિ રૂચિ વગેરેમા ફરક માલુમ પડતો નથી અર્થાત્ તે બધા શ્રદ્ધાના પર્યાયો છે, પરંતુ શબ્દના આવાર્થ અને તાત્વિક રહસ્યમા ઉતરીએ છીએ ત્યારે તો એક જ સ્થલે વપરાયેલા શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ-રૂચિ શબ્દોની વહે ચલ્લી કરવામા સુઝવણુ જીણી યાય છે સૂત્રકાર ભગવતો અટપા સરમા સૂત્રની રચના કરે ॥ માત્રાદિ ઘટતી હોય ત્યા વધાર વાનો આશય હોતો નથી, તો પછી શ્રદ્ધા-પ્રતિતિ-રૂચિ વિગેરે પદ્યાયવાચક એક સરખા શબ્દો કેમ ગોઠવાઈ ગયા હશે ? આ શકાના સમાધાનમા સમજવાતું એ છે કે-એક જ સ્થલે ગોઠ વાયલા આ શબ્દો પૂર્વના શબ્દો કરતા પછીના ઉત્તરોત્તર વપરાયેલા શબ્દો અમત્કારવાળા તારતમ્યતા-દર્શક છે જ્યારે આપણે શ્રદ્ધા અને પ્રતિતિમા કેટલું અતર છે ? પ્રતિતિ અને રૂચિમા કેટલું અતર છે ? રૂચિ યથા પછી સમ્યક્ત્વનું સ્પર્શન, પાલન અને અનુપાલન શબ્દોની શી જરૂરીયાત અને વ્યવસ્થા છે ? આ બધું શકા સમાધાન અને મુક્તિપૂર્વક વાચન-મનન-પરિશીલન પૂર્વક સમજાયે ત્યારે વાચનારને ખાત્રો થશે કે ક્રિયાના અમોઘ ફલરૂપ સુર-નરસ પત્તિઓ અને ફલરૂપ મોક્ષ કેવી રીતે પ્રાપ્ત થાય છે મેલવનારાઓ અનુક્રમે શ્રદ્ધા-પ્રતિતિ-રૂચિમા આગલ વધીને સ્પર્શન-પાલન-અનુપાલનમા કેવી રીતે ઉત્તીર્ણ થાય છે, યથા ॥ અને થશે એ બધો પ્રસંગ હવે પછીના પ્રકરણોમા વિસ્તારથી સમજાવવામા આવશે

શ્રદ્ધા અને રૂચિની તરતમતા અને અતરનું દિગ્દર્શન શ્રી નવપદ્મના નવે પદની ઢાલમા છઠ્ઠા દર્શન પદની ઢાલમા ન્યાયાચાર્ય શ્રીમદ્ ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી જણાવે છે—

“જિણુત્તત્તે રુદ્ધલક્ષણસ્મ, નમો નમો નિમ્મલદસણસ્સ”

x

x

x

x

જે અનુપ શ્રદ્ધા ધર્મ પ્રગટે મયલ પરહ્યા ટલે,
નિજ શુદ્ધ સત્તા પ્રગટ અનુમત્ત કરણ રુચિતા ડહલે ।
બહુમાન પરિણતિ વસ્તુ ત્તરે અહવ તસુ કારણપણે,
નિજ સાધ્ય દ્રષ્ટે સર્વ કરણી તત્ત્વચા સપતિ ગણે ॥

x

x

x

x

હાવાર્થ — જિનેશ્વર ભગવતોએ કયન કરેલ તત્ત્વ વિષયક
રૂચિને નિર્મલ દર્શન અર્થાત્ સમ્યક્ત્વ કહે છે ઉપમા ન
આપી શકાય એવો શ્રદ્ધા ધર્મ પ્રગટ થવાની સાથે સકલ પર
પૌરુષલિક ભાવ સ્વભાવી ઇચ્છા (અર્થ કામના ॥ કલ્પ-ચિન્ત્ન,
મનોરથ આશા વિચારો ને તરંગો તે બધા ઇચ્છાના ભેદો
છે) ટલે છે=દૂર થાય છે આત્મિક-શુદ્ધસત્તાના આવિર્ભાવ
થયેલ અનુભવથી રત્નત્રયીના અનુષ્ઠાનો અને જ્ઞાન-શિયલ-તપ
ભાવના અનેકવિધ અનુષ્ઠાનો કરવાનું રૂચિપણુ સમુદ્રમા આવતી
ભરતીના તરંગની જેમ ઉછ યા કરે છે અનુષ્ઠાનનું નેવન
ઓછાવત્તા પ્રમાણુમા થાય પરંતુ સર્વશુદ્ધિત તાત્વિક-પદાર્થ-
વસ્તુ પ્રત્યે, અથવા તે તે પદાર્થની પ્રાપ્તિના સર્વ સાધન
અને કારણાદિ પ્રત્યે અત્યંત બહુમાન ઉઠ્યા જ કરે છે

સાધ્યની ચોખવટ થયેલ હોવાથી અને પાણી ભરનારી
બાઈની નજર પાણીના બેડા ઉપર કરી હોય તેમ સાધ્ય તરફ
નજર રાખનારાઓ જે જે કરણી કરે છે, તે તે સર્વ કરણીને
અવિનશ્વર ભાવની તાત્વિક સપદાઓ જ સમજે છે

દેવ-શુરુ-ધર્મને કિંમતી કહેનારા અને સમજનારાને કાઠો વાગે, ઠાકર વાગે અને અધારામાં માથુ અફલાય છે ત્યારે બા અને બાપ મોઢામાં આવીને જિભા રહે છે, પરંતુ અરિહંતાદિ આવતા નથી લલે બાને મરી અથે બાવીશ વર્ષ થયા હોય અને બાપને મરી ગયાને બેતાલીશ વર્ષ પૂરા થયા હોય તો પણ કહેવું પડશે કે કહેવાતા ધર્મીને દેવ-શુરુ-ધર્મની શ્રદ્ધા નામ માત્રની છે અર્થાત્ બોલવા માત્રની છે, પ્રતિતિ નથી મરી અથેલી માતા અને બાપની હયાતી નથી અને તેઓ જીવતા હોય તો પોતાનો જ્યાવ વેદનાના અવસરમાં કરી શકતા નથી તો તે વેદનામાં રિખાતા પુત્ર પુત્રીનું દુષ્કાર કરે છે ? કે કરશે ?, હરગીજ નહિ તો પછી આ સભારણા કેમ ? કહેવું પડશે કે મોહમૂર્ચિતને સાચી વાત સમજાતી નથી

હવે શ્રીપાલનો પ્રસંગ વિચારો દરિયામાં ધવળ શ્રીપાળને મત્સ્ય દેખાડે છે શ્રીપાળ મત્સ્ય દેખવા જાય છે, ઢોર તૂટે છે અને દરિયામાં પડે છે પરજોડી બે સીઓ, અઢીસે વહાણો રિદ્ધિ નિદ્ધિથી ભરપૂર છે, ઉલ્લસેનમાં માતુશ્રી અને મયણા છતા કોઈને યાદ કર્યા વગર અને જીવવાની અશમાત્ર અબિલાષ રાખ્યા વગર પડતાની સાથે શ્રી નવપદ મોઢામાં આવી જિભે રહે છે કહેવું પડશે કે શ્રદ્ધા સાથે પ્રતિતિનો પૂરો સંસ્કાર જામી ગયો છે આ શ્રી નવપદ વગર તારનાર કોઈ નથી જગતમાં ઉત્તમોત્તમ તે શ્રી નવપદ છે !! સરણ કરવા લાયક શ્રી નવપદ છે !!! સકળ મગળશિરોમણિ શ્રી નવપદ છે !!! આવી પ્રતીતપૂર્વકની માન્યતા વગર દરિયામાં પડતા મુખમ શ્રી નવપદ આવે જ નહિ તે નવપદના પ્રભાવે મગરમત્સ્ય તેમ જ સીંધે છે દરિયામાં મત્સ્ય જમીનના મુસાફરની જેમ મુસાફર

પુરી કરાવી ઠોકણ કાઠે ઉતારે છે ચાકયો શ્રીપાળ ચ પાના
જાડ નીચે સૂએ છે સવારમા મહોત્સવપૂર્વક રાજકન્યા
પરણે છે નવપદના આરાધકોએ શ્રીપાળની અદ્વા અને પ્રતી
તિનું પૂરેપૂરું પુનિત અનુકરણ કરણ જ જોઈએ અનુપમેષ
શ્રી નવપદની પ્રતિતિ શ્રીપાળમા છે જથાવનાર આ સિવાય
કોઈ નથી, જગતના વિનાશી પદાર્થો અનર્થકારી સમભાવ ત્યારે
આ જગ હૃદયમા વ્યાપે છે

પાઈ અને પૈસામા ત્રણ શુદ્ધો ફરક, પૈમામા અને આનામા
આર શુદ્ધો ફરક, આના અને અપેલીમા આઠ શુદ્ધો ફરક,
અપેલી અને રૂપીયામા જમણો ફરક, રૂપીયા અને ગીનોમા
પચાસ શુદ્ધો ફરક, હીરા-પત્તા-માણિક-મોતી અને ચિન્તામણિ
રતના ફરક સમજવા સહેલા અને સરલ, આ જાંધી નાથવત
સામગ્રીઓની કિંમત મમજવી સહેલી અને સરળ છે તે
કરતા સર્વશુદ્ધિત ધર્મકરણીના આશિક વિભાગની કિંમત
સમજવી ઘણી જ મુશ્કેલ છે

ચિન્તામણિ, કંઠપટ્ટણ, કામકુલ, સુરદ્રુમ, ચિત્રાવેવ અને
દક્ષિણાવર્ત શ જાની કિંમત સમજનારાઓએ સર્વશુદ્ધિત ધર્મની
કિંમત પાસે ઉપરના જાંધા પદાર્થોને કુટ્ટી કોડીની કિંમતના
સમજવા પડશે સમજીને જોસી રહેવાનું નહિ પણ તે જ
સમજણપૂર્વકનું વર્તન કરવું પડશે ત્યારે જ શ્રદ્ધાના પગથી
જેથી આગલ વધીને પ્રતિતિના પારમાર્થિક પગથીઆ ઉપર
ટકનારાઓને પ્રતિતિના શબ્દ માત્રથી નહિ ચાલે પણ તેવું
વર્તન વર્તવું પડશે જોલેલા શબ્દની પ્રતીતિ પૂરતો પુરાવો આ
નાનકડા કથાનકમા છે નહિ તો કૃષ્ણ વાસુદેવની પુત્રી જેવી

દશા યશે કૃષ્ણ વાસુદેવને પ્રભાતમા પુત્રીઓ નમન કરવા આવે છે શ્રી કૃષ્ણ પ્રશ્ન પૂછે છે રાણી બનવું છે કે દાસી ? પ્રશ્ન પૂછનાર પ્રશ્નનો ઉત્તર સમજો છે, જવાબ આપનાર પુત્રી પ્રશ્નનો ઉત્તર દેવાનો સમજો છે, પરંતુ ઉત્તર દીધા પછી રાણી બનાવવાનો અમલ કેવો વિચિત્ર છે તે પુત્રી સમજતી નથી આવી રીતે પ્રશ્ન પુછાતા ગયા અને પુત્રીઓ જવાબ દેતી ગઈ જવાબ દેવાની સાથે શ્રી કૃષ્ણે ભગવન્ત નેમનાથ પાસે દીક્ષા અપાવી સાધ્વીઓ બનાવી આ સ્થલે આજના વિષય-વિલાસિયોને શકા યશે કે શ્રી કૃષ્ણ આવો કૃત્ર પ્રશ્ન કરીને જુ મ કેમ ગુજરે છે ? સમાધાનમા સમજવું કે બા યકાલમા પોતાના હિતાહિતને પુત્રી નથી સમજતી તે શ્રી કૃષ્ણ મમજો છે બીજી રીતિએ કહીએ તો ત્રણ ખંડમા બધા રાજા-રાણા અને મહા રાણા મને સલામ બરનાર છે જેથી જ્યાં પરણાવું ત્યાં દાસી બને, માટે આ એક જ સ્થાન એવું છે કે તે સ્વીકારે તો જ મારા માથાની શિરતાજ બને એવું સ્થલ કયું ? ભગવાન નેમનાથજી આથી જવાબ દેનારી પુત્રીઓને વહન કરવા યોગ્ય સાધ્વીઓ બનાવીને પ્રશ્નના ઉત્તરને સાર્થક રીતિએ અમલ કર્યો શ્રી કૃષ્ણ વિષયવિકારના-વિલાસના પૂરેપૂરા સિક્ક છે, છતાં પુત્ર-પુત્રીના હિતને સારી રીતે સમજતા હતા આ રીતિએ કૃષ્ણની જેમ પિતાપાણુ મફલ કરનારા આજે હોય તો જૈનશાસનની અપૂર્વ બહોળલાલી સાથ આજ તો પરાયા છોકરા અને છોકરીઓ દીક્ષિત થાય તો સાડ યયું કહેવાતું નથી, કારણ કે કાગડાને મોઢે રામ હોય જ નહિ તેવી રીતે દુર્ભાષી આત્માઓને દીક્ષાની, દીક્ષા લેનારની, દીક્ષા દેનારની અને દીક્ષા દેવરાવનારની અનુમોદના આવતી નથી હવે આહુ

પ્રસંગમાં આવીએ પ્રજાના ઉત્તર દેનારી પુત્રીઓમાં એક પુત્રીને તેની માતૃશ્રીએ શીખવ્યું કે-એગ, તારા પિતા ‘ રાણી બનવાનું અને દામ્ત્રી બનવાનું ’ પૂછે તો જવાબમાં દામ્ત્રી બનવાનું બોલજે પુત્રી પૂછે છે કે માતાજી ચાકરડી બનવા કરતા રાણી-પણામાં મોજ છે છતાં માતા તું જામ કેમ કહે છે ? માતા મૂળથી બધી પુત્રીઓનાં જનેલા બનાવને સ્વભાવે છે રાણી પણામાં સામ્ત્રીપણું મળવાનું છે “ રાત્રીને પિયગીયા મળે ” તેવી રીતે પુત્રીને સસાર છોડવો નહોતો અને માતાએ સમ જાવીને બજાવી દીધી પિતાએ પૂછ્યું અને જવાબમાં પુત્રીએ દામ્ત્રી બનવા જણાવ્યું ઉત્તરનો અમલ કર્યો એક સામાન્ય સાળવી વીરા સાથે પરજાવી દીધી અને વીરા સાળવીને કહ્યું કે તારા ઘરની રીતિએ આની માથે વર્તાવ કરજે રાજ-મહિરમાં રમણ કરનારી પુત્રી વીરા સાળવીથી કટાગી ગઈ અને પછી ફરિયાદ સાલગી પિતાએ રાણી બનાવવારૂપ માથે બનાવી મધાનું તત્ત્વ એટલું જ છે કે દામ્ત્રી બનવાના શબ્દ બોલનાર પુત્રીને ગજમહિરની રાણી બનવાની પ્રતિતિ હતી પરંતુ દામ્ત્રી બનવાનો ઇરાદો લેશ માત્ર નહોતો તેવી રીતે આજના ધર્મીઓ દેવ, શુરુ, ધર્મ અને તારનાર તેની આગળ સમારની બધી સાક્ષી નહાગી તે બોલવા માત્ર છે બોલેલા શબ્દોની પ્રતીતિ શી કૃષ્ણની પુત્રીની જેમ પોતાના દુદયમાં ધર્મીઓને પણ નથી ધન, માલ, મિલકત, શરીર, ઇન્દ્રિયો, પુત્રપરિવારનો કિમત મગજમાં જે સિધર થઈ છે તેના કોડમાં ફિસ્મે ધર્મની પ્રતિતિ નથી અર્થાત્ અદ્વા પૂરતા ગજદ બોલવા છે પણ ગજદ બોલનારોને વર્તન અવસરે પ્રતિતિ પણાયન થઈ જાય છે ધર્મના સોગત જાણને સોદો કરનાર વેપારીને

ઘરાકના હૃદયમા વિશ્વાસ બેમાડવા પૂરતા તે શબ્દો છે
 નહિતર તરણુતારણુ અમૂલ્ય ધર્મના મોગન પેસા ખાતર
 ખાચ જ નહિ આજના મમયમા વાતવાતમા દેવગુરુધર્મના
 સોગન ખાનારાઓને, વાતવાતમા આખરને ટકવવા
 ભગવાનની પલાઠીએ હાથ મૂકવાનું કહેનારાઓને
 ધર્મની વાસ્તવિક કિંમત અને પ્રતિતિ થઇ જ નથી
 મમારની ચક્રવર્તીની ગિદ્દિ અને દેવ દેવેદ્ર કુબેર
 ભકાડી મમાન ગિદ્દિ પણ આશિક ધર્મની હોકમા
 આવી જ શકતી નથી તો પછી ધર્મની કિંમત નહિ
 સમજનારાઓના આવા માનસિક, વાચિક અને કાયિક
 વર્તવિ પ્રત્યે જૈન શાસનના હિતેષી પરમેષ્ઠિ ભગવતોને
 ભાવ દયા સ્ફુરે તેમા નવાઈ નથી ક્ષામિક-ભાવના
 દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર પામેલ પૂજ્ય તીર્થંકરો પણ કેશ
 વિરતિમા રહેલ કામદેવ શાવકની ધર્મદ્વતા વખાણે છે
 ક્ષામિક ભાવના દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર આગળ કામદેવની
 વિરતિની કિંમત કેટલી ?, સમાધાન સમજવાનું કે-સમ્યક્
 દ્રષ્ટિ ગુણધાણથી શરૂ થયેલ ધર્મ અને ક્ષાપકબ્રેણિ પર આરૂઢ
 થઇને કેવલજ્ઞાન પામતા કેવળીનું કેવળજ્ઞાન, ભવોપલાહી
 તોડીને સિદ્ધદશા પામનાર સિદ્ધો, આ બધાની કિંમતો
 સમજવામા ધર્મની પ્રતિતિના પૂરા રગવાલાને કાઈ વાધો
 આવતો નથી કારણ કે હીરાની કિંમત સમજનારને ભલે જ
 રતીનો હીરો હોય કે પાચ રતીનો હીરો હોય તો પણ કિંમત
 કરવામા, અને મેળવનારના ભાગ્યની અનુમોદના કરવામા,
 પાછો પડતો નથી પાછો પડે તેને કહેવું પડે કે ઝવેરી
 ઝવેરાતને ઓગળી શક્યો નથી આવી રીતિએ સમ્યક્દ્રષ્ટિ

શુભથી શરૂ થતા સર્વશ્રદ્ધિત ધર્મ પ્રાપ્ત કરનારો પૂરેપૂરો ભાગ્યશાળી છે તે ધર્મમાં ટકશે, વધારો કરશે તો જરૂર અપ કાળમાં સિદ્ધ સમાન મર્યાદાનો લોભાળ જનશે એ માનવામાં શાસનના સાચા ઝવેરીઓને મુઝવણ થતી નથી પ્રતિતિમાં પૂરા પાવરધા બનેલ અને પ્રતિતિ પદમાં સ્થિત થયેલ આત્માઓના રૂચિપદમાં પ્રવેશે છે, માટે પ્રતિતિ કરતા રૂચિમાં શી વિશેષતા છે તે સમજાવે

પ્રતિતિની પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થવાની જરૂર

પ્રતિતિ કરતા રૂચિમાં શી વિશેષતા છે તે સમજવા પહેલાં પ્રતિતિને પૂરેપૂરી પિછાણવાની જરૂર છે એક ચીજની કિંમત સમજ્યા પછી બીજી ચીજની અધિક કિંમત સમજાય છે ત્યારે પ્રથમની ચીજને મૂંઝી દેવાય છે અને બીજી ધારેલ કિંમતી ચીજને પકડાય છે જન્મેલું બાલક માતાની કમરમાં રહે છે અને રહેવા મથે છે તે બાલકને માતા સર્વસ્વ સમજાય છે ધરના કાર્યમાં અવસરે જરાક કમરમાંથી નીચે મૂકે છે કે દોવાનું કામ શરૂ કરે છે ફરી કમરમાં લે ત્યાંમુધી રહ્યા જ કરે છે બાલકકાલમાંથી જરાક આગવ વધ્યો, નિશાલે બેઠો અને ભણતા શીખ્યો પછી રમત-ગમત અને ગોઠીયા પાછલ લીન થયેલો જણાય છે પુત્રને જન્મવા અવસરે મા બુમરાણુ કરે તો સાબલતો નથી કદાચ માની નજરે પડે તો સતાવાને પ્રયત્ન કરે છે કારણ કે રમત-ગમત અને મિત્રોની માનેલી કિંમત પાસે માનુ બુમરાણુ-માની મુઝવણને નહતો નથી, અર્થાત્ કિંમત વગરના ગણે છે ભણીગણીને નિશાલે બેઠો, પછી પરણ્યો એટલે માવડીમુખો, મિત્રમુખો, રમત-

ગમતમુખો પુત્ર પરાવા ઘરની શ્રી પાછલ શ્રીમુખો બનીને
 ઘેલો થાય છે વ-ની વેપારમા પડ્યો અને ધાર્યા પ્રમાણે
 કમાણીમા કુદકે-લુસકે આગલ વધ્યો એટલે વેપાર-માલ-વેપારો
 અને નફામા મુઝાઈ બાય છે વાત કરવાની પણ કુરસદ મલે
 નહિ એવા બાઈસાહેબના રગદગ થાય છે પરણેલો પુત્ર શ્રી
 પાસે કલાકોના કલાકો બેસતો હતો તેને શત્રિના સુવાના
 ટાઈમે ના કલાકની કુરસદ મલતી નથી આ બધા પ્રસંગોમા
 બા પકાલમા માની લીધેલા કિમતી પદાર્થો મૂંઝીને મુવાવસ્થામા
 માની લીધેલા કિમતી પદાર્થો પકડ્યા જીવનભરના પ્રસંગને
 તપામવામા આવે તો વાચકને નિર્ણય થશે કે મન
 ગમતી કિમત માનીને પકડેલી ચીજો એકડો વખત
 મૂકી અને લીધી વધુ કિમત માનેલી ચીજને પકડતો
 ને મૂકતો ગયો, છતાં હજુ મુખી નિર્ણય થયો નથી
 કે જગતમા કિમતી ચીજ કઈ છે ? ધર્મની વાસ્તવિક
 કિમતની હરીફાઈમા એક ચીજ પણ આવી શકી
 નથી જેમ જેમ ઉમ્મર વધે છે તેમ તેમ મૃગ
 તૃષ્ણાટ્ટપી આશા, મનોમથો અને વિકલ્પો પાછલ
 અમૂલ્ય કિમતરૂપ માની લીધેલી એક ચીજ પાછલ
 ગાડો ગતુ બનેલો મનુષ્ય બીજી જ પક્ષે બીજા
 પદાર્થ પાછલ ઘેલો થાય છે

અર્થકામના અભિલાષીઓને ભોગવિલામ અને
 ભોગવિલામના સાધનો સર્વજ્ઞશાઓના હિસાબે કુટ્ટી
 કોડીની કિમતના હોવા છતાં તે નિર્માલ્ય-નાશવત
 પદાર્થોની નવનવીન કિમત ભાસમાન થાય છે એ જ
 માનવ જીવનની જરૂરો છે અર્થાત્ પદાર્થની પૂરેપૂરી

વાસ્તવિક કિંમતપૂર્વકની પ્રતિતિ નથી તેવી જ રીતે “ દેવાથી મહે ” આ કહેવતને લક્ષ્યમાં રાખી “ દાનેન મોગાનાપ્નોતિ ” એ સૂત્રની વ્યાખ્યા પુસ્તકમાંથી વાંચી સાબળી ને ભોગવિલાસમાં આસક્ત જીવો દાનનો ધર્મ સ્વીકારે છે. દાનધર્મની વાસ્તવિક વ્યાખ્યા મમજ્ઞા જ વગર ભોગ ભોગવવાની અને ભોગવિલાસના માધનો મેલવવાની તાલાવેલી મા દાનનો વેપાર કરનાર દાનનો જુગાર ખેલે છે. એક બાબુ દાન દે છે અને બીજી બાબુ લીધેલા દાનનો પૂરો લાભ મેલવવાની તાલાવેલી જમાવે છે. એક બાબુ મૃત્યુ એટલે દાન ફક્ત એમ સમજે છે, પરંતુ સર્વજ્ઞ શાસનના હિસાબે દાન-ધર્મનો મર્મ શું છે તે સમજી શકતો નથી, અને સમજાવવા પ્રયત્ન કરનારની મામે આખો કાંઠો છે તેમજ ચેડા કરે છે. દાન-ધર્મના પારમાર્થિક તત્ત્વ મમત્વ-ત્યાગાદિ મમજવાને બદલે ઊલટો મોટી સુઝવણીમાં પડીને ધર્મથી, ધર્મગુણથી અને ધર્મના આમાન્ય મિદ્ધાતોથી દૂર ગઢે છે. આવી જ રીતે શિયલ-તપનુ સેવન કરનારા તે તે ધર્મના પારમાર્થિક તત્ત્વને મમ જતા નથી તેથી ધર્મની, ધર્મના અનુષ્ઠાનની અને ધર્મના માધનની વાસ્તવિક કિંમત કરવાના અભાવમાં કોડોની કિંમતવાલી ચીજના બદલામાં કાણી કોડીના માલની ખરીદી કરે છે. ધર્મની વાસ્તવિક પ્રતિતિના અભાવમાં “ વેનીના પહેરણા ” જેવી દશા ધર્મના દરેક કાર્યમાં આ આત્માની યાય છે. સસારમાં ભોગવિલાસના સાધનો નહોતા ત્યારે જે વ્યક્તિ પ્રતિક્રમણ-સામાયક-વ્યાખ્યાન શ્રવણ-પર્વતિથિએ શિયવ-દર્શન-વદન-પૂજન-પોસહ અને

તપ કરતો હતો, પરંતુ તે જ આત્મા સસારની સાદ્યણી આજે વધવા માડી જોટલે જૂલવા માણ્યો અર્થાત્ પૂર્વની ધર્મકરણીઓ જોછો કરતો ગયો ત્યારે ધર્મના વાસ્તવિક ગ્રેમીને દયા આવ્યા વિના રહેતી નથી કહેવું પડે છે કે આ ગિયારાઓને ધર્મની વાસ્તવિક કિંમતની સમજણ નથી અને વાસ્તવિક કિંમતની પ્રતિતિ પણ થઈ નથી જગતના સર્વવિનાશી પદાર્થોની કિંમત કાચ જેવી અને તત્ત્વત્રયીની કિંમત અમૂલ્ય રત્ન જેવી સમજાયે ત્યારેજ વાસ્તવિક પ્રતિતિ થઈ સમજવી જગત્કરના મધલા વિનાશી પદાર્થોમા અધમતાને અવલોક્યા વગર, ધર્મ, ધર્મી અને ધર્મના આધનની ઉત્તમતા સમજ્યા વગર સાચી પ્રતિતિ આવવી એ એકડો કોપ દૂર છે. આવી પ્રતિતિ આવ્યા પછી રૂચિના આવિર્ભાવ થાય છે પેટનો મલ દૂર થયા પછી જેમ સ્વાભાવિક જઠરાગ્નિ ખીલે છે અને કંકડીને જૂખ લાગે છે, ખાદ્ય ખોરાક ખાય છે અને ખાદ્યા સાથે પચાવે છે તેવી રીતે વિનાશી પદાર્થોનો મોહરૂપી કચરો દૂર થશે ત્યારે આ આત્માની હાલત પણ તેવીજ થશે અર્થાત્ વિનાશી પદાર્થ દેખતાની સાથે જે મુજવણ થાય છે અને કિંમત વગરની ચીજમા કિંમત સમજાય છે તે મલ દૂર થશે જોટલે તુરત સવર-નિર્જરાના અનુષ્ઠાન કરવા ગમશે, કરનારાઓ અને કરાવનારાઓ પ્રત્યે જહુમાન છૂટશે પ્રતિતિની પરીક્ષામા પૂરેપૂરો ઉત્તીર્ણ થયા વગરનો જીવ રૂચિ પદમા પ્રવેશી શકતો જ નથી, માટે પ્રતિતિની પરીક્ષામા ઉત્તીર્ણ થવાની અનિવાર્ય જરૂર છે

રૂચિપદમા પ્રવેશનારાઓને

૧ શદ્દાની અનિવાર્ય જરૂર

૪

૨ શ્રદ્ધાનેા અપવાપ કરનારાઓ જ શ્રદ્ધાના ઉચ્છેદકો છે
 ૩ શ્રદ્ધાપૂર્વક સમજની ઉત્પત્તિ, ટકાવ, વૃદ્ધિ અને ફલ
 ૪ શ્રદ્ધા-મુખાલોનિધિમા પ્રવેશ કરનારાઓને
 ૫ શ્રદ્ધા અને પ્રતિતિનું પારમાર્થિક રહસ્ય
 ૬ પ્રતિતિની પરીક્ષામા ઉત્તીર્ણ થવાની જરૂર

આ છએ પ્રકરણોનું વાચન-મનન-પરિચોલન કર્યા પછી શ્રદ્ધાની અનિવાર્ય જરૂર છે, એ જીના સ્પષ્ટપણે સમજાઇ ગઇ હશે જિનેશ્વર-દેવના શાસનમા પ્રવેશ કરનારાઓને અને મત-નિયમ ઉચ્ચરનારાઓને સામાન્યતઃ પ્રથમ સમ્યક્ત્વ ઉચ્ચરાવાય છે તે પ્રથમ શ્રદ્ધાના પદમા પ્રવેશેલો છે એમ કહી શકાય છે અથવા તો મિથ્યાત્વના ત્યાગ સાથે શ્રદ્ધાનેા પાઠ સ્વીકારવાનો અંગીકાર કર્યો છે એમ પણ કહી શકાય છે પરંતુ સર્વશકયિત પદાર્થની કિમતને સમજ્યા વગર પ્રતિતિ પદમા શ્રદ્ધાના સ્વીકારના રિવાજને અનુસરવાવાળા તે બધાએ પ્રવેશ કર્યો છે એમ માનો શકાતું નથી

શ્રદ્ધાપદની પ્રાપ્તિ સાથે પ્રતીતિપદની પ્રાપ્તિ થતી જ નથી એમ પણ નથી તેવી જ રીતે પ્રતીતિપદની પ્રાપ્તિ સાથે રુચિ પાની પ્રાપ્તિ થતી જ નથી એમ પણ નથી, પરંતુ આ જીવને સર્વશકયિત સમ્યક્ત્વ કેવું સ્પર્શ્યું છે? વિવિધ પ્રકારના પ્રમગો પ્રાપ્ત થના તેની સ્થિતિ નિશ્ચય રહે છે કે ડગમગ થાય છે? તેવા પ્રસંગોમા જીવની વાસ્તવિક સ્થિતિનું દિગ્દર્શન કરવા માટે ઉપર જણાવેલ શ્રદ્ધા પ્રતીતિ અને રુચિનું સ્વરૂપ સમજવાની જરૂર છે દર્શનમોહના જીવલેણ બાવને તપાસવા માટે જ આ છ પદોનું અવલોકન કરવું જરૂરીનું છે દર્શન મોહના વિનાશ વગર આત્મતિક રુચિબાવને સ્થિર કરી શકાતો

જ નથી 'દર્શનમોહના વિનાશથી જે નિર્મળ ગુણ પ્રગ' થાય તેનું જ નામ નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ કહ્યું છે' એમ મમ્યક્ત્વની ૧૭ ભોલની સજ્જાયમા ઉપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહાગજે જણાવ્યું છે જુઓ 'દર્શનમોહ વિનાશથી જે નિર્મળ ગુણ ગણ તે નિશ્ચય સમક્રિત કહ્યું' x x x x ■

દર્શનમોહનો ઉપશમ અને ક્ષયોપશમ થયા છે કે નહિ? થયા છે તો ગયા છે કે રહ્યા છે? રહ્યા છે તો રહેશે કે જશે? આ બધી બીનાનો નિર્ણય આ શ્રદ્ધાદિ છ પંદારા લગભગ થઈ જાય છે

દર્શનમોહનો ઉપશમ, ક્ષયોપશમ અને ક્ષય થવા સળ ધમા વિસ્તારપૂર્વક સર્વજ્ઞકથિત શાસ્ત્રોમા ઉલ્લેખ ॥ સમજવાની ઇચ્છાવાળાઓએ ત તે શ્રવે જોવા જરૂરી છે

તત્ત્વત્રયીની પ્રતીતિમા પાવરધા જનેલા આત્માઓને દ્વિતકર, અનુકૂળ અને પરપરાએ ક્ષાયઠાકારક પઠાયે તત્ત્વત્રયી જ છે, તત્ત્વત્રયીના સેવનથી આસ્મિક શક્તિનો વિકાસ થશે તત્ત્વત્રયીથી વિમુખ રહેવામા આત્માની માથી શાંતિ, આનંદ અને મુખ પલાયન થઈ જશે આ તત્ત્વત્રયીના સેવનથી અનેક જીવો ભૂતકાળમા કટયાણુ માધી ગયા, વર્તમાન કાળમા સાધે છે અને ભવિષ્ય કાળમા માધશે આ તત્ત્વત્રયીના દર્શન, પૂજન, વદન અને એવનમા જેમ જેમ જીવન પેસાર થશે તેમ તેમ મારુ જીવન ઉચ્ચ જનશે તત્ત્વત્રયી પાછળ અર્વસ્વ જીવન મમર્ષણ કર્યા વગર આત્મા પરમપદ ને પ્રાપ્ત કરી શકનાનો નથી દેવાધિદેવના દર્શન કરુ

વદન કરે, સેવન કરે, તેમનું ધ્યાન ધરે, શુભવાણીનું શ્રવણ કરે, મન-પચ્ચખાણ કરે, આવા આવા અનેકવિધ રુચિકર તરંગો હૃદયબિંદુમાં અનેકશ ઉછળે છે આત્મસત્તાના અલૌકિક અનુભવમાં તત્ત્વત્રયાના અનેકાનેક અનુષ્ઠાન કરવાની રુચિ જાગૃત ॥ જિનેશ્વરમણીત નિર્ઝય પ્રવચન, પ્રવચનના સ્વસ્થાપકો, પ્રવચનના મચ્છાલકો અને પ્રવચનના પ્રાણુભૂત તત્ત્વોની એવના મિત્રાયનો પસાગ થતો માનવ-જીવનનો કાળ નિર્ઝય-કેંગડ છે એટલું જ નહિ પણ અનર્થક અને જાલીમ જીવનમગાગ છે અર્થાત્ અર્થ અને કામની ઉપાસનામાં જતો સમય આત્માનો અને આત્માના પરિણામનો સર્વથા માતક છે આવા રુચિપદમાં પ્રવેશેલા આત્માઓને કોઈ પૂછે કે-ધર્મિષ્ઠ કહેવાતા ધર્મદાસને શું રુચે છે ? તો જવાબ મળશે કે ધર્મદામગાઈને તો ધર્મ જ રુચે છે, તે સિવાય બધું અરુચિકર લાગે છે

પ્રતીતિપૂર્વક ધર્મનું સેવન જેમ જેમ થતું જાય છે તેમ તેમ રુચિ વિશેષતઃ વધતી જાય છે રુચિ શબ્દ પ્રિય જણાતી વસ્તુના સંબંધમાં વપરાય છે આ વાતને શબ્દાવ તાર કવિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીહિમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી શ્રી સિદ્ધહિમચન્દ્ર શબ્દાનુયાસનના કારક પ્રકરણમાં નિવિરૂપ્યર્થ એ સૂત્રમાં સ્પષ્ટ જણાવે છે અર્થાત્ આત્માએ એ સૂત્રનું પરિણીલન કરવું જરૂરી ॥ “ રોમિ જ મેંતે । દણમેવ નિગાય વાવયણ ” આ નિર્ઝય પ્રવચન અને રુચે છે, અર્થાત્ આ પ્રવચન સિવાય જગતનું કોઈ દર્શન મારી રુચિનો વિષય થતું નથી વિશેષમાં તે નિર્ઝય પ્રવચનની નીતિ-રોતિ અને નિયમ બધા રણ એવા સુદર ॥ કે જેમ જેમ તેના મહવાસમાં આવું છું

તેમ તેમ પ્રવચન પ્રત્યેની મારી રુચિમા વધારો થતો જ જાય છે, કારણ કે નિર્ભય પ્રવચનનો એવો પૂનિત પ્રભાવ છે કે તેના સહવાસમા આવેલાને શાસનસેવાના નવનવા અભિલાષો ઉત્પન્ન થયા જ કરે છે જઠરાગ્નિ ઉપર જામી ગયેલો મલ દૂર થવાથી જેમ સ્વાભાવિક રુચિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમ પૌદ્ગલિક ભાવોનો અર્થાત્ અર્થ અને કામની વાસનાઓનો જે મલ (અનાદિકાળથી આ આત્મા ઉપર જામી ગયેલો) તે દૂર થવાથી નિર્ભય પ્રવચનની સેવનાની રુચિ દિનપ્રતિદિન વધતી જાય છે વૃદ્ધિ પામતી તત્ત્વનયીની રુચિનો એ અજળ અમલકાર છે કે તે સિવાયના સર્વ પદાર્થો ઉપરની અરુચિમા હર-હ મેશ વધારો થયા કહે છે

‘ જિનદત્તાય રોચતે ધમ ’ જિનદત્તને ધર્મ રુચે છે, અર્થાત્ જિનદત્તના જીવનમા એક ધર્મ જ રુચિકર છે ધર્મ સિવાય બીજી કાંઈપણ રુચિકર નથી અર્થાત્ રુચિતુ નથી ધર્મ જિન દત્તના જીવનમા ધર્મસેવનનો નવ-નવ અભિલાષ ઉત્પન્ન કરે છે એમ કહેવામા, સમજવામા કે માનવામા કાંઈ પણ વાધો નથી

સર્વશુક્રમિત ધર્મમા જ એવી શક્તિ છે કે-જિનદત્તને ધર્મ કરવાનો અભિલાષ ઉત્પન્ન કરે છે અને જેમ જેમ ધર્મનું સેવન કરતો જાય છે તેમ તેમ ધર્મસેવનના અભિલાષમા વધારો થયા જ કરે છે જ્યાસુધી હાયક ભાવના સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થતી નથી ત્યાસુધી સમુદ્રના તરંગોની જેમ ભરતી-ઝોટના તરંગોને અનુભવવા પડે છે એમ કરતા કરતા જ્યારે હાયકભાવ પ્રાપ્ત થાય ત્યારપછી અભિલાષના તરંગોનો અટપટો અનુભવ કરવાનું કાર્ય બાકી રહેતું જ નથી રુચિપદમા વૃદ્ધિ પામતા આત્માને સ્વો-મ્યે આનંદમાના-મનના વાસ્તવિક

અનુભવોનું સ્પર્શન થયા જ કરે ॥ અતર્કિત પ્રમાણ સુધી જે આત્માને આવું સ્પર્શન થયું હોય તે આત્માને ત્યારપછી અર્ધપુણ્યપરાવર્તથી અધિક સમય સુધી આ સમારમા પરિભ્રમણ કરવાનું બાકી રહેતું નથી અર્થાત્ વધારેમા વધારે અર્ધપુણ્યપરાવર્ત સુધીના સમયમા તો તે જીવ મુક્તિપદને પામ્યા વિના રહી શકતો જ નથી

સ્પર્શન, પાલન અને અનુપાલનના પ્રસંગો—

દેવાધિદેવ-વીતરાગ, શાસન-સચાલક ગુરુવર્ચ અને વીત રાગપ્રણીત ધર્મ જે ત્રણ તત્ત્વને પોતા ॥ તારક તરીકે અને તે મિવાયના જગતભરના સર્વ પદાર્થોને ડુંગાડનાર તરીકે સ્વીકારવારૂપ પ્રતીતિપૂર્વકની તાત્ત્વિક રુચિ અને તાત્ત્વિક સ્પર્શન પછી પણ માર્ગમા કારમી ઠકિનનાઓ અને મહાન્ મુશ્કેલીઓ પણ ઉભેલી હોય છે ભગવાન્ મહાવીરના જીવને નયસારના ભવમા તત્ત્વત્રયોની રુચિ અને સ્પર્શન થયા હતા તે સમ્યક્ત્વ સ્પર્શન ક્ષાયકભાવના નહિ હોવાથી મરિચિના ભવમા ભગવાન મહાવીરને દીક્ષા અવસરે રુચિ અને સ્પર્શન હોવા છતાં પાલન અવસરે ‘કર્મિણ્ણ હમ્પ વિ’ ઇત્યાદિ જોલીને જીતેલી બાજી હારી જવાથી સસારમા ઘણું રળડવું પડ્યું પ્રતીતિપૂર્વકની રુચિ અને સ્પર્શન થયા પછી સસારના પરિભ્રમણકાળનું નિયમન થાય ॥ જે વાત સાચી છે, છતાં ‘જગતાની પાકી અને ઉઘતાનો પાટો’ જે કહેવતને અરિ તાર્થ થવાનો પ્રસંગ પાલન અવસરે ખડો થાય છે

વહેપારીને શાહક પી જાદમામી અને નાણાની લીક નડતી

લાગતો નથી વહેપારીઓ જોટલી કમાણી કરે છે તે બધી જો તેમના ઘર ભેગી થઈ શકતી હોય તો છાપરાના નળીવા પણ સોનાના ણનાવી શકાય, પરંતુ જ્યારે બજારમા કાંઈમીસ આવે છે, નાણાબીક સખત હોય છે, ઇજ્જતને સાચવવામા જીવન-મરણનો સવાલ આવી પડે છે, ત્યારે તે મુરકેલીઓરૂપ મદ્દાસામરને આવળી જવાનું માન તો શાણા-સમજી-વિચાર શીલ અને પુરુષવત વહેપારીઓને જ પ્રાપ્ત થાય છે તં પ્રમાણે દેવ-શુદ્ધ-ધર્મની શ્રદ્ધા-પ્રતીતિ-રુચિ અને સ્પર્શનમા વિશ્વાસ આવે ત્યાં સુધી તો રાજમાર્ગની માફક જીવનગાડી પુરપાટ દોડતી જ જાય છે; પરંતુ વિશ્વાસ આવતાની સાથે જ ગાડી એકદમ અટકી જાય છે ત્યારે વિચારશીલ ધર્મી જીવ તો માર્ગ કાઢીને જીવનગાડીને આગળ ચલાવી શકે છે, પણ અણસમજીની ગાડી તો ઘોચમા જ ખુચી જાય છે

પીઠ અને મદ્દાપીઠ જેવા મુનીશ્વરો પણ શુરુવર્યે કથન કરેલા સાચા શુભગાનને સમજી શક્યા નહિ અને અવગણના કરી મિથ્યાત્વ પામી ગયા અર્થાત્ તેમની જીવનગાડી તાત્ત્વિક પરિણામના પુનિત પાત્ર ઉપરથી ઉતરીને સ્ત્રીવેદને બાધી ગઈ અગીયાર અગનો અજ્યાસી જમાલિ એક વિચારલેહમા ભગવાનની સામે પડ્યો કેવલીના કથનને સદ્દી શક્યો નહિ અર્થાત્ કહેવાતો જ્ઞાની અજ્ઞાની થઈ ગયો સમ્યક્ત્વ પામવા સહેલ છે પણ પાલન અવસરે ટકાવવા મુરકેલ છે

પ્રતીતિપૂર્વકની રુચિ, સ્પર્શન અને પાલન વિનિનના અભાવ સુધી તો નથી શકે છે પરંતુ વિનિનો પ્રસંગ આવતા જ ધમેલા સોનાને ધૂળ લેશુ કરવામા વિલગ લાગતો નથી આત્માના તાત્ત્વિક પરિણામના સ્પર્શન અને પાલન વિનિ વગર

મીધા નવે જ જાય છે પણ પીઠ, મહાપીઠ, મરિચિ અને જમાલિ જેવો પ્રસંગ જ્યારે આપણે માટે ખડો થાય ત્યારે આપણું શુ ધરે તે વિચારવાની વાચકને ખાસ જરૂર છે

મહાજ્ઞાનીઓ, મહાદાનેશ્વરીઓ, મહાશિયલવન્તાઓ અને મહાતપસ્વીઓ આત્મિક શક્તિના વિકાસપૂર્વક આગળ વધ્યા છે અને વધે છે, વિદ્યન વગરના વર્ષો, મહિના, દિવસો અને કલાકોમા સુદર આરાધના કરી છે અને કરે છે, પરંતુ વિદ્યનના વાદળોથી ઘેરાઈ જાય છે ત્યારે પુનિત પરિણામના પાટા ઉપર પુરપાટ ફોડવાવાળી ધર્મમય જીવનગાડીઓ કયા અચડાઈ ગઈ અને કયા ખાડામા પડી ગઈ નેનો પત્તો લાગ્યો નથી અને લાગતો નથી એ આરાધકોને માટે ખાસ વિચારણીય વિષય છે।।।

અમોઘ આરાધનામા પ્રવેશી ગયેલા આરાધકો આરાધક કક્ષામા પહોંચી જવાને બદલે વિરાધક બનીને વિરાધનામા ઉતરી જાય છે, આરાધકો આરાધના કરીને આરાધક બનવાને બદલે વિરાધના કરી વિરાધકો બન્યા અને જાને છે, તે બધાનું મૂળ તપામવામા આવે તો તત્ત્વત્રયીની વાસ્તવિક શ્રદ્ધા પ્રતીતિ-કૃતિ-સ્પર્શન-પાલન અને અનુપાલનના પ્રસંગોમા સર્વજ્ઞ શાસનની નીતિ-રીતિએ ટકવું જોઈએ પણ ટકાવું નહિ તેથી આ પરિણામ આવ્યું

અનુપમ શ્રદ્ધાની હાજરી વગર કહેવાતા જ્ઞાનીઓને જ્ઞાની માનવા જૈન શાસન તૈયાર નથી. અનુપમ શ્રદ્ધાની હાજરી વગર કહેવાતા જ્ઞાનીઓનું જ્ઞાન પ્રમાણભૂત ઠગતું નથી અનુપમશ્રદ્ધાની હાજરી વગર સયમધારીઓને સયમના સાચા રૂળ મળી શકતા નથી

માટે શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ, રુચિ, સ્પર્શન, પાલન અને અનુપાલન સમગ્ર વિભાગોને ઉત્તરોત્તર લાભદાયીપણે સમજવાની જરૂરી યાતો શી શી છે ? તે પ્રશ્નોત્તરપૂર્વક સમજી ગયા છતાં પૂર્વાર્ધના પૂરા પરમાર્થને સમજવાની જરૂર છે

કયું પૂર્વાર્ધ ? કયા શ્લોકનું પૂર્વાર્ધ ? તેનો કર્તા કોણ ?, વિગેરે પ્રશ્નો તને જ ઉજાવે કે જેનું હૃદય આ શ્રદ્ધા આવી ગયેલા ‘ધર્મ’નું સાચું સ્વરૂપ’ નામવાળા પ્રકરણના પિયરથી પાવન થયું ન હોય તે પ્રકરણમાં આવેલા એ શ્લોકનું પૂર્વાર્ધ આ પ્રમાણે છે—

‘વચનાઘટનુષ્ઠાનમવિરુદ્ધાચયોદિતમ્ ।’

આપણે હવે એ પૂર્વાર્ધના પરમાર્થને પામવાનો પ્રયાસ પ્રારંભીએ, કારણ કે તે જ શ્લોકના—

‘મૈત્ર્યાદિમાવસયુક્ત તદ્દર્મ इति कीर्यते ।’

એ પ્રમાણેના ઉત્તરાર્ધના ઊંડાણમાં રહેલા અર્થગૌરવને તો અવલોભી ગયા અર્થાત્ મૈત્રી આદિ ભાવનાથી ભાવિત થયેલ અનુષ્ઠાન તે ધર્મ કહેવાય છે અનુષ્ઠાનને અનુસરેલા મૈત્ર્યાદિ વિશેષણને શકા-સમાધાનપૂર્વક વિસ્તારથી વિચારી ગયા હવે આપણે ‘સર્વશુકયિત અવિરુદ્ધ વચનને અનુસરતું અનુષ્ઠાન તે ધર્મ’ એ પદોના અર્થ-રહસ્યને સમજવાનો પ્રયત્ન કરીએ

પૂર્વાર્ધમાં આવેલા અનુષ્ઠાનના વિશેષણોને તો પૂર્વે સમજી ગયેલા હોવાથી તે વિષયના પિષ્ટપેષણને છાંડી દઇને ફક્ત સર્વશુકયિત અનુષ્ઠાન જોટલે શું ?, અને એને જ ધર્મ કેમ કહ્યો ?, એ ધર્મમય અનુષ્ઠાનમાં કયા કયા પદાર્થોનો

સમાવેશ થાય છે ?, સઘળા ધર્મમય અનુષ્ઠાનોમા બલવત્તર ધર્મમય અનુષ્ઠાન કયું છે ? આ બધા પ્રશ્નોના હૃદયગમ ઉત્તરો આપીને પછી આપણે આરાધવા યોગ્ય બલવત્તર ધર્મ મય અનુષ્ઠાન તરફ આગળ વધીએ—

ધર્મનું બલવત્તરપણું

રણસામ્રામમા રણે ચઢેલો રણયોદ્ધો હાથવેતમા વિજય મળવાનો હોય તે અવસરે પાછા પગલા માટે, બારે મામ ખતથી અજ્યાસ કરનારો વિદ્યાર્થી પરીક્ષાના દિવસોમા પાના રમવામા પડી જાય, બ્યાપારમા મસ્ત જનેલો કુશળ બ્યાપારો ભરમોસમ આવે ત્યારે મામા-મામીના ઘરે ગણવા માટે અને પરણવા નિકળેલો વરરાજા પોતાની પ્રિયાના હસ્તપદ્મવના પ્રથમ સ્પર્શથી પ્રાપ્ત થનારા આનંદમા ડૂબી જઈને હસ્ત મિલાપ વધા પહેલા જ જો ઘોરવા માઠ તો તે બધાઓને પાછળથી પારાવાર પસ્તાવો થાય છે અને લોકોમા પણ તેઓની હામી થાય ■ તેમ આ ગ્રંથમા કહેવાના વિષયને સ્ફુટ કરનારા મુદ્દર પ્રકરણોનો હવે જ આરંભ કરાય છે અને તે પ્રકરણો વિશેષ રસદાર હોવાથી વાચકોએ હવે માવધાની રાખવાની છે અર્થાત્ કોઈપણ જાતના પ્રમાદને વશ નહિ થતા જાગૃત રહેવાનું છે, નહિ તો ન્યાયાચાર્ય ઉપાધ્યાય શ્રી યશો વિજયજીની પેલી સુપ્રતિહ—

‘અધા આગળ આરસી, બહેરા જ્ઞાનજ ગીત,

મૂરખ આગળ કહેવું યુક્તિનું, એ તણુ એક જ રીત ૧

૧ અધા આગળ દગપણુ દાખવો બહેરા જ્ઞાનજ ગીત

મૂરખ આગળ કહેવું યુક્તિનું એ સવિ એ જ રીત

(લવ ૬ ઠી ગાથા ૨૦ દોસો ગાથાનું સ્તવન)

એ ઈન્દ્રિય પ્રમાદના પાત્રમાં પકડાઈ જઈને અનુકરણ ન થઈ જાય, અથવા અનુક્રાંતોની અટપટી આટીધુટીમાં અટવાઈ ન જાય તે હેતુથી વાચકોને વિશેષે સાવધાન રહેવાની સૂચના આપવાની અત્રે જરૂર છે

જો કે જિનેશ્વર ભગવતના શાસનમાં પરમપદ પ્રાપ્ત કરવાનાં જો કે અસખ્ય યોગો-ધર્મમય અનુક્રાંતો છે છતાં જ્ઞાન, શિયળ, તપ અને ભાવ એ ધર્મના મુખ્ય ચાર પ્રકારો છે

ધર્મના આ ચાર પ્રકારને સકળશાસ્ત્રપારાવારપારીણ શબ્દો વનાર કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી ત્રિવેદિશક્તાકા પુરુષ ચરિત્રાતર્ગત દેશનામથકમાં આ પ્રમાણે જણાવે છે કે

“ દુર્ગતિપ્રપતઞ્જન્તુ-ધારણાદ્ધર્મ ઉચ્યતે ।

દાનશીલતપોમાન-મેદાત્સ સ્યાદ્ધર્મવિષયઃ ॥૧૧॥”

ભાવાર્થ—દુર્ગતિમાં પડતા પ્રાણીને જે ધારણ કરે તે ધર્મ કહેવાય છે, અને તે ધર્મના દાન-શીલ-તપ અને ભાવ એવા ચાર પ્રકાર છે

શાસ્ત્રોમાં અનેક સ્થળે ઉપરના ભાવને અનુસરતું વ્યવસ્થિત કથન મળે ■ તે તે સ્થળે જણાવવામાં આવ્યું છે કે—આ ચાર પ્રકારનો ધર્મ દુર્ગતિમાં પડતા જીવોને જાગૃતિને સફળતામાં સ્થાપન કરે છે તે ધર્મ ત્યાં સ્થાપન કરીને સાનુકૂળ સંયોગોની પ્રાપ્તિ પણ કરાવે છે ત્યારપછી તે સાનુકૂળ સંયોગોનો યથાર્થ ફીટિંગ ઉપયોગ કરનાર પુણ્યાત્મા ધર્મપ્રભાવે ક્રમે ક્રમે ઉચ્ચ સ્થિતિને પ્રાપ્ત કરતો કરતો છેવટે શાશ્વત સુખના ધામ સરળા મુક્તિપદને પ્રાપ્ત કરે છે

એ જ ધર્મ ધનની ઇચ્છાવાળાને અગણિત દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ કરાવીને ધનદ સગ્ગો બનાવે છે એ જ ધર્મ કામ-લોગની ઇચ્છાવાળાને દરેક સાધનોની પ્રાપ્તિ કરાવીને દરેક ઇચ્છાની સંપૂર્તિ કરે છે તાત્પર્ય એ છે કે-ધર્મ કેવળ આત્મિક સુખની પ્રાપ્તિ કરાવે છે એટલું જ નહિ પરંતુ પૌદ્ગલિક સુખને પણ ધર્મ મેળવી આપે છે જ્યારે અર્થના અગણિત માધનોથી અગર કામના કોડો પ્રબધથી ધર્મ કે મોક્ષ મળી શકના નથી, અને ધર્મથી તો અર્થની, કામની અગર મોક્ષની ઇચ્છાવાળાઓને પોતપોતાની ઇચ્છાનુસાર એ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થઈ નકે છે આથી ચાર પુરુષાર્થોમા ધર્મનું બહુવચ્ચર માત્રાન્ય છે

ધર્મની બહુવચ્ચરતાના સાંજીય મમાધાન

આ સ્થળે કોઈ એવી શકા કરે છે કે-ઉપદેશમાળામાં ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામીજીના હસ્તગ્રંથિન શ્રી ધર્મદાસ ગણિવર્યે તો 'પુત્રપુત્રા જણાવ્યું છે કે-' અર્થ મહાઅનર્થનું મૂળ છે અને કામની કારમી વામનાઓ નરકાદિ દુર્ગતિમા લઈ જનારી છે '

વિગેષમા હાવમા ફેજદારી અને દિવાની કોર્ટોમા ચાલતા દગલાખધ કેમોમા હાજર રહેનારા વાદી-પ્રતિવાદીઓ, વગીલ, બેરીસ્ટર, એડવોકેટ અને સોવીનીટરની ઝોપીસના પગથિયા ઘસવામા, સન ૧૯૧૪ નો તથા હમણાજ સન ૧૯૪૫ માં પૂરી થયેલી લડાઈમા, વર્ષો પહેલા થઈ ગયેલા રામ-રાવણના તથા કોન્વ-પાડવના મુદ્દમા મુખ્ય કારણની તપાસ કરવાથી

જર જમીન કે જોડે એ ત્રણમાનો જ એકાદ (જન્મ) કારણ
હાયમા આવશે જર-જમીનના બન્ને જકારમા અર્થ અને
જોડેના જકારમા કામની વાસના આવીને ઊભી રહે ॥

ઉપર જણાવેલા મહાત્મ્યના કારણબૂત અર્થ અને
કામના સાધનોની પ્રાપ્તિ જો ધર્મ કરાવતો હોય તો તેવો
ધર્મને તો નવ ગજ દૂરથી જ નમસ્કાર કરવો જોઈએ, કારણ
કે આ જીવ ચોતાના હિતને માટે ધર્મ કયો ધર્મથી અધિક
અને કામના શરૂપૂર સાધનોની પ્રાપ્તિ થઈ અને તે અધિક
કામનો ઉપયોગ કરવાથી નરકાદિ દુર્ગતિમા આ જીવને જ
પડ્યું તાત્પર્ય એ નિકળ્યું કે-ધર્મનું આરાધન કરીને જેવો
જીવ દુર્ગતિનું ભાજન થયો આવા પ્રશ્નો કરનારા જો દીર્ઘ
દૃષ્ટિથી સ્વયં વિચાર કરે તો ખરું રહસ્ય સમજી શકે એ
છે, છતાં તેઓ ચોતાની વિચારશક્તિને તકલીફ આપ્યા વિ
એકદમ આવી શકાઓમા સપડાઈ જાય છે તેઓને મ
આ રહસ્યનું કંઈક સ્ફોટન કરવું અત્યંત આવશ્યક ॥

જેની આખમા કમળો થયો હોય તે માણસ જેમ ધો
વસ્તુને પણ પીળી જ દેખે છે, તેમ આ શકાકારની બાબત
પણ જન્યુ છે ચક્રવર્તીની સપત્તિને પામેલા ભરત મહારા
કેવળજ્ઞાન પામીને મોક્ષે ગયા અને સબૂમ તથા બ્રહ્મ
નરકમા ગયા, આ બે પ્રસંગ ઉપરથી સમજી શકાય ॥
સપત્તિ પામવાથી જ મુગ્ધતિ કે દુર્ગતિ મળતી નથી
પરંતુ સપત્તિ પામીને તેના ત્યાગભાવ તથા મમત
ભાવ ઉપર મુગ્ધતિ-દુર્ગતિનો આધાર છે આ બાબત
શ્રી સ્વાનામ સૂત્રના બીજા ઠાણમા ' દો ઝણાઈ અપરિચિત્તાઈ

હત્યાદિ પાઠથી જણાવ્યું છે કે-જે ચક્રવર્તીઓ કામલોગનો ત્યાગ કર્યા વગર અર્થાત્ ચક્રવર્તિપણાના મમત્વભાવને લીધે મરીને સાતમી નરકે ગયા મરવાના અવસરે તો ચક્રવર્તીની રિદ્ધિ કોઈ સાથે લઈ જતું નથી કેવળી યનાર ચક્રવર્તીએ ચક્રવર્તીની સપદા મૂકવા લાયકની સમજીને મૂકી અને નરકે જનારા મરણની હંદી લીધીએ મૂકવા લાયકની છે એ સમજી શક્યો નહિ આથી મ પત્તિ પ્રત્યેનો ત્યાગભાવ તાગનાર છે અને મ પત્તિ પ્રત્યેનો મમત્વભાવ ભવો ભવ મારનાર છે હવે એના રહસ્યને વિચારીએ તો સમજાઈ જાય ॥ કે-નિર્મળ ત્યાગવૃત્તિથી ધર્મના આરાધના કરવામા આવે તે વખતે જે પુણ્યનો જથ્થો પડે તેનાથી જો સમૃદ્ધિ લોભોપસોગના સાધનોનો પ્રાપ્તિ તો થાય છે જ પરંતુ તે સાધનોથી મુક્તિ નથી અર્થાત્ તેની અદર ફસાઈ જતો નથી ધર્મની અમૂલ્ય આરાધનાની માથે જે મમતાનું મિશ્રણ થઈ જાય તો જીવને દુર્ગતિમા જવું પડે છે અર્થાત્ મમતામિશ્રિત ધર્મથી પ્રાપ્ત થયેલા અર્થ કામના માધનો જીવને ફમાવે છે એમા કાંઈ નવાઈ નથી તે જ પ્રમાણે મમતામિશ્રિત ધર્મથી પ્રાપ્ત થયેલા અર્થ કામના માધનો જીવને ફમાવતા નથી પરંતુ ત્યાગવૃત્તિપૂર્વકના ધર્મસાધનમા નિગત વધારો થાય તેવા મુદ્દા સાધનોની પ્રાપ્તિ કંગાવીને ઘનઘાતી ધર્મનો નાશ કરાવી કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરાવે તેમા પણ કાંઈ નવાઈ જેવું નથી ધર્મમળધી શાસ્ત્રીય સમાધાનને મર્વદા સ્વીકારવાવાળા કોઈ જગ્યાએ કંગાતા જ નથી

ધર્મની કૃપાપ્રાપ્તિમા આવધાન ગહેવાની સલાહ

પૂર્વલવમા ધર્મનું આરાધન કરતા નિયાણુ બાધીને થયેલા વાસુદેવો, ચક્રવર્તીઓ અને રાજાધિરાજો કુસાઈ બાધ છે તેનું સુખ્ય કારણ વિનાશી પદાર્થો ઉપરની તેમની મમતા છે, નિયાણુ વગર કેવળ ત્યાગ-વૃત્તિથી કરેલી ધર્મ આરાધનાથી પ્રાપ્ત થયેલી ચક્રવર્તી વિજેરેની સપદાઓ તો તે ભવમા કેવળ જ્ઞાન અને મોક્ષનો પ્રાપ્તિને પણ રોકી શકતી નથી એક ક્ષણભગની મમતાથી કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે અને જિ દગીભરની મમતા ભવોભવ માગ અવગવે છે છતાં આ જીવ જાગતો નથી તે જ મહ દાશ્વર્ય છે ! ! ! આ ઉપરથી જીવને ધર્મસાધન કરતી વખતે વિનાશી પદાર્થોની અભિલાષાનું ઉત્પન્ન થવું એ જ કુમાવાનું એટલે માગ ખાવાનું સુખ્ય કારણ છે મોહનગાત્રી મમતાથી છૂટવાનો મફળ પ્રયત્ન કરો

। આ ઉપરથી એ નિર્ણય થયો કે-ઉપયોગ , કરતા આવડે તો તુમહું જેમ તારનાર ગણાય છે છતાં તે જ તુમહું ઉપયોગ કરતા નહિ આવડે તો ડુળાડનાર પણ ગણાય છે તેમ ધર્મના સાધનમા પણ મમજવાનું છે ધર્મનું અવલબન કરીને તો આ શાસનમા કેટલાએ જીવે પૂર્વ-શ્રી સ્વયંભૂવાદિ તીર્થ કરેના તીર્થમા-કલ્યાણ કરી ગયા છે, વર્તમાનમા મહાવિદેહ ક્ષેત્રમા શ્રી ગ્રીમધરસ્વામી આદિ વિહરમાનોના સાનિધ્યમા કલ્યાણ કરે છે અને ભવિષ્યમા શ્રી પદ્મનાભાદિ તીર્થ કરેના તીર્થમા કલ્યાણ કરશે એ નિર્વિવાદ સત્ય સ્વીકાર્ય છે અગે રહેશે

ધર્મ એ આગાના વૃક્ષ જેવો છે આભો વાળ્યા પછી

અનુક્રમે ઊગે છે, મોઠા થાય એ, ફૂલે છે અને ફળે છે ત્યારે તેની ઉપરથી કેરીઓ લઇને, તંતુ અધાણુ કરીને, મુરખોના વાળીને તથા રસ કાઢીને આપણે ખાઇએ છીએ અને તેમાંથી નિકળેલા ગોટલાને પાછા વાવવાથી ભવિષ્યમાં આપણે આખા દ્વારા ઘણી જ કેરીઓ મેળવીએ છીએ તે જ પ્રમાણે આવધાનીપૂર્વક કરેલો ધર્મ આશ્રવણની જેમ ઉત્તમેત્તર મમાગની સપદાઓની પ્રાપ્તિમાં વધારો કરીને અર્તે ધનધાતી ડોમેનિા નામ કરી કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષની પ્રાપ્તિ કરાવે છે

અહીં કોઈ શકા કરે કે-ધર્મ કરનારને વગી સાવધાન રહેવાની શી જરૂર છે ? તેના જવાબમાં જણાવવાનું એ છે કે-ધર્મ સાધનમાં જો સાવધાન ન રહે તો ધર્મનેવનથી ઉપાજન કરેલા પુણ્યના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલી સપદાઓ જ આત્માને દુર્ગતિમાં લઈ જાય છે, કારણ કે ઋદ્ધિ-સમૃદ્ધિ-ધન-ધાન્ય વિલાસના સાધનો-શરીર-ઇન્દ્રિયો-વિષયો અને વિખરો એ બધા મોહરાજના ઉદરો જેવા છે છીડી કે મકોટા જે કરડે તો ઊપતો માણુમ જાગી જાય છે પણ ઉદર તો કુદી કુદીને કરડતા હોવાથી તે મમયે તેની વેદના જણાતી નથી એટલે માણુસ જાગી શકતો નથી તેવી જ રીતે ઉપર જણાવેલા મોહરાજના ઉદરડાઓ એવી ચાલાકીથી જીવને કરડે છે કે તેના કરડવાથી દુઃખને જાહેર જાણે ઊલટું સુખ ધતુ હોય તેમ નાચી-ફૂટીને, હસી-હસાવીને અને રજ-રાગમાં ફસાઈને કંઈક કર્મનો જ બધ પાડીને જીવ પોતે જ પોતાનું અધ પતન કરે છે એટલા માટે સાવધાનીની સૂચના સબળાવવી પડે છે કે-ધર્મના આરાધનદ્રાગએ બધાયેલા પુણ્યના ઉદયથી પ્રાપ્ત થયેલા

અર્થ અને કામના માધનોથી મદોન્મત્ત થઈને ગગમગમા ગુણતાન નહિ બનતા ઉલટું માવધાન થઈને ધર્મનું સેવન વિશેષપણે કરવું જોઈએ મર્વપ્રકારની કામનાઓને ફળીભૂત કરનાર ધર્મનું સેવન આપત્તિ કાળમા તો કેટલાક અનિવાર્ય કારણોથી જોટલું પારીએ તેટલું નહિ થઈ શકે એ સ્વાભાવિક છે પરંતુ સપત્તિકાળમાં તો માવધાનપૂર્વક જેમ બને તેમ વિશેષ પ્રતારે ધર્મનું સેવન કરવું એ જ આ માનવજીવનને તથા પ્રાપ્ત કરેલા મહકારી માધનોને સફળ કરવાનો સર્વોત્તમ ઉપાય છે

દાનધર્મનું સ્વરૂપ અને સરકાર

એકાત હિતકારી ગણાતા ધર્મનું સેવન કરવામા લેશભર આળસ કઠવી જ નહિ જેમ બ્રમરનો ગુળ રવ કમળ ઉપર, કોકિલનો ટહુકાગ પ્રગિપકવ આગ્ર ઉપર, વ્યાપારીનું ચિત્ત વ્યાપારના નફા ઉપર અને મયૂરનું નૃત્ય નવનવીન મેઘઘટા ઉપર આકર્ષિત થઈ રહે છે તેમ ધર્મપુરુષોનું ચિત્ત મદાકાળ સર્વના સર્વથા ધર્મની ઉપર જ લયલીન થવું જ જોઈએ અર્થાત્ દાનેશ્વરીઓએ દાનધર્મના પાલનમા, શિયળવતોએ શિયળધર્મના પાલનમા, તપસ્વીઓએ તપોધર્મના પાલનમા અને ભાવધર્મમા ભાવિત થયેલાઓએ ભાવના ભાવવામા તદ્રૂપ થવું જ જોઈએ

આ ચાર પ્રકારના ધર્મમા દાન, શીલ અને તપક સામ્રાજ્ય પેતપોતાની મર્યાદામા જ વર્તે છે, પરંતુ ભાવધર્મ

સામાજ્ય પોતાની મર્યાદા ઉપરાત એ ત્રણે ધર્મમા પણ અત રગપણે વર્તતું જ હોય છે ભાવધર્મની ગેરહાજરીમા એ ત્રણે ધર્મનું પૂરું ફળ મળી શકતું નથી શ્રેષ્ઠિક મહારાજની કપિવાદાસીએ સુપાત્રદાન રીધાનું, સીસસર્ગથી નિહિત રૂપે સાગરોપમ મુખી બ્રહ્મચર્ય પાળ્યાનું અને જે તપસ્યાથી આઠ છવેા મોક્ષ મેળવી શકે એવી ઘોર તપસ્યા તામલિ નામના તાપસે તપવા (કરવા) છતા તેનું જોઇયે તેવું ફળ નહિ મળવામા, ભાવની ગેરહાજરી જ કારણરૂપ છે

દાનધર્મના સરકારથી સરકારિત થયેલા છવેાને અશે અશે મમત્વભાવ ઘટતો જાય છે મૂર્છારહિતપણે દાન દેનારાઓની દયા ઉજ્જન થતી જાય છે અને મૂર્છાસહિત દાન દેનારાઓને દાનના વાસ્તવિક સરકારો સ્પર્શી શકતા નથી, કારણ કે આજના કહેવાના દાનેશ્વરીઓ તો દાનનો જુગાર ખેલતા હોય છે " દેનારને મળે છે દાનેન મોગાનાખોતિ । દાનથી લોગો મેળવે છે મેળવણુ હોય તો શિખો, દીધુ નથી માટે જ મળતું નથી, હવે જો મળે તો દઉં " આવી જાતના અનેકવિધ વિચારો અને એને અનુસરતા તરગોમા ઝીલતો આત્મા દાનના ધ્યેયને પામી શકતો નથી થોડું દઇને ઘણું મેળવવાની ઇચ્છા વાળા હ્રુબ્ધ મનુષ્યો દાન ધર્મનું સેવન કરવાને બદલે દાનનો સદ્દો ખેલતા હોવાથી છેવટ ધ્યેયથી ચૂકીને દુર્ગતિને પ્રાપ્ત કરે છે દાન દેતી વખતે અવિનાશી સપત્તિને પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા થાય તે તો સ્તુત્ય ગણાય પરતુ કાઈપણ વિનાશી પદાર્થને પ્રાપ્ત કરવાની અભિલાષા થવી એનું જ નામ દાનનો જુગાર

વર્તમાન કાળમા દાનેશ્વરીઓની દાન દેવાની રીતથી પરિચિત રહેનારાઓને તેઓની દાનપદ્ધતિ પ્રાય

‘હાર્યો જુગારી જમણુ રમે’ એ કહેવતને અનુસંગી જણાઈ આવે છે દાનના જુગારમાં પાવરધા બનેલાઓ પોતાના આત્માની કે આત્મિક-સપતિની શ્રીકર હોઈ નથી પરંતુ એક જ ફિકર હોય છે કે-અરે ! અરે ! જેટલું દાનમાં પાવર્યું તેથી વિશેષ હજી કમાયો નહિ, દેરાસરમાં ખર્ચ્યા, તીર્થધામમાં પાવ્યા, મુનિ મહારાજાઓને વહો નાવ્યું, સ્વામિભાઈઓને જમાડીને સતોધ્યા, સાતે ક્ષેત્રમાં નાપરવામાં ડચાસ નથી રાખી છતાં દાન ધર્મના પ્રભાવથી મારા મૂળ ધનમાં વધારો થવો જોઈએ તે તો કાંઈ થયો નહિ, બિલકુલ પાવર્યું એટલું જોણું થયું અત્ર આવિકા અને વેશ્યાનો પ્રસંગ વિચારણીય છે માસકમણના મુનિને કાવથી દાન દેનારી આવિકાને ઘેર સુવર્ણવૃષ્ટિ થઈ તે દેખીને વેશ્યાને મનોરથ થયો તે અવસરમાં એક બાડને લાડુ ખાવાનો મનોરથ થયો સાધુ-વેશ વગર નહિ મળે બનાવટી સાધુ બની બાડ વેશ્યાના મકાનમાં પેઠો બાડે ધર્મલાભ લીધો અને હર્ષયેતી વેશ્યાએ લાડવાનો ડબ્બો જોયો વેશ્યા લાડવાને પાત્રમાં ગોઠવે છે અને બિચુ જીએ છે અવસરના જાણુ બાવટી સાધુ-બાડે લીધું કે-

“વો સાધુ વો આવિકા, થે વેશ્યા મે બાડ,
મારા મહારા યોગથી, પત્થર પડશે રાડ”

દાન ધર્મનું વાસ્તવિક સ્વરૂપ તો એ છે કે-પૂર્વકૃત પુણ્યના પસાયથી જે કાંઈ પ્રાપ્ત થયું છે તેમાંથી જેટલું દેવાય તેટલું હઈને તેના ઉપરથી મૂર્છા ઉતારવી, જેમ જેમ ફરી મળતું આવ્યું તેમ તેમ વિશેષ પ્રમાણમાં દાન હઈને મૂર્છા ઉતારી

હલકા થતા રહેવું અને વિચારવું કે સર્વથા હલકા થયા વગર મારો ઉદ્ધાર નથી એ સસ્કારથી સસ્કારિત થવું

દાન ધર્મના સેવનમા આવધાન ગ્રહેવાની જરૂર

પ્રાપ્ત કરવા કરતા પ્રાપ્ત થયેલાનું દાન દેવામા મગ્ગ રહેલી છે, કારણ કે જેનું હિંદુ તેટલાની ઉપાધિ ઓછી થઇ જાય છે અને જેનું મેળબુ તેટલાની ઉપાધિ વધતી જાય છે 'મુકવામા મગ્ગ છે' એવી હૃદયની માન્યતા થશે ત્યારે દાનનું દિવ્ય સ્વરૂપ મન-મો છે એમ કહી શકાય

'પુણ્યના પ્રતાપથી પ્રાપ્ત થયેલી ધન-માન-મિદ્ધત અને પુત્ર-પત્નિવારરૂપ સંપત્તિ વાસ્તવિકપણાએ આત્મશક્તિનો હાસ કરનારી હોવાથી એ સધાગી સંપત્તિને માત્ર ક્ષેત્રરૂપ પુણ્ય કાર્યમા વાપરી નાખુ' એવો ભાવના આવે, આવેલી ભાવના ટકી રહે અને તેમા વધારો થતો રહે તો દાનધર્મ ફળ્યો કહેવાય

કેમ છવ એવો હોય છે કે જ્યારે તેની સામાન્ય સ્થિતિ હતી ત્યારે વ્યવસાય કરીને પોતાનું તથા પોતાના આશ્રિતોનું પાલન-પોષણ નિરાતે કરતો અને અવસરે ધર્મનું આરાધન પણ કરતો, પરંતુ જ્યારે સામાજિક સંપત્તિની વિશેષ પ્રાપ્તિ થઈ, કુટુંબ-પરિવારમા વધારો થયો, અને યશ-કીર્તિનો ફેલાવો થયો ત્યારે દેવ-શુર-ધર્મની આરાધના અને પરોપકારાદિ પુણ્યપ્રસંગો પલાયન થઈ જાય છે તે અવસરે મદાચ કેમ તેને કહે કે-કેમ બાઈ! હવે તો દેવ-શુરને વદન કરવાની પણ કુરસદ મળતી જણાતી નથી? કુરસદની સોઘવારીઓમા સુઝાઈ ગયા હશે? કુરસદની સોઘવારી ક્યારે થશે તેને

નિર્ણય કર્યો છે ? ત્યારે તે જવાબ આપે છે કે-મારે સદા કાઢવો છે, જિનમદિર જ ધાવવું છે, પ્રતિષ્ઠા કરાવવી છે, મોટા આચાર્ય મહારાજનું ચોમાસું કરાવવું છે, ઉપધાન ફગાવવા છે, જે ત્રણ મર્યાદાના નવા જ ધર્માત્મા મહાનના મોટા હોલ ઉપર વડિલોનું નામાકિત કરાવોને મોટી રકમનું દાન કરવું છે, તેથી વહેપાર-ધધામા વિશેષ લક્ષ્ય આપવું પડતું હોવાથી દાર્ઘ્ય મળી શકતો નથી દેવ-શુભના દર્શને હંમણુ જવાતું નથી દુકાળ અને લડાઈના જમાનામાં દરેક ચીજની મોઢવારી હોય છે સુકાળ અને લડાઈની સમાપ્તિમાં મોટી ચીજો સોઢી ધાય છે અથવા સોઢી થવાની સંભાવનાના સાદા સૂર પણ સંભળાય છે, પરંતુ અર્થ-દામની કારમી વાસનામાં અધ જનેલાઓને જીવનના અત સુધી પણ ‘કુરસદની સોઢવારી થતી નથી’ એ જ મહાન ખેડનો વિષય છે આવા અર્થ-દામના કહેવાતા દીન-દાનેશ્વરીઓને ઉદ્દેશીને શાસ્ત્રકારો તો સ્પષ્ટ જણાવે છે કે-આવા દાનેશ્વરીઓના અભાવથી ધમની સાત ક્ષેત્રમાનું કોઈ ક્ષેત્ર સીદાતું નથી સાત ક્ષેત્રમાનું કોઈ ક્ષેત્ર સીદાય છે માટે ધનોપાર્જન કરવાની પણ જરૂર જ નથી કોઈપણ ત્યાગ કરીને ધનોપાર્જન કરવાનું શાસ્ત્રમાં સર્વદા-સર્વથા નિષિદ્ધ જ છે ‘યમાયં યસ્ય વિસ્તેહા’ એ શ્લોકથી જણાવ્યું છે કે-જો જીવ ધર્મનું સાધન કરવા માટે પૈસો ખેદ કરવાની ઇચ્છા રાખે છે તેણે તેવી ઇચ્છાનો ત્યાગ કરવો જ હિતકર છે, કારણ કે પગને ધોવા માટે પહેલા તેને ઠાદવમાં ખરડવો અને પછી ધોવો તેના કરતા પગને ઠાદવમાં ખરડવો જ નહિ એ જ અતિ ઉત્તમ છે ‘પુણ્ય કાર્યથી પાપક્રમનો નાશ થાય છે’ એમ

સમજીને પુણ્યકાર્ય કરવા માટે ધનોપાર્જન કરવામા સત્તર યા
અઢાર પાપસ્થાનકોનુ સેવન કરવુ અને તેથી જ ધાયેલા પાપોને
દૂર કરવા ઉપાર્જન કરેલા દ્રવ્યને ખર્ચાને પુણ્યકાર્યો કરવા
તેના કરતા તો ધનોપાર્જનની પ્રવૃત્તિનો જ ત્યાગ કરવો ઉત્તમ છે

વિનાશી પદાર્થની વિનશ્વરતા હૃદયપટ પર
અક્રિત કઠીને દાન ધર્મથી અવિનાશી પદાર્થની
પ્રાપ્તિની જ ઉત્કેષા રાખવાની હતી તેને જાહેરે માર્ગ-
બુલેલાની માફક સાત ક્ષેત્રમા વાપરવાને જ્ઞાને અર્થાત્ થોડુ
ધન દાનમા વાપરી તેના પુણ્યથી ઘણુ ધન પ્રાપ્ત કરવાની
ઈચ્છાવાળો ધર્મને સટોડીયાની માફક દાનધર્મનો જુગારી
જ યો આ ઉપરથી દાન દેવાના દરેક પ્રસંગમા મમત્વભાવને
શોધવા અને ત્યાગ બાવને પોષવા સાવધાન થવાની જરૂર છે

શીયળ ધર્મના સ્વરૂપ

શીયળ ધર્મનુ સેવન કરનારાઓ સકળ વ્રતમા શિવોપવિ-
ભાવને પામેલુ શીયળવ્રત છે જોમ સમજે છે શીયળવ્રતને
સમજવુ જોટલુ સહેલુ છે તેટલુ અગર તેથી કોડગુણે
પાલનમા અતિ દુષ્કર છે શીયળધર્મ આરિત્રવત મનુષ્યોના
પ્રાણુભૂત ગણાય ॥ જીવ વગરનો મનુષ્ય જેમ મડલુ ગણાય છે
તેમ શીયળ વગર આરિત્રવત મનુષ્ય મડકા સમાન છે સકળ
કાર્યની સિદ્ધિમા શીયળવ્રતને અગ્રપદ આપેલુ ॥ દિવ્ય-
ઓદારિક લેદપૂર્વક ત્રિકરણુયોગે અદારલેદથી શીયળ-
વ્રત પાળનારાઓ આ જગતમા જયવત્તા વર્તે છે
વર્તમાનકાલીન ચતુર્વિધ સઘ પણ શીયળવ્રત પુણ્યાત્માઓનુ
હમેશા પ્રાત કાળમા સ્મરણુ કરે ॥

સૂર્યના ઉદય પામ્યા પહેલા આ જગતમા કોઇ પણ સ્ત્રીજ ઉદય સામવાવાળી હોય તો તે શીયજવત મહાત્માઓની શુભ એવી છે આવા શીયજધર્મનું સેવન કરીને કેઈક જીવો કલ્યાણ કરી ગયા, કલ્યાણ કરી રહ્યા છે અને કલ્યાણ કરશે

શીયજધર્મને અખડિત રાખવામા સતીઓએ પોતાના જીવનની પણ દરકાર કરી નથી શીયજધર્મની રક્ષા માટે સતીઓએ સેવેલા સાહસોની કલ્યાણકારી કથાઓ આ જગતમા મશહૂર છે

શીયજધર્મનું સેવન કરનારાઓ શીયજધર્મનું સેવન કરવામા જો સાવધાન ન રહે તો તેઓ પોતાના નિર્મળ આત્માને વધારે મલિન બનાવે છે તથા ભાવિ જીવનને પણ મલિન બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે

નદિપેશુનુ રૂપ જોવું કદરૂપું હોય કે કોઇ પણ કન્યા તેને પરણવાની ઇચ્છા કરે નહિ પોતાને કોઇપણ કયા ઇચ્છતી ન હોવાથી તેને પોતાના બેઠાળ રૂપ ઉપર ધસે ન કટાણે આવે તોયે તેણે કઠિણ તપસ્યા કરવા માડીને નિયાણું કર્યું કે આ તપસ્યાના પ્રભાવથી ભવાતરમા હું ધસે ન રૂપાણે સાવચૂકવાન અને સ્ત્રીવલ્લભ થાઉં સ્ત્રીના અભાવમા નિર્મળ શીયજ પાળીને આત્માનું કલ્યાણ કરવાને જઈલે નદિપેશ જોવામાથી નિકળીને ચૂલામા પડવા જેવું કર્યું જોવું તેમના ચરિત્ર ઉપરથી સ્પષ્ટ સમજાય છે

કોઇ સામાન્ય સ્થિતિનો માણસ શરીર અને ઇન્દ્રિયોની અનુકૂળતા ન હોવાથી જોવો વિચાર કરે કે શીયજધર્મનું કડક

પાલન કરીને જવાતરમા કૈંઈ કોડાધિપતિને ઘેર જન્મ લઉં જન્મ પામતા બાધ્યાવસ્થાથી આદર-સત્કાર અને વૈભવ-વિલાસમા દિવસોને નિર્ગમન કરૂં અને યુવાવસ્થામા લાવણ્યમયી લલનાઓના ભોગ-વિલાસમા મસ્ત રહું શીયળ પ્રભાવથી તેને ભોગ-વિલાસના સાધનો યદ્યપિ જવાતરમા મળે છે પરંતુ શીયળધર્મના વાસ્તવિક સ્વરૂપથી તે વચ્ચિત રહે છે

શીયળ ધર્મના વાસ્તવિક સત્કારથી રહિત છવે શીયળ ધર્મના સેવનથી પ્રાપ્ત થનારા અમૃત્ય કુળથી વચ્ચિત રહી, સામાન્ય કુળ-ભોગવિલાસને પ્રાપ્ત કરી તેમા લયલીન બનીને ઉવટે દુર્ગતિના જ ભાજન બને છે

શીયળ ધર્મના સાવધાન ગહેવાની જરૂર

શીયળ ધર્મના સેવનમા ધ્યેય વગરની દોડધામ કરનારા અહંપ્રિયુદ્ધિવાળા આરાધકો આરાધનાને બદલે વિરાધના કરી બેસે છે પરિણામે તેઓ સદ્ગતિને બદલે દુર્ગતિને પ્રાપ્ત કરે છે, માટે દરેક આરાધકોએ આવધાન થવાની ખાસ જરૂર છે

શીયળ ધર્મના સેવનમા બધા ભાવપૂર્વક પર(પોદ્ગલિક) પરિણુતિનો પરિપૂર્ણતયા ત્યાગ જ કરવાનો છે ત્યા વળી આવતા જવનો ઝંઝેટ અને ચૂંચણ શા ?

સુવણ્ણુ જિનમહિર ઠરાવવાથી, રત્નની જિનપ્રતિમ્મ ભરાવવાથી, કોડ સોનૈયાનુ દાન દીધાથી અને ૮૪૦૦૦ મુનિઓને નિર્દોષ આહારાદિ પ્રતિલાભવાથી જે કુળ પ્રાપ્ત થાય તેના કરતા પણ હ્રદયચર્યવતનું પાલન કરવાથી અધિક કુળની પ્રાપ્તિ થાય એમ શાસ્ત્રો માણી પૂરે છે

અનેક પ્રકારના મત્ર-તત્ર અને યત્રની સિદ્ધિ કરવામા, સુર-અસુર-દેવ અને દેવેદ્રોને દાસ બનાવવામા, સમસ્ત વિશ્વમા યશ-કીર્તિનો ફેલાવ કરવામા, વિઘ્નોના વાદળોને વિખેરવામા અને દેવ તથા દેવીઓનું નિરતર સાનિધ્ય કરવામા શીયજ પતોના અજળ પ્રભાવ પડે છે માનવ જીવનમા શીયજનતના વિશિષ્ટ પરિણામનો પ્રભાવ મનોવાછિત ક્રૂણની સિદ્ધિ કરવામા જવામદાર અને જોષમદાર છે

શીયજના પ્રભાવે રાજિમતીએ રહનેમિને સ્વયમમા સ્થિર કર્યા, સ્વાર્થને સર્વથા તિલાન્જલિ આપીને સ્ત્રીધ્મ-પિતાએ શીય જધર્મનો ડંકો વગાડ્યો, શીયજના પ્રભાવથી સતી મીતાએ અગ્નિને શીતળ બનાવી દીધો અને શીયજના પ્રભાવથી મુદર્શન શેઠની શૂળીનું સિંહાસન થયું -

ચારિત્ર ધર્મવૃક્ષનું મૂળ અને મમ્યક્ત્વ બાવની વૃદ્ધિનું અમોઘ કારણ બ્રહ્મચર્યમન જ છે શીયજ ધર્મનું સેવન કરનારાઓ ઉભયવેાકમા આગળ વધીને છેવટે કસ્યાણની પર પરાને પ્રાપ્ત કરતા કરતા પોતાના આત્માને મુક્તિ મહેલમા લઈ લાય છે ! ધન્ય છે એ શીયજ ધર્મને !! અને ધન્ય છે એ શીયજ ધર્મનું પાલન કરનારાઓને !!

તપોધર્મની સેવનાનુ સામ્રાજ્ય.

નોવ — પૂરું પ્રકરણના અનુસૂત સબધ અને ગદરપ નામના પ્રકરણમાં પ્રથમી શરૂઆતના પ્રકરણોનો પૂરો ખ્યાલ સિદ્ધાન્તોક્ત દષ્ટિએ કરાવી ગયા હવે બચરાગ અનુજ્ઞાનમાં કથન કરેલ ધર્મનું સ્વરૂપ મમજીને ધર્મનું કૃણ લેવામાં આવધાન રહેવાની જરૂર છે અને તેથી જો જ વિચારોનું માર્ગદર્શક શરૂ કરેલ છે હાન શીલગ તથા અને બાવ ધર્મની વ્યાખ્યા, સ્વરૂપ અને કૃણનું દિગ્દર્શન કરાવનારા પ્રકરણોનું અવતારણ કરતા દરેકની વિશિષ્ટતાદિ નજરે નિહાળાય છે ચારે પ્રકારના ધર્મનો સમ વય મમજીને બાવધર્મને બટવામાં તપોધર્મનું મેવન કેવુ કાર્યસાધક અને છે તે વિચારાય હ

—જેખક

દાનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મનો સમન્વય

શાસ્ત્રકારોએ જણાવ્યું છે કે-કરવા માટે આત્મહિતેષીઓએ ધર્મની વાસ્તવિક આગધના કરીને કૃતાર્થ થવું જ જોઈએ બાવ ધર્મ મા ભોંજાયા વગર ધર્મની વાસ્તવિક આગધના થવી નથી એટલે ધર્મનું યથાર્થ કૃણ થવું મળી શકતું નથી કહ્યું છે કે—

“ દારિદ્ર્યનાશન દાન, શીલ દુર્ગતિનાશનમ્ ।

અજ્ઞાનનાશિની પ્રજ્ઞા, માવના મવનાશિની ॥૧૧॥ ”

કોડો જન્મમાં કરેલા પાપોને નાશ કરવામાં બાવ ધર્મ શ્રેષ્ઠમાં શ્રેષ્ઠ સાધન છે અર્થાત્ ભવને નાશ કરનારી ભાવના છે દાન ધર્મના સેવનથી દરિદ્રતાનો અને શીલ ધર્મના સેવનથી

દુર્ગતિનો નાશ થાય છે એમ સ્વીકારવા માત્રથી આત્મા ભાવ ધર્મની સન્મુખ જન્મ શકતો નથી; કારણ કે દાન ધર્મના સન્કારને પામેલો જીવ દરિદ્રતાનો નાશ થયા પછી લોભાધીન લોભી બની જઈને લોભના સાધનોની પ્રાપ્તિ, ટકાવ અને વૃદ્ધિની બાજગડમા જો દૂસાઈ જાય તો ભાવ ધર્મના સ્વરૂપને સ્પર્શી શકતા નથી તેવી જ રીતે શીયલ-સહાચારાદિના સેવનથી દુર્ગતિ મળવાની નથી એટલે સદ્ગતિ તો મળવાની જ છે હતા તંત્રી ઝખના કર્યા કરે છે એટલું જ નહિ પણ સદ્ગતિને પ્રાપ્ત કરાવનાર સાધનોની સાધના કરવા મંડી જાય છે એ રીતિએ દાન ધર્મના અને શીલ ધર્મના અભ્યાસીઓ ભાવ ધર્મના બલ્યભાવમા લીંબતા જ નથી.

છેવટે સર્વસંગના ત્યાગ માટેનો આ પ્રાથમિક ત્યાગ કન્યાશુકારી છે એવું સમજીને આગળ વધવાવાળા દાનેશ્વરીઓ, શીયળવતાઓ અને તપસ્વીઓ આગળ વધી શકે છે, પરંતુ સસારરસિક આત્માઓ આ ક્યેયથી ચૂકીને પામવા લાયક વસ્તુ પામી શકતા નથી એ અત્યંત ખેદનો વિષય છે ।

ભાવધર્મની સન્મુખ ગતિ કરાવનાર, ભાવધર્મમા જોતપ્રોત બનાવનાર અને ભાવધર્મની શુદ્ધિ તથા વિશુદ્ધિ કરાવનાર દાનધર્મ અને શીયળધર્મ કરતા તપોધર્મ મુખ્ય છે; પરંતુ તપોધર્મના રહસ્યને નહિ સમજેલા મનુષ્યની પણ તેવી દશા થાય છે કારણ કે દાન-શીયળધર્મના સેવનદ્વારાએ સાસારિક સપહાઓને પ્રાપ્ત કરે છે, વધારે ॥ અને ટકાવે ॥ તેવી રીતે તપોધર્મમા પણ સમજવું અર્થાત્ ગઢવી ઘેરના ઘેર તપો ધર્મની સાથે ભાવધર્મનો જોવો સળધ છે કે તપોધર્મમા જ

આત્માએ સ્વરૂપ સમજીને સહેજ પ્રવેશ કર્યો હોય અને સહેજ સ્થિરતા પ્રાપ્ત થઈ એટલે ભાવધર્મ તો સામે આવીને તેને મળે છે. શાસ્ત્રકાર તો એટલે મુઠ્ઠી કહે જ કે-અગ્નિ અને ઉષ્ણતાનો પરસ્પર સંબંધ જેમ શાશ્વત છે તેમ તપની સાથે ભાવની ઉત્પત્તિ, ટકાવ અને વૃદ્ધિ થવાનો પણ અવિચળ નિયમ છે.

ચારે ગતિમા મોક્ષ પામવા લાયકની આ મનુષ્ય ગતિ છે. મનુષ્ય ગતિમા ભાવધર્મથી ભીંજાયેલ આત્માએ મોક્ષમંદિરના મુખાદર બનવું હોય તો તેણે શીયળધર્મનું અને તપોધર્મનું સેવન અવશ્યમેવ કરવું જ જોઈએ. તપોધર્મના સેવન વગર અતિમ સાધ્યમિદ્ધિના અમોઘ કારણબૂત ચારિત્રના પરિણામને સ્થિતિસ્થાપકપણે સ્થિર કરી શકતો નથી. તપોધર્મ માટે આગળના પ્રકરણોમા ઘણું જ કહેવાનું હોવાથી અહીં માત્ર અગુણિ-નિર્દેશ કર્યો છે. તપોધર્મરૂપ સામાન્યસિદ્ધિના મુદ્દાને જે માણસ સમજ્યો નથી તે માણસ અતિમ પારિણામિક કારણ-ચારિત્રનું અવલંબન લઈ શકતો નથી. એટલું જ નહિ પણ અતિમ સાધ્યસિદ્ધિરૂપ અનંત ચારિત્રાદિરૂપ પારિણામિક કાર્ય અર્થાત્ મોક્ષની સિદ્ધિ કરી શકતો નથી. દાન-શીયળ-તપ અને ભાવધર્મથી, ભીંજાયેલાઓને પારિણામિક કારણ દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રનો, દાનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મનો મુસગત સંબંધ સમજવાની જરૂર છે. તેથી જ દાન-શીયળ-તપ-ભાવના સેવન કરનારને રત્નત્રયીના ત્રણ પ્રકારનું સેવન અનિ-વાર્ય છે. તે હવેના પ્રકરણમા સમજવા ઉદ્ધમશીલ થઈએ.

અતિમ માધ્યસિદ્ધિના માધનોનો સબધ.

સાધ્ય સુદર હોય અને સાધન અનુકૂળ હોય છતાં સાધકમાં સાધ્યસિદ્ધિ કરવાની યોગ્યતા ન હોય તો સાધ્યસિદ્ધિ થતી નથી આ ઉપરથી સાધ્ય, સાધન અને સાધનાના મુખેગમાં જ પરમપદની પ્રાપ્તિ સ્વીકારેલી છે. જૈનદર્શનમાં સકળ કર્મનો ક્ષય કરી અનતચતુષ્કની પ્રાપ્તિપૂર્વક અક્ષયપદની પ્રાપ્તિરૂપ મોક્ષને જ સાધ્ય માનેવો છે આ માધ્યની સિદ્ધિ માટે દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર અને તપ એ આજ સાધનો છે અર્થાત્ એ સાધનોવડે જ સાધ્યની સિદ્ધિ થાય છે, તેથી જ મોક્ષ અને મોક્ષમાર્ગ એ જ પદાર્થો બિન્ન છે, અમદાવાદનું સ્ટેશન અને અમદાવાદના સ્ટેશનનો માર્ગ, અને શેર-ખજાર અને શેર-ખજારનો માર્ગ જેમ અલગ અલગ છે તેમ મોક્ષ અને મોક્ષમાર્ગ પણ અલગ અલગ છે.

ધનધાતી કર્મ તોડી અનતચતુષ્કની પ્રાપ્તિપૂર્વક ભવો પમાડી ચાર કર્મને તોડી મિદ્ધિએ પહોંચવું એટલે આત્માનો વાસ્તવિક મોક્ષ અતિમ સાધ્ય અને માધ્યરૂપ મોક્ષની પ્રાપ્તિ માટેના સાધનો આ ચાર છે મોક્ષના અભિલાષીઓથી આ ચાર સાધનોનો પોતાની સાધનામાં ઉપયોગ કર્યા વગર અને સર્વસ્વસમર્પણભાવ આપ્યા વગર મોક્ષમાં જઈ શકાતું નથી સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિ(રુચિ-સ્પર્શનાદિ)થી શરુ થતા અગ્રે અગ્રે ધર્મનું સેવન એ જ મોક્ષમાર્ગની શરુઆત છે જેટલે અગ્રે આત્માનું નિરુપાધિકપણ તેટલે અગ્રે ધર્મની પ્રાપ્તિ આ બાબતમાં પૂ. ઉપાધ્યાયજી યશોવિજયજી મહારાજ પોતાના સવાસો ગાથાના સ્તવનની ણીજી ઢાળમાં જણાવે છે કે—

“ જે જે અશે રે નિરુપાધિકપણ, તે તે જાણે રે ધર્મ,
સમ્યગ્દષ્ટિ રે શુભકાળાયકી, જાવ હો શિવધર્મ ”

જેટલે જેટલે અશે ઉપાધિ ગહિતપણ તેટલે નેટલે અશે ધર્મ થયો સમજવો. ધર્મનું સેવન અશે શરૂ થાય છે અને પછી મોક્ષમાર્ગે ગમન સમ્યગ્દષ્ટિ શુભકાળાની પ્રાપ્તિથી મોક્ષ માર્ગની શરૂઆત થાય છે, અને તે ઔદમા શુભસ્થાનકે પહોંચવા સુધીનો જોયો મોક્ષમાર્ગ જ છે આ માર્ગ તે આત્મિક પરિણામ અને પ્રવર્તનરૂપ છે અર્થાત્ મહિયા અને સદ્વર્તનરૂપ છે

મોક્ષમાર્ગના સુમાર્ગરોને સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન એ બે સાધનોની જરૂરીયાત વિશે પ્રશ્નોત્તરપૂર્વક પૂર્વ સુદગ્ધીનિએ સમજાવવામા આવ્યું છે જાકીના બે સાધનોની જરૂરીયાત હવે સમજવાની જરૂર છે

આ મ્યે એક પ્રશ્ન ઉઠે છે કે-વાચકવર્ગ શ્રી ઉમાસ્વાતિ મહારાજ તો તરવાધ સૂત્રમા-“સમ્યગ્દશનજ્ઞાનચારિત્રાણિ માત્ર માગ ।” એ સૂત્રથી દશન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર એ ત્રણેને મોક્ષમાર્ગના સાધનરૂપે જણાવે છે અને તમે તો નવપદમાહેની ચારિત્ર તરીકે પૂજામા ઉપરના ત્રણ માથે તપને લેખીને ચાર સાધન જણાવ્યા હો ? તો એ બે વાતમા ખરૂં શું મમજવું ? મદાય ત્રણ સાધન છે એમ સ્વીકાર કરીએ તો જગવાનું મપબ દેવને ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થયા પછી મોક્ષમા જવા પહેલાના ૧૦૦૦ વર્ષ સુધી કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કેમ થઈ નહિ ? અને જગવાનું મહાવોગને ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થયા પછી સાડાબાર વર્ષ સુધી કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કેમ થઈ નહિ ? સમ્યક્ચારિત્રને આશ્રવ

રોધક એટલે સવરસ્વરૂપ માનીએ તો અનાદિકાળના એમાં કરેલા કર્મકચરાને કાઢ્યે કોણ ? એક કેવળી કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા પછી અતર્ક્યહૂતમા મોઢો પહોચી જાય અને બીજા કેવળી ને કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી મોક્ષમા જતા પહેલા દેશોણા કોડપૂર્વ મુખી ચારિત્રનું પાલન કરવું પડે, એટલા મોટા તક્ષાવતનો મર્મ શો સમજવો ?—આ બધા પ્રશ્નોના સમાધાનમા જણાવવાનું એ છે કે—પહેલા તીર્થ કરને ૧૦૦૦ વર્ષ અને છેલ્લા તીર્થ કરને સાડાળાર વર્ષ તપસ્યા કર્યા પછી જ કેવળજ્ઞાન મળ્યું તેથી તપને ચોથા સાધન તરીકે સ્વીકાર્યા સિવાય ચાલે એમ નથી, છતાં દશપૂર્વધર વાચકવર્ધ શ્રી ઉમાસ્વામિ મહારાજ ત્રણ સાધન જણાવે છે તો તેમાના ત્રીજા સાધનમા આ તપનો સમાવેશ કરી દીધેલો જ છે, અર્થાત્ જ્યાં ચાર સાધન જણાવ્યા હોય ત્યાં સવરરૂપ ચારિત્ર અને નિર્જરા રૂપ તપ એમ અલગ અલગ ગણાય છે અને જ્યાં ત્રણ સાધન જણાવ્યા હોય ત્યાં સવર અને નિર્જરારૂપ ચારિત્ર એક ગણાય છે મોક્ષમા પહોચનાર મહાત્માઓને પારિણામિક કાર્ય તરીકે અનતજ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર જ રહેવાના છે, તેથી ત્રણ કહેવામા પણ વાધો નથી

પ્રાત સ્મરણીય ભગવાન્ શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામીજીએ કરેલી ચરિત્ર-ચારિત્રપદની નિર્ચુક્તિને ધ્યાનમા લેતા ચારિત્ર અને તપ જુદા નથી એમ જણાય છે એ નિર્ચુક્તિમા કથન કરેલા ભાવને પૂ ઉપાધ્યાયજી મહારાજ પોતાની ચારિત્રપદની પૂજામા આ પ્રમાણે જણાવે છે કે—

અથ તે આઠ કર્મનો સમય, (રિત્ત) રિત્ત કરે જે તેક

તેહ ચરિત નિર્યુક્તે જાણ્યુ, હું વહુ શુભળેહ રે,
ભરિકા ! સિદ્ધચક્ર પદ વરો

ઉપર પ્રમાણે ચારિત્રપદની નિર્યુક્તિ જણાવી છે B B & O 1 Ry આટલા અક્ષરોથી જેમ ઝોળે બરોડા એન્ડ નેન્ટ્રલ ઇન્ડિયા રેલ્વે એવો અર્થ સમજાય છે તેમ જ અક્ષરથી કર્મના સચયને રિત્ત અક્ષરથી ખાલી કરનાર એ રીતે એ ત્રણ અક્ષરોનો મોનોગ્રામ-ચરિત્ર ઉપર જણાવેલા અર્થનું પ્રતિપાદન કરે છે

જો એકઠા કરેલા કર્મના સચયને ખાલી કરવાનું જ કામ ચારિત્રપદ કરતું હોય તો નવા કર્મને આવતા અટકાવ્યા વગર એ ખાલી કરવાનું કામ તો નિરર્થક થઈ પડે માટે જ ચરિત્ર પંની નિર્યુક્તિને વિચારતા ઉપાધ્યાયજી મહારાજ પૂજની હાજમા છે. જે જતા જણાવે છે કે-ચારિત્ર અને તપ એ બંનેનું એક ચરિત્રપદ કરે છે

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણેનું હોવા છતાં નવપદની આરાધનામા ચારિત્રપદ અને તપપદ અલગ ગણેલા હોવાથી ત્યાં આશ્રવ-શૌધ-સવરૂપ ચારિત્રપદ લેવું અને સફળ કર્મના કથરાને દૂર કરનારા નિર્જરારૂપ તપપદ જીવું જ લેવું પરંતુ તાર્કાર્થના હિસાબે ચારિત્રમા તપનો પણ સમાવેશ થઈ ગયો છે એમ સમજવું એ પણ અત્ર સુસંગત છે

હવે બીજી વાત એ સમજવાની છે કે દાન-શીયજ-તપ અને ભાવ એ ચાર પ્રકારનો ધર્મ કહ્યો છે તે અપેક્ષા કારણરૂપે

છે અને સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર' એ ત્રણ કારણ પારિણામિ છે, કારણ કે અતાવસ્થાએ કાર્યરૂપે પરિણમવાવાળા દેહના ત્રણ જ કારણો છે, હાનાદિ ધર્મના ચારે પ્રકારોનું અંતિમ પર્યાવમાન ચારિત્રમા છે

મવર-નિર્જગના સુમેળપૂર્વક તપોધર્મ

શ્રદ્ધાપૂર્વક જ્ઞાનની ઉત્કટદશાને જેમ 'ચાગ્નિ' કહેવામા વાધો નથી તેમ મવરના ઉત્કટભાવને 'તપ' કહેવામા પણ વાધો આવતો નથી આરીસા જીવનમા રહેલા ભરત મહારાજને અનિત્ય ભાવનાના પ્રારબ્ધકાળના ક્ષણને સવરના પાંચ લેહમાના લેહરૂપે માનીએ અને તે ભાવનાની વૃદ્ધિ થતા કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું ત્યારે તે ઉત્કટ મવરરૂપ ભાવનાનો લેહ નિર્જરાના બાર લેહમા ધ્યાનરૂપે પરિણમે છે જેમ માનવામા કાંઈ વાધો આવતો નથી, કારણ કે સવરનો જે લેહ હતો તે જ પરિણામે નિર્જરાના લેહસ્વરૂપ થઈ ગયો આ ઉપરથી એ સિદ્ધ થયું કે-મોક્ષમાર્ગના ત્રણ સાધનો છે અથવા ચાર સાધનો છે જેમ કહેવામા અને સમજવામા કાંઈપણ વાધો આવી શકતો નથી

- ૧ જીઓ ન્યાયાચાર્યકૃત ૧૨૫ માયાના સ્તવનની નીચી ઢાળ
જ્ઞાન સા જે આકરી તે ચરણ વિચારો,
નિર્વિકલ્પક મોક્ષમા, નહો કર્મનો ચારો
આતમતત્ત્વ વિચારીયે

- ૨ જીઓ ન્યાયાચાર્યકૃત અમૃતવલીની સંજ્ઞાવ-
દેખીયે માર્ગ સિવનચરનો જે ઉત્તીન પરિણામ રે
તેહ અણુકાલે આલીયે પામીએ જિત્ત પરમધામ રે

ચેતન ! જ્ઞાન અણુવાણીએ

અતિમ સાધ્યની સિદ્ધિને માટે તપોધર્મનું સેવન કરવી વખતે પૂર્વના ત્રણે માધનોની વિદ્યમાનતા પણ હોવી જ જોઈએ

અતિમ સાધ્યની સિદ્ધિના વધામણાઉપ દેવજ્ઞાનની પ્રાપ્તિમા અગર મોક્ષની પ્રાપ્તિમા ખરૂં કહીએ તો ચાત્રિ છે તે પાશ્વિક સાધન છે, અને તપ છે તે આપેક્ષિક સાધન ■ તપોધર્મની સેવનાના રગમા રગાયેલા આત્માને અનત ચારિત્ર શુભના પ્રાપ્તિ થાય ■ આ ઉપરથી એ વસ્તુ પણ સિદ્ધ થાય છે કે—અનત ચારિત્રશુભની પ્રાપ્તિ કરાવવામા તપોધર્મનું અવલગન અનુપમ મહદગાર થાય છે

દેવજ્ઞાનની પ્રાપ્તિમા આ આત્માને પરધોઈગવિક બાવે આત્માથી પર છે એવો સંપૂર્ણ કક્ષાનો અભ્યાસ કરાવનાર, પરાક્રાણ્ય પહોંચેલા પરીવહોના જીવનકાળમા અડગ રાખનાર, ઉપસર્ગ અને ઉપદ્રવોના ઉત્ક્રાપાતમા ધીરતાના શિક્ષણને અરિયમજ્જતમય જનાવનાર, ક્રોધ કરવા લાયકના પ્રસંગમા પણ ક્ષમાવૃદ્ધિ વર્ધાવનાર આ તપોધર્મ છે એ તપોધર્મની આશીર્વાદદાયી અનુપમ કાર્ધવાહીથી આ આત્મા મેરુપવતની પેઠે ધીર રહી, ઘનઘાતી કર્મને તોડી નાખીને દેવજ્ઞાન પામી શકે છે

કાઉસગ્રમા રહેલા ગજસુકુમારના મસ્તક ઉપર માટીની (કીચક થપેડી) સગડી જનાવીને ધગધગતા અગારા બર્ધા, અર્ણિકાપુત્ર નામના આચાર્યને નહીમા ઉતરતા શૂનીમા પડેલી દીધા, મેતારજ મુનિપ્રવરનું મસ્તક તાજી લીલી વાધરથી એટલું બધું ઠસીને બાધ્યું કે આખના ડોળા પણ બહાર નિકળી પડ્યા, મુકેશ્વર મુનિના શરીર ઉપર વિકરાળ વાધણે

હુમલો કર્યો, અવતીસુકુમારના શરીરનું ચિયાલણી બક્ષણ કરી ગઈ, ચિલાતિપુત્ર અને દૃઢપ્રહારીની ઉપર લોકોના હિચકારો હુમલા થયા, સમરાદિત્યને અગ્નિશર્માએ સળગાવી દીધા, રકધકમુનિના શિષ્યોને ઘાણીમા પીટ્યા અને રકધકમુનિના શરીરની ચામડી ઠારી નાખી—આ બધા પ્રસંગોમા મહાત્માઓએ સમભાવે ઉપસર્ગોને સહન કર્યા, ધૈર્યને ધારણ કરીને ઉપસર્ગ કરનારા અને કરાવનારા ઉપર પણ ક્ષમાનો વર્ષાદર્પાવી પૌદ્ગલિક પદાર્થોને મૃકવામા, દુષ્ટોને વેદવામા હાથ વોચ કર્યા વગર નિશ્ચલ રહીને પ્રાપ્ત કરવા લાયક ચીજની પ્રાપ્તિ કરી એ શામ્ભનમાન્ય મર્વોત્તમ સહનશીલતા તપોધર્મના સેવન વગર પ્રાપ્ત થતી નથી. ધન્ય ॥ એવા સર્વોત્તમ સહનશીલ મુનિપુત્રોને ॥ ધ ધ છે સવર નિર્જરાના મુમેળપૂર્વક તપોધર્મ સેવનારા તપસ્વીઓને ॥ ॥

સાધનસ્થિત આધનતા

અતિમ સાધની સિદ્ધિ ઝરવી એટલે રાધાવેધથી પણ અતિ સુરકેલ કાર્યની સિદ્ધિ કરવા જેવું છે તપોધર્મનું સેવન થતું હોય અને દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર એ ત્રણ સાધનમાથી એકાદની ગેરહાજરી વિદ્યમાન હોય તો ધારેલું કાર્ય ધર્મ શકતું નથી એટલું જ નહિ પણ મોક્ષમાર્ગના મુસાફરને મેળવેલા સાધનો અસાધનરૂપ થઈ પડે ॥ આ પ્રસંગને તત્વાર્થ ૧લાખ્યકાર આ પ્રમાણે સ્ફુટ કરીને જણાવે છે કે—

“एतानि च समस्तानि मोक्षसाधनानि, एकतरामावे

ડ્યસાધનાનીત્યતસ્યાણા ગ્રહણમ્ । ણાં ચ પૂર્વલામે મજ-
નીયમુત્તર, ઉત્તરલામે તુ નિયતઃ પૂર્વલામ* ।

સાવાર્થ—આ પહેલા સૂત્રમા જણાવેલા ત્રણ પદાર્થો
સમુચ્ચયરૂપે મોક્ષના સાધનો છે, અર્થાત્ એમાથી એકનો પણ
અભાવ હોય તો બાકીના બે સાધનો મોક્ષના સાધનો થઈ
શકતા નથી એટલા માટે જ એ ત્રણેનું ગ્રહણ કરવામા
આવ્યું છે તથા એ ત્રણેને બહુવચનથી ગ્રહણ કરીને મોક્ષ
માર્ગ શબ્દને એકવચનથી ગ્રહણ કરવામા આવ્યો છે સાધ્ય
‘સિદ્ધિ કરવામા સાધનમા રહેલી સાધનતા અર્થાત્ ‘સાધ-
ક્તમકરણમ્’ સાધ્યસિદ્ધિને સાધી આપવામા પોતાની પૂર્ણ
જવાબદારી અને જોખમદારી છે અર્થાત્ ત્રણ સાધનો મમુદિત
થઈને માધ્યસિદ્ધિ કરે છે સમ્યગ્દર્શન આવવાથી ‘સમ્યગ્જ્ઞાન
આવી જ જાય અને સમ્યગ્જ્ઞાન આવવાથી સમ્યક્ ચાગ્રિત પણ
આવી જ જાય એવો નિયમ નથી, પરંતુ સમ્યગ્જ્ઞાન આવવાથી

૧ સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્જ્ઞાન મુગપત્—એક માથે થવાવાળા દોના
છતાં સમ્યગ્દર્શન આવ્યું હોય અને સમ્યગ્જ્ઞાન નહિ આવ્યું હોય એ
સમજી શકાતું નથી, છતાં એ પ્રશ્ન મમાધાન આ પ્રમાણે થાય છે
‘સમ્યગ્દર્શનની પ્રાપ્તિસમયે પૂર્વનું મિથ્યાશ્રુત દોષ તે સમ્યક્જ્ઞાન
બની જાય છે પરંતુ નવીન શ્રુત અને શ્રુતતા બાવે સર્વાધ્વરમનિપાત
અને બાધાનુભામિપણ પ્રાપ્ત થતું નથી, તેથી જ સમસ્ત શ્રુતધરોને
પૂર્વજ્ઞાનની પ્રાપ્તિમા સમ્યક્સરસનિવાહનો’ અને ‘સવ્યમામાશુભામિનો’
એ બે વિશેષણો આવવા પડે છે એ બે વિશેષણોની સાર્થકતા માટે
ઓપપાતિક સૂત્રના ૧૬ મા સૂત્રની વૃત્તિનું વાંચન મનન અને પરિશીલન
કરવું જોઈએ તેમ કહેવાથી બધી શકાઓનું પણ મૂળથી નિરસન
થઈ જાય છે

સમ્યગ્-શર્ત્રિન આવેલું જ હોય અને સમ્યક્ ચારિત્ર આવવાથી સમ્યગ્-શર્ત્રિન અને સમ્યગ્જ્ઞાન આવેલા જ હોય એવો નિયમ છે

આશ્રવરોધક—સવરસ્વરૂપને જ ચારિત્ર માનીએ તો તપની અનિવાય જરૂર રહે છે, પરંતુ સકલ ઈચ્છાના રોધરૂપ સવર ભાવ આદરીને કિવદ્ધ કર્મને દૂર કરવાની જહેમતરૂપ તપો ધર્મ શરૂ હોય તો ચારિત્ર અને તપને સાથે માનવામા પણ વાધો આવતો નથી

મોક્ષમાર્ગના સાધનોને પૂર્વાપર શો સબધ છે ? દરેક સાધનમા શી શી વિશિષ્ટતા રહેલી છે ? ચારિત્ર અને તપમા શુ ફરક છે ? ચારિત્રની પ્રાપ્તિ પછી તપ શુ કામ કરે છે ? ચારિત્રની હયાતી હોવા છતાં તપની ગેરહાજરીમા લાભ કેટલો ઓછોવત્તો થાય છે ? આવી જાતના પ્રશ્નોત્તર અને એને અનુમરતી અનેક પ્રકારની શકાઓત્તર નિરસન કરી હવે આપણે તપોધર્મની વિશિષ્ટતા તરફ નજર કરીએ

મહામગલકાઠી તપોધર્મના આઐવનની
અનિવાર્ય જરૂર

આધિ—વ્યાધિ—ઉપાધિ—જન્મ—જરા—મરણાદિ અનેકવિધ દુખોથી ભરપૂર આ ચાતુર્ગતિક સંસાર ॥ અનાદિ અનંત કાળથી આ જીવ ચાતુર્ગતિક સંસારમા રણજ્યો ॥ રણડી રહ્યો છે અને ભવિષ્યમા રણડશે જોવા પ્રયત્ન કરી રહ્યો ॥ રણડવાતુ યદ્યપિ આ જીવને ધીલકુવ પસંદ નથી, પોતાને કોઈ ગમડેલ કહે એવું સાબળવાને પણ ઈચ્છતો નથી, હું રણડું ॥ જોમ પોતે માનતો નથી, તેમ કોઈ કહે કે તું રણડે કે તો તે વાતને સ્વીકારતો નથી, છતાં આ જીવ

તપોધર્મના આસેવનથી અનિવાર્ય ભરૂં

રખા છે શાથી ? એ પ્રશ્નને સમાધાન હવે આપીએ
અકિત કરવું જ જોઈએ

કોઈપણ કાર્યના ફળની નિષ્પત્તિ કઈ સમયે મળે તે
અનુસરતી થયાનું જણાવું નથી. નહીં પ્રશ્ન એ છે
મહેપાર કરનારો આવડત વગરનો નેહાઈ દેવે જાણે
શુકશાન મેળાવે છે, સુખ-શાંતિને પ્રાપ્ત કરીને અસંખ્ય
રાખનારો આવડત વગરનો હવે એવી પ્રજાને કે જે
પરિણામે દુઃખ અને અશાંતિના અનુભવ કરે તે
તદુરસ્તીના નિયમ વિરુદ્ધ પર્વત કરીને મેળાવે છે
દેખી જાની જાય છે, આર્થિક શાસ્ત્રના નિયમોનું
કરવાવાળો ધનવાન જેમ નિર્ધન જાણે અનુભવ કરે
પ્રાપ્ત થવાના અયોગ્યને નહિ સમજાવે તે હવે એવી પ્રજા
જાય છે તે જ પ્રમાણે આવડત વગરનો આ પ્રશ્ન
કથિત અને શાસ્ત્રનિર્ણીત તત્વોની અજાણ, અનુભવ
અને અસદ્વર્તનથી ચાલે ગતિના ચક્ર 1 નું ફરવું
રખાયો છે, હાલના રખા છે અને અવિધિ, પ્રજાને
નિ સદેહ સત્ય હવે અને સ્વીકાર્યા વિના ચાલે એ જ નથી

એટલા જ રખાપટ્ટીના કાલસૂત્રને જે કર્મજનન
જણાય છે તે જ વતીકે મિથ્યાત્વ અવિધિ, કાલસૂત્ર અને
યોગને નવરત્ન કહાય છે એ ચારના સંબંધથી આત્મા કર્મનું
બંધન કરે છે એવી સમજૂતી આત્માનું રખાવું થાય છે

કર્મનું નિવૃત્તિનું વિરસકાર, અનાંદર અથવા અસંનિ
રાખના એવી સમજૂતી
ઉપરથી નિવૃત્તિનું
સંજ્ઞા અને સમજૂતી
ત્યાગના સાધનો
તે સમા-મહતા-
ના સાધનોથી

ફર ભાગનારાઓને, મનગમતી માનસિક વિચારણાના તરંગો વડે તરંગી બનનારાઓને, વિવેકવિરહિત વાણીવિલાસ કરનારાઓને અને છકાય જીવોને છેદન-એદન-તાડન-તર્જનાદિવડે કારમી કિલામણા ઉત્પન્ન કરવારૂપ કાયિક ક્રિયા કરનારાઓને રખડવાની ઇચ્છા-મનોરથ-વિચારણા-સકળ કે વિકલ્પ નહિ હોવા છતાં પરાધીનપણે રખડયા વગર છૂટકો થતો નથી એવો ત્રિકાલાળાધિત સર્વજ્ઞ શાસનનો અવિચળ અને અકાલ્ય સિદ્ધાંત ॥ એ ઉપરથી આ જીવનને રખડપટ્ટીનું મુખ્ય કારણ કર્મ બધન જ છે

ઉપર જણાવેલી અગર ઉપરના બાવને અનુસરતી કાર્ય વાહી કરી કરીને આ જીવે આજ સુધીમા કર્મના કોઠારો ભરપૂર ભરી દીધા છે અને હજી ભરતો જ બાંધ છે, તે કોઠારોને ખાલી કરવા માટે સર્વસદેવના શાસનમા તપોધર્મનું અવલબન લેવાનું જણાવેલું છે, સસારસમુદ્રમા રખડપટ્ટી કરાવનારા બાલીમ-બુદ્ધગાર કર્મને સર્વથા દેશવટે આપવા માટે પરમકૃપાળુ જિનેશ્વરદેવે વિવિધ પ્રકારની નાની-મોટી તપસ્થાનું નિર્માણ પણ કર્યું છે તે તપસ્થાનું સેવન કરવાથી પહેલાં તો કર્મથી બધામલો આત્મા તપે છે, ત્યાર પછી કર્મના પુદ્ગલો તપે છે અને છેવટે સાતે ધાતુઓ પણ તપે ॥ તેના પરિણામે તપેલા કર્મપુદ્ગલો આત્માથી અળગા થઈને ખરી પડતા હોવાથી નિર્જરા થતો બાંધ છે, માટે તપોધર્મના સેવનની અનિવાર્ય જરૂર ॥

તપોધર્મના સેવનમા આવધાન થવાની જરૂર

બધાયેલા કર્મસમૂહને ઘટાડવા માટે કોઈ પણ બાતની

તપસ્યાનુ સેવન કરનારે સવરભાવની સંપૂર્ણ સાધવાની રાખવાની છે, આશ્રવમાર્ગના ખારી, ખારણા અને દગ્ધાજાઓ સર્વથા બંધ કરવાના છે અને આહારની અલેદ્ય વાસનાને ઉન્મૂલન કરવાની વાસ્તવિક શક્તિને પ્રાપ્ત કરવાની છે એ બધું બરાબર કર્યા વગર તપોધર્મનો તાત્ત્વિક લાભ અર્થાત્ તપસ્વિયો વાસ્તવિક નિર્જરારૂપ ક્ષણે પામી શકતા નથી

વિશ્વભૂતિના ભવમા લગવાન મહાવીરે માસદપણની તપસ્યા કરેલી છે પારણાને દિવસે મથુરાનગરીમા ગોચરીએ ગયા અને રસ્તામા સામી મળેલી ગાયના સંબંધમા અથ ડાઇ નીચે પડ્યા મિથ્યાત્વપણામા રહેલા પોતાના પિતરાઈ ભાઈએ, દીક્ષાના અને તપસ્યાના પાલનથી શરીરમળ નાશ પામ્યું છે, જોવા ભાવનું મરકરીનું વચન સંભળાંચું સાંભળ તાની સાથે જ સવરભાવથી ડગી જઈને ગાયને આકાશમા ઉછાળી મૂકી અને અત્યંત ક્રોધને વશ થઈ વાસુદેવપણાનું નિયાણું બાંધ્યું

આ અવસરે સવરભાવમા સ્થિત થએલા લગવાન મહાવીરના છવને 'હું દીક્ષિત છું, સવરભાવમા છું, તપસ્વી છું અને કઠિણ કર્મના નાશને માટે ઘોર તપસ્યા કરી રહ્યો છું, આશ્રવપોષક આવા કૃત્યો કરવાથી સાધુનો વેષ રહેવા છતાં સવરભાવ આલ્યો જશે, આશ્રવના દ્વારો ખુલી જશે, કર્મ કાઢવાને માટે કરેલો તપ કર્મના મજ ખડકી રહે, 'આવા પ્રકારની વિચારણાઓમાથી એક પણ વિચારણા આવી નહિ અને જિતેલી બાજુ હારી મયા સયમના પ્રભાવથી દેવલોકનો ભવ કરીને પછી પૂર્વે બાધેલા

નિયાણાનુમાર મનુષ્યલોકમા ત્રિપૃષ્ઠ નામના વાસુદેવ યથા વાસુદેવના ભવમા સાપડેલી સત્તા અને સમૃદ્ધિમા મહોન્મત્ત જનીને શમ્યાપાલકોના કાનમા મીસુ રેડાવીને કઠિણ કર્મનું ઉપાર્જન કરી સાતમી નરકે પહોંચ્યા

ઉપરના પ્રસંગને ધ્યાનમા રાખવા ઉપરાત તપસ્વીઓએ ખાસ કરીને એ ધ્યાનમા રાખવાનું છે કે-મહાપુણ્યના ઉદયથી તપોધર્મના વિવિધ જાતિના અનુષ્ઠાનોમા શ્રદ્ધા અને આદર પ્રાપ્ત થાય છે, માટે નજીવા કારણોમા અને ક્ષુદ્ર સંયોગોમા તેને ગુમાવીને તુકશાનની પરપરામા ઉતરી જવાનું થાય નહિ તેની સલાખ રાખવાની અવશ્યમેવ જરૂર છે

ઉપરના દૃષ્ટાંતમા મામાન્ય નિમિત્ત પામીને ભગવાનના જીવે સવર ભાવથી ખત્રી જઈને આશ્રવભાવનો આદર કરી જીવનને ખરખાદ કર્યું વર્તમાન કાળના તપસ્વીઓને સાવધાન રાખવા માટે જ આ દૃષ્ટાંત અહીં આપ્યું છે કથાનુયોગમા આવતા અનેકવિધ કથાનકોમા તપસ્યાના રગથી રંગાયેલાઓ તપના પ્રભાવથી ધારેલ ધારણાઓ અને અતિમ સાધ્ય-સિદ્ધિઓ કેવી રીતે કરે છે ? નજીની ભૂલો કરીને પામેની મપકાઓને કેવી રીતે ગુમાવી દે છે ? સવર ભાવની આવધાનીમાથી મરકી જઈ પોતાની સ્વયમ-ગાહીને સવરના પાટા ઉપરથી આશ્રવના પાટા ઉપર કેવી રીતે ચઢાવી દે છે ? આશ્રવની નાની સરખી બારી પણ ઉઘાડી રાખીને પ્રમાદી જની ગયેલાઓના કેવા હાલહવાલ થયા છે ? આશ્રવની નાનામા નાની ઉઘાડી રહી ગયેલી બારી પણ આગળજતા દરવાજાનું કેપ ધારણ કરી આરાધકને વિરાધક બનાવીને નરક-નિગોદાદિ

દુર્ગતિમા કેવી રીતે ઘસડી જાય છે ? આવી જાતના અનેકવિધ પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય તેનું પૂરેપૂરું સમાધાન શુભગમથી પ્રાપ્ત કરીને સર્વશકયિત શાસ્ત્રસિદ્ધ નિર્ણયને હૃદયગમ કરી ધ્રુવા-પ્રતીતિ-રુચિ-સ્પર્શન-પાલન અને અનુપાલના દિમા ઉત્તીર્ણ બનેલો, બહુશુભધરોના મમાગમને માધનારો, આશ્વરને મર્વયા રોધનારો, સવરભાવને સર્વદા એવનારો, સર્વનાશ કરનાર સકલ-વિકલ્પોને છોડનારો, નાશવત વસ્તુના નાશમા સમભાવને રાખનારો તપસ્વી આત્મા તપોધર્મ દ્વારા અતિમ માધ્યમે સાધી શકે છે, પૂર્વે માધી ગયા અને બિધ્યમા પણ સાધશે એ નિશક નગ્ન સત્યનો સદૈવ સ્વીકાર કરીને તપોધર્મનું સેવન કરવા જરૂર ઉગ્રમાળ થાઓ.

તપોધર્મરૂપ કટપવૃક્ષના ફૂલ-ફળ

શ્યાદ્રાઘ સિદ્ધાન્તમુદ્રાથી મુદ્રિત થયેલ જૈનગાસનમા અતિમ સાધ્ય મોક્ષ છે મોક્ષ-પ્રાપ્તિના અમોઘ સાધનો મમ્ય જ્ઞર્ણન, મમ્યજ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર આ સાધનોની પ્રાપ્તિ કરનારને અનુક્રમે અનતાનુબન્ધિ કલાયનો ક્ષયોપશમ-ક્ષય થવાદોરાએ સમ્યક્જ્ઞર્ણન-મમ્યજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે તે વછી અપ્રત્યાખ્યાની-પ્રત્યાખ્યાની કપાયોના ક્ષયોપશમાદિમા અનુક્રમે અશિક અને સવવિન્તિરૂપ ચારિત્ર ધર્મસેવનનો માર્ગ ખુલ્લો થાય છે તે સાધનોનો પરસ્પર શો સબધ છે ? અને એમાથી એકનો પણ અભાવ હોય તો સાધકની સાધ્ય-સિદ્ધિ થઈ શકતી નથી આ બધું વિસ્તારથી શકા-સમાધાન પૂર્વક પૂર્વના પ્રકરણમા આપણે વિચારી ગયા ચારિત્ર અને તપના લેદાલેદ સબધને તથા તે જાનેના (ચારિત્ર-તપના)

અગર એકના સેવનથી ઘનારા લાલ-હાનિની સમાલોચના પણ વિસ્તારથી કરી ગયા હવે તપોધર્મની અનિવાર્ય જરૂરનો સ્વીકાર કરીને આપણે આગળ વધીએ

તપોધર્મની આરાધનામા કરવામા આવતા નવકારમી, પોરમી, સાર્ધપોરમી, પુરિમડ્ડ, અવડ્ડ, વિગયોની ઓછાશ, નિવિ, ણિયાસણા અને એકાસણા પર્યંતના તપને ઠેટલેક સ્થળે તપ નહિ કહેતા મત-નિયમ કહેવામા આવેલું છે અને આયબીલાથી શરુ થતા તપને જ તપ તરીકે ગણવામા આવ્યો છે વિગયના ત્યાગવાળા આયબીલાકિ તપ કરવાથી જ આત્માને વાસ્તવિક તપવુ પડતું હોવાથી એની જ તપમા ગણના કરવામા શાસ્ત્રકારોએ જે કુશળતા દેખાડી છે તે યોગ્ય જ છે ખાત્રા-ખારા-મીઠા-તીખા અને મધુર આદિ સ્વાદવાળા ફળ-ફૂલ-મેવો અને ચૂરણ વિગેરે તથા વિગયોની પ્રચૂરતાથી વિશિષ્ટતાને યામેલા પકવાણ અને મીઠાઈ વિગેરે ખાદ્ય પદાર્થો ખાનારની ઇદ્રિયવિકલતા, રસલોહુપતા અને માનસિક ચચળતા ઘણે ભાગે જોવામા આવે છે માટે એ વિગધને આધીન બનેલાઓ વિગતિ-અધમ ગતિને પ્રાપ્ત કરી તપોધર્મનુ સેવન જગતા છતાં એના સુદર સાધનોને અસાધ બનાવી દે છે એટલા માટે એવા જીવોને શિખામણરૂપે જણાવવામા આવ્યું છે કે-તપોધર્મરૂપ કદપવૃક્ષનુ સેવન કરીને ઉત્તરોત્તર તે કદપ વૃક્ષના ફૂલ તથા ફળને મેળવનારા ભાગ્યશાળી બનેા અર્થાત્ એવા ઉત્તમ સાધનદ્વારા ઉત્તમ ફળને પ્રાપ્ત કરેા તપોધર્મરૂપ કદપવૃક્ષનુ ફૂલ એટલે અનુષ્ઠ્ય અને દેવની સપત્તિઓ અને ફળ એટલે શિવસુખ અર્થાત્ સિદ્ધિપદ તે પદની પ્રાપ્તિના સપૂર્ણ સાધનોવાળો આ અનુષ્ઠ્યભવ જ છે આ બાબતને

ઉપાધ્યાયજી મહારાજે તપપદની પૂજાની ચોથી કડીમાં (ગાથામાં)
આ પ્રમાણે જણાવી છે—

“ કૃણ શિવમુખ મહોદુ મુરનરવર,
સપતિ જેહનુ કૂલ,
તે તપ સુરતરુ સરિખો વડુ,
સમમકરદ અમૂલ રે,
ભવિકા ! સિદ્ધચક્રપદ વડો ”

ઉપગની ગાથામાં તપોધર્મરૂપ કલ્પવૃક્ષના કૂલ-કૃણ સમજ્યા-
હવે તપોધર્મમાં અનેકવિધ તપોના અનુષ્ઠાનો હોવા છતા
આયળીલ તપ અને આયળીલથી વૃદ્ધિ પામતો શ્રીવર્ધમાન-
તપ શિરોમણિ ભાવને ધારણ કરે છે તે સળધી હવે આપણે
આગળના પ્રકરણમાં વિચાર કરીએ

સ સારની ઇમારતનું મૂળ આધાર

તપોધર્મના મેવનમાં આયળીલતપની અને આયળીલથી
વૃદ્ધિ પામતા શ્રી વર્ધમાનતપની વિશિષ્ટતાને વીતરાગ ભગવતોએ
સ્વમુખે દેશનામાં વર્ણવી છે ગણધરભગવતોએ તે દેશનાને
આગમોમાં શુધી છે અને શાસ્ત્રકારોએ શાસ્ત્રોમાં કામકામ
ઉપદેશેલી છે આધારના અભિલાપને, વાસનાને, આસક્તિને
અને અભ્યાસને તિલાંજલિ દેવરાવવાની શક્તિ
આયળીલતપોધર્મે અખત્યાગ કહેલી છે.

સ સારમાં પરિજામણ કરનારા જીવોની રૂઝઆત આધારની
શુરુઆતથી જ થાય છે અતાવસ્થાએ અર્થાત્ મરણ સમીપે
પહોચી ગયેવો જીવ જીવજી બધું ભૂલી જાય છે પણ આધારની

વાસનાને ભૂલતો નથી, તેથી મરીને બીજા ભવમા જન્મતા જ આહાર લેવાની શરૂઆત કરે ॥

મનુષ્યભાવમા આવેલો જીવ પોતાની જિંદગીમા નેકડો થયા કરે, સેકડોની સાથે સમાઈને સળધ બાધે, સેકડો ઇચ્છાઓ-મનોરથો અને આશાઓની બાધ-છાક કરે, મરણ સમયે છેલ્લા આસોઈવાસ ચાલતા હોય ત્યારે બહોળા કુટુંબ પરિવારને તથા અપરિમિત ધન-ધા યાદિ મિલકતને ભૂલી જાય છે પણ પોતાના નામને ભૂલતો નથી અર્થાત્ તે સમયે કોઈ ખબર લેવા આવનાર પુછે કે-કેમ છે ? જીવાભાઈ ! આ શબ્દો સાંભળીને બીજી કાંઈ કરી શકવાની અશક્તિને લીધે કેવળ આખના ડોળાને ફરકાવે છે, એટલા ઉપરથી સમજાય છે કે છેક અત સુધી પણ નામનો સંસ્કાર સાન્ને-તાન્ને જાન્યો રહે છે એવટે મરી ગયા પછી નામને પણ ભૂલી જાય છે, અર્થાત્ બીજા ભવમા ગયા પછી નામ યાદ આવતુ નથી, પરંતુ આહાર નો સંસ્કાર તો ત્યાં પણ હાજર જ હોય ॥ તેથી ગર્ભ-સ્થાનમા ઉત્પન્ન થતાની સાથે જ આહાર કરવાનો પ્રારંભ કરે છે આહાર કરતા કરતા રસ-મલના વિકાગપૂર્વક રસની વૃદ્ધિ થવાથી માસનો લોચો જાન્યો, અનુક્રમે શરીર અને ઇન્દ્રિયોની રચના થઈ અને સંસાર ખડો થયો.

ઉપર પ્રમાણે અનેક ભવમા જન્મ લઈને આહારના અભિલાષ સાથે શરીર અને ઇન્દ્રિયોની રચના કરી, વિનમ્બર સપદાઓ પ્રાપ્ત કરી તેમા આસક્ત થઈને મરણ પામ્યો પાછો જન્મ્યો અને પાછો મર્યો અર્થાત્ જન્મ-મરણની ઘટમાળમા

૧ સ્વપ્નવાસના પૂરવળવ અનુસારે ૨

સમ્બંધના સકલ મોલની સંગ્રામમા

કૃસાઈ ગયો । ” પુનરપી જના પુનરપી મરણ પુનરપી જાનીજઠરે
રાવનમ્ । ” આ ઈહિને અનુસરીને સસારની ચાર ગતિમા
ભગ્નતા ભગ્નતા એકેદ્રિયથી માડીને પચેદ્રિય પર્વતના પારા
વાર ભવો કર્યા

જન્મ-મરણના ચક્કરમા કૃસાયવો આત્મા મરણથી ઘણો
ગભરાય છે પરંતુ મરણ કાંઈ મૂકતું નથી જ મના વધામણા
અને મરણની પોક પોકારાય છે જેના વધામણા મોટા તેની
મોટી પોક રાજ્ય કુટુંબમા જન્મેલો રાજકુમાર મરે તો આખા
રાજ્યમા પોક પડે છે મરણની ગભરામણને ટાળવાનો ઉપાય
શોધવા છતાં જૈન શાસન સિવાય આખા જગતમા ક્યાઈ પણ
ઉપાય જડે એમ નથી અને તેથી જ દરેક ભયો ટાળવાના
ઉપાયો દુનિયામા છે પરંતુ મરણનો ભય ટાળવાનો ઉપાય
શોધ્યો જડનો નથી

જેનો જન્મ થાય તેનું મરણ પણ થાય જ છે, માટે
મરણનો ભય ટાળવા માટે મરણના કારણમૂલ જન્મનો જ
અભાવ થાય એવો ઉપાય શોધવો જોઈએ જન્મ પ્રાપ્ત થવાના
કારણમા તેવા પ્રકારના કર્મોનું બંધન છે તે બંધનોમા પ્રથમ
કારણમૂલ મિથ્યાત્વના જોરથી આદાર એ બંધન છે એમ
સમજવું જોઈએ, પરંતુ એવી સમજના અભાવથી સમારવી
રખડપટ્ટી થયા જ કરે છે આદારની લેવડદેવડમા જન્મમરણની
પરપરા આદાર ॥ અધવાસનાથી દરેક ભવમા સમગ્ર
સસાર ખટા કરે છે સસારની ચારીયે ઇમારતનું મૂળ
આદાર છે

નિમકદશમ નેકરૂપ શરીર

આદારનો અભિલાષ વાસના લોભપતા અને અભ્યાસ

દરેક જાતિમા દરેક જીવને ઉત્પત્તિથી અતકાળ સુધી હાજર હોય છે શાસ્ત્રકારોએ જીવનના પ્રારંભકાળમા આહારને શ્રદ્ધ કરીને પરિણુમાવાની શક્તિને આહારપર્યાપ્તિ તરીકે સ્વીકારેલી છે મનસારને સ્થિર રાખનારી અને પુષ્ટ કરનારી જો કોઈ ચીજ હોય તો તે આહારની અભિલાષા જ અુખ્યપણે છે આહાર, શરીર અને ઇન્દ્રિયોના પોષણ તથા વૃદ્ધિના વિચારોમા લયલીન રહેવાથી આત્મીય વિચારશીલતા આવી જતી નથી

આહારની વાસનાવાળા ઝાડ-પાન અને બાજી-પાસાના જીવો વર્ષાકાળ વર્ષવાથી અને પાણી મળવાથી પ્રકુલ્લ જનીને લીલાછમ થઈ ગયેલા જણાય છે અને હિમાલિકની ઉષ્ણતા મળવાથી કર્મભર્મ-સુકાઈ જતા જણાય છે આહાર, શરીર તથા ઇન્દ્રિયના પોષણ અને વૃદ્ધિની વાસનાથી વાસિત થયેલો જીવ એકે દ્વિયથી પચે દ્વિય સુધીના ગધા ભવેમા આહારનું શ્રદ્ધ કરતો હોવાથી શાસ્ત્રકારોએ પ્રાણિમાત્રને આહાર મજાવાળા માનેલા છે આહારનો આ અભિલાષ આત્માની અનંત શક્તિને મેળવવા દેતા નથી મેળવ્યા છતાં તે શક્તિનું જ્ઞાન થવા દેતો નથી જ્ઞાન મેળવવા મથે તો ધમ્મુ સોનું ધૂળમા મેળવવા તૈયાર થાય છે, આત્મશક્તિ મેળવીને રાજી થનારની પામે તે શક્તિને ટકવા દેતો નથી, કદાચ ટકી જાય તો તેમા વધારો થવા દેતો નથી તાત્પર્ય એ છે કે-અતિમ સાધ્યની પ્રાપ્તિ સુધી જીવને આહારનો અભિલાષ પહોંચવા દેતો જ નથી આટલું ગંધુ આત્માનું અહિત કરનારા આહારના અભિલાષની આટીધુટીને સમજીને પ્રયત્નશીલ થઈને ક્રમે ક્રમે એ અભિલાષની શક્તિને મઠ, મઠતર અને મઠતમ બનાવવામા જે જીવ બાઘ્યશાળી થતો નથી તેના જન્મ-મરણની પરપરા આત્મા જ કરે છે

આ આહારના અભિલાષે નાશવત શરીરનો અવિનાશી આત્માની સાથે અવિલાન્ય સબધ ગોઠવી દીધો. જગનના બધા સબધો આત્માથી છૂટા થઈ શકે છે, પરંતુ શરીરનો સબધ અતકાળ સુધી છૂટી શકતો જ નથી તમે શરીરને ખવરાવો-પીવરાવો અગર નહિ ખવરાવો-પીવરાવો તો પણ તમારી સાથેના સબધને જે તોડતું નથી તમારા હુબથી શરીર પણ હુબી થતુ હોય તેવુ દેખાવાથી ગિયારો જીવ સુકાઈ ગયેલા શરીરની દયા ખાય છે, પરંતુ શરીરે તો એવો સબધ ગોઠવ્યો છે કે-મારા હુબથી તારે હુબી થવા જેવુ મેં રાખ્યુ જ નથી રૂપીયે તોલાની ચીજ એને ખવરાવો, એની ગિમારીની પાછળ હજારોનો ખર્ચ કરો છતાં અવમર આવ્યે આ શરીર હજો દીધા વિના રહેતું નથી એ વાત જે ને જે ચારની માફક કોઈની પણ જાણ નહાર નથી

આપણે કોઈ અન્નદયાને માત્ર પાણી પાચુ હોય, પાન ખવાડયુ હોય અગર સવામ કરી હોય તેને પણ અવસર આવ્યે કાઈક શરમ આવે છે, પરંતુ જેની સેવા કરવામા આ આત્માએ રાત્ર કે દિવસ, તડકો કે છાયડો, બૂખ કે તરમ, જીથ કે ઉત્તમરો, આહર કે અનાહર, ધન્યત કે આખર, પાપ કે પુણ્ય અને સુખ કે દુખની ગણના પણ કરી નહિ એવા આ નિમકહરામ શરીરને અવસર આવ્યે જરા પણ શરમ આવતી નથી માટે તેના પોપણ કે વૃદ્ધિમા પ્રયત્ન કરીને આત્માએ પોતાનુ અહિત કરવાની કાંઈ પણ જરૂર નથી એવો દૃઢ નિર્ણય દરેકે કરવો જોઈએ

શુભામગીરીમા શુભળાયેલો આત્મા

ઘાટી અગર શુભાસ્તાને પગાર, કપડા અને ખોરાક

આપણા છતાં જો તે ટાઈમસર સારી રીતે કામ ન કરે તો તેના ઉપર શેઠની આજ્ઞા લાલ થયા વગર રહેતી નથી, પરંતુ આત્મારૂપી શેઠ અને શરીરરૂપી ગુમાસ્તાની બાબતમાં તે એથી બિલકુલ જ ભેદવામાં આવે છે એના કારણમાં શાસ્ત્રકારો જણાવે છે કે-મોહરાજાએ પીવડાવેલી મદિરાનો મદ ચઢવાથી મોહાન્મત્ત થઈને જ્ઞાન ભૂલી ગયેલો આત્મા પોતે શેઠ હોવા છતાં પોતાને ગુમાસ્તો અને શરીરને શેઠ માની બેઠેલો જો તેથી જ પોણે દહાડે ધાડપાડુની માફક સવસ્વ લૂટીને બિખારી જેવી હાલત બનાવીને બનતીવાર આત્માને દુર્ગતિ પ્રાપ્ત કરાવી છતાં હજી સુધી શરીરરૂપી શત્રુને ઝોળખી શકતો નથી, એના જેવું બીજું કયું આશ્ચર્ય હોઈ શકે જ્યાં ગુમાસ્તો કરતો કારવતો થઈ પડ્યો હોય, અધી બાબતમાં તેની જ સત્તા ચાલતી હોય, તેની ઇચ્છાની વિરુદ્ધ કોઈ ચુ કે ચા નહિ કરી શકતું હોય, શરીરરૂપી ગુમાસ્તાનો રૂઆબ ભોંઈને આત્મારૂપી શેઠના હાથ જ ગગડી જતા હોય ત્યાં સારું પરિણામ આવે જ કયાથી ?

આવી જ્ઞાનભૂલેલી દશામાં પડેલા આત્માને હું કયાથી આળ્યો ? કયા જઈશ ? શું લઈને આળ્યો ? શું લઈને જઈશ ? હું કોણ ? અને મારી વાસ્તવિક સપત્તિ શી છે ? વિગેરે બાબતોની કાંઈ પડી નથી એને તો પડી છે પોતે માની લીધેલા શરીરરૂપી શેઠની સારવારની તથા પાચે ધદિયો ને વિષય-વિકારના સાધનો-ગુલામગીરી માટે દોડધામ કરવાની

આ જગતમાં આપણે જોઈએ છીએ કે-પોતાની આબરૂને સાચવવા માટે સકટમાં આવી પડેલા આબરૂદાર ગૃહસ્થે જ્યારે પોતાની જામ મિત્કત દેવામાં ખલાસ થઈ ગઈ હોય અને સ્થાવર મિત્કત ગિરવી મુકાઈ ગઈ હોય ત્યારે પોતાની

મિ કતોને પાછી મેળવવા માટે યોગડવાળા કપડા પહેરીને તથા હુણુ-મુકુ ખાઈને પોતાનો નિર્વાહ ચલાવી જેમ બને તેમ દ્રવ્યનો બચાવ કરી ગિરવી મૂકેલી મિત્કતને છોડાવે છે અને વેચાઈ અઝેલી વસ્તુઓને ફરીથી વસાવે છે પરંતુ આબરૂ-ધંતજતને ફૂટી ફેડી સમાન ગણનારા દેવાગી આઓ તો જ્યાંમુખી સરકારના સકલ્તમા સપડાય નહિ ત્યાંમુખી અનેક પ્રકારના ઠાવાઠાવાઓ કરીને લોખા લોકોને ઉધા પાટા બધાવો, કંઈક ગરીબ વિધવાઓને રડાવી પોતાના ખીસ્સા તરફ દે છે અને "મુજતકા સન્દન વર ને છાલીયા" અથવા "પારકે પેસે પરમાનહ" માનનારા તેઓ માલ-મલીદા ઉડાવવામાં, રગ-રાગ માણવામાં, નાટક-મીનેમા જોવામાં, ગાન-તાનના જલસા કરાવવામાં અને નાચ-ચૂજરાની મહેફીલમાં નાણાને બરબાદ કરી લોકોમાં ફીફીના ઠગ, અને ચીનના ચાહુકાર તરીકે ઓળખાવા છતાં પોતે પોતાને અક્લના ખા સમજીને ફરનારા જોવામાં આવે છે ખરેખર! શુવામગીરીમાં શુગળાયેવ શુલામ આત્માને વાસ્તવિક દયાનું જ્ઞાન હોતું નથી

આહાર, શરીર અને આત્માના મંબંધ

પોતાની ઉત્પત્તિ ઈન્દ્રનાર આત્માએ ઉપર જણાવેલા બે પ્રકારના છોમાથી આબરૂદાર જીવની નીતિને અનુમરી પોતાની અનતચતુષ્કરૂપ અમૂલ્ય મિત્કત કર્મરાજને ઘેર ગિરવી મુકાઈ ગઈ છે અને ઉપરથી શુલામગીરી સ્વીકારી છે, તેને છોડવવા માટે હુણુ-મુકુ ખાઈને પોતાનો નિર્વાહ કરી ગીરવી મૂકેલા માલને ઘર લેગો કરવો જોઈએ

ઉપર પ્રમાણે જીવને જીવપણીની માન્યતા થવી એનું જ નામ આત્માર્થીપણું છે અને એવા જીવો જ આગરૂદાર ગણાય. પોતાની બહુમૂલ્ય મિલકત ગિરવી મુકાયત્તી હોય તેને છોડવવાનો કાંઈ પણ પ્રયત્ન કર્યા વિના ખાન-પાન અને મોજ-મજામાં તાગડધીસા કરનારાઓને તો દેવાળીઆ જ કહી શકાય અને દેવાળીઆ જેવી સ્થિતિ આ આત્માની થયેલી છે

આગરૂદાર બનવા માટે અને ગિરવી માલ (અનતચતુષ્ક ખત્તનો) છોડવવાને માટે હ્રુષુ-મુકે ખાતુ એનું જ નામ આયબીલ છે પરમકૃપાળુ મહાત્માઓએ આપણા ઉદાર માટે આયબીલથી વૃદ્ધિ પામતા શ્રી વર્ધમાન તપની યોજના કરી છે માટે એવા આત્મહિતકારક શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધના કરીને અનતચતુષ્કરૂપ ગિરવી મુકાયત્તી આત્મ સપત્તિને પ્રાપ્ત કરવાનો સૌથી પહેલા દૃઢ નિશ્ચય કરવો જોઈએ અને ત્યારપછી યથાશક્તિ તેની આરાધના કરવી જોઈએ

સિદ્ધસગવતની સમાન કક્ષાવાળો આ જીવ આવો પામર કેમ બની ગયો છે, તેનો વિચાર કરો. સિદ્ધપરમાત્માઓની સકળ સપત્તિઓમાં અણાહારીપણારૂપ સપત્તિની પ્રાપ્તિ દરેક સિદ્ધોને સૌથી પહેલા થાય છે અણાહારીપણાને અનુસર્યા વિના કોઈ પણ જીવ સિદ્ધ થયો નથી, મતો નથી અને યશો પણ નહિ. જો અણાહારીપણાને સન્મુખ-નિકટ લાવનારી તપસ્યા તે આયબીલ છે. જો અણાહારીપણાના વારવાર આસ્વાદનું જ્ઞાન વારવાર આયબીલ કરવાથી થાય છે આહારના સર્વથા અભાવથી શરીર ટકી શકતું ન હોવાથી તેને પ્રમાણુ સર હ્રુષો-મુકો આહાર આપવામાં આવે તો ટકી શકે છે આત્માએ પોતાનું હિત સાધી લેવાનું હોવાથી શરીર માત્ર

ટકી રહે તેટલા પૂરતો તેને લુખો-મુકો આહાર આપવામા સાવધાની રાખવી એ શરીરરૂપી ડાકુએ લાડવો આપીને આત્મારૂપી બાળકની અમૃત્ય સપત્તિરૂપ કહી કાઢી લેવા સરખું કામ પૂર્વે ઘણી વાર કર્યું ॥ હવે એ શરીરને લુખો-મુકો આહાર આપી એની મારફત કહી કરતા કોડોગુણી કિંમતી ચીજો પ્રાપ્ત કરી ગયો તે જ તમારી ખરી બહાદુરી ગણાય

શરીરને ટકાવ પૂરતું લુખુમુકું અન્નાદિ આપવું તેનું જ નામ આયબીલ અતુર આત્મા એ આયબીલની તપસ્યા કરવામા સાવધાન રહી, આશ્રવના દ્વારને બંધ કરી સવરભાવમા આગળ વધીને પોતાના ગદી-કુચી જેવા મોક્ષમાર્ગને પણ રાજમાર્ગ જેવો બનાવી શકે ત્યારે જ માનવજીવન સફળ થઈ શકે એમ છે

આહાર, શરીર અને આત્માના પરસ્પર વર્તમાનકાલીન મબધને અને ભૂતકાળમા થયેલા પૂર્વભવોના સબધને વિચારીને, બાળચેષ્ટાઓ છોડીને આત્માએ માલીક બની શરીરને ગુમાસ્તો બનાવી, તેની પામે યોગ્ય તપસ્યા કરાવી પોતાનો અનત્યતુષ્કરૂપ ખજાનો પ્રાપ્ત કરવામા લેશ પણ પ્રમાદ કરવાનો નથી, એવો દરેક વાચકે હૃદ નિશ્ચય કરવો જ જોઈએ

આયબીલનો અભિનવ પ્રભાવ.

અનાદિકાળથી કર્મના બધનથી બધાયલા આત્માને તે બધનથી મુક્ત કરવા માટે, આત્મ-હૃદયાણુની સાચી સેવના માટે, મન, વચન અને કાયાની વિશુદ્ધિ માટે, પ્રજ્ઞાચર્યના રક્ષણ માટે, ઈદ્રિયોના વિષય-વિકારને જીતવા માટે, વિવિધ પ્રકારની ઈચ્છાઓ ઉપર અકુશ રાખવા માટે અને સર્વસવરમા પ્રવેશ

કરવા માટે પ્રભુ મહાવીરે તપસ્યાને અનુપમ સાધન તરીકે જાણાવી છે

આ આત્માને એવો એક પલુ લાવ ગયો નથી કે જે લાવની બદલ આત્માએ શરીરના શુભામ બનીને શરીરની તન્મયપણે એવા ન કરી હોય આહાર-શરીર-ઈદ્રિયો અને આત્માના સ્વરૂપને સમજ્યા પછી એવો કયો કમનસીબ આત્મા હોય કે આત્મસાધન કરવા કટિબદ્ધ ન થાય ત્યાગ અને લોગનો લેદ હૃદયપટ પર નિશ્ચિનપણે અકિત થઈ જાય છે ત્યારે વિનાશી પદાર્થની એવા છોડીને આત્મકથ્યાણના અમોઘ સાધનરૂપ દેવ, શુરુ અને ધર્મની ઉપાસના કરવામા જીવ તત્પર બને છે આ તત્પરથીની ઉપાસના કરતા કરતા શરીરને સાવધાનીપૂર્વક કંઈ રીતે છોડવું ? છોડ્યા પછી શરીરનો શુભામી ન રહે તેવી રીતે છોડવાના શિક્ષણની શરૂઆત આયળીલની તપસ્યાથી થાય છે જેમ જેમ વધારે આયળીલો કરવાની ટેવ પડે છે, સરસ આહારને બદલે હ્રુષ્ણ મુઠા આહારનું આસ્વાદન થાય છે, આ આસ્વાદનનો ત્યાગ કરીને રતનત્રયીનું વાસ્તવિક આસ્વાદન કરવાનું મન થયા કરે

■ ત્યારે આયળીલ કરનારને આયળીલ તપનું વાસ્તવિક ફળ પ્રાપ્ત થાય છે

આયળીલ તપનું આરાધન કરવામા બરત ચક્રવર્તીના ભાગ્યશાળી ભગિની સતી સુદરીએ ૬૦૦૦૦ વર્ષ સુધી જીવ સમર્પણ કર્યું શાસનના આરભમા નિર્ઘય નામની શરુઆત પછી અનુક્રમે છઠ્ઠા શુભનિષ્પન્ન તપા નામની પ્રાપ્તિ કરનાર કરાવનાર શ્રી જગન્નથદ્રસૂરીશ્વરજીએ યાવજજીવ આયળીલ તપસ્યા કરી અદ્વિતીય અનુકરણીય દષ્ટાંતરૂપ થઈને આ

પણ વર્તમાનકાલીન તપશ્વીઓના વીર્યોત્થાસને વધારવામાં તે બન્ને પ્રસંગો અપૂર્વ સહાયતા કર્યા જ કરે છે

ચરમકેવલિ શ્રી જળસ્વામીજીએ શિવકુમારના ભવમાળાર વર્ષ સુધી આયબીલ કર્યા અને આ ભવમા અતિમ કેવળી થઈ સિદ્ધિપદને પામ્યા સતી સુદરી અને શ્રી જળસ્વામીજીના સમઘમા તપકુલકના કતો જણાવે છે કે—

મુણિઝ્ઞ તન મુદરિકુમરીણ અચિલાણિ અણવરય ।

મઢિં વાસ સહસ્તા, મળ કમ્પ ન કવણ હિયય ? ॥ ૧૫ ॥

જ વિહિઅમબિલતન, વારમ—વરિસાઢ સિનકુમારેણ ।

ત ઢહુ જબુરૂન, વિમ્હહો કોણિઓ રાયા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ—સાઠ હજાર વર્ષ સુધી નિરતર આયબીલની ઘોર તપસ્યા કરનારી સતી સુદરીના જીવનને સાબળીને કહે ભેઈએ કોણ હૃદય કપતું નથી ? અર્થાત્ સાબળનારા સર્વેજી હૃદય કપાયમાન થયા વિના રહેતું નથી ૧૫

શિવકુમારના ભવમાળાર વર્ષ સુધી આયબીલ કરનાર જળસ્વામીજીના રૂાને મમવસરજીમા દેખીને) કોણિકરાબ ખૂબ આશ્ચર્ય પામી ગયો ૧૬

આ ઉપરથી આયબીલની તપસ્યા છે તે આ લોક તથા પરલોક ॥ સપદાને પ્રાપ્ત કરાવવામા અદ્વિતીય માધનરૂપ છે એટલા માટે આયબીલથી વૃદ્ધિ પામતા શ્રી વર્ધમાનતપ કરવાની ભાવના રાખીને આત્મકલ્યાણ કરવાનો પ્રયત્ન કરનાર પ્રત્યેક લબ્યજીવોએ આયબીલની તપસ્યા કરવામા જેમ બને તેમ વિશેષ પ્રયત્ન કરવાની આવશ્યકતા છે

શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ.

નોંધ — 'મનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મનો સમ વય' નામના પ્રકરણમાં જાવધર્મની ઉત્પત્તિ દર્શાવ, વૃદ્ધિ અને પરપગએ પ્રાપ્ત થયું હોય તપોધર્મના મેનનથી થાય ■ તે સમજી મયા સાધો-સાય મનાદિ ચાર પ્રકારના ધર્મનું આપેક્ષિકપણ અને સમ્યગ્દશન-જ્ઞાન-ચારિત્રનું પારિશ્રામિકપણાનું પર્યાયોચન પૂર્ણ પ્રેમથી કરી મયા તે સારું 'અતિમ સાધ્યસિદ્ધિના સાધનોનો સળધ' ધર્મ' અને 'સાધનરિધન માધનતા' વિગેરે સવર નિર્જગનો સુમેળપૂર્વક તપો પ્રકરણ 'સકા-મમાધાનપૂર્વક વિચારી મયા આ વિચારણાના પર્યાવસાનમાં મહામગ્નહારી તપોધર્મના આસેવનની જરૂરીયાત જણાય છે અને પ્રકરણ પછી તે જ નામથી સરૂ થાય છે આસેવ નામાં સાવધાન રહેનાની જરૂર તપોધર્મરૂપ કલ્પવૃક્ષના રૂક્ષ હોય સસાર-ઈમારતનું મૂળ આદાર નિમગ્નહારામ શરીર, સુદામ આત્મા અને આદાર, શરીર ને આત્માનો અટપટો સળધ વિગેરે જાવજવા પ્રકરણો અનુક્રમે આવે છે આયળીતના અભિનવ-યશસ્વી-પ્રજાનનું ચિક્ષણ આપનાર પ્રકરણ વાચીને આયળીત સાથે સળધ ગાખનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ' સળધી વિવરણનો દબે પ્રાગ્જ કરાય ■

—લેખક.

આયળીત અને શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ નો અભેદભાવ

આસન્નોપકારી ચરમ તીર્થ કર શ્રી મહાવીર પ્રભુનું ત્રિકાલા બાધિત અવિચ્છિન્ન પ્રભાવમય શાસન જગતમાં જયવત વર્તે છે

આ શાસનમા આયળીલયો વૃદ્ધિ પામતો ‘શ્રી વર્ધમાન તપ’ શ્રી શિનેશ્વરદેવે પ્રરૂપેલા વિવિધ પ્રકારના તપોમા અચર્યાને ગણાય છે, એ વાત દ્વિતીય પછી સિદ્ધ થાય છે

સકલસકટચૂરક, સકલમગ્નીહિતપૂરક આ શ્રી વર્ધમાન તપનું સેવન કરીને એ તપના પ્રભાવથી જગદિષ્યાત પાસ પાડવોએ યોવનાવસ્થા પામીને અડગ પ્રતિજ્ઞાપાલન કરી અતુલ ભવ અને ઓજશ્વિતા પ્રાપ્ત કરી હતી

આ તપની ભાગતમા તપાગન્ધીય સુપ્રસિદ્ધ કવીશ્વર પન્થાસ શ્રી પદ્મવિજયજીના સુવિનેય કવિવર શ્રી રૂપવિજયજી ત્રણી સ્વરચિત વીસસ્થાનકની પૂજામા શ્રી તપપદની પૂજામા જણાવે છે કે—

‘વર્ધમાનતપ પૂરવભવ કરી પાડવ જયકમલા વરીએજી’

તેવી જ રીતે શ્રી વર્ધમાનતપના અગબૂત આચાર્ય (આયળીલ) તપ ઉપરાઉપરી કરીને મલી સુદરીએ અને સતી દ્રોપદીએ ઇચ્છિત કાર્યની સિદ્ધિ કરી હતી તે બંનેના પ્રસંગો સંક્ષેપથી અનુક્રમે આ પ્રમાણે છે—

આ અવસર્પિણીના આઘ તીર્થ કર ભગવાન શ્રી ઋષભદેવે દીક્ષા લીધા પછી પ્રભુની પ્રેમાળ પુત્રી સુદરીના રૂપ-લાવણ્ય તથા કળા-કૌશલ દેખીને તેને સ્તીરત્ન બનાવવાની ઇચ્છા ભરત મહારાજને થઈ છે ખડતી સાધના કરવા માટે ભસ્ત્ર મહારાજ જ્યારે અયોધ્યામાથી પ્રયાણ કરવા લાગ્યા ત્યારે સસારથી ઉદ્વિગ્ન થઈ વૈરાગ્યને પામેલી સુદરીએ દીક્ષાની રત્ન માગી, પરંતુ તેને સ્તીરત્ન કરવાની ભાવનાવળા ભસ્ત્ર

નહારાજાએ રજા ન આપી તેથી ખિન્ન થએલી સુદરીએ પોતાના કાર્યની સિદ્ધિ માટે આયળીલ તપની શરૂઆત કરી ને કાયાની કાન્તિ તથા દીધી જ્યારે સુદરીના ૬૦૦૦૦ વર્ષના આયળીલ લગાતા પૂરા થયા ત્યારે એ ઉચ્ચ તપસ્યાથી તેના શરીરની સાત ધાતુઓ સાથે શરીર સુકાઈ જવાથી તેના રૂપ અને લાવણ્ય પણ નામશેષ થઈ ગયા તે અવસરે છ ખડ સાધીને જનન મહારાજા પણ અયોધ્યામાં આવી પહોંચ્યા અને સુદરીના શરીરને જોઈને તેના મનોભાવ જાણીને તેને દીક્ષા લેવાની અનુમતિ આપી અર્થાત્ સસારસમુદ્રથી તાગનારી નૌકાસમાન દીક્ષાની પ્રાપ્તિ માટે આયળીલની ઉચ્ચ તપસ્યા કરીને ઈષ્ટ સિદ્ધિ મેળવી અનુક્રમે ઘનધાતી કર્મનો વિનાશ કરી, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્તિને ઉપદેશ મેળવ્યો અને પ્રાપ્ત કર્યું વધુ શિશુઓએ અસ્તિત્વ શ્રેય વિચારવો જરૂરી છે

મિથ્યાદષ્ટિ નારદમુનિનું સમ્યક્ત્વધારી સતી દ્રૌપદીએ જૈન મુનિના જેવું સન્માન નહિ કર્યું તેથી તેને દુઃખમાં પાડવા માટે પદ્મોત્તર નામના વિષયલપટ્ટી રાજા આગળ નારદમુનિએ દ્રૌપદીના રૂપ-લાવણ્યના ખૂબ વખાણ કરીને તેનું હરણ કરી લાવવાને માટે લલચાવ્યો પરિણામે પદ્મોત્તર રાજા સતી દ્રૌપદીને ઉપાડીને પોતાની રાજધાનો અમરકંકા નગરીમાં લઈ આવ્યો. તે અવસરે એક તરફ દ્રૌપદીની મુદ્ધિ મેળવવા માટે પાંચે પાડવોએ મહેનત કરવા માડી અને બીજી તરફ પોતે અત્યંત સકળમાં આવી પડેલી છે એમ જાણીને સતી દ્રૌપદીએ “જ્યાં સુધી મારી મદદમાં કોઈ આવે નહિ ત્યાં સુધી લાગ લાગત છઠ્ઠી તપસ્યા અને પારણે આયળીલ કરવાનો અભિ પ્રેમ લીધો” અને પદ્મોત્તર રાજાએ વિષયલોગની માગણી

હતી ત્યારે ક્રોપડીએ છ માસ યોત્તી જવાનું જણાવ્યું ત્યાર પછી ક્રોપડીનો તપસ્યાને છ મહિના થયા આખ્યા તે અરસામા મતી ક્રોપડીની ચોધમા નિકળેલા પાડવોની સાથે શી કુખ્ય અમરકકામાં આવી પડેઆ અને પછોત્તર રાત્ર સાથે લડાઈ કરીને તેને દરાવ્યો સતી ક્રોપડીને લઈને ધી કુખ્ય તથા પાડવો પોતપોતાના નગરે પડેઆ એ રીતે આ આય-વીલનપના પ્રભાવથી સતી ક્રોપડીએ પોતાની મંદસિદ્ધિ મેળવી

સાસનનાયક પચમ ગજધર શી સુધર્મસ્વામીજીના પ્રદ-પ્રભાવક શિષ્ય ચરમકેવળી શી જજુસ્વામીજીના પૂર્વજવડી વિચારણા કરતા, શી ચદ્રકેવળીના રાસને અને જીવનચરિત્રને નજરે નિદાગતા, વર્ધમાનકાલીન શીશ્યેશ્વર પાર્શ્વનાથ તીર્થના અધિષ્ઠાપક તરીકે પ્રસિદ્ધિને પામેલા શીવર્ધમાનમૂરિજીની જીવન ચર્ચા તપાસતા અને જગવાનુ શીમદાવીર દેવના ગાઠ અનુ શાળી પરમજાન શી શૈલિક મદારાજની મદાકુખ્યા નામની નાળીએ દીક્ષા લીધા ગાઠ સાધ્વીપણામા મ્દેલી તપસ્યાને અવજુ કરતા, આયળીલથી વૃદ્ધિ પામતા શી વર્ધમાનતપે તંત્રો મોના જીવનને નવપણીવિન જનાવવામા અસંસરપણે જાગ જમ્જો છે એ વલોણાડી અદગના માખણી જેમ તરી આવે છે આરાધકો આરાધના કરીને આનંધપદ પ્રાપ્તિની સંમુખ જર્મ થકે એવી જલવત્તર જોગવાઈ આ આયળીલથી શરૂ મના શી વર્ધમાનતપમાં સમાવવામા આવેલી છે આથી એ વાત સિદ્ધ જ છે કે આયળીલની આરાધનાપૂર્વક શીવર્ધમાન તપનુ મેવન યઈ થકે છે

ગંગનાનુ સામ્રાજ્ય

તપોધર્મના આરાધકે શી વર્ધમાનતપની આસપસને

જેવો જોઇએ તેવો મગી શકતો નથી તથા તપસ્વીઓ અને તપોધર્મની અનુમોદના કરનારાઓમાંથી કેટલાક છવો તપોધર્મના અતિમ રહસ્યને વેર-વિખેર કરવાના સાધન-સામગ્રી આમા સોસરા ઉતરી જાય છે, એ બીના ભૂલવા જેવી નથી.

શરીર અને આત્માને નિરાળા રાખવામા, લ્યાગમા રહેલા મુળનો નિરધાર કરવામા, લૂખા, મુકા આઠારદ્વારા શરીરને પોપણ આપીને તેની પાસે યોગ્ય કામ લેવામા, શરીર અને આત્માના લેહમ્બાનમા પાવરધા બનીને વસ્તુનો નિર્ણય કરવામા અને અનાદિ કાળથી નાશવત પદાર્થોના માલિક નહિ પણ શુભામ યદ્ય રહ્યા છીએ એવી સમજણ આપવામા આયબીલ અને આયબીલથી વૃદ્ધિ પામતો આ વર્ધમાન તપ અમોઘ ફળદાયી છે.

એક જ જિહ્વીમા બીજ, પાચમ, આઠમ, એકાદશી અને ઔદશની આરાધનાની તપસ્થાઓ પૂરી થઇ શકે છે ઉપાજીવેલી તપસ્થાઓ બે વર્ષે, પાચ વર્ષે, આઠ વર્ષે, અગીયાર વર્ષે અને ઔદ વર્ષે પૂરી થવા છતા તપોધર્મનો સંસ્કાર આત્મામા પડવો જોઇએ તે પડી શકતો નથી આ વાસ્તવિક કારણ દ્રઢ રસનાના પોપણની જોગવાઈમા મરે બનેલા તપસ્વીઓ પણ તપનો મર્મ સમજી શકતા નથી એ કહેણુ અસ્થાને નથી પાચમ કે ઔદશની આરાધના કરનાર પૂછવામા આવે તો જવાબ એવો મળે છે કે-ભાઈ! આવ કાલે પાચમનો ઉપવાસ કરવાનો છે તેનું આજે અત્તરવાય છે, અવવા કહેશે કે આજે ઔદશનો ઉપવાસ કર્યો છે તે પારણ કાલે થશે. એ પ્રમાણે તપસ્થા કરનારની દૃષ્ટિ જેટ અત્તરવાયણ અને પારણ તરફ રહે છે તેટલી તે દ્વર પરતુ તેનાથી કોઠમે હિસ્સે પણ તપોધર્મદ્વારા કેટ

નિર્જરા કરી ? સવરમા રહેવાથી આશ્રય ઘટવો જોઈએ તેને બદલે વધે છે કેમ ? સવરમા રહેવા છતાં નિર્જરા કેમ થઈ નહીં ? એવા પ્રશ્નો ઉઠતા જ નથી કદાચ ઉઠે તો સમાધાન પૂર્વક સવરના સહેવા સરલ રસ્તે સદ્ગતિના આગળ વધીને નિર્જરા કરી શકે તો નથી.

એટલા માટે પારણાને દિવસે અણાહારીપદના આસ્વાદન તરીકે ઉપવાસ કરાતો હોય, અત્તરવાયલાને દિવસે લૂખા-મુકા-નિરસ આહારનો અનુભવ કરાતો હોય, આહારદ્વારાએ શરીરને ટકાવ પૂરતું જ પોષણ મળવાથી ઇદ્રિયો ઉન્મત્ત થવાને બદલે આધીન થઈને, ગા-દિવસ મહેનત કરી પુણ્યના ભંડાર ભરાવીને તથા અપૂર્વ નિર્જરા કરાવીને આત્માને ઉત્તમશક્તિએ જો કોઈ પણ તપ પહોંચાડતું હોય તો તે આ શ્રી વદ્ધમાન તપ જ છે.

આ શ્રી વદ્ધમાન તપની આરાધના ચવહાર દૃષ્ટિએ ગણતરીના દ્વિત્રીએ એક આયળીવ ને પારણે એક ઉપવાસે પહેલી ઓળી, બે આયળીલ ને એક ઉપવાસે બીજી ઓળી અને ત્રણ આયળીલ ને એક ઉપવાસે ત્રીજી ઓળીના ક્રમથી એક એક આયળીલ વધાવતા જતા એક નો ઓળી કરવાથી સંપૂર્ણ થયેલી ગણી શકાય છે આ તપમા આયળીલો ૫૦૫૦ અને પારણાના ૧૦૦ ઉપવાસ થવા જોઈએ આ આખો તપ લાગણાગટ કરવામા આવે તો ૧૪ વર્ષ ઉપરાત ટાઇમ લાગે છે, પરંતુ નિશ્ચય દૃષ્ટિએ તો આ તપની આરાધનાની મુદત અનતઅતુષ્ઠની પ્રાપ્તિ સુધીની ગણાય છે આવી ઉત્કટ આરાધના કરવા છતાં હજી સુધી મારા ધનધાની કર્મ તૂટતા નથી માટે વધુ વીર્યો

હાસપૂર્વક આગળ વધુ એવી બળવત્તર જાવના થવી જ જોઈએ અને તપોધર્મના સેવનમા વધવાની જરૂર છે

વધતા જતા વ્યાધિઓનો તાત્કાલિક વિનાશ, ઉભરાતા ટ્રાજોની પરપરાના પ્રાદુર્ભાવનો આલ્પતિક વિનાશ, માનસિક પીડાઓનો પરાલવ, આવી પડેલા તમા આવનારા વિદ્યોતા વાહ્યોની પ્રિસ્તારવાળી ઘાઓને વેર-વિખેર કરીને પરાધીનતાના પિજરામા પૂરાયેલા આત્માને પિજરામાથી મુક્ત કરીને અનતચતુષ્કેતુ આત્મધન અપાવવાની અદ્વિતીય કુનેહભરી નીતિ-રીતિ આ વર્ધમાન તપો મ પાદન કરી છે તે બાબતમા શકને સ્થાન જ નથી

જૈનાગમોમા અને જૈનશાસ્ત્રોમા જણાવેલા વિવિધ પ્રકાર ના તપોમા આયળીલથી વૃદ્ધિ વામતા આ શ્રી વર્ધમાનતપ ઉત્કૃષ્ટ સ્થાને છે કે યાણની પરપરાને વૃદ્ધિ પમાડવામા આ શ્રી વર્ધમાનતપે પોતાનું નામ સાર્થક કરી બતાવ્યું છે, એ નિશક નગ્ન સત્ય છે

હાલ આખ્યા વગર કોઈ પણ કાર્ટીલિક પદાર્થની સફલી ભૂત યોજના અને રહસ્ય વાયકોના હૃદયમા સ્થાન પામી શકતા નથી, એટલા માટે શ્રીવર્ધમાનતપનું અખડ સેવન કરનાર શ્રીચદ્રકવચીના અરિતનું વાયન અને મનન કરવું આવશ્યક કહી શકાય છે

શ્રી વર્ધમાન તપના પરમ આદર્શભૂત શ્રીચક્ર કેવળી ભગવાનનું બોધદાયક સક્ષિપ્ત જીવનવૃત્તાંત

પવિત્ર કથાનકનો પ્રારંભ

આરાધકોને આરાધ્યકક્ષામા પ્રવેશ કરતા પહેલા જે આરા

ધકે આરાધના કરીને સંપૂર્ણ ફળની પ્રાપ્તિ કરી હોય તેનું હૃદય લક્ષ્યમાં રાખવું આ તપની આરાધનાથી જેનું નામ આઠ મો. ચોવીમી સુધી અમર રહેવાનું છે તે શ્રીચદ્રકુમારનું કથાનક વાચકોની શ્રાવણ અને વીર્યોદ્ધાસને વધારવા માટે અહીં સંક્ષેપથી આપવામાં આવે છે

વિજયને સૂચવનારા વાજિત્રેના નાદથી મણિભૂષણ નામનું વન ગાંધ રહ્યું છે વનેચરના મુખથી સૂરીશ્વરનું આગમન સાબળીને શ્રીચદ્રકુમાર પોતાના મણિચૂડ અને રત્નચૂડ નામના વિદ્યાધરમિત્રોની સાથે અનેક વિદ્યાધરોના પરિવાર સહિત આવી રહ્યો છે તે અવસરમાં શ્રી ધર્મધોષસૂરીશ્વરજી પોતાના વિશાળ સાધુ-પરિવાર સાથે પધારે છે

સૂરીશ્વરજીના આગમનના સમાચાર સાબળીને શ્રીચદ્રકુમારને દેશનાશવણની અભિલાષા જાગે છે તેઓશ્રીની સમીપે જઈ વદન કર્યા પછી અજલિ જોડીને ઉચિત સ્થાને દેશના સાબળવાને માટે બેસે છે

અવસર ઉચિત દેશના આપવાની શરૂઆતમાં સૂરીશ્વરજીની નજર પુણ્યરાશિરૂપ શ્રીચદ્રકુમાર ઉપર પડી ત્યારપછી સભાને દેશીને સૂરીશ્વરજીએ પુષ્કરાવર્તના મેઘસમાન દેશના આપી-

શિવરિણીચ્છન્દ ।

ન નીચૈર્જન્મ સ્યાત્ પ્રમત્તિ ન રોગવ્યતિક્રો,
ન ચાડ્યજ્ઞાનત્વ મિલસતિ ન દારિદ્ર્યલમિતમ્ ।
પરાભૂતિર્ન સ્યાત્ કિમપિ ન દુરાપ કિલ યત-
સ્તદેવેષ્ટપ્રાપ્તૌ કુરુત નિજશક્ત્યાઽપિ મુતપ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ—હે ભગ્ય પ્રાણિઓ! તમે તમારી શક્તિ પ્રમાણે ઇષ્ટ વસ્તુની પ્રાપ્તિને માટે એવું મુદર તપ કરો કે જે તપના પ્રભાવથી નીચ કુળમાં જન્મ થતો નથી, રોગો ઉત્પન્ન થતા નથી, અજ્ઞાન રહેતું નથી, દરિદ્રતા આવતી નથી, કોઈનાથી પરાભવ થતો નથી અને કોઈપણ વસ્તુ દુર્લભ હોઈ શકતી નથી.

આ શ્લોકના વ્યાખ્યાનમાં સૂરીશ્વરજીએ જણાવ્યું કે— તપનો પ્રભાવ એટલો બધો શક્તિશાળી છે કે—

યદૂર યદ્દરાધ્ય, યચ્ચ દૂર વ્યગ્નસિયતમ્ ।

તત્સવ તપમા સાધ્ય, તપો હિ દુરતિક્રમમ્ ॥ ૧ ॥

તપ. મકલલક્ષ્મીનાં, નિયન્ત્રણમશૂઘ્નલમ્ ।

દુરિતભૂતપ્રેતાના, રક્ષામન્ત્રો નિરક્ષરઃ ॥ ૨ ॥

સા-નાર્થ—જે વસ્તુ દૂર છે, જે અત્યંત દુર્લભ છે તે કરીને આરાધી શકાય છે અને જે આપણાથી અત્યંત દૂર જ રહેલું હોય છે અર્થાત્ મેળવી શકાય એવું નથી હોતું તે બધું દુર્લભ, મુદુર્લભ અને અતિદુર્લભ હોવા છતાં પણ તપસ્યા-વડે તે બધું મેળવી શકાય છે અર્થાત્ કોઈપણ વસ્તુને પ્રાપ્ત કરવામાં એકમા એક માધન તરીકે તપને સ્વીકારવામાં આવ્યું ૧

બાહ્ય લક્ષ્મીને તથા નિમ્નતર લક્ષ્મીને કોઈ પણ જાતના બંધન વગર પણ વશ રાખી શકે એવું જો કોઈ હોય તો તે તપ જ છે અને દુઃખ-દરિદ્રતા-દોષોગ્ય-આધિ-વ્યાધિ અને ઉપાધિરૂપ દુરિત-ભૂત અને પ્રેતોથી બચાવનાર પણ જો કોઈ હોય તો તે પણ આ તપ જ અક્ષર વગરના મત્ર સમાન છે ૨

આ રીતે સર્વશ્રદ્ધાથી ધર્મશાસ્ત્રોદ્ધાર તપનો પરોક્ષ પ્રભાવ તમને જણાવવામા આવ્યો છે, પરંતુ પ્રત્યક્ષ પ્રભાવ જોવો હોય તો તે પણ દેખાડી શકાય એમ છે આવા પ્રકારની શુરુમહારાજની વાણી સાંભળીને શ્રોતાઓ સમત્કાર પામ્યા, અને પ્રત્યક્ષ પ્રભાવને જોવાની તેમની ઇચ્છા જાણીને સૂરીશ્વરજીએ જણાવ્યું કે-આ તમારી શ્રોતાઓની સહામા જ બેઠેલા બુદ્ધિના આઠ શુદ્ધોના નિધાન સરખા જે શ્રીચંદ્રકુમાર છે, તેમનો પ્રભાવ આ પૃથ્વીતળમા પ્રસરી રહેવો તમે જુઓ ડો તે આ તપનો જ પ્રત્યક્ષ પ્રભાવ છે, બીજું કાંઈ નથી

એ શ્રીચંદ્રકુમારનું ચરિત્ર સાંભળીને જગતના મહાપુરુષો પણ આશ્ચર્ય પામ્યા છે, પામે છે અને પામશે જેણે પૂર્વ ભવમા કરેલી તપસ્યાથી વર્તમાનકાલીન જગતને આશ્ચર્યાન્ધમા નિમજ્જન કરાવ્યું છે, જે મહાપુરુષે તપસ્યાથી પ્રાપ્ત કરેલા આત્મભગવટે દેવતાઓને પણ દુર્લભ એવી સપત્તિ મેળવીને અનેક શુભ કાર્યો નિર્વિઘ્નતાથી સાધ્યા છે જે કાર્યમા ભયકર મરણાત કષ્ટ પ્રાપ્ત થવાનો સંભવ હોય તેવા દુર્ઘટ કાર્યને પણ ક્ષણવારમા સિદ્ધ કરનાર એવા એ શ્રીચંદ્રકુમારનું ચરિત્ર પણ લોકોત્તર ॥ તે બધાનું મૂળ કારણ જો કોઈ હોય તો તે તેણે કરેલી તપસ્યા જ છે

તપસ્યાથી પ્રાપ્ત થયેલા પ્રબળ પુણ્યના ઉદ્ભવથી જ પ્રતાપ સિદ્ધ જેવા પ્રતાપી પિતાને, શીલ-સૌભાગ્યાદિ શુદ્ધોની મૂર્તિસમાન સૂર્યવલી જેવી માતાને, બીજના ચંદ્રની જેમ વૃદ્ધિ પામતી કળાના બહારરૂપી ચંદ્રકળા જેવી અનેક વધુઓને અને અનેકવિધ શુભના બહાર સરખા શુભચંદ્ર જેવા મિત્રને મેળવવા એ ભાગ્યશાળી થયો છે આ બધું સાંભળનારાઓમાં

શ્રીચદ્રકુમાર પણ હતો તે પોતાને ઉદ્દેશીને શુરુમહારાજે કરેલા કથનને સાબળી આશ્ચર્ય પામ્યો અને તેણે વિનમ્રભાવે શુરુમહારાજને પૂછ્યું કે-હે પૂજ્ય શુરુદેવ ! પૂર્વે મેં જ્યેવું કયું મહાત્મ તપ કર્યું તે કૃપા કરીને આપ જણાવો તે સાબળીને શુરુમહારાજે તુરત જ પીચેની ગાથા ગાવીર સ્વદે જણાવી શ્રીચદ્રકુમારના છેલ્લા ત્રણ ભવોની સક્ષિપ્ત સ કહાના

एरवयस्त्रिचमि चदणमममि णुदियतवस्स महप्पा ।

अच्छुयइदो जाओ तह रायाहिरायसिरिचदो ॥ १ ॥

ભાવાર્થ—હે શ્રી ચદ્રકુમાર ! આ ભવથી પૂર્વે ત્રીજા ભવમાં ઐરવત મેત્રમાં તું મનુષ્યપણાને પામ્યો હતો તે ભવમાં સમ્યક્ત્વ પામીને તે આયળીલ વર્ધમાન તપનું આરાધન કર્યું હતું તે તપના પ્રભાવથી ત્યાંથી મૃત્યુ પામીને ૧ અચ્ચુતેદ્ર થયો ત્યાં દેવકોકના સુખ લોગવીને આ ભવમાં તું શ્રીચદ્ર નામનો રાજાધિરાજ થયો છે

ઉપર પ્રમાણે પોતાના ત્રણ ભવને સમીપથી સાબળીને વિસ્તારથી સાબળવાની જિજ્ઞાસા થવાથી શ્રીચદ્રકુમારે શુરુ મહારાજને જણાવ્યું કે-હે કૃપાનાથ ! મારા ઉપર કૃપા કરીને મારા ત્રણે ભવોનું વૃત્તાત વિસ્તારથી સાબળાવીને મને અનુગૃહીત કરો

શુરુમહારાજે પણ શ્રીચદ્રને તથા બીજા શ્રોતાઓને સંબળાવવાથી ઉપકાર થશે જ્યેમ જાણીને શ્રીચદ્રકુમારની વિનંતિ સ્વીકારી અને તેના ત્રણે ભવોના મુખ્ય મુખ્ય પ્રસંગો નીચે પ્રમાણે જણાવ્યા

પ્રથમ ચદનનો ભવ.

આ જ જૂદાપના વિદેહ નામના મેત્રમા જૂહણી નામની એક નગરી છે તે નગરીમા જયદેવ નામનો રાજા હતો તેને જયાદેવી નામની રાણી હતી મસારની લીલાનો અનુભવ કરતા તે રાજારાણીને એક પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ તેનું નરદેવ એણે શુભનિષ્પન્ન નામ પાડવામા આજ્યુ તે રાજાનો વર્ધન નામે મુખ્ય મત્રી હતો તેની સ્ત્રીનું નામ વલ્લભાદેવી હતું સસારની લીલાના અનુભવથી મત્રીને ઘેર ચદન નામના પુત્રરત્નની પ્રાપ્તિ થઈ રાજપુત્ર બને મત્રીપુત્ર સમવયસ્ક હોવાથી અનુક્રમે તે બન્નેને પરસ્પર ગાઠ મેત્રી થઈ બાન્યા વન્ધ્યામા સાથે જ રમતગમત કરનારા તે બન્નેને એક જ શાળામા ભણવા મૂક્યા ત્યાં ભણવા ગણવામા અને કળા કોશલ્ય શિખવામા પણ બન્નેએ સાથે જ રહીને પુરુષની ઉર કળાઓમા પ્રવીણતા મેળવી અને અનુક્રમે જરથોવન અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયા.

આ અવસરે સ્થિતિપ્રતિષ્ઠિત નામના નગરમા પ્રજાપાળ રાજાને દેવી નામની પદ્મરાણી હતી અને તે રાણીને અશોકશ્રી નામની પુત્રી હતી સુવાવસ્થાને પામેલી પોતાની પુત્રીને માટે પ્રજાપાળ રાજાએ સ્વયંવર મંડપની રચના કરી ત્યાં રાજપુત્ર નરદેવની સાથે મત્રીપુત્ર ચદનનું આગમન થયું અનેક રાજ કુમારોની વિધવાનતા છતાં મત્રીપુત્ર ચદનના કંઠમા અશોકશ્રીએ વરમાળાનું આરોપણ કર્યું રાજપુત્ર નરદેવને ઘણું આનંદ થયો તે જોઈને નરદેવની ઉપર પ્રજાપાળ રાજાને ઘણું રોષ ઉત્પન્ન થવાથી પોતાની શ્રીકાતા નામની બાણેશુનું નરદેવને વાગ્દાન આપીને પોતાની પુત્રી પરણાવી પુત્રી અને બાણેશુના

લગ્નમહોત્સવો એક સાથે જ ઉજવવામા આવ્યા ત્યારપછી ત બન્ને મિત્રો-નન્દેવ અને ચદન પોતપોતાની સ્ત્રિયો સહિત પોતાના નગરમા આવ્યા અને નવવધૂનો સાથે ગંગારમ્મખના સ પાદકો થયા

શ્રી ચદનનો પુણ્યપ્રભાવ

ચદનને પરજ્યા પછી છ માસમા જ દ્રવ્યનુ ઉપાર્જન કરવા માટે પરદેશ જવાનો વિચાર થયો, કારણ કે કોઈની સ્વા-ચાકરી કરીને ધનોપાર્જન કરવાનુ તેને ગમતુ ન હતું પોતાના પુણ્યોદયની કસોટી કરવા માટે પાચ વહાણુ લઈને સમુદ્રમાર્ગે તેણે પરદેશગમનનુ શ્રીગણેશ કર્તુ અનુક્રમે કેટલેક દિવસે રત્નદ્વીપમા જઈને અનેક પ્રકારના વ્યાપારો કરી પોતાની કુશળતા જો પુણ્યના પ્રભાવથી અનર્ગલ લક્ષ્મી મેળવી ત્યાથી કોણપુર જવા માટે સમુદ્રમાર્ગે જ પ્રયાણ કર્યુ દેવયોગે દરિયામા તોફાન થવાથી જે વહાણુમા ચદન સુમાફરી કરતો હતો તે ભાગીને ડૂબી ગયુ કર્મવશાત્ ચદન ના હાથમા એક પાટિયુ આવી જવાથી તે સમુદ્રમા તણાવા લાગ્યો બીજા ચાર વહાણો પછુ તોફાની દરીયામા ડૂબી ગયા આયુધ્યના બળથી ભયકર વિપત્તિમા સપડાયકો ચદન આખરે બાર વર્ષે દરિયામાથી કોણપુરને કાઠે નીકળ્યો ચદનની સાથેના બીજા એક માણસના હાથમા પણ પાટિયુ આવી જવાથી તે દેવયોગે જલદી સમુદ્રને કાઠે જઈ પહોંચ્યો હતો તેણે જૂહણી નગરમા જઈને ચદનના પિતાશ્રીને સમુદ્રના તોફાનની બધી હકીકત કહી સભળાવી તે સાંભળીને ચોક્કાતુર થયેલા વર્ધનમત્રીએ પોતાના પુત્રની ચોધખોળ માટે દરિયામા વહાણો મોકલ્યા સાત વર્ષ સુધી ઘણી તપાસ કરવા

છતાં ચંદનના કાંઈ પણ સમાચાર નહિ મળવાથી તેનું મરણ થયેલું સમજીને સગાવહાલાઓએ ઘણો કલ્પાંત કર્યો અને બધાના આશંકથી અયોક્યોએ વિધવાનો વેપ ધારણ કર્યો, પરંતુ તેનું હૃદય તે વાતને કબૂલ કરતું ન હોવાથી આવી પટેલા આ મહામકટને દૂર કરવા માટે વિશેષ પ્રકારે તપ-જપ કરવા માળ્યા પરિણામે વિપ્લવા વાદળો વિખરાઈ જવાથી ઠોણપુરને કાંઈ નિકળેલો ચંદન ફરતો ફરતો પોતાને ઘેર આવી પહોંચ્યો ચંદનને જોઈને લોકો આશ્ચર્યચકિત થઈને બોલવા લાગ્યા કે-ખરેખર ધર્મપરાયણ અયોક્યોના ધર્મના પ્રતાપે જ ચંદન જીવતો રહી શક્યો ચંદનનું આખું કુટુંબ રાજરાજ થઈ ગયું અને એ રીતે અયોક્યો પાલી સધવા પહોંચે પામી ત્યારપછી કેટલોક કાળ વીત્યા બાદ તરદેવ તાબ્દ થયો અને ચંદન મહાઅમાત્ય તથા નગરચોક થયો.

ચંદનના ભવને વિષે અવણુ કંગેલી વીતગગ દેશના

આ અવસરમા આચાર્ય મહારાજ શ્રી જ્ઞાનસૂરીશ્વરજીનું ત્યાં આગમન થયું સહકુટુંબ, મત્રી, સામત અને મરદારને સાથે લઈને રાજા સૂરીશ્વરજીના વહનાર્થે તથા દેશનાથવણાર્થે ગયો દેશનાને આબજવા માટે પ્રવ્રતાથી પણ ઘણો જનસમૂહ હાજર થયો તે અવસરે સૂરીશ્વરજીએ નીચેના બાવને સ્પર્શવી દેશના આપી

છાશમાથી માખણ, કાદવમાથી કમળ, સસુદ્રમાથી અમૃત અને વામમાથી મુક્તાફળ જેમ સારરૂપ છે તેમ મનુષ્યભવમા ધર્મ સારરૂપ છે એ જ પ્રમાણે આ સસારમા મનુષ્યપણું સાર છે મનુષ્યપણુમા કુલીનતા સાર છે કુલીનતામા ધર્મિપણું

સાર છે અને ધર્મિપણમાં દયાળુપણ સાર છે, માટે આ સસારમાં ધર્મનું સેવન કરવું એ જ સારભૂત છે ધર્મસાધન સિવાયનું બધું જ અસારભૂત છે સુખની અને દુઃખની પ્રાપ્તિ કર્મને આધીન છે, બીજા તો નિમિત્ત માત્ર છે

ઉપર પ્રમાણેની દેશના સાબળીને નરદેવે શ્રી જ્ઞાનસૂરિજીને પૂછ્યું કે-આ મારા મિત્ર ચંદનને અશોકશ્રીનો વિયોગ અને ખાંધો સયોગ કયા કર્મના ઉદયે થયો તે કૃપા કરીને આપશ્રી જણાવો ગુરુદેવે જણાવ્યું કે-આજથી ત્રીજો ભવે એ ચંદન સુલસ નામે શેઠ હતો તે ભવમાં આ અશોકશ્રી તેની ભદ્રા નામે સ્ત્રી હતી ઉપલોગાતરાય નામના કર્મના ઉદયે સુલસને ભદ્રાની સાથે ચોવીસ વર્ષ સુધી વિયોગ રહ્યો તે અવનરમાં કોઈ પુરુષ કુવામાં પડીને ડૂબવા લાગ્યો હતો તેને આ દયાળુ સુલસ શેઠે ઢોરડું કુવામાં નાખીને તે દ્વારા બહાર મઢ્યો હતો તે સત્કર્મથી સુલસે ઘણું પુણ્ય ઉપાર્જન કર્યું ભદ્રાનો મેળાપ થયો તે પછી શેઠ-શેઠાણીએ પુણ્યાનુભવ પુણ્યનો સચય કર્યો છેવટે કાળ કરીને તે બંને જણા દેવ દોડે ગયા ત્યાંથી અવીને સુલસનો છવ હતો તે ચંદનરૂપ અને ભદ્રાનો છવ હતો તે અશોકશ્રીરૂપે થયો પોતે રાજપુત્ર હોવા છતાં અશોકશ્રી પૂર્વના સ્નેહસંબંધને લઈને રાજપુત્રને ત્યાગ કરીને મત્રિપુત્ર ચંદનને વરી ઉપલોગાતરાય કર્મને કેટલોક અશ લોગવવાનો ખાત્રી હતો તેથી લગભગ વીસ વર્ષનો ચંદન અને અશોકશ્રીને વિયોગ થયો જે પુરુષ સુલસે કુવામાંથી બહાર કાઢ્યો હતો તેનો જ છવ કાળાત આ ભવમાં નરદેવરૂપે તું થયો અને પૂર્વના સંબંધને લઈ હે નરદેવ ! ચંદનની સાથે તમારે જાદ મિત્રતા થઈ

શ્રી વર્ધમાનતપોધર્મનુ આરાધન

પોતાના પૂર્વજવને સાલણીને ચદનને આર્હતધર્મની આરાધના પ્રત્યે વિશેષ રુચિ થઈ અને ભોધિણીજનો અપૂર્વ લાજ થયો. વિનમ્રભાવે અજલિ જોડીને ચદન બોલ્યો કે-હું કૃપા સિંધો ! કઠિન કર્મોથી મારો છૂટકારો થાય તેવો સરમ ઉપાસ આપશ્રી બતાવો. ત્યારે સૂરીશ્વરજીએ ગણીસ્વરે જણાવ્યું કે-હું મહાપુરુષ ! કઠિનમા કઠિન કર્મને લેદવામા કેસરીસિંહ સમાન, કર્મકાલને પ્રક્ષાલન કરવામા પવિત્ર પાણી સમાન, કર્મવૃક્ષને મૂલમાથી ઉન્મૂલન કરવામા ગજરાજ સમાન શ્રી આચાર્ય (આધવીલ) શ્રી વર્ધમાનતપ છે તે મહાપ્રભા વધ શ્રી તપોધર્મનું આચરણ કરો. તે માલગીને ચદને પોતાની શ્રી ભદ્રા સાથે તે મહાતપોધર્મની આરાધના થડ કરી પાડોસમા બહેનારી ભદ્રાની સોળ બહેનપણીઓએ પણ તે તપની આરાધના કરવા માહી ચદનશેઠના હરિ નામના સેવક તથા એક ધાવમાતાએ પણ તે તપની આગધના થડ કરી નરદેવ રાજકુમારે તપની તથા આરાધકોની ખૂબ અનુ મોહના કરી બધા તપસ્વીઓએ આ ઉત્તતપની નિષ્કામપણે, નિર્મળબુદ્ધિએ અને નિયાણાસહિત આરાધના કરી રસનેદ ત્યાગ કરી, રસનાને વશ કરી, હૃદયને મવેગરગથી ભરપૂર કરીને ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધિ પામતા વીર્યોદ્ધાસપૂર્વક મા ઓળી પૂરતે કરી અનેક જીવોના વીર્યોદ્ધાસ વધારવાના પરમકારણરૂપ આ મહાતપરૂપ મદિરના સુવર્ણ કળશ સમાન ઉગ્રાપન કર્તુ ઉગ્રાપનમા તથા માતે મેત્રમા અગણિત દ્રવ્યનો વ્યય કર્યો આ પ્રસંગના નિમિત્તે ઘણા જીવોને તે તપોધર્મ પ્રત્યે રૂચિ વાળા બનાવ્યા મહાશ્રાવકને ઈચ્છિત ગણાનાજ્ઞાતે દેવમં

દ્રવ્ય વ્યય કરવા ઉપરાત અનુક પાદાન, અભયદાન અને ઉચિત દાનની રેલમછેલથી નનીઓ વહેની કરી ડેવટે તે જાને દ પતી સયમ લઈ, નિરતિચાર ચારિત્ર પાળી પુણ્યવાન ચદ નનો. છવ અચ્યુતેદ્ર થયો અને ભદ્રાનો છવ સામાનિક દેવ થયો.

ઉપ રમાણેની દેશના આપીને શ્રીધર્મશિવસૂરીશ્વરજીએ જણાવ્યું કે-હે શ્રીચદ્ર ! ચદન ચેઠનો છવ અચ્યુતેદ્રપણથી સ્થળીને તુ શ્રીચદ્ર થયો અને ભદ્રા ચેઠાણીનો છવ સામાનિક દેવપણથી સ્થળીને ચદ્રકળા નામની તારી મુખ્ય શ્રી ધમ્મ નરદેવનો છવ શત્રુજયાદિ તીર્થો ધી યાત્રા કરતા અનુક્રમે શુભચદ્ર નામનો તારો મિત્ર થયો પાઠોસની નોળ સ્થિયો તપ કરીને દેવપણે ઉત્પન્ન થઈ હતી તેઓ ત્યાથી સ્થળીને ગજકન્યાપણે દિપન્ન થઈ તારી ઉપરના અત્યંત અનુરાગને લઈને તારી પ્રેમાળ પત્નીઓ થઈ પેનો હરિદાસ નોકર અને ધાવમાતા અનુક્રમે લક્ષ્મીદત્ત ચેઠ અને લક્ષ્મીવતી ધયા પ્રેમને પ્રવાહ અને વૈરના બહેણ અનુપમ કીર્તિએ વહ્યા જ કરે છે પૂર્વના મળધ વગર પ્રેમ અગર વેગનો પ્રાદુર્ભાવ થતો જ નથી પોતાના પૂર્વભવનું વૃતાત સાબળીને શુભચદ્ર, ચદ્રકળા અને રતનવતીને જાતિરમણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું વૈરલેવાતા નિચિત્ર પરિણામને તિલાંજલિ આપી શ્રીચદ્રે વિદ્યાધરોને અને વિદ્યાધરોએ શ્રીચદ્રને જમાવ્યા પછી વિદ્યાધરોએ પોતાનો પુત્રીઓને શ્રીચદ્ર સાથે પરણાવીને આકાશગામિનો અને કામરૂપિણી વિગેરે અનેક વિદ્યાઓ પણ શ્રીચદ્રને જહુમાનપુરસ્કર અર્પણ કરી

અદગક સપત્તિ અને લોગવિવાસના ભવ્ય અનુપમેય

સાધનો હોવા છતાં શ્રાવક ધર્મનું મેવન નિરતર અપ્રમાદ પામે શ્રીચક્ર કરતો હતો.

હવે શ્રીચક્રકુમારને રાજ્યનો ભાર ઉપાડવાને લાયક થયેલો બાણીને તેના પિતા પ્રતાપસિંહરાજાએ ગાજ્યાભિષેક કરીને તેને કુશરથળીનો રાજા બનાવ્યો. રાજા બન્યા પછી જિનેશ્વર દેવોના મહિરોથી મહીમડળને વિભૂષિત કરી ધર્મનું સામ્રાજ્ય પ્રવર્તાવ્યું. અનુક્રમે શ્રીચક્રકુમાર ભૂમિપતિ અને સ્થાપતિ બન્યો. પામે રાજ્યસપત્તિ અને વૈભવનું પ્રમાણ ઘણું મોટું હોવાથી ચક્રવર્તીની સાદાણીને યાદ કરાવતાં હતો.

શ્રીચક્રકુમાર નરેશ્વરને ચક્રકળા નામની મુખ્ય પટ્ટરાણી હતી અને બીજી સોળ પટ્ટદેવીઓ હતી તે મિવાય સોગ, ભાઠ અને સોળનો મુખ્ય પરિવાર હતો. તદુપરાત જોગને યોગ્ય રૂપ લાવજી અને સૌભાગ્યમજ્જિ કીડાગારના સ્થાનરૂપ ૫૦૦૦-પાય હતાર સ્ત્રિઓનો પરિવાર હતો.

જેન ધર્મની પ્રવૃત્તિને વેગ આપવા માટે શ્રીચક્રે સામાયિક શાળાઓ, પૌષ્ઠશાળાઓ, જૈન મહિરો, જ્ઞાનભંડારો અને ધર્મશાળાઓ કામ કામ બધાંયાં હતાં.

૧ સોળ મહામત્રીશ્વર અને તેના હાથ નીચે સોળમો મત્રીઓ હતા, ચતુર્ગસેનામાં ૪૨ લાખ હાથી ધોધા રથ ગાદા અને હુટ દસ દસ કોડ અને ૪૮ કોડ સુભટ હતા. સેનાનો નાવક ધનજય હતો, ૪૨ હજાર ગગનસુબી ખજો હતા સિનિકાઓ અને વાજિનમડો. અસખ્ય હતા હજારોની મજ્જામાં ગામર-છત્ર ધગનાતઓ હતા અગરફકા પજી દગરો હતાં ચરોગાન ગાનારા ચાગુ-ભાટ-ભટ અને રાજ્યકવિઓ અસખ્ય હતા. દાનપ્રતિ અને ધર્મકીર્તિનો ફેલાવ કરનારા ગવૈયા અને અસરાઓની વિવિધ રાસમડળીઓ હતી.

શ્રીચંદ્રકુમારના સબધમા વિશેષ બાણવાની ઇચ્છાવાળા
એએ શ્રીચંદ્ર કેવની ચરિત્ર, શ્રીચંદ્ર કેવળીનો : રાસ
અને શ્રીચંદ્રકુમાર ચરિત્રના ગુજરાતી ભાષાતર વાચીને
વિચારવાની જરૂર છે

શ્રી સુમતાચાર્યનું કુશસ્થળીમા આગમન અને
તેમણે જણાવેલું તપોધર્મનું મહાત્મ્ય

આ અવસરમા કુશસ્થળીમા મહાજ્ઞાની અને મહાપ્રતાપી
એવા શ્રી સુમતાચાર્યનું પધારવું થયું આચાર્યશ્રીને વદન
કરવા તથા તેઓની દેશના થવણું કરવા શ્રીચંદ્રરાજ પોતાના
પિતા અને પરિવારને સાથે લઈને આવ્યા, તથા નગરનો જન
સમુદાય પણ આવ્યો આચાર્યશ્રીને વદન કરીને સર્વ સમુદાય
યોગ્યસ્થાને બેસી ગયા પછી તેઓને ઉદ્દેશીને નીચે મુજબની
દેશના આચાર્યશ્રીએ આપી

કચનમણિસોગાળ, થમસહસ્મસય સુવર્ણતલ ।

જો કારિજ્ઞહ જિણહર, તઓ વિ સવસજમો અહિઓ ॥૧॥

ભાવાર્થ—સુવર્ણ અને મણિના પગધિયાવાળું, લાખો
રૂપોથી મુશોભિત અને સુવર્ણમય તળિયાવાળું જિનાલય જો
ઢોઢ પુરુષ કરાવે તેનાથી પણ તપ અને સધમનું આરાધન
અત્યંત શ્રેષ્ઠ હોઈ અધિક ફળને આપનારુ થાય છે

ઉપર પ્રમાણે સંક્ષેપથી ભાવાર્થ જણાવીને સૂરિજીએ તેનું
અત્યંત વિસ્તારથી સુદર વિવેચન પણ કહી સંબળાવ્યું તે
સાલળીને પ્રતાપસિંહ રાજાને ઘણો જ સવેગ ઉત્પન્ન થયો,
તેથી પોતે વિચારવા લાગ્યા કે—રાજ્યધુરાને ગ્રહણ કરીને અને

કુશસ્થળીની પ્રજાને સનાથ કરીને શ્રીચદ્રે મને નિશ્ચિત કર્યો
 ॥ આ લોકનું કોઈપણ કાર્ય કરવાનું હવે મારે બાકી રહ્યું
 નથી, મારે પૂર્વે થઈ ગયેલા કેટલાંકેક ચક્રવર્તીઓ અને
 મહારાજાઓની માફક હું પણ હવે પરલોકના સાધન મારે
 સયમમાર્ગમા સચરવાનો પ્રયત્ન કરુ આવો નિશ્ચય કરીને
 તે વિચાર પોતાના પુત્રને જણાવ્યો તે સામળીને પિતૃમહત્તા
 પુત્રને પિતૃવિયોગના દુખનો આઘાત તો લાગ્યો, પરંતુ
 પોતાના પિતાનું અને સાથે પોતાનું પણ હિત સમજીને
 મહોત્સવપૂર્વક દીક્ષા અપાવવામા સમત થયો ધણી આઠ
 બરથી દીક્ષાના મહોત્સવનો પ્રારંભ કર્યો. હજાર પુરુષોએ
 ઉપાડેલી શિબિકામા પ્રતાપસિંહ રાજા બેઠા અને પુષ્કરાવર્તના
 મેઘની જેમ હાન આપતા આપતા દીક્ષા લેવાને મારે આચાર્ય
 શ્રીની મંત્રીપે પહોંચ્યા સુવ્રતાચાર્યે દીક્ષા આપીને પ્રતાપ
 સિંહ રાજાને પોતાના શિષ્ય બનાવ્યા

પ્રતાપસિંહ રાજાની સાથે મૂર્ધવતી રાણીએ, લક્ષ્મીદત્ત
 અને લક્ષ્મીવતીએ અને વૃદ્ધ પ્રધાનોએ પણ સયમનો સ્વીકાર
 કર્યો શ્રીચ દ્રુપદમાર રાજાએ પોતાના રાણીઓ સહિત સમ્યક્ત્વ
 મૂળ જારજન ઉચ્ચાર્યા સભાજનોમાથી કેટલાકોએવિવિધ ભતિના
 અભિગ્રહો અને નિયમો મહણ કર્યા કેટલાકો સમ્યક્ત્વમા
 સ્થિર થયા અને કેટલાકો મિથ્યાત્વને વખીને સમ્યક્ત્વને પામ્યા

શ્રીચ દ્રુપદમારની અનુકરણીય ધાર્મિક પ્રવૃત્તિ.

રાજ્યધુરાને વહન કરતા છતાં પણ શ્રીચ દ્રુપદની ધર્મસાધનમા
 કેટલી બધી પ્રવૃત્તિ હતી તે જાણીને દરેક આત્મહિતેચ્છુએ તેનું
 અનુકરણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ

શ્રીચંદ્રકુમારને હ મેશના ધાર્મિક કાર્યોમા-ત્રિકાળ નિત પૂજા, ઉભયટક આવશ્યક, ત્રણમે સ્વાધ્યાય, એક હજાર તપ કારમ તનો જાપ અને સાત દેત્રમા એક લાખ દ્રવ્ય ખરચવાનો નિયમ હતો. અનંતકાયનો ચાવજીવન ત્યાગ હતો અને ત્રિકરણ શુદ્ધિએ સમ્યક્ત્વમૂલ જાર મતોનું પાલન કરવામા હેર-હ મેશ ઉદયમવત રહેતા હતા.

કેલોક કાળ વીત્યા બાદ સયમરગથી રગાયેલ શ્રીચંદ્ર પોતાના પિતા પ્રતાપસિંહ રાજર્ષિના સમાચાર કોઈ પુરુષના મુખથી સાંભળીને પોતે પણ સયમ રગના તરગમા ઝીલવા લાગ્યો. પરિણામે આ સસાર ઉપાધિરૂપ બાંધવા લાગ્યો અને તેથી એ ઉપાધિનો ત્યાગ કરીને ઉપાધિ રહિત સયમ માટે સંચરવાનું મન થયું. એટલું જ નહિ પણ તદનુદૂળ પ્રવૃત્તિ શ્રીગણેશ કરવા માઝ્યા પ્રથમ તો પોતાના પુત્રોને સૌ સૌ યોગ્યતાનુસાર રાજ્યના વિભાગો પાડીને સુમત કર્યા અને રાજ્યનો તમામ વહીવટ કુશળ મંત્રીઓને સમર્પણ કરી દીધો. સેવા માટે ઉજ્જમાળ થયા પુરુષવાનને શુભ વિચારોને અમલ કરવામા નિલબ લાગતો ન હોવાથી તે જ અવસરમા વનપા આવીને વધામણી આપી કે-“પૂર્વજવનું વૃત્તાત કહેનારા મહર્મયોપસૂરિજી ઉદ્યાનમા પધાર્યા છે તે સાંભળીને પોતાના પરિવારને લઈને નગરજનોની સાથે શુરુમહારાજને વદન કરી શ્રીચંદ્રકુમાર તથા શુરુમહારાજે અવસરોચિત દેશના આપણાં જણાંનું કે-“ આ ગૃહાવાસ છે તે જીવને ફસાવવા માશરૂપ છે, ઇદ્રિયો અનર્થકારી કાર્યો કરવામા મસ્ત અને સ્ત્રિયો સસારસમુદ્રમા પાપાણની નીકા સમાન છે. વિગેરે બાવાર્થની દેશના સાંભળીને આત્યંત વૈરાગ્યવાસિત

ચદ્રકુમારે મોટા મહોત્સવપૂર્વક દીક્ષા લીધી અને વિશાળ સપત્તિનો લોહિતા તથા મહાન્ રાજ્યનો મહારાજા મટીને મમત્વભાવવર્ધક મર્વ માધનો ઉપરથી મમત્વભાવના ત્યાગરૂપ સયમ સામ્રાજ્યના સર્વશ્રેષ્ઠ રાજા થયા તેઓ દિનપ્રતિદિન ચઢતે પરિણામે નિરતિચામ્પણે ચારિત્રનું પાલન કરતા હતા સર્વ સવર ભાવમા સ્થિર રહીને પૂર્વસચિત કઠિન કર્મોની નિર્જરા કરતા કરતા ક્ષપકચેષ્ટિએ આરૂઢ થયા અને શુકલધ્યાનના અનુપમ બે પાયાને અવલબીને કેવળજ્ઞાની થયા નાશવત મપત્તિના, રાજા મટીને શાશ્વતકાળના શાશ્વતમ પદાના શ્રીચદ્રકેવળી મહારાજા થયા સુગમુરનદેદ્રોએ તેમના કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો દેશના અવસરે આહાર, શરીર અને આત્માનો સબધ, આહારની અધ્યક્ષામા આત્માની કેવી ખુવારી થાય છે, આત્માથીઓએ આહારની વાસના, લોહુપતા આદિને દેશવટો દેવા શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મીનું સેવન કરવું જ જોઈએ ઇત્યાદિ બાબોને વિશેષે સ્પર્શિત કરતા હતા ત્યારપછી શ્રીચદ્રકેવળીએ આમાતુમામ વિહાર કરી ૧૬૦૦૦ ધર્મવીરોને અને ૮૦૦૦ ધર્મવીરાગનાને સયમ-સપત્તિનું સુદર દાન દીધું અસખ્ય આત્માઓને સમ્યક્ત્વ અને દેશવિરતિનું પ્રદાન કરીને ધર્મમા કઠ કર્યા શ્રીચદ્રકેવળીએ ૧૨ વર્ષ કુમારપણામા, ૧૦૦ વર્ષ રાજ્યપાલન કરવામા, ૮ વર્ષ છદ્મસ્થાવર્યામા અને ૩૫ વર્ષ કેવળી અવર્યામા રહીને ૧૫૫ વર્ષનું આયુષ્ય પૂરું કરી ચરમપદ-સિદ્ધિ પદના સ્વામી થયા

તપોધર્મીઓએ આ કથાનકના સારને ગ્રહણ કરવાની આવશ્યકતા

આ તપોધર્મવીર શ્રીચદ્રકેવળીએ શ્રીઆયળીલ વર્ધમાન

તપની આરાધના કરી, ધાર્મિક જીવન જીવીને આરાધકોના હૃદયના અનેરો વીર્યોદ્ધાસ વિકસાવ્યો ॥ અખિલ વિશ્વભરમાં એક એ- આચળીલથી ઈતરોત્તર વૃદ્ધિ પામતા શ્રી વર્ધમાન તપતુ મધુર્ણતયા આરાધન કરીને પુણ્યાનુભવી પુણ્યના ભડારને ભરપૂર ભરનાર આ એક જ તપોધર્મ વીર આત્મા થયો છે ચારિત્રધર્મનું ઉત્કૃષ્ટપણે પાલન કરી, ધનધાતી કર્મના વાહણોને વિષેરીને, છેવટે સર્વશ્રેષ્ઠ સપદાને સ્વામી બનીને તપસ્વિયોને દિવ્યદૃષ્ટાતરૂપ જીવન-સમર્પણ કરી ગયો છે તે મહાત્માના ચરિત્રમાં આવતા પ્રસંગોનું વાચન, મનન અને પરિશીલન કરીને દરેકે દરેક મુમુક્ષુએ પોતાના જીવનમાં તે પુનીત પ્રસંગોને વણી નાખવાની આવશ્યકતા છે

શ્રીચક્ર કેવળીનું જીવનચરિત્ર શ્રી વર્ધમાન તપતું નેવન કરનારા તપસ્વિઓના હૃદયમાં અનેરી જ્યોત્સ્વિતા પ્રગટ કરનાર છે, એ નિર્વિવાદ છે તે પુણ્યાત્મા પરમપદે પહોંચી જયા હોવાથી તેમનો સ્થૂલ દેહ તો વિનશ્વર હોવાથી વિનાશ પામી ગયો છે, પરંતુ તપોધર્મથી સર્વથા વિમુખ બની ગયેલા અનેક ભવ્યાત્માઓને ધર્મની સમુખ હાવવાના દેતુભૂત તેમનું જીવનચરિત્ર છે અનેક પ્રકારના જીવન પ્રસંગોથી ભરપૂર જીવનચરિત્રરૂપ તેમનો અક્ષરદેહ તો પ્રાય ગાંધત હોવાથી આવા દુષ્કર્મ કાળમાં આજે પણ આ મમારમાં ભવ્યાત્માઓને પરમ આશીર્વાદ રૂપે આલબનભૂત છે

એ મહાત્માએ પોતાની જીવનચર્યાની શરૂઆતમાં તપો ધર્મની ધીમી શરૂઆતથી સસારની લીલાનું સાગોપાગ દર્શન

કરાવી અતિમ લીલાને કેવળજ્ઞાનમાં અને ભવોપજાદી કર્મોનો વિલય કરો સિદ્ધોની જયવત જ્યોતિમાં સમાવી દીધી ધન્ય છે એ તપોધર્મીવીર મહાત્માને!!!

એ મહાત્માના આખા જીવનચરિત્રમાં એમના નમીરતા, પાપબીરુના, દાક્ષિણ્યતા, જનપ્રિયતા, લક્ષ્મણગુણ, કથાગુણ, શુભકાર્ય સેવનમાં હૃદતા, શુષ્ક અને શુષ્કીની પશુપાતના અને પરૈપકારપરાયણતા વિગેરે અનેક શુભો કામકામ જોવામાં આવે છે જે તપસ્વીઓ પોતાના આત્માને ઉત્તત બનાવવાનું જ લક્ષ્યમાં રાખતા હોય તેઓએ ઉપરના શુભો પોતાને પણ પ્રાપ્ત થાય તેવો પ્રયત્ન કરવો જ જોઈએ તથા શ્રી ધર્મધોષ સૂરિની, શ્રી જ્ઞાનસૂરિની અને શ્રી સુમતાચાવની દેશનામાં જણાવેલા ભાવથી પોતાના આત્માને ભાવિત કરવાની કોરીશ કરવી જોઈએ.

શ્રીચંદ્રકુમા ના ગૃહસ્થ જીવનમાં એમના મપત્તિસાગરમાં ભગ્તી આબ્યા કરતી હતી પણ ઓટનું તો નામ નિશાન પણ ન હતું છતાં એ મહાપુરુષે પોતાના ધર્મ નેવનકાળમાં મદનાને પ્રવેશવા દીધી નથી, તે વાળ હરેક તપસ્વીઓએ ધ્યાનમાં રાખવા જવી ઠે, કાગળ કે આ મમારમાં દે/લાએક જોએ એવા પણ હોય છે કે જેઓ આપત્તિ કાળમાં ધર્મનું નેવન કરે છે અને તે ધર્મના નેવનથી આપત્તિકાળ દર ઘડને મપત્તિકાળ પ્રાપ્ત થતા ધર્મને વિસારી મૂકી ‘ગરજ સરી અને વેઘ વેરી’ વાળી કહેનતને ચરિતાર્થ કરે છે તેવું આપણાથી ન થતી જવાય એવી માવધાનતા રાખીને તપોધર્મોદિ સેવનની પ્રવૃત્તિ કરવી જ જોઈએ.

શ્રી ચદન અને અરોઝશ્રી તથા સુલસ અને ભદ્રાના ચરિત્ર ઉપરથી ખાસ એ લક્ષ્યમા રાખવાનું છે કે-કેટલાક જીવો વાતવાતમા અને ઠંઠા-મસ્કરીમા અતરાયાદિ કઠિણ કર્મોના બધ કરે છે પણ ઉદ્યમા આવશે ત્યારે આખમાથી શ્રાવણ-ભાદરવો વરસાવતા છતા તેનાથી છૂટી શકાતું નથી દયાહુતા શુણ્ણી પ્રાપ્તિ ધયા વગર કુવામા પડેલા માણસને કાઢવાનું બની શકતું નથી કુટુંબ-પરિવાર તથા માલ-મિલ્કતના મજુર બની ગયેલાઓને શુભામગિરિમા શુભળાઈ ગયેલા હોવાથી ધર્મનું કે પરોપકારનું કોઈ કામ કરવાનું કહેવામા આવે તો ઝટ કહેશે કે-“અમને કુરસદ જ કયા છે ? અમારા જ કામ કરવાના બિના છે માટે કોઈ બીજાને કહો ” એમ કહીને પોતાની ધર્મપરાયણતાના દેવાળાનું દર્શન કરાવે છે તેવાઓને ઉપરનો પ્રસંગ ધ્યાનમા લેવા જેવો છે

“સમજ્યા વગર તપસ્યા કરવી નકામી છે, સમજીને કરવાથી જ લાભ મળે છે માટે ન સમજાય ત્યા મુધી તપસ્યા કરવી નહિ ” આવા વચનો સભળાવીને તપોધર્મના વિરોધીઓએ તપસ્યાથી વિમુખ રાખનારાઓએ ચદન અને ભદ્રાએ કરેલી વર્ધમાનતપની આરાધનાની સાથે પડોસમા રહેનારી ૧૬ સ્ત્રી ઓએ કરેલી આરાધનાનો પ્રસંગ સમજવા જેવો છે એ પ્રસંગને વાંચીને તે ઉપર પૂરતો વિચાર કરે તો મનઘડત કલ્પનાઓને તથા ધર્મધેવાનું નિરુદ્ધ આપવાની દુષ્ટ શૈલીને જીવનમાથી જરૂર દેશવટો દઈ શકાય એમ છે

અનુમોદન કરનાર નરદેવનો પ્રસંગ અનુમોદન કરનારાએ માટે અનુપમેય દષ્ટાતરૂપ ૬ અમુક જાતના તપની આરાધન તેટલાથી જ પોતાનું અહોભાગ્ય માનનારાઓએ ધર્મની

આરાધનામા ઉત્તરોત્તર આગળ વધતા વધતા છેવટે ચંદન અને બદાએ સયમનો સ્વીકાર કર્યો છે તે પ્રસંગ દરેક આરાધકોએ યાદ રાખવા જેવો છે, કારણ કે માનવ જીવનમા જ્યાં સુધી સયમનો સ્વીકાર ન થઈ શકે ત્યાં સુધી બધી જ આરાધના અધૂરી ગણાય છે

તપસ્યાનું રહસ્ય સમજીને તપસ્યા કરનારા ચંદન અને બદાને અનુમરીને સમજ્યા વગર તપસ્યા કરનારી ૧૬ પાઠો-સણો અને તેઓનું અનુમોદન કરનાર નરદેવ પણ ઉત્તરોત્તર કેવા સુદર ફળને પ્રાપ્ત કરી શક્યા તે ઉપર શાંતિથી વિચારવાનું વાચકોને ઘણું જ હિતકર થઈ પડશે

સયમસામ્રાજ્યથી પ્રાપ્ત થતી આત્મલક્ષ્મી આગળ પોતાને પ્રાપ્ત થયેલી ચકવર્તી સમાન સાસારિક એક મપદાઓને તુલ્ય ગણીને, તેનો સર્વસ્વ સમર્પણભાવે ત્યાગ કરીને, સયમધર્મનો સ્વીકાર કરી તેનું વિધિપૂર્વક પાલન કરીને શ્રીચદ્રકુમાર છેવટે દેવગણની થયા તે બધા પ્રસંગોને વિચારીને દરેક તપસ્વીઓ તપોધર્મનું આરાધન કરે તો તેઓ પણ શ્રીચદ્રકુમારની જેમ પોતાના આત્માને ઉજ્જતકથાએ પહોંચાડીને છેવટે શાશ્વત સુખનો ભોક્તા બનાવે

વિશેષમા ત્રિલોકનાથ તીર્થ કર બગવતોના ચરિત્રો વર્ષમા એક વાર પણ પૂરા સાબળવામા આવતા નથી વર્તમાન ચોવીરી ના ૨૪ તીર્થ કરોગાથી કેવળ એક આસન્નોપકારી શ્રી મહાવીરપ્રભુનું ચરિત્ર જ વિસ્તારથી સાબળવાનું પર્યુષણપર્વમા બની શકે છે, છતાં પણ આ વિશ્વના ઉદ્ધારમા પોતાનું જીવન સમર્પણ કરનારા ચોવીશે તીર્થ કરોના ચરિત્રોનો અહિમા ભૂત, વર્તમાન અને ભાવી એ ત્રણ ચોવીરી પર્યંત રહ્યો છે અને રહેશે

જૈનશાસનના પરમતત્ત્વરૂપ દેવ, ગુરુ અને ધર્મના સમુચ્ચયરૂપ નવપદના રગથી રંગાયેલા શ્રીસિદ્ધચક્રના સર્વોત્તમ આરાધક શ્રીપાળ મહારાજનું સપૂર્ણ ચરિત્ર દર છ છ મહિને સપૂર્ણ સાબળવામા આવે છે એ હિસાબે સકળ ધર્મારાધનના શિરોમણિરૂપ શ્રી નવપદના આરાધનના મહિમાને અને શ્રી નવપદના આરાધક શ્રીપાળરાજના મહિમાને શ્રવણ કરવામા-સાબળવામા શ્રોતીર્થ કરદેવોના ચરિત્રના મહિમાને સાબળવા કરતા જે મહત્ત્વ પૂર્વાચાર્યોએ આપ્યું છે તે ખરેખર બબ્બે છવોના હિતાર્થે જ આપેલું છે

તીર્થ કરોના નામ-સ્થાપનાદિનો મહિમા જ્યારે ત્રણ ચોવીસી સુધી જ ચતુર્વિધ સઘના હૃદયમા જાગતો રહે છે ત્યારે શીયળ ધર્મના સર્વોત્તમ આરાધનથી થી સ્વૂલભદ્ર મહર્ષિનું નામ અને તેના શીયળનો અદ્વિતીય પ્રભાવ ૮૪ ચોવીસી સુધી શીયળવતોના હૃદયમા સ્થિર રહેશે ઉપરના દરેક પ્રશ્નો વિચારતા તપોધર્મવીર શ્રીચદ્રકેવળીનું નામ તથા તેના તપોધર્મનો ઉજ્જવળ ચદ્ર જેવો પ્રભાવ આઠસો ચોવીસી પર્યંત તીર્થકાળ સ્થિર રહેશે દરેક પ્રકારના ધર્મની આરાધનામા બીજે કોઈ આત્મા એકપણે આરાધના કરવા સમર્થ નહિ થાય ત્યાં સુધી પૂર્વના ધર્મવીરનું નામ તેણે કરેલી ધર્મની આરાધનાને હિસાબે અવિચળ રહ્યું છે, અને રહેશે તેમા કોઈ પ્રમારની શકાને સ્થાન જ નથી

શ્રી વર્ધમાનતપોવિધાન

યાને

આરાધન વિભાગ

શ્રી વર્ધમાન તપોવિધાન

કોઈપણ પ્રકારના તપોધર્મનું સેવન કરનારે તે તપની વિધિના મહાત્મ્યને જાણવું જ જોઈએ એ જાણતમા કશું છે કે—

“ આસન્નસિદ્ધિયાણ, વિહિપરિણામો ય દોહ સયકાલ ।

વિહિવાજોઽવિઠિમત્તી, અમઘજિઅદૂરમઘાણ ॥ ૧ ॥ ”

સાવાર્થ—અત્પ્રકાજમા મિદ્ધિગતિને પ્રાપ્ત કરનારા જીવોને વિધિનો પરિણામ—આદરભાવ સદાકાળ થાય છે અસંખ્ય આત્માઓ તથા દુર્લભ આત્માઓ અનુક્રમે વિધિનો ત્યાગ અને અવિધિનો આદર—મત્કાર કરનારા હોય છે ૧

“ ઘક્ષાણ વિહિજોગો, વિહિપક્ષ્તારાહગા મયા ઘક્ષા ।

વિહિવહુમાળી ઘક્ષા, વિહિપક્ષ્તઅદૂમગા ઘક્ષા ॥ ૨ ॥ ”

સાવાર્થ—ધન્યવાદને લાયક મનુષ્યોને જ વિધિનો યોગ મળી આવે છે જેઓ નિરતર વિધિપક્ષના આદરપૂર્વક આરાધન કરે છે, વિધિપક્ષનું બહુમાન કરે છે અને વિધિ પક્ષને દૂષિત કરતા નથી તેઓ જધા ધન્યવાદને પાત્ર છે ૨

ઉપરની બન્ને ગાથાના સાવથી સાવિત યર્ષને કોઈપણ

જાતના અનુષ્ઠાનમા વિધિમાર્ગને બાંધીને તેનો આદર કરવાનું દરેકે લક્ષ્યમા રાખવાનું છે

શ્રી વર્ધમાન તપની શરૂઆત કૃત્વાની ગીત

આ અમોઘ કૃણદાયી શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધના કરવાની ઉત્કૃષ્ટ રીતિ તો એવી છે કે-એ તપની શરૂઆત કર્યા પછી એની એકસો ઝોળી પૂર્ણ નહિ થાય ત્યાં સુધી લગાતાર તપશ્યા ચાલુ જ રહેવી જોઈએ અર્થાત્ પહેલી ઝોળીમા એક આય બીલ અને પારણે એક ઉપવાસ, બીજી ઝોળીમા બે આય બીલ અને પારણે એક ઉપવાસ, ત્રીજી ઝોળીમા ત્રણ આય બીલ અને પારણે એક ઉપવાસ-આ પ્રમાણે દરેક ઝોળીમા એક એક આયબીલનો વધારો કરવાનો હોવાથી જેટલામી ઝોળી હોય તેમા તેટલા જ આયબીલ અને પારણે એક ઉપવાસ કરવો જોઈએ એ રીતે સોમી ઝોળીમા સો આયબીલ અને પારણે એક ઉપવાસ કરવાથી આ તપની પૂર્ણાકૃતિ થાય છે એ રીતે આ તપની મો ઝોળીમા કુલ ૫૦૫૦ આયબીલ અને પારણાના ૧૦૦ ઉપવાસ જો એક સાથે કરવામા આવે તો થોડ વર્ષ ઉપરાત કાળે ઉત્કૃષ્ટ ગીતે આ તપની આરાધના કરેલી કહેવાય છે આવી ઉત્કૃષ્ટ આરાધના કરનારા વિશ્વવિખ્યાત પાંચ પાઠવો, શ્રીચદ્રકેવળી અને વિદુષી સાધ્વી શ્રી મહાસેન કૃષ્ણાના યશોગાન શાસ્ત્રોમા મળી આવે છે

ઉપર જણાવેલી ઉત્કૃષ્ટ આરાધના તો કોઈ વિરલા ભાગ્યશાળી જ કરી શકે એમ હોવાથી અને તેમા પણ આ કાગમા તો તેવા પ્રકારના સઘયણ અને સંસ્થાનના અભાવથી હીનશક્તિવાળા શરીર થઈ જવાથી તથા મનોબળ પણ પહે

લાના જેવું નહિ હોવાથી આ તપની જઘન્ય અને પ્રથમ આરાધના પણ પરમ કરુણાળુ જિનેશ્વરદેવેએ જણાવેલી છે.

આ તપની ઉત્કૃષ્ટ આરાધનામા પૂર્વે પહેલી, બીજી અને ત્રીજી વિગેરે સો જોગી લગાતાર કરવાનું જણાવ્યું છે તે જ રીતએ પણ ફક્ત પહેલી પાંચ જ જોગી લગાતાર કરીને બાકીની પચાસ જોગી શક્તિ અને સમયની અનુકૂળતાએ કરીને જોગીઓની વચ્ચે વિશ્રાંતિ લેતા લેતા આ તપની પૂર્ણતા કરવાનું જઘન્ય આરાધનામા જણાવેલું છે.

જઘન્ય આરાધનામા પહેલી પાંચ જોગી લગાતાર કરવાની હોય ■ છ સાત આઠ દે યાવત્ દ્વિ જોગી વિશ્રાંતિપૂર્વક કરવી તેનું નામ મધ્યમ આરાધના જણાવ્યું છે.

આ કાળમા જઘન્ય આરાધના કરનારાએ જ વિશેષ હોય છે, તેથી જઘન્ય આરાધનાની વિશેષ સ્પષ્ટતા નીચે મુજબ કરવામા આવે છે.

જોગીનંબર	આયબીલ	ઉપવાસ
૧ લીજોગીમા	૧	૧
૨ જી જોગીમા	૨	૧
૩ જી જોગીમા	૩	૧
૪ થી જોગીમા	૪	૧
૫ મી જોગીમા	૫	૧
જોગી ૫	૧૫	૫

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ૧૫ આયબીલ અને ૫ ઉપવાસ મળી ૨૦ દિવસની લગાતાર તપસ્યા કરવાથી શ્રી વર્ધમાન તપની પાંચ જોગીની આરાધના થઈ ગણાય એ પાંચ જોગીની

આરાધના કરવાથી શ્રીવર્ધમાનતપ વિશાળકાય મહામંદિરની શિલારોપણનું કાર્ય કર્યું ગણી શકાય છે

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ૧૫ આયળીલ અને પાચ ઉપવાસ મળી ૨૦ દિવસની લગાતાર તપસ્યાથી પાચ ઝોળીની આરાધના કર્યા પછી છઠ્ઠી ઝોળી લગાતાર કરવાની અનુકૂળતા ન હોય તો ૨૧ મે દિવસે એકામણ અગર બેસણ કરવાની શાસ્ત્રાનુસારી પરપરા છે, માટે તે પરપરાનું પાલન કરવાનું આ શ્રી વર્ધમાનતપ કરનારા દરેક લબ્યાત્માએ લક્ષ્યમા રાખવાનું છે તે જ પ્રમાણે ત્યારપછીની ઠાઠ પણ ઝોળીની આરાધના કરી છૂટા થવાને દિવસે પણ એકામણ કે બેસણ કરવાનું હોય છે તે જૂલવાનું નથી પહેલી પાચ ઝોળીનું આરાધન કર્યા પછી શક્તિ અને સમયનો અનુકૂળતાએ બીજી ઝોળીઓનું આરાધન કરવામા પ્રયત્નશીલ રહેવું જોઈએ, જે એમ થાય તો જ આ તપને પૂર્ણતયા આરાધી શકીએ એવો આ મહાન તપ છે ઘણા-ખરા ભાઈઓ આ તપનું મહાણું તો ઘણા ઉત્સાહથી કરે છે પણ પાછળથી પ્રમાદને વશ પડીને આગળની ઝોળીઓનું આરાધન કરી શકતા નથી તેથી આત્મી સૂચના યોગ્ય ગણાશે

આ શ્રી વર્ધમાન તપમા કુલ એક સો ઝોળી કરવાની હોય છે નેટલામી ઝોળી હોય તેમા તેટલા જ આયળીલ હોય છે, અર્થાત્ ૧ લી ઝોળીમા એક, ૨ જીમા બે, ૩ જીમા ત્રણ, ૧૦ મીમા દશ, ૨૫ મીમા પચ્ચીસ, ૪૫ મીમા પીસતાલીસ, ૭૦ મીમા સીતેર અને ૧૦૦ મીમા એકસો આયળીલ કરવાના હોય છે, પરંતુ દરેક ઝોળીના પારણામા ઉપવાસ તો એક જ કરવાનો હોય છે દરેક ઝોળીમા એક એક આયળીલનો વધારો કરવાનો

હોવાથી આ તપનુ ' શ્રી વર્ધમાન આયળીલ તપ ' એવું પણ નામ છે

આ તપમા નીવિ, એકાસણ, બેસણ અગર વિગચસેવન સિવાય પાનહું અર્થાત ઉપવાસ કરવાનું કહ્યું છે અને ભારપછી પૂર્વની જોળીમા કરેલા આયળીલ કરતા એક એક આયળીલનો વધારો કરતા રહી નવી નવી જોળી કરવાનું જણાવ્યું છે જોળીની સખ્યાના વધારામા એક એક આયળીલનો જેમ વધારો થતો રહે છે તેમ આરાધકતા શુભ અને શુદ્ધ ભાવનો પણ વધારો થતો રહે છે

આ ક્યજે ઘણાજોને શકા થશે કે-કોઈ પણ તપસ્થાને અતે પ્રચૂર વિગચોથી બનેલા વિધવિધ પદાર્થોના બક્ષણને પાનહું કહેવામા આવે છે, પરંતુ અહીં તો દરેક જોળીની તપસ્થાને અતે તે જોળીના પારણા તરીકે ઉપવાસ કરવાનું કહ્યું છે, તે વાત બરાબર બધબેસતી જણાવી નથી આ બાબતનું સમાધાન એ છે કે-આહારની અભેદ વાસનાને તોડ્યા વગર વધ માનતપના વાસ્તવિક ફળને આત્મા પામી શકતો નથી તે હેતુને ધ્યાનમા લઈને આહારની વાસનાને તોડવાના મદ પ્રધાસને તીવ્ર, તીવ્રતર અને તીવ્રતમ બનાવવા માટે જ જ્ઞાની પુરુષોએ આ તપના પારણામા ઉપવાસની યોજના કરેલી છે એ માનવું અત્ર પ્રાસંગિક ગણાયે

આ પ્રસંગને ઉદ્દેશીને અમારા તાગક પૂ ગુરુદેવ પ્રાત્ન-સ્મરણીય પૂજ્યપાદ આગમોદ્ધારક આચાર્યદેવેશ શ્રી આનંદ-સાગરસૂરીશ્વરજીએ એક બહોર વ્યાખ્યાનમા વિસ્તારથી જે

ભાગતો જણાવી હતી તેનો દૂકમા સાર જો હતો કે-“કિલ્લ
કર્મના ક્ષય માટે તપ જ સમર્થ ॥ તપના અનેકવિધ પ્રકારો છે
પણ તેમા આ શ્રી વર્ધમાન આયળીલ તપની વિશિષ્ટતા છે
બીજા તપો જ્યારે અમુક અમુક દિવસે કરાતા છતા જલદી
પૂરા થાય છે, ત્યારે આ તપ લગાતાર દિવસોમા કરાતા છતા
બહુ લાંબે સમયે પૂરા થઈ શકે છે ચોઠ વર્ષ ઉપરાતના
સમય સુધી આ તપ કરનારનું તપસ્વી જીવન ચાલુ રહેતું હોય છે
ત્યારપછી પણ તપસ્યા કરવાના પરિણામ ચાલુ રહ્યા કરે છે
બીજા તપના પારણામા જ્યારે પત્રાગ્રીમા પકવાન્નાદિ ખીરસવાની
પચાતમા પકવાતું હોય છે ત્યારે આ તપના પારણામા તો
ઉપવાસ જોટલે જમણી તપસ્યા કરવાતું હોય છે કેાઈ પણ
તપની પૂર્ણાહુતિમા પારણાને દિવસે જમણી તપસ્યારૂપ પાર
ણાનું વિધાન હોય તો તે આ શ્રી વર્ધમાન તપમા જ છે
‘દીક્ષાના ઉમેદવારોને સાશ સસ્કાર પાડીને દીક્ષા આપવી
જોઈયે’ એવી જે જૈન સંઘમા જુમરાણુ ચાલે છે તે જુમરાણુ
ચલાવનારાઓને શ્રી વર્ધમાન તપ આયળીવની યોજના અને
સંસ્થા જળરહસ્ય સસ્કાર પાડનારી જવાળહાર અને જોખમ
હાર સંસ્થા ॥ વ્યવસ્થિત રીતે આવું ખાતું ચલાવનારાઓ,
પૈસાની મદદ આપનારાઓ અને તન-મનથી મદદ કરનારાઓ
સર્વે ધ યથાદને પાત્ર છે

લાલપાગના ઉપાશ્રયમા મળેલી મુબર્કના શ્રી વર્ધમાનતપ આયળીલ
આતાની વાર્ષિક જાહેર મળામા “શ્રી વર્ધમાનતપ અને શ્રી વર્ધમાન
તપ સંસ્થાની અનિવાર્ય જરૂર” જો વિચાર ઉપર આપેલુ વ્યાખ્યાન
આ-આપુ વ્યાખ્યાન વાચતુ હોય તેણે તે સંસ્થાનો મ ૧૯૮૮ ને
’ જોવો

આદ્યેષ કરનારાઓ તો એમ પણ કહે 'હે કે-આ ખાતુ તો દીક્ષાના ઉમેદવારો હિમા કરનાર છે આ આદ્યેષના જવા બમા જણાવવાનું એ છે કે-દીક્ષાના ઉમેદવારોને પકવવાનો કામ આ સ્થાનો ઉદ્દેશ નથી છતાં આ સ્થાપના જે તપની આરાધના કરાય છે તે આરાધનાથી કોઈક આત્મા સુદૃઢ અને સસ્કારી બને છે કે જિનેશ્વરના સિદ્ધાંતને પચાવીને છેવટે આત્મકલ્યાણના શ્રેષ્ઠતમ માર્ગે સચરવાનું જ પમદ કરે છે જેથી સ્થાના નિર્માતા-સચ્ચાલકો અને મહદગારો સહેજે સાચો આશીર્વાદ પામે તે સુવર્ણમાં સુગંધ સરખું છે જનસમૂહના જીવનમાં શ્રેષ્ઠ સસ્કારોની સ્થાપના કરનાર આવી મસ્થાને જેઓ તન, મન અને ધનથી પોષના નથી, આયબીદ જેવી લૂખ-સુકુ ખાઈને કરાવી તપસ્થામાં પોતાની અપજા લક્ષ્મીનો સફળ્ય કરી શક્તા નથી અને શાસનના સાચા સુખદ પકવવામાં પુનીત સ્થાની કાર્યવાહીને અનુમોદતા નથી તેઓ ખરેખર જિનવરભાષિત સિદ્ધાંતોને સમજ્યા નથી એમ કહી શકાય આ શ્રી વર્ધમાન તપ શ્રેણિક રાજાની રાણીએ દીક્ષિત થયા પછી સાધ્વીપણામાં પૂરો કર્યો હતો "

ઉપર પ્રમાણેના બહેર વ્યાખ્યાનના ટૂંક સાર ઉપરથી તપનો મહિમા મારી રીતે મમજાય છે તથા પારણાને દિવસે કરાના ઉપવાસ સળેથી સંકપ-વિકલ્પો દૂર થઈ જાય છે

આરાધ્યપદોની આરાધન વિધિ

શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધના કરનારાઓએ શ્રી અરિહત પદ, શ્રી સિદ્ધપદ અને શ્રી તપપદમાંથી ગમે તે એક પદની આરાધના કરવાની હોય છે તેથી અનુક્રમે એ ત્રણે પદની

આરાધનાની વિધિ હવે જણાવવામા આવે છે. દરેક આરાધકે નીચેના દુહામા જણાવેલી સાત પ્રકારની શુદ્ધિ સાચવાનું ધ્યાનમા રાખવાનું ■

૧   ૨   ૩   ૪   ૫
અગ વસન મન જુમિકા, પૂજોપકરણ સાર;

૧   ■
ન્યાયદ્રવ્ય વિધિશુદ્ધતા, શુદ્ધિ સાત પ્રકાર. ૧

શ્રી અરિહત પદ

શ્રી અરિહતપદની આરાધના કરનારે ઇરિયાવહી, તસ્સ ઉત્તરી, અન્નત્ય કહીને એક લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો પારીને પ્રગટ લોગસ્સ સપૂર્ણ કરવો. પછી શ્રી અરિહતપદ ઉત્તજવળ છે, નિર્ભળ છે, ધ્યાન કરવા યોગ્ય છે, મારા આત્માને એકાતે હિતકારી છે અને બાર શુભે કરી સુહૃત એવી ચિતવના મનમા કરીને દેરાસરમા દેવાધિદેવ અથવા ઉપાશ્રયમા સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ એક ખમાસમાપ્ત દર્ધને ઇચ્છાકારેણ સદિસહ ભગવન્! શ્રી અરિહતપદ આરાધનાર્થ કાઉસગ્ગ કરે ? (જિનદેવ અગર સ્થાપનાચાર્યની પાસે આજ્ઞા માગતા હોઈએ એ પ્રમાણે ઉપર જણાવ્યું તે નમ્રપણે બોલીને) ઇચ્છ, શ્રી અરિહતપદ આરાધનાર્થ કરેમિ કાઉસગ્ગ વહણુવત્તિઆએ પૂઅણુવત્તિઆએ સક્કારવત્તિઆએ સમ્માણુવત્તિઆએ બોહિલાલવત્તિઆએ નિરુવસગ્ગવત્તિઆએ સદ્દાએ મેહાએ ધીધંએ' ધારણાએ અણુપેહાએ વર્ટમાણિએ ઠામિ કાઉસગ્ગ, પછી અન્નત્ય હિસસિએણુનો પાઠ સપૂર્ણ કહીને બાર લોગસ્સનો (સપૂર્ણ) કાઉસગ્ગ કરી નમો અરિહતાણુ - કહી કાઉસગ્ગ પારીને પ્રગટ લોગસ્સ

ઠહેવો આરાધનાના દરેક દિવસોમા ઉપર મુજબ ૧૨ લોગસ્સને
કાઉસગ કરવો તથા ૧૨ ખમાસમણા દેવા, ૧૨ સ્વસ્તિક ઠાઠવા
અને ૭૦ હ્રીં જમો અરિહતાળ એ પદની ૨૦ નવકારવાળીનું ગણુલું
પણ રોજ ગણવું

ઉપર જણાવેલા ૧૨ ખમાસમણા દેતી વખતે નીચે જણા
વેલો દુહો અથવા કડીમાથી ગમે તે એક દુહો બોલીને ખમા-
સમણ હઈ પચાસ નમસ્કાર કરવો

“ પરમ પથપરમેષ્ઠિમા, પરમેશ્વર ભગવાન,
આર નિમેષે ધ્યાઇએ, નમો નમો શ્રીજિતભાણુ ” ૧

અથવા

“ અરિહતપદ ધ્યાતો થકો, દબ્બલુ ગુણપર્યાય રે,
લેદ છેદ કરી આતમા, અરિહતરૂપી થાય રે ”
મહાવીર જિજ્ઞેસર ઉપદિશે, માબળજે ચિત્ત લાઇ રે,
આતમધ્યાને આતમા, સદિ મળે સવિ આઇ રે,
મહાવીર જિજ્ઞેસર ઉપદિશે ૧

ઉપર જણાવેલો દુહો અગર કડી બોલ્યા પછી નીચે જણા-
વેલા ૧૨ વાક્યોમાથી એક વાક્ય બોલીને ખમાસમણ દેવાનું
ધ્યાનમા રાખવું

૧ શ્રી અશોકવૃક્ષપ્રાનિહાર્યસચુતાય^૧ શ્રીમદ્દર્શને નમો નમ.

૧ પ્રજ્ઞના સરીગ્રમાણુથી બાર ગુણો ઊંચો અશોકવૃક્ષ હોય ■
તેની ગચના દેવો કરે કે ને વૃક્ષને દેખનારાઓનો શોક દૂર થઇ જતો
હોવાથી તેનું નામ અશોકવૃક્ષ છે, તે ગુણનિષ્પન્ન નામ છે

૨	શ્રી મુરખુષ્પવૃદ્ધિપ્રાતિહાર્યસ્યુતાય	શ્રીમદ્દર્શને	નમો	નમ
૩	શ્રી દિવ્યધ્વનિપ્રાતિહાર્ય	"	"	"
૪	શ્રી આમરયુગલ	"	"	"
૫	શ્રી સ્વર્ણસિંહાસન	"	"	"
૬	શ્રી બામડલ	"	"	"
૭	શ્રી દુદુકિ	"	"	"
૮	શ્રી છત્રત્રય	"	"	"
૯	શ્રી ડેવલનાનાતિશયમ્યુતાય	"	"	"
૧૦	મુરમુરનરેદ્રકૃત શ્રીપૂજાતિશયમ્યુતાય	"	"	"
૧૧	પદ્મત્રિશદ્દશુભાલકૃતધીવચનાતિશયસ્યુતાય	"	"	"
૧૨	ગી અપાધાપગમાતિશયસ્યુતાય	"	"	"

શ્રી વર્ધમાનતપની આરાધના કરનારે ઓળીના સર્વે દિવમોમા પ્રણયર્યપાલન, ઉભય ટંક પ્રતિકમણ, ત્રિકાળ જ્ઞાન પૂજન, ત્રિકાળ દેવવદન, શુરુવદન, શુરુમુખથી શાસ્ત્રશ્રવણ, સર્વશકધિત તત્ત્વત્રયો ઉપર મવિશેષ રુચિ, ભૂમિસથારો અને સવાર સાજની પડિલેહલાદિ ક્રિયાઓ નિયમિત કરવાનો ઉપ યોગ પણ રાખવાનો છે શ્રી અરિહતપદની આરાધના કરનારે ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે કરવું બાકીના બે પદમાંથી ગમે તે એક પદની આરાધના કરનારે પણ બોલું બધું તેા ઉપરની માફક જ કરવાનું છે ફક્ત સ્વસ્તિક, કાઉસગમ, ખમાસમણી અને ગુણુ ગણવામા ફેર પડે છે, તે હવે ગતાવવામા આવે છે.

શ્રી સિદ્ધપદ.

શ્રી સિદ્ધપદના આરાધકે ઓં હ્રીં જમો સિદ્ધાણ એ પદની ૨૦ નવકારવાળીનું ગુણુ ગણવું આઠ સ્વસ્તિક કરવા

શ્રી અરિહતપદને બદલે શ્રી સિદ્ધપદ જોણવું અને ઉજાવણ છે ત્યાં રક્ષાવર્ણ છે જોમ કહેવું, બાકીનો બધો વિધિ અરિહતપદના કાઉસગ્ગ અવસરે જનાવ્યો કે તેમ જ કરવાનો છે કાઉસગ્ગ ૮ લોગસ્મનો (સપૂર્ણ) કરીને જુમે અરિહતાણુ કહી કાઉસગ્ગ પારીને પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો ત્યાર પછી નીચેનો દોહો અગર કહી કહીને શ્રી સિદ્ધના આઠ શુણના આઠ વાક્યોમાથી જોકે જોકે વાક્ય કહેતા જઈને આઠ ખમામભણા હઈ પચાગ નમસ્કાર કરવો

શ્રી સિદ્ધશુણદર્શક દુહો તથા કહી—

“શુણુ અનત નિર્મળ થયા, મહુજ સ્વરૂપ ઉજામ,
અદ્ધકર્મમલ ક્ષય કરી, બધે સિદ્ધ નમો તામ ” ૧

અથવા

રૂપાતીત સ્વભાવ જે, કેવળ દસણુ નાણી રે,
તે ધ્યાતા નિજ આતમા, હોવે સિદ્ધ શુણુખાણી ૧

મહાપીર જિજ્ઞેસુર ઉપદિશે૦

સિદ્ધના આઠ શુણુદર્શક આઠ વાક્યો

૧ અનતજ્ઞાનશુણુસંયુતાય શ્રી સિદ્ધાય નમો નમ

૨ અનતદર્શનશુણુ   ”   ”   ”

૩ અબ્યાબાધ સુખશુણુ   ”   ”   ”

૪ અનતચારિત્રશુણુ   ”   ”   ”

૫ અક્ષય સ્થિતિશુણુ   ”   ”   ”

૬ અરૂપીનિરજનશુણુ   ”   ”   ”

૭ અશુરુલધુશુણુ   ”   ”   ”

૮ અનતપીઠશુણુ   ”   ”   ”

શ્રી તપ પદ

શ્રી તપપદનું સેવન કરનારે પણ જાણે વિધિ ઉપર પ્રમાણે જ કરવાનો છે, પરંતુ જાર સ્વસ્તિક, જાર ખમાસમણા અને સપૂર્ણ જાર લોગસ્મનો કાઉસગ્ગ કરવાનો છે કાઉસગ્ગ કગતી વખતે શ્રી અરિહંતપદના સ્થાને શ્રી તપપદ બોલવું જાળી બધું પૂર્વની માફક જ કરીને કાઉસગ્ગ પારી જમો અરિહંતાજ કહો પ્રગટ લોગસ્મ કહેવો ૐ હ્રીં જમો તવસ્થ એ પદની વીસ નવકારવાળી ગણુવો ખમાસમણા દેતી વખતે દરેક ખમાસમણાની પહેલા નીચે જણાવેલા દુહા અથવા કડીમાથી ગમે તે એક બોલીને પચાગ નમસ્કાર કરવો

“ કર્મ ખગાવે ચીકણા, જાવ મગજ તપ જાણ,
પચાગ લગ્ધિ ઉપજે, જય જય તપ શુભગાણ ” ૧

અથવા

“ ઇચ્છારોધે સવરી, પરિણતિ સમતા યોગે રે,
તપ તે એહિ જ આનખા, વરતે નિજશુભ લોગે રે ”

મહાવીર જિજ્ઞેસુર ઉપદિશે ૧

ઉપરના દુહા અથવા કડીમાથી ગમે તે એક બોલ્યા પછી નીચેના જાર વાક્યમાથી અનુક્રમે એક એક વાક્ય બોલ્યા પછી પચાગ નમસ્કાર કરવો

૧	શ્રી દ્વિવિધઅનશતસ્વરૂપ	તપસે	નમો નમા
૨	શ્રી દ્વિવિધઓનોદર્થ ”	”	”
૩	શ્રી ચતુર્વિધવૃત્તિસંશેષ ”	”	”
૪	શ્રી પદ્મરમ્યાગ ”	”	”

૫	શ્રી કાયકવેશ	તપમે	નમે	નમ
૬	શ્રી મહીનતા	"	"	"
૭	શ્રી દશવિધ પ્રાયશ્ચિત્ત	"	"	"
૮	શ્રી ત્રિવિધ વિનય	"	"	"
૯	શ્રી દશવિધ વૈયાકૃત્ય	"	"	"
૧૦	શ્રી પચવિધ સ્વાધ્યાય	"	"	"
૧૧	શ્રી ધર્માદિધ્યાન	"	"	"
૧૨	શ્રી કાયોત્તમર્ગ	"	"	"

આ તપની આરાધનાની જની શકે તટલી ક્રિયાઓ સુખ્યતપા જિનમદિગ્મા શ્રી તીર્થ કર ભગવતની નમુખ કરવાની છે, પરંતુ તેની અનુકૂળતા ન હોય તો ઉપાશ્રયમા સ્વાપનાચાર્યજીની મ મુખ કરવાની છે

આગધનવિભાગ સમ્પૂર્ણ

આ શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધના કરનાર ઉપરના ત્રણ પદમાંથી ગમે તે એક પદની આરાધના કરીને સોએ સો ઓળી સંપૂર્ણ કરી શકે જ, પરંતુ જે એક પદની આરાધના કરવી હોય તે જ પદની આરાધના પહેલી ઓળીથી છેલ્લી ઓળી સુધી કરવાની પરંપરા છે તે અવશ્ય ધ્યાનમાં રાખવું

ખેડ કર્યા પછી ખાતર નાખીને તૈયાર કરેલા દોત્રમાં બીજ વાળ્યા પછી હવા અને પાણીની અનુકૂળતા થઈ જાય તથા વાડ વિગેરેથી રક્ષણ કરવામાં આવે તો પુષ્કળ ધાન્યની પ્રાપ્તિ થાય છે, તમ આ શ્રી વર્ધમાન તપની આરાધનાની સાથે ઉપર જણાવેલી વિધિ પ્રમાણેની બધી ક્રિયાઓનો સુદર યોગ મળી આવે તો “ આ લોક તથા પરલોકમાં દરેક પ્રકારની ઇષ્ટ સપદાઓનો મયોગ આ તપના આરાધકને થાય છે, અને છેવટે આરાધક અતરાયલુત યનારા વિન્ન-વાદજાને વિખેરીને કેવળજ્ઞાનાદિ પરમા મપદની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે, માટે પોતાના આત્માનું કલ્યાણ ઇચ્છનારા બધા જીવોએ વીર્યોદ્ધાસની વૃદ્ધિ પૂવક આ તપના સેવનમાં ઉજમાળ થવું

આગમમાક્ષીએ શ્રી વર્ધમાનતપ

આસન્નોપકારી ચરમતીર્થ કર શ્રી મહાવીર મહારાજના પથમગણધર ભગવાન્ શ્રી સુધર્માસ્વામીજી પોતાના અતેનાર્થ ચરમકેવળી આર્ય જૂઠ્ઠાસ્વામીજીને ઉદ્દેશીને ‘શ્રી અતકૃતદશ નામનું આઠમું અગ પ્રતિપાદન કરે છે આ આઠમા અગન આઠ વર્ગો છે દરેક વર્ગના દશ દશ અધ્યયનો છે

૧ અગિયાર અગ પછી આ આઠમું અગ છે આ અગમાં ભવન અત કરનારા અને મોક્ષે જનારા મહાપુરુષશાળી જીવોના અધિમાર છે

આકાશ વર્ગના દશમા અધ્યયનમા ક્ષાયિકસમ્યક્ત્વ શિરો
મણિ થી શ્રેણિકની મસારીપણાની સ્ત્રી અને જોન શામનના
અગળ ૧ગથી ૧ગાયેવ સાધ્વી ૧શ્વો મહાસેનકૃષ્ણના અધિકાર
મા આ રીતે જણાવે છે

एव महामेणकण्ठावि, नवर आयविलवहुमाण तगोरुम्म
उवसपज्जित्ताण विहरति, तज्जहा-आयविल करेति २, चउत्थ
करेति २, ने आयविलाइ करति २, चउत्थ करेति २, तिनि
आयविलाइ करति २, चउत्थ करति २, चत्तारि आयविलाइ
करेति २, चउत्थ करति, पच आयविलाइ करेति २, चउत्थ
करेति २, छ आयविलाइ करेति २, चउत्थ करति २, एव
एकोत्तरियाए वद्दीए आयविलाइ वहुति चउत्थतरियाइ जान
आयविलमय करति २ चउत्थ करेति । ततेण मा महासेण
कण्ठा अज्जा आयविलवहुमाण तगोरुम्म चोदमहिं वासेहिं
तिहि य मामेहि वीमहि य अहोरचेहिं अहासुत्त जान सम्म
काएण कामेति जान आराहत्ता × × ×

ભાવાર્થ — એ રીત તપસ્વાશિરોમણિ સાધ્વીથી મહાસેન
કૃષ્ણા આયળીવ વર્દમાન તપોધર્મનો સ્વીકાર કરીને આત્માને
ભાવતા થતા વિચરે છે

ત વર્દમાન તપનું સેવન આ પ્રમાણે કરે છે એક આય-
ળીલ કરે છે, આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે છે, ઉપવાસ કરીને
બે આયળીલ કરે છે, બે આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે છે,

ઉપવાસ કરીને ત્રણ આયળીલ કરે છે, ત્રણ આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે છે, ઉપવાસ કરીને ચાર આયળીલ કરે છે, ચાર આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે, ઉપવાસ કરીને પાચ આયળીલ કરે છે, પાચ આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે છે, ઉપવાસ કરીને છ આયળીલ કરે છે, છ આયળીલ કરીને ઉપવાસ કરે છે એ રીતિએ એક એક વૃદ્ધિપૂર્વક આયળીલ અનુક્રમે કરે છે સાત આયળીલ અને ઉપવાસ, આઠ આયળીલ ને ઉપવાસ, નવ આયળીલ ને ઉપવાસ કરતા કરતા અનુક્રમે નો આયળીલ ને ઉપવાસ કરે છે

આ રીતે એક એક ઠી સખ્યાથી વૃદ્ધિ પામતા આયળીલ વર્ધમાનતપ ઓઠ વષ, ત્રણ માસ અને વીસ દિવસે પૂરેા કરે છે

આ મહામગળકારી તપોધર્મનું સેવન જે રીતે સૂત્રમા સૂત્રકારે પ્રતિપાદન કયુ છે તે રીતે મગ્ધક્રમકારે પાલન કરતા કરતા પોતાના આત્માને તપોધર્મથી પુષ્ટ બનાવે છે તે તપોધર્મના મેવનથી સર્વસવર ભાવમા સ્થિત થઈ, ધન ધાની કર્મનો ક્ષય કરી, અનતયતુષ્કની પ્રાપ્તિ કરી, ગાદીના ભવોપખાણી ચાર કર્મનો સર્વથા ક્ષય કરી, મિદ્ધ, ભુદ્ધ થઈ પરમપદે સ્થિત થયા

સસ્મરણીય-મુધાવર્ષા

“ શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે ”

- ૧ માનસિક મનોરથોની મહેલાતોને મત્સ્ય કરી આપનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨ માનસિક મનોરથો, વાચિક શબ્દપ્રયોગો અને કાયિક પ્રવૃત્તિઓને સફલીભૂત બનાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩ શરીર અને આત્માને નિરાળો નિરખાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૪ ત્યાગ, ત્યાગી અને ત્યાગના સાધનોમા જ માત્ર સુખ રહેલું છે એવું જ્ઞાન કરાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૫ સમાધિપૂર્વક બાવપડિતાદિ મ જી કરાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૬ શેઠાદિક પ્રસંગે આર્તધ્યાનથી બચાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૭ બાપતિના પ્રસંગોમા મહુનચ્છિનો સાક્ષાત્કાર કરાવનાર શ્રી વર્ધ્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૮ લાળોની સખ્યામા આયબીલ કરનારાઓ, હુન્નરોની સખ્યામા શ્રી વર્ધ્ધમાન તપ કરનારાઓ, સેકડોની મખ્યામા સયમધર્મની આરાધના કરનારાઓ અને કરો

ડોની મધ્યામા અદ્વૈતક 'દાન દેનારાઓના સમૂહરૂપ મોહવિનાશક ચતુરગી નેનાને સન્નિધ કરનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે

- ૯ બાહ્ય તપ વિનાનો અભ્યતર તપ કાર્યસાધક નહિ જ બને એ સિદ્ધાંતને સમજાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૦ ત્યાગતા મહાન્ સિદ્ધાંતને રામેશ્વર પ્રસરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૧ અપૂર્વ આરાધનાથી ઉત્પન્ન થયેલા શ્રીચંદ્રકેવળીના અદ્વિતીય યથોક્તી માગરમા અન્ય તપસ્વીઓના આરાધનથી ઉત્પન્ન થયેલી કીર્તિરૂપ નદીઓના પ્રવેશને શકનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૧૨ અતગત સૂત્રમા કરવામા આવેલી મહાન્ તપસ્વીઓની ગણનામા મહાસેનકૃષ્ણા તપસ્વિનીના નામને મુખ્યતા અપાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૩ પુણ્યનુ પોષણ અને પાપનુ શોષણ કરનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૪ અણાહારી પદનુ આસ્વાદન કરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૫ આહારનો મૂર્છા ટળાવનારા તપોવિધાનમા સૌથી અગ્રેસર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૬ સાડા ચૌદ વર્ષથી ઉપરાત બેટલા લાખા સમય સુધી એકસરખી આહારનો મૂર્છા ટળાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે

- ૧૭ રસગારવની ગર્તામા પડી ગયેલા અને પડનાગ છવેને બચાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૮ આહારના બલિદાન અને આસક્તિને દૂર કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૧૯ ભાગવતી દીક્ષાના બળે ભાવને ઉત્પન્ન કરનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૦ ઉત્પન્ન થયેલા શુભ ભાવને ટકાવનાર, વધારનાર અને પુનરાગ્રે પરમપદના પ્રાપ્તિ કરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૧ વર્તમાનકાલીન શામનસરક્ષકોનું મર્ચન અને સમર્પણ કરનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૨ શાસનનું અખંડ રીતે સચાલન કરવાને માટે ધમણ બગવતોની પરપરાને અખંડપણે ચાલુ રાખનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૨૩ વર્તમાનકાલીન શ્રમણ મધનુ યથારી છુવન ટકાવી રાખનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૪ વૈદ્ય, ડૉક્ટર અને હર્કમની દવા ખાઈ ખાઈને નિરાશ થયેલાઓને આશાનું કિરણ દેખાડનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૫ હોસ્પીટલ અને દવાખાનાઓમા ધર્મ પડતા દર્દીઓના દરાડાને રાકનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૬ કોઈપણ કર્મની કાગળી મૂઝવણમા ખરેખરે આશીર્વાદ આપનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે

- ૨૭ આયળીલ તપની વૃદ્ધિમા વધારેમા વધારે લાભ આપ
નાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૮ મોહરાગની છાતીમા આળાદ નિશાન લગાવીને તેની
સામે લડનારને વાસ્તવિક વિજયી જનાવનાર શ્રી
વર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૨૯ મોક્ષમાર્ગના મુસાફરોને ઉભીન પરિણામની પરિપક્વતા
કરાવનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩૦ વિપયમુખના લોગમા રહેલી આપત્તિઓનો માક્ષાતકાર
કરાવનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૩૧ આત્મિક શક્તિઓના આવિભાવ માટેનું અદ્વિતીય સાધન
શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩૨ જડવાદના ચાલુ જમાનામા મહત્તમપણે ત્યાગધર્મનું શિક્ષણ
આપનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩૩ આહાર, શરીર અને આત્માના પરસ્પર લેહાલેહ તથા
સંગઘનુ યથાર્થ જ્ઞાન કરાવનાર શ્રીવર્ધમાન તપો
ધર્મ છે
- ૩૪ આત્માને ચોખમજીઠ જેવા વૈરાગ્યના રંગમા રંગનાર
શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩૫ મોક્ષમાર્ગના મુસાફરોને નિર્વિઘ્નપણે મોક્ષમા પહોંચાડ
નાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે
- ૩૬ શ્રીચક્રકેવળીના ચક્રસમાન ઉજ્જવળ ચરિત્રના સરમ
રહો અને જીવનપ્રસંગોને ઘણા કાળ સુધી જાગતા-
જીવતા રાખનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે

- ૩૭ આરાધકોના હૃદયમાં અનેરો ઉત્સાહ પ્રગટ કરનાર તથા ધનપાત્રી કર્મેને તોડનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૩૮ જિનેશ્વર દેવોના જીવનરહસ્યો ત્રણ ચોવીઝી સુધી, અખંડ બ્રહ્માચારીશિરોમણિ શ્રીસૂક્ષ્મદ્રસ્વામીનું જીવન-રહસ્ય ચોરાસી ચોવીસી સુધી અને શ્રીવર્ધમાનતપની આરાધના કરનાર શ્રીચદ્રકેવળીનું જીવનરહસ્ય આઠસો ચોવીઝી સુધી જાગતું-જીવતું રાખનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૩૯ આ મનુષ્ય જીવનમાં શ્રેષ્ઠ સંસ્કારોની સ્થાપના કરીને સર્વોત્તમ સુખની પ્રાપ્તિ કરાવનારા ભાગવતી દીક્ષાના માર્ગમાં ગમન કરાવનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૦ વિષય અને કપાયના દાવાનળથી ઢાઝી ગયેલા સસારી જીવોને શાંતિનું સમર્પણ કરનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૧ વિધ્નોની પરપરાને ટાળનાર શ્રીવર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૨ વાછિત ફળની પરપરાને પ્રાપ્ત કરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૩ છ માસ પર્વતની આરાધના કરવાથી કઠિણમાં કઠિણ વિધ્નોને પણ દેશવળે દેનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૪ ઇદ્રિયોના વિષય-વિકારોને જડમૂળથી ઉખેડી નાખનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.
- ૪૫ વિધ્નોના વૃદ્ધનું વિદ્યારણ કરીને ઐહલૌકિક પારલૌકિક અનેક પ્રકારની સપદાઓને પ્રાપ્ત કરાવનાર શ્રી વર્ધમાન તપોધર્મ છે.

આરાધકો માટે આવશ્યકીય અમોઘ વર્ષા.

“ આરાધકો માટે આવશ્યક છે ”

- ૧ સર્વજ્ઞ શાસનના સચાલક સદ્ગુરુઓની આજ્ઞાનુસાર વર્તવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.
- ૨ પ્રારબ્ધ ફોલા અનુષ્ઠાનના વિધિ-વિધાન પ્રત્યેના બહુ માનમાં વધારો કરતા રહેવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩ અનુષ્ઠાનના આરબ કાળથી તેની સમાપ્તિ થાય ત્યાં સુધી ચિત્તને એકાગ્ર કરવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૪ નાશવત પદાર્થોની પ્રાપ્તિ, ટકાવ અને વૃદ્ધિની તમજા રહિત થવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૫ અષ્ટ કર્મોના ઉન્મૂલન કરવાના અનુષ્ઠાનનું અવવગન કરવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.
- ૬ અનુષ્ઠાનમાં કરેલો ઉદ્યમ નિષ્ફળ જતો નથી અને ઉદ્યમ કર્યા વિના અનુષ્ઠાન સકળ થતું નથી એવા ત્રિકાલા બાધિત સિદ્ધાંતને અનુમરવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૭ અનુષ્ઠાનની અમૂલ્યતાને વિચારવી એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૮ અનુષ્ઠાનની અમૂલ્યતાને સમજીને આપત્તિકાળમાં પણ આરાધનાને છોડવી નહિ એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે

- ૯ ઉદય અને અસ્તમા એક સરખી અવસ્થાને ધારણ કરનારા સૂર્યની પેઠે મપત્તિ અને આપત્તિના કાળમા એક સરખી અવસ્થાને ધારણ કરીને ફરેક આરાધના કરવી એ આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૦ વિષ, ગરહ, અનુષ્ઠાન, તહેતુ અને અમૃત નામના પાત્ર પ્રકારના અનુષ્ઠાનમા પહેલાના ત્રણ હેય કક્ષાના છે અને પછીના એ ઉપાદેય કક્ષાના છે એમ સમજવું એ આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૧ વિધાનુષ્ઠાન અને ગરવાનુષ્ઠાનના આતરિક રહસ્યને નહિ સમજનારાઓ અમૃત્ય રત્ન સમાન અનુષ્ઠાનના અપૂર્વ ફળના બદલામા મુઠ્ઠી ચણાની પ્રાપ્તિ કરે છે એમ સમજવું એ આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૨ વિધાનુષ્ઠાન, ગરવાનુષ્ઠાન અને અનુષ્ઠાનને છોડીને તથેતુ અનુષ્ઠાન તથા અમૃતઅનુષ્ઠાનનું સેવન આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૩ તથેતુઅનુષ્ઠાન અને અમૃતઅનુષ્ઠાનમા પ્રવેશ કર્યા પહેલા ચિત્તના આઠ દોષોને સમજી લેવા એ આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૪ ખેઠ વિગેરે ચિત્તના આઠ દોષો ક્રિયામા એકાગ્રતાની હાનિ કરનારા હોવાથી તેના સ્વરૂપને સમજી લેવું એ આગ્રાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૫ શરીરરૂપી મકાનમા ચિત્તરૂપી ગુપ્ત સ્થાનમા રહેલા ધર્મ ધનને છુટ્ટ, પેદાશિ દોષોરૂપે અબનસિદ્ધ ચોરોથી

સદાકાળ માવધાન રહેવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.

- ૧૬ ખેતીપ્રધાન છવો ખેતીને માટે પાણીની મુખ્યતા સ્વીકારે છે તેવી રીતે આરાધનમા ખેદને દૂર કરીને દ્રઢતાને સ્વીકાર કરવા એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૭ વેઠે ગયેલા ગાડાવાળાને જેમ છટકી જવાનું મન થાય છે તેવી રીતે આરાધનામાંથી છટકી જવાને બદલે ઉદ્દેગ દોષને દાળીને સ્થિર થઈ જવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૮ કર્તુ અગર નહિ કર્તુ એવા ભ્રમિત મગજવાળો જેમ ન બોલવાના સ્થાને બોલી જાય છે, અને બોલવાને સ્થાને બોલવાનું છોડી દે છે, તેવી રીતે આરાધનમા ભ્રમ દોષથી દૂર રહીને સ્વસ્થતા ધારણ કરવી એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૧૯ શાંતિને ગીરવી મૂકનાગએ કોઈ પણ કાર્યને શાંતિપૂર્વક મહાળી શકતા નથી અને યોગોનું હલન-ચલન કરીને અશાંતિનું આમ્રાભ્ય જમાવે તેવી રીતે ઉત્થાન દોષથી ઉભગી જઈને અનુષ્ઠાનમા યોગોને યોગ્ય સ્થાને બેઠવા એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૨૦ પાવેલા ધાન્યને લણવાના 'અવસર પહેલા જમીનમાંથી ઉખેડી લઈને જેમ કાંઈ લોણી ખેંચત નવું ધાન્ય પાવે છે અને પહેલા પાવેલા ધાન્યને તૈયાર થયા પહેલા ઉખેડી લેવાથી લાભને બદલે, નુકશાન મેળવે છે તેવી રીતે આરણેલા અનુષ્ઠાનમાંથી અચળચિત્તવાળાઓને

બીજા બીજા કાર્યમાં ચિત્તનુ દોષન કરવાથી લાભને બદલે નુકશાન મેળવે છે, માટે દોષોપથી દૂર રહી આરભેવા અનુધાનનો સંપૂર્ણ લાભ લેવો એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.

૨૧ વલ્લિક્ષુદિ ન્યાયે જોછા લાભને જતો કરી વધુ લાભ મેળવવો એ જેમ શ્રેયસ્કર છે, તેવી રીતે નીચલા શુભ સ્થાનકની ક્રિયા-અનુધાનમાં રગાયેવા ઉચ્ચ શુભસ્થાન કનો લાભ મળતો હોય તો પૂર્વના શુભસ્થાનકની ક્રિયા-ને ગોણુ બનાવવી જરૂરી છે સમજવા તરીકે કોઈ કહે કે-ભવાટવીનું ઉલ્લેખન કરવા માટે છૂટે શુભસ્થાનકે સાધુ પણ પામવું શ્રેયસ્કર છે પરંતુ પ્રભુપૂજા, મુપાત્રદાના દિનો રગ મને જોવો લાગ્યો છે કે તેના વગર ચેન જ પડતું નથી આવા રગથી રગાયેવા આત્માઓએ આમગદોપથી અલગ થઈ ઉચ્ચ, ઉચ્ચતર અને ઉચ્ચતમ શુભસ્થાનકના અનુધાનમાં જોતપ્રોત થઈ જવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે

૨૨ આરભેરી ક્રિયાનો લાભ મેળવ્યા વગર બીજી ક્રિયા જોમાં હર્ષયેલા થઈ અનુક્રમે એક પછી એક ક્રિયાનો આરભ કરનાર મુદ્દ લાભ મેળવી શકતો નથી, તેવી રીતે સર્વેશ શાસનમાન્ય-ક્રિયાનો આરભ-કરનાર આરભેલી ક્રિયાનો આરભ કરે છે તે આરભેલા ઇષ્ટ કાર્યને બાળનાર અગાર-દોષનુ મેવન કરનાર છે, જેમ સમજી અગાર-દોષથી અવશ્યમેવ અલગ રહેવું એ આગધકો માટે આવશ્યક છે

- ૨૯ સસારના સર્વ આશ્ચર્યોને બૂલીને અનુષ્ઠાન કરવાને પ્રસંગે સૂત્ર, અર્થ અને રહસ્યમા લીન થતા આશ્ચર્યનો આસ્વાદ લેવો એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩૦ અનુષ્ઠાન સેવનના અનુપમ આશ્ચર્યના આવિર્ભાવથી રોમ રાજી વિકસ્વર થવારૂપ પુનીત પુલાક થવો એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩૧ જન્માધને નેત્ર, નિર્ધનને ધન અને લડતા મૈનિષ્ટને નિતની પ્રાપ્તિથી જેવો પ્રમોદ યાય છે તેથી પણ વિશેષ પ્રમોદ અનુષ્ઠાનથી ઉત્પન્ન થવો એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.
- ૩૨ સુધાભિદુઓદ્વારા અમૃત ક્રિયાના ૨૫ થી ૩૧ નખર સુધીના તદ્દમતચિત્ત, સમયવિધાન, ભાવવૃદ્ધિ, ભવભય, વિરમય, પુલાક અને પ્રમોદ-એ માટે લક્ષણને સેવીને અમૃતક્રિયાનો સ્પર્શ કરવો એ આરાધકો માટે આનંદ્યક છે
- ૩૩ “અમૃત લેશ લહે એક વાર, રોગ નહિ ફરી અગ મોઝાર, સ્વાગી સેવીએ” ૫ શ્રી વીરવિજયજીની એ સુદર શિખામણ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩૪ “અમૃતનો લેશ લહો એક વાર, ખીજી રે બોવધ કરવું નહિ પટે જી” મહોપાધ્યાય શ્રીયશોવિજયજીનો એ અનુપમ ઉપદેશ આરાધકો માટે આનંદ્યક છે
- ૩૫ દગ્ધ, શૂન્ય, અવિધિ અને અતિપ્રવૃત્તિ એ ચાર દોષોથી રહિત અનુષ્ઠાનમા ઉજમાગ થવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.

- ૩૬ અનુષ્ઠાનનું સેવન કરતા કરતા અવસરની યોગ્યતાએ પ્રીતિ અને ભક્તિને પરાકાષ્ઠાએ પહોંચાડવી એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩૭ કૂવામાં આવતા પાણીના અખૂટ ઝરણા પી માફક લાવની વૃદ્ધિપૂર્વક દરેક અનુષ્ઠાનોને સેવવું એ આગાધકો માટે આનર્યક છે
- ૩૮ આરભ-સમારભનો સકલ કરવાની, આરભ-સમારભના સાધનો એકઠા કરવા પી અને આરભ-સમારભદ્વારા એ છવોના છેદનભેદન કરવાની પ્રવૃત્તિને રોકવી એ આગાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૩૯ નિશારભના અર્થો આત્માઓએ જ્યલ્લાપૂર્વક સદારભનું મેવન કરવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે.
- ૪૦ મહિનારભને ઊઠવા માટે સદારભનું મેવન અવશ્યમેવ કરવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૪૧ તીમારભને નિલાબ્ધિ દર્શને નિભાવ પૂરના મહાભનું મેવન કરનારે સદારભનું મેવન કરવું એ આગાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૪૨ સ્વરૂપાપી સાવધ દેખાની અને અનુબધથી નિરવધ નિદાગાતી ક્રિયાના મેવનમાં ઉચ્ચમાળ રહેવું એ આગાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૪૩ સ્વરૂપ, હેતુ અને અનુબધ કયાના પ્રકારના સમજીને સદારભનું મેવન કરવું એ આગાધકો માટે આવશ્યક છે
- ૪૪ અકપાદાર અલ્પ નિદા અને દાશ્યરહિત યવું એ આરાધકો માટે આવશ્યક છે

૪૫ ઇદ્રિયોતુ દમન કરીને અને ક્ષમાને ધારણ કરીને
માનસિક દુષ્ટ મકલ્પોને દેશવગે દેવો એ આરાધકો
માટે આવશ્યક છે

ચાર પ્રકારના તપસ્વીઓ

શ્રીઠાણાગ સૂત્રના ૪ થા ઠાણાતુ સૂત્ર-૨૪૩ ચત્તારિ ઘુણા
૫૦ ત૦-તયક્ષાતે, છલ્લિક્ષ્વાતે, ઋદ્ધક્ષ્વાતે, સારક્ષાતે,
અન્નમેઽ ચત્તારિ ભિક્ષાગા ૫૦ ત-તયક્ષાયસમાણે જાન
સારક્ષાયમમાણે । તયક્ષાતમમાણસ્મ ણ ભિક્ષાગસ્ત
સારક્ષાતમમાણે તવે પણ્ણત્તે, સારક્ષાતમમાણસ્મ ણ
ભિક્ષાગસ્મ તયક્ષાતમમાણે તવે પણ્ણત્તે, છલ્લિક્ષાય
સમાણસ્મ ણ ભિક્ષાગસ્મ ઋદ્ધક્ષાયમમાણે તવે પણ્ણત્તે, ઋદ્ધ
ક્ષાયસમાણસ્મ ણ ભિક્ષાગસ્મ છલ્લિક્ષાયમમાણે તવે
પણ્ણત્તે । સૂત્ર ૨૪૩ ।

ભાવાર્થ—ધુણા-કીડા ચાર પ્રકારના હોય છે ૧ ત્વક્
(છાલની ઉપરનો ભાગ) ખાવાવાળા, ૨ છાલ ખાવાવાળા
૩ કાષ્ટ ખાવાવાળા અને ૪ સારભૂત તત્ત્વ ખાવાવાળા

જે કીડાઓ ઝાડની છાલનો ઉપરનો ભાગ ખાય પરંતુ
છાલની અંદરનો ભાગ નહિ ખાય તે ત્વક્ ખાવાવાળા કીડા
કહેવાય છે, તેવી રીતે ત્વક્ખાદ સમાન જે સાધુઓ આચાર
આદિ (આચળીતાદિ) રાત્રિ આહારનું મતોપપણું લક્ષણ
કરતા હોય તેઓ ત્વક્ખાદ સમાન સાધુઓ કહેવાય છે

૧ આર્થ શબ્દથી લૂઓ-મુકો નિગસ આહાર. ૨ મૃદરથો અને
તેઓનો આગ્રિત વર્ગ જમી ગયા પછી રસોષના વાસણોમાં મહેનો
પર્યંતે કે જે નકામા જેવો હોય છે તે પ્રાત આહાર.

ત્વડખાદ સમાન ક્રીડાઓ અને તેવો આયળીલાદિ નિરસ આહાર કરનારા સાધુઓ ૧

છાલખાદ સમાન ક્રીડાઓ અને તેવો અલ્પ આહાર કરનાર સાધુઓ ૨

કાષ્ટખાદ સમાન ક્રીડાઓ અને તેવો નિતિગૃહ આહાર કરનાર સાધુઓ ૩

સારખાદ સમાન ક્રીડાઓ અને સર્વ કામગુણાદિની વૃદ્ધિ થાય તેવો પૌષ્ટિક આહાર કરનારા સાધુઓ ૪

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ત્વડ સરખા અસાર-નિરસ આહાર કરનારા મુનિવરોનો તપ વજ્રસાર તપ કહેવાય છે, અર્થાત્ કર્મનો નાશ કરવામાં એ તપ વજ્ર સરખું કામ કામ કરે છે, તેથી કરીને ત્વડ (છાલની ઉપરના ભાગ) સરખા અસાર નિરસ નિર્માય આહાર (આયળીલાદિ) કરનારા સારભૂત ખાનારા ગણાય છે અને તેઓનો તપ પણ સારભૂત ગણાય છે

આ રીતિએ—

- ૧ ત્વડખાદ સમાન નિરસ આહાર ખાનારા સાધુઓને સારભૂત ખાનારા તપસ્વી કહેલા છે અને તેમના તપને પણ સારભૂત વર્ણવેલો છે
- ૨ સારખાદ સમાન પૌષ્ટિક આહાર ખાનારા સાધુઓને ત્વડસારભૂત ખાનારા તપસ્વી કહેલા છે અને તેમના તપને ત્વડખાદ સમાન વર્ણવેલો છે
- ૩ છાલખાદ સમાન આહાર ખાનારા સાધુઓને કાષ્ટખાદ સમાન તપસ્વી કહેલા છે અને તેમના તપને કાષ્ટખાદ સમાન વર્ણવેલો છે

૪ કાષ્ઠખાદ સમાન આહાર ખાનારા સાધુઓને છત્વિખાદ સમાન તપસ્વી કહેલા છે અને તેમના તપને છત્વિખાદ સમાન વર્ણવેલો છે

ઉપર જણાવેલા ચાર પ્રકારના તપસ્વીઓમા પહેલાનો તપ તીવ્રતમ, બીજાનો તપ તીવ્રતર, ત્રીજાનો તપ તીવ્ર અને ચોથાનો તપ મદ હોય છે વધુ સ્પષ્ટીકરણ સમજવાની હમ્છા વાળાએ સૂત્ર-વૃત્તિનુ મનન-પરિચીલન કરવું જરૂરી છે તપો ધર્મના એવનમા રજાઈ ગયેલા તપસ્વીઓએ પોતે ઉપરના ચાર પ્રકારમાથી કયા પ્રકારના વિભાગમા છે તે વિચારવાની જરૂર છે

૧૦ દુર્ગલ નગ્ન માઓપવાસી, જો છે માયારગ,
તો પણ ગર્ભ અનતા લેશે, જોલે જીભુ અગ મન૦

ભાવાર્થ — શરીરે દુર્ગલ હોય, જાણ પરિગ્રહનો ત્યાગી
શરીરે નગ્ન, અને છટું અટુંભાદિ તપસ્યાએ વધતો વધતો
મહિનાના ઉપવાસ કરવાવાલો હોય પરંતુ માયાના રમથી
રગાયેલો તે અનતી વાર જન્મ-મરણ ધારણ કરશે આ
વાતને સૂત્ર-કૃતાગ નામનું જીભુ અગ સ્પષ્ટ કરે છે

જુઓ, શ્રીમદ્વયોવિજયજી : ઉપાધ્યાયવિરચિત ૩૫૦
ગાથાનું સ્તવન ઢાલ ૮, ગાથા ૧૧ મી

૧૧. જહ વિય ણિગણે કિસે ચરે, જહ વિય શુજિય માસમતસો ॥
જે હહ માયાહ મિજહ, આગતા ગન્માય જતસો ॥ ૧ ॥

શ્રીસૂત્રકૃતાગમત્ર વૈકાલિક-અષ્ટવન-પ્રથમ ઉદશ ૬૦ ૫૭ ૬

ઉપરના પદ્યમાં જગવાનું મુધર્માસ્વામીજી જણાવે છે અને
તે વાતને શ્રીમાન્ શીલાકસૂરીશ્વરજી દીક્ષામાં સ્પષ્ટ કરે છે

જુઓ, શ્રી ગોડી પાર્શ્વનાથ જૈન શ્ર યમાના પુષ્પમાલા
ન ૪, સૂત્રકૃતાગ પ્રથમ ભાગ

૧૨ આઠમે માયા નામના પાપસ્થાનકની સજ્જાયમાં પણ પૂજ્ય
ઉપાધ્યાયજી મહારાજ તે વાતને પુન સ્પષ્ટ કરે છે —

નગ્ન માસ-ઉપવાસિયા મુણે મ તાજી

સીયા લીજે કૃશ અજ શુભવતાજી

ગર્ભ અનતા પામશે મુણે સતાલ
એ છે માયા મત્ત શુણ્વતાલ

આઠમે માયાની સંજ્ઞાય ગા૦ ૨

૧૩ વિધિ નિષેધ નવિ ઉપદિશે મુણે સતાલ
એકાન્તે ભગવન્ત શુણ્વતાલ
કારણે નિષ્કપટી હવુ મુણે સતાલ
એ આણા છે તત શુણ્વતાલ

આઠમે માયાની સંજ્ઞાય ગા૦ ૭

૧૪ રાગહરણ તત જય શ્રુત લાખ્યા રે
તેહથી પણ જિણે જવફલ ચાખ્યા રે,
તેહનો કોઈ ન છે પ્રતિકારે રે,
અમીધ-હોધ-વિધ-ત્યા-યો-ચારે રે!

રાગની મજ્ઞાય ગા૦ ૫

૧૫ તપભલે દૂટયા તરણ તાણી રે,
કચન કોડિ આપાઠભૂતિ નાણી રે,
નદિપેણ પણ રાગે નડિયા રે,
શુતનિધિ પણ વેશ્યાવશ પડિયા રે

રાગની સંજ્ઞાય ગા૦ ૬

૧૬ રાગ ન કરજો કોઈ નર કોઈશુ રે,
નવિ રહેવાય તો કરજો મુનિશુ રે,

x   x   x   x

x   x   x   x   x

રાગની સંજ્ઞાય ગા૦ ૮

- ૧૭ ઉગ્ર વિહાર ને તપ જપ કિરિયા,
કરતા દેષ તે ભવમાહે પૂરિયા લાલન ભવન
દેષની સજ્જાય ગાન ૪
- ૧૮ યોગનુ અગ અદેષ છે પહેલુ,
સાધન સધિ લહે તેહથી વહેવુ લાલન તેહથી
દેષની સજ્જાય ગાન ૫
- ૧૯ રાગ ધરીને જિહા ગુણ લહીએ,
નિર્ગુણ ઉપર સમચિત્ત રહીએ; લાલન સમચિત્ત
દેષની સજ્જાય ગાન ૮
- ૨૦ ક્રોધ અશુભ તપનલુ, જ્ઞાનતણ અદ્ધકાર હો,
પરનિદા કિરિયાતણુ, વમન અશુર્ક આહાર હો
પરપરિવાદની સજ્જાય ગાન ૩

શ્રી સ્વાધ્યાય-વિભાગ

નોંધ—આ વિભાગમા આગધિકા આગધનાને વધુ ઉચ્ચત્વળ બનાવે એ
હેતુથી અનુક્રમે શ્રી અરિહત, સિદ્ધ અને તપ પદ માટે પૂજા-
દિનો મય્ય અત્ર અપાય છે

“ સૂત્ર—અક્ષર પરાવર્તના, સરસ શેલડી ઢાખી,
તાસ રસ અનુભવ આખીએ, નિહા એક છે શિવ સાખી ”
શુદ્ધ નય અર્થ મન ધારીએ,
મહોપાધ્યાય શ્રીમદ્ યથોવિજયજી મહારાજકૃત સવાસો
ગાથાનું સ્તવન, ઢાલ ઝથી, ગાથા ૧૪

શ્રી વિજયલક્ષ્મીસૂરિકૃત વીગ સ્થાનકની પૂજામાથી
શ્રી અરિહતપદની પૂજા

દોહા

શ્રી શંખેશ્વર પાસજી, સમ્મળ જતુ હિતકાર,
મણ્ડી પદ યુગ તેહના, સ્તવન પૂજા રચુ સાર ૧
બહુવિધ તપ જપ દાખિયા, લોક લોકોત્તર સત્ય,
વીચસ્થાનક સમ કો નહિ, સદ્યુર વદે પસત્ય ૨
અરિહતાદિ પદતણુ, કારણ એ તપ સત્ય,
ત્રિક યોગે મણુ પૂજિયે, ભાવશુ જેહવી શક્ત ૩
નિર્મળ પીઠ ત્રિકોપરિ, સ્થાપી નિનવર વીચ,
પૂજોપકરણ મેળવી, પૂજિયે વિશ્વાવીચ ૪
એક એક પદ વર્ણવ કરી, પૂજા પચ પ્રકાર,
અડવિધ એ , સેવા મત્તર ઉદાર

સમળ કળશ અડ જાતિના, જિનઆણા શિર ધાર,
 પૂજે સ્થાનક વીશને, તસ નહિ દુરિત પ્રચાર ૬
 પરમ પથપરમેષ્ઠિમા, પરનેશ્વર ભગવાન,
 ચાર નિમેષે ધ્યાયમે, નમો નમો શ્રી જિનભાણુ ૭

ઠાળ પહેલી

આદિ નિષ્કૃદ મયા કરો-એ દેવી

શ્રી અરિહતપદ ધ્યાયમે, ચોત્રીશ અતિશયવતા રે,
 પાત્રીસ વાણી શુણે બધા, બાર શુભે શુભવતા રે શ્રી૦ ૧
 અડધિય સહસ લક્ષણુ દેહે, ઇદ્ર અસખ્ય કરે સેવા રે,
 ત્રિહુ ઠાળના જિન વાહવા, દેવ પથમ મહાદેવા રે શ્રી૦ ૨
 પથ કલ્યાણક વાસરે, ત્રિભુવન ધાય ઉદ્યોત રે,
 દોષ અઠાર રહિત પ્રભુ, તરણતારણુ જગ પોત રે શ્રી૦ ૩
 ચટકામ ગોકુળ પાળવા, મહાગોપ કહેવાય રે,
 કયા પડક વજડાવવા, મહામાહણુ જગનાય રે શ્રી૦ ૪
 ભવોદધિ પાર પમાડતા, ચોથો વર્ગ દેખાવે રે,
 ભાવ નિર્યામક ભાવિયો, મહાસત્યવાહ મોહારે રે શ્રી૦ ૫
 અસખ્ય પ્રદેશ નિર્મળ થયા, છતિ પર્યાય અનતા રે,
 નવનવા જોયની વર્તના, અનતા અનતી બાણુતા રે શ્રી૦ ૬
 પિંડ પદસ્થ રૂપસ્થમા, દ્રવ્યગુણપથયિ ધ્યાયા રે,
 દેવપાતાદિ સુખી થયા, સોભાગ્યલક્ષ્મીપદ પાયા રે શ્રી૦ ૭

૫ શ્રી રૂપવિજયકૃત વાશ સ્થાનકની પૂજામાથી
શ્રી અરિહતપદની પૂજા.

૬૬૮

- સુરપતિ શ્રીપતિ નરપતિ, શુભૃતતિ જસ નિત ગાય,
પુરિસાદાણી પાસછ, સખેશ્વર પુરરાય ૧
- સકલ સમીક્ષિત પૂરવા, સુરતરુ સમ મોહાય,
પ્રણમી પદ યુગ તેહના, ભક્તિભાવ ચિત્ત લાય ૨
- સમન્તિધારી છવને, જિનપદ પ્રાપ્તિ હેત,
વીશસ્થાનક પૂજા રચુ, પામી શાસ્ત્ર સ કેત ૩
- દાન શીલ તપના કહ્યા, ત્રણ અહાર ને બાર,
બેઠ સર્વ બાવે મળ્યા, જિનપદ ફળ દાતાર ૪
- વિવિધ જાતિ તપ જિને લહ્યા, મુખ સપત્તિના મૂળ,
વીશસ્થાનક સમ ઠે નહિ, જિનપદને અનુકૂળ ૫
- દાન શીલ તપ પૂજના, અણ્ણન મહાવ્રત ભોય,
દયા તીર્થની એવના, મમકિતે મફળા હોય ૬
- ત્રણ કાળ ત્રિશ્રણે કરી, પૂજી વીર જિણ્ણદ;
તીર્થ કરપન પામશે, શ્રી શ્રેણિક રાજદ ૭
- સુદર સિંહાસન ઠપી, અરિહત પડિમા સાર,
અડ નવ સત્તર અઢોત્તરો, પૂજા કરો મનોહાર ૮
- પૂજક પૂજયની પૂજના, કરતો પૂજ્ય તે યાય,
પચ પરમેષ્ઠીમા પ્રથમ, નિષ્ઠે પૂજો જિનરાય ૯

દાળ પહેલી

પ્રથમ પૂર્વદિશે—એ દેશી

શ્રી અરિહત ભગવત પરમાનમા, દેવનો દેવ શુભચરણખાણી
સાન શુદ્ધિ કરી મલિનતા પરિહરી, પૂજ્યો ભવિષ્ઠના પ્રેમ આર્ણ
શ્રી૦

અરુનિગ્નિ મોહ નિદ્રા ન હાસી ભય, રાગ નહિ દ્રેષ નહિ જાસ અ ગે
દામ મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન જસ ખય થયા, ધ્યાયે તે પ્રભુ અધિક ર ગે
શ્રી૦

ધ્યાન પિંદસ્થ પદસ્થ રૂપસ્થયી, ધ્યેય ધ્યાતા લહે એકતાન
દ્રવ્ય પયાયશુષ્ઠ તેહના ધ્યાઈયે, પાઈયે સિદ્ધિ ગહુ તત્ત્વજાન
શ્રી૦

જન્મના ભાર અગ્રીમાર ઘાલી ક્ષયે, દેવકૃત જાસ ઓગણીસ રાજ
ચોત્રીસ અતિશયે, અ ગ ચોયે કલા, પાત્રીસ વયણુ શુભ જાસ છાજ
શ્રી૦

અડ અધિક સહસ લ છન ધરે અ ગમા, શુભ અન તે મર્યો નાથ મો
જાસ કત્યાણુકે જગતનુ તમ ટળે, ઈદ્ર ઉપેદ્રના ચિત્ત મો
શ્રી૦

નામ ને યાપના દ્રવ્યભાવે કરી, જે નરા ચિત્તમા નિલ્ય ધ્યા
દેવપાલાદિ જુપાલપરે તે નરા, તીર્થપતિ સ પદા હસ્ત પા
શ્રી૦

જે મહાગોપ નદકાય ગોકુળતણે, તિમ મહામાહણુ જાસ કહિ
ભવોદધિ જડતા બળ્ય નિસ્તારણે, સાર્થપતિ મુક્તિને

દ્રવ્યભાવે કરી પૂજના જે કરે, સ્વર્ગ અપવર્ગ તે નિયત પામે,
ત્રણ પછુ અષ્ટ નવ સત્તર એકવીસવિહ, પૂજના કરો વસે સિદ્ધિધામે
શ્રી૦ ૮

પ્રથમ પદ પૂજતો રાય શ્રેષ્ઠિક પ્રથમ, ભાષી ચોવીસી જિનરાજ ધાશે,
તાસ પદ પદની સેવના સુર કરી, ઉપવિજ્યાદિ નિત સુજસ ગાશે
શ્રી૦ ૯

કાવ્ય

પુષ્પમદીપાક્ષતધૂપપૂગી-ફલૈર્જિનેદ્રપ્રતિમા પ્રપૂજ્ય,
યે લક્ષ્ય શ્રીપરમેષ્ઠિમત્ર, જપતિ તે તીર્થકૃતો ભવતિ ૧

મત્ર

ૐ હ્રીં શ્રી પરમાત્મને અનતાનતજ્ઞાનશક્તયે જન્મ-જરા
મૃત્યુનિવારણાય શ્રીમતે જિનેદ્રાય જલ અદન પુષ્પ ધૂપ
દીપ અક્ષત નૈવેદ્ય ફલ ચન્દ્રમહે સ્વાહા

શ્રી વિજયાન દસૂઠિ (આત્મારામજી)કૃત વીશ સ્થાનકની
પૂજામાથી અરિહતપદની પૂજા.

કૃદા

શમરમ રસભર અઘહર, કરમ ભરમ સળ નાશ,
કર મન મગન ધરમ ધર, શ્રી શ ખેશ્વર પાસ
વસ્તુ સકલ પ્રકાશિની, ભાસિની ચિદ્ધન ઉપ,
સ્વાદાદમતકાશિની, જિનવાણી રસકૂપ

છદે અગ આવરયકે, વશિ નિમિત્ત વિધાન,	
તે માધે જિનપદ લહે, અચર અમરકી ખાન	૩
જિન ગણધર વાણી નમી, આણો ભાવ ઉદાર,	
વિશતિપદ પૂજન વિધિ, કહીશુ વિધિ વિસ્તાર	૪
વિશતિ તપપદ સારિખી, કરણો અવર ન ઠોય,	
ભે ભવિ સાધે રગશુ, અહીંનુ રૂપી હોય	૫
કમતે પીઠ ત્રિકોપરે, યાપી જિનવર વીસ,	
સામગ્રી સહુ મેલીને, પૂજે ત્રિભુવન ઇંશ	૬
એક એક પદ પૂજિયે, પચ અષ્ટ સત્તાર,	
દ્રવ્યાર્થન વિધિ જાણિયે, ઇંગવીસ વિધિ વિસ્તાર	૭

રાગ-ધ વાગ્રી દો નયણાદા માર્યા મરન । પરદેશીઝા—એ દેલી

અરિહતપદ મનરગ ચિદાનદ અરિહતપદ મનરગ, એ આકણી
ચિદાનદધન મગલરૂપી, મિશ્યાતિમિર દિણદા ચિં ૨૦ ૧
ઐતીસ અનિશય પૈતીસ વાણી, ગુણુ ખારે મુખાકદા ચિં ૨૦ ૨
મહાગોપ મહામાહણુ કહિયે, કાટે ભવભય ફેદા ચિં ૨૦ ૩
નિર્મામક સત્યવાહ જણીજે, ભવિ ચક્રાર મનચદા ચિં ૨૦ ૪
ચાર નિમેષરૂપ જગરજન, જજન કરમ નરિદા ચિં ૨૦ ૫
અવર દેવ વામા વશ ક્રીને, તુ નિકલક મહિદા ચિં ૨૦ ૬
સાયક નાયક શુભગતિદાયક, તુ જિન ચિદધનવૃદા ચિં ૨૦ ૭
દેવપાલ શ્રેણિક પદ સાધી, અરિહતપદ નિપજદા ચિં ૨૦ ૮
સખ શિવશકર ઇંશ નિરજન, ગતકલિમલ સખ ધદા ચિં ૨૦ ૯
જિનકે પચ કલ્યાણુક જગમે, કરે ઉદ્યોત અમદા ચિં ૨૦ ૧૦
આતમ નિર્માણ ભાવ કહીને, પૂજે ત્રિભુવન ઇંદા ચિં ૨૦ ૧૧

કાવ્ય - કૃતવિનયિન વ્રત

અતિશયાદિગુણધિવદાન્યક, જિનવરેદ્વપદસ્ય નિહાનક,
નિખિલકર્મશિવોચ્ચપ્રસૂદન, કુરુ વિશતિસપદપૂજન ૧

મત્ર

ઓ પૂર્વ શ્રી પરમપુરુષાય પરમેશ્વરાય જન્મજગમૃત્યુ
નિવારણાય શ્રીમતે અર્પતે જલાદિક યજ્ઞમહે સ્વાહા

ન્યાયવિગાઢ ન્યાયાચાર્ય મહામદોપાધ્યાય શ્રી યશો-
વિજયગણુવિગચિત નવપદની પૂજામાયી
શ્રી અગ્નિતપદની પૂજા.

ઉપજસત્રાણુમહોમયાણુ, અપ્પાહિરાસલસદિયાણુ,
સદેમણુ દિયમજ્જણુ, નમો નમો હોઉ સયા જિણાણુ ૧ *

શ્રી જ્ઞાનવિમલમૂર્તિ કૃત સ્તવના

શુભપ્રયાન વ્રત

નમોઽનતસતપ્રભોદપ્રદાન-

પ્રધાનાય બબ્યાત્મને ભામ્વતાય,
યયા જ્ઞેહના ધ્યાનથી સોખ્યજાગ્ય,
સદા સિદ્ધચક્રાય શ્રીપાલરાગ ૧

* બીજી પ્રતમાં નીચેનો હુકા પણ મળે છે

પરમમત્ર પ્રણમી શ્રી તામ ધરી હૃદ ધ્યાન,
અગ્નિતપ પૂજ કરો, નિજ નિજ શક્તિ પ્રમાણ ૧

કર્મા કર્મ દુર્મર્મ ચક્રચૂર જોલો,
 સલા સબ્ય નવપદ્ધ્યાનેન તેજો,
 કરી પૂજના સબ્ય ભાવે ત્રિકાળે,
 સદા વાસિયો આતમા તેજો કાળે ૨

જિજ્ઞે તીર્થ કઠ કર્મ ઉઠયે કરીને,
 દિયે દેશના સબ્યને હિત ધરીને,
 સદા આઠ મહાપાઠિહારે સમેતા,
 સુરેશે નરેશે સ્તબ્યા બ્રહ્મપૂતા ૩

કર્મા ધાતિયા કર્મ ચારે અલગગા,
 ભવોપશ્ચહી ચાર જે છે વિલગગા,
 જગત્ પચ ક પાણકે સૌખ્ય પામે,
 નમો તેહ તીર્થ કરા મોક્ષકામે ૪

શ્રીમદ્ દેવચ દ્રશ્યકૃત સ્તવના

દાળ-ઉલાનાની દેશી

તીર્થપતિ અરિહા નમુ, ધર્મ ધુરધર ધીરોશ્ચ,
 દેશના અમૃત વરસતા, નિજ વીરજ વડવીરોશ્ચ ૧
 ઉલાલો-વર અખય નિર્મળ જ્ઞાન ભાસન સર્વભાવ પ્રકાશતા,
 નિજ શુદ્ધ શ્રદ્ધા આત્મભાવે ચરણચિરતા વાસતા,
 જિનનામકર્મ પ્રભાવ અતિશય પ્રાતિહારજ શોભતા,
 જગજ્ઞ કલેષાવત ભગવત ભવિષ્યનને શોભતા ૨

પૂજા-હાળી શ્રીપાળના રાસની

ત્રીજે ભવ વરસ્થાનકે તપ કરી, જેણે બાધ્યુ જિનનામ,
 ઘોસઠ ઇંદ્રે પૂજિત જે જિન, કીજે તામ પ્રણામ રે,
 ભવિકા! સિદ્ધચક્રવર્ત વદો, જેમ ચિરકાળે નહો રે ભવિકા ૧
 એ આકળી

જેહને હોય કલ્યાણક દિવસે, નરકે પણ અજવાળુ,
 સકળ અધિક શુભ અતિશયધારી, તે જિન નમી અમ ટાળુ રે
 ભવિકા ૨

જે તિહુ નાણુમમગ્ગ ઉપજા, ભોમકરમ ક્ષોણુ બાળી,
 લેઇ દીક્ષા શિક્ષા દિયે જનને, તે નમિયે જિન નાણી રે
 ભવિકા ૩

મહાગોપ મહામાહણુ કહિયે, નિર્ધામ સત્યવાહ,
 ઉપમા એહવી જેહને છાજે, તે જિન નમિયે ઉત્સાહ રે
 ભવિકા ૪

આઠ પ્રાતિહારજ જસ છાજે, પાત્રીય શુભયુત વાણી,
 જે પ્રતિબોધ કરે જગજનને, તે જિન નમિયે પ્રાણી રે
 ભવિકા ૫

હાળી-શ્રીપાળના રાસની

અરિહતપદ ધ્યાતો થકો, દબ્બહુ શુભ પત્રજય રે,
 લેઇ છેદ કરી આતમા, અરિહતરૂપી ધાય રે ૧
 વીર જિનેશ્વર ઉપદિશે, સાબળજો ચિત્ત લાઈ રે,
 આતમ ધ્યાને આતમા, ઋદ્ધિ મળે સવિ આઈ રે વીર ૨

કાવ્ય

વિમલકેવલભાસનભાસ્કર, જગતિ જ મુમહોદયકારણ,
 જિનવર બહુમાનજલોધન, શુચિમના સ્તપયામિ જિનેશ્વર ૧

સ્નાન કરતા જગદ્ગુરુ શરોરે, મકલ દેવે વિમલ કલશ નીરે;
 આપણા કર્મમંત્ર દૂર કીધા, તિજે તે વિગુપ્તે શ્રદ્ધે પ્રસિદ્ધા ર
 હપ ધરી આસરા વૃદ્ધ આવ, સ્નાત્ર કરી એમ આશિષ ભાવે;
 ત્રિહા લગે સુરગિરિ જ ગૂંદીવા, અમતણા નાય દેવાધિદેવે.
 (અમતણા નાય છવાનુછવો) ૩

ૐ હ્રીં શ્રી પરમપુરુષાય પરમાત્મને પરમેશ્વરાય જગ્મ
 જરામૃત્યુનિવારણાય શ્રીમતે સિદ્ધચક્રાય શ્રીઅર્હતપદાય જલ
 અદન પુષ્પ ધૂપ દીપ અક્ષત નેવેદ્ય દ્રવ યજ્ઞમહે સ્વાહા ૦

ૐ હ્રીં નમો અરિહ તાણુ મ્હી અનુક્રમે શ્રી અરિહ તપદની
 આપ્રકારી પૂજા કરવી (આ પ્રમાણે દરેક પૂજા દીઠ જાણુવું,
 માત્ર પાંતુ નામ ફેરબ્યા કરવું)

૫ શ્રી પદ્માવજ્રયકૃત નવપદની પૂજામાથી શ્રી અરિહ તપદની પૂજા

કુહા

મૃતદામક શ્રુતદેવતા, ભદ્ર જિન ચોવીશ,
 ગુણ સિદ્ધચક્રના ગાવતા, જગમા હોય જગીશ ૧
 અરિહ ત મિદ્ધ સૂરિ નમુ, પાઠક મુનિ ગુણધામ;
 ઠસણુ નાણુ ચરણુ વળી, તપ ગુણમાહે ઉદ્ધામ ૨
 ઇંમ નવપદ ભક્તિ કરી, આરાધો નિત્યમેવ,
 જોહથી ભવડ ખ ઉપશમે, પામે શિવ સ્વયમેવ ૩
 તે નવપદ કાઈ વર્ણવું, ધરતો ભાવ ઉદ્ધાસ,
 ગુણિગુણગણ ગાતા થકા લહીએ જ્ઞાનપ્રકાશ ૪

પ્રતિષ્ઠાકદપે કહી, નવપદ પૂજા સાર,
તેણે નવપદ પૂજા ભણ્યું, કરતો ભક્તિ ઉદાર ૫

દાળ પહેલી—રાત ભૈરવ

પ્રથમ પદ જિનપતિ ગાઇએ ગુણતતિ
પાઇએ વિપુલ ફળ સહજ આપ,
નામ ગોત્રજ સુણ્યા કર્મ મહા નિર્મર્યા
ભય ભવમતતિ બદ પાપ ૧

એક વરફપમા વરણ પથે હોયે,
એક તુજ વર્ણુ તે જગ ન માયો,
એક તિમ સ્લોકમા વરણ બત્રીશ હોએ,
એક તુજ વર્ણુ કિણહી ન ગવાયો ૨

વાચગુણ અતિશયા પાટિહેરા મયા,
ભાદ્ય પણ એ ગુણા કુણે ન ગવાયા,
કેવળનાણુ તહ કેવળાહ સણુ,
પમુહ અભય તરા જિનપ પાયા,
તેહ મુહ-પદ્મથી કિમ કહાયા ? ૩

ફુલ

જિનગુણ અનત અનત છે, વાચકમ મિત દીહ,
બુદ્ધિ રહિત શક્તિવિકલ, કિમ કહું એકણુ છુહ ? ૧

દાળ બીજી—રાત દેશખ

ભાવ ધરી ભવિ પૂજિયે, તિગ અઠ પણુ લેય,
તિમ સત્તર લેટે કરી, પૂજે ગત ખેય ૧
ભાવ૦ ૧

ધંગવીસ અડસય લેદથી, જિન લાવ સભારી,
 પૂજો પરિગલ લાવશુ, પ્રભુ આણાકારી   ભાવ૦ ૨
 પૂજા કરતા પૂજ્યની, પૂજ્ય પોતે યાવે,
 નજ પદપદ એવઁ નિજે, અણ્યપદ પાવે   ભાવ૦ ૩

શ્રી વિજયાન દસૂરિ(આત્મારામણ)કૃત નવપદની
 પૂજામાથી શ્રી અરિહતપદની પૂજા.

કુહા

શ્રી શંખેશ્વર પાસણ, પૂજા વહિત આમ,
 સિદ્ધચક્ર પૂજા રચુ, જિમ તરે ભવપાસ   ૧
 ઉપકારી જિનરાજકી, પૂજા પ્રથમ વિધાન,
 જો ભવિ માથે રમણુ, અજર અમર કી ખાન   ૨
 ઉત્પન્ન જ્ઞાન સત રૂપ હ, પ્રતિહારજ શોભત,
 સિદ્ધાસન બેઠે વિભુ, દે ઉપદેશ મહત   ૩

રાગ-ખમાય

જિનપૂજન આનંદખાની (૨) અશ્વત્થી
 સતિ અનત પ્રમોદ અનગ સત ચિત આનંદદાની જિન
 તીર્થ કર શુભનામ કર્મકે ઉદય કહે જિનખાની જિન
 ઘાતિકર્મકા નાશ કરીને આદ્ય મહાદેવ જિન
 કરે અઘાતિ છર્ણુ વસનસે તીર્થેશ્વર પદ ઠાની જિન
 એસે અર્હેન્ દેવ મુહકર ભયભજન નિર્વાની જિન
 આતમ આનંદ પૂરછુ સ્વામી નમો દેવ મનમાની જિન

૬૬૧

શાસનપતિ અરિહત નમો, ધર્મધુરધર ધીર,
 દેશના અમૃત વર્ષિણી, નિજ વીરજ વડવીર ૧
 નિર્મળ જ્ઞાન અક્ષયનિધિ, શુદ્ધ રમણ નિજરૂપ,
 ધિરતા અરણ્ય સુહકર, પૂજો અહંનૂ જૂપ ૨

મહાપૂજા ભાગી મેગ-ચઢ ચાઢ

શ્રી અહંનૂ સ્વામી મેરા, છિન નાહિ જૂલના રે,
 તુમ પૂજો ભવિ મન રમે, ભવભય હિ મિત્રના શ્રી૦ ૧
 ભવ તીજે વર તપ કરકે, મેવો નિહાના રે,
 જિત નામકર્મ શુભ બાધી, હુએ ત્રિભુવનરાના શ્રી૦ ૨
 જિનકે કયાણક દિવમે, નરકે સુહાના રે,
 ઉદ્યોત હુઆ ત્રિભુવનમે, અતિશય શુભ ગાના શ્રી૦ ૩
 પ્રભુ તીન જ્ઞાન લેઈ ઉપને, જગમે સુજાના રે,
 લેઈ દીક્ષા ભવિજન તાર, હુએ કેવલજ્ઞાના શ્રી૦ ૪
 મહાગોપ સત્ય નિર્ધામક, વળી મહામહાના રે,
 યહ ઉપમા જિનકે છાએ, તે ત્રિભુવન બાના શ્રી૦ ૫
 પ્રતિહાર અઠ જસ શોભે, શુભ પૈતીસ વાના રે,
 પ્રભુ ચૈતીસ અતિશયધારી, મહાનદ ભરાના શ્રી૦ ૬
 ભવિ અહંનૂપદકો પૂજો, નિજરૂપ સમાના રે,
 જિત આત્મધ્યાને ધ્યાવે, તદૂપ મિલાના શ્રી૦ ૭

ગાવ્ય-દ્રુતવિલિખિનગત

અખિલવસ્તુવિકાશનભાસ્કર, મહનમોહતમસ્તુવિનાશક,
 નવપદાવલિ નામ સુભક્ષિત, શુચિમના પ્રયજ્ઞમિ વિશુદ્ધયે ૧

મંત્ર

ૐ ૐ શ્રી પરમપુત્રાય પરમેશ્વરાય જન્મજરામૃત્યુ
નિવારણાય શ્રીમતેઽર્હતે જલાદિક યજ્ઞમહે સ્વાહા

તો મળદ ગળી નરવરપત્ત અરિહતપયપ્પમાણ ।
દેવપાલેણ રક્ષ, મક્કત્ત કત્તિણ્ણા નિ ॥૧॥ મિરિસિરિવાલકહા

ભાવાર્થ — ગણધર ભગવન્ત કહે ॥ કે-હે રાજન્ । અરિ
હ તપના પ્રસાદથી દેવપાલ નામના મેવડે રાજ્ય અને કાર્તિક
શેઠે મન્દ્રપણ મેળ મુ

શ્રી અરિહતપદના આરાધકો માટે

૧ લેહજ્ઞાનમા નિષ્ણાત અને છેદ કરવામા અતિ કુશળ
શિરોમણિ તીર્થ કરો છે માટે જ તેઓના દર્શન, વહન, પૂજન,
સત્કારાદિમા તત્પર બનો

૨ તીર્થ કર ભગવન્તોએ પૂર્વે પ્રાપ્ત કરેલ શરૂઆતનું
સમ્યક્ત્વ પણ પ્રતિપાતિ હોઈ શકે છે

૩ શ્રી તીર્થ કર ભગવન્તોને જન્મજરના છુલ માવને
નિર્ઘન્ય પ્રવચનના રસિક બનાવવાના વિગિહ વિચારોવાળું
વરબોધિ સમ્યક્ત્વ હોય છે

૪ એક જ ભવમા કેવળજ્ઞાન અને મોક્ષ થવા એ સહેલામા
સહેલી સાધના છે પરન્તુ તીર્થ કરનામકર્મની નિકાચના ત્રણ
ભવ વગર થતી જ નથી

૫ ॥ સારથકેમા પરિબ્રમણ કરનાર તીર્થ કર ભગવન્તના

છવો પછુ ત્રણ ભવ શેષ સસાર રહે તે અવસરે આરાધ્યપદની આરાધના નિયમા કરે છે

૬ તીર્થ કરનામકર્મની નિકાચના કરનાગ ત્રણ ભવ શેષ સસાર રાખીને નિકાચના કરે છે

૭ તીર્થ કરનામકર્મની નિકાચના કરવાના અવસરે અપ્રતિ-પાતિ વરબોધિ (એક સમ્યક્ત્વ) હોય છે

૮ વરબોધિને વરેલો યુગ્ધ્યાત્મા જગત્ભરને શાસનના રસિક બતાવવા માટે કટિબદ્ધ થયેલો હોય છે

૯ તીર્થ કરનામકર્મની ઉપાર્જના કરનારને અરિહતાદિક વીશ પદો અગર તે વીશ પદોમાથી એકાદ પદને આરાધવું પડે છે

૧૦ અરિહતપદની આરાધનામા વ્યક્તિના વિશેષા નજરે પડતા નથી

૧૧ અરિહતપદની આરાધનામા ક્ષેત્ર-કાળ અવસ્થાનું નિયમન નથી

૧૨ અરિહતપદની આરાધનામા નિયમિત નામને નશો નથી

૧૩ મર્વ ક્ષેત્રના, સર્વ કાળના, સર્વ અવસ્થાના, દરેકોર્થ નામને ધારણ કરવાવાળા, તીર્થ કરનામકર્મની નિકાચના કરેલા, તીર્થ કરનામનિકાચના કરીને દેવલોક ગયેલા અગર નરકે ગયેલા સર્વ તીર્થ કરની આરાધના એક અરિહતપદને આરાધવાથી થાય છે

૧૪ અરિહતપદની આરાધના દ્વારાએ અરિહતપદની પ્રાપ્તિ થાય છે

૧૫ આરાધ્ય ભગવન્ત અરિહ્તો આરાધ્યપદ અપાવી શકેતા નથી પણ તેઓની આરાધના અરિહ્તપદની પ્રાપ્તિ કરાવે છે

૧૬ અરિહ્તતાદિને કરેલો નમસ્કાર સર્વ પાપનો નાશ કરે છે

૧૭ અરિહ્તતાદિને કરેલો નમસ્કાર સર્વ મગલોમા ઉત્કૃષ્ટ મગળ છે

૧૮ અરિહ્તપદના આરાધકોને અરિહ્તપદની આરાધનામા તત્પર બધા વગર અરિહ્તપદની પ્રાપ્તિ અળગો દેશ દૂર છે

૧૯ લેહજ્ઞાનમા ભૂલા પડેલાઓ છેદ કરવાના અવમરે છેતરાય તેમા નવાઈ શું ?

૨૦ લેહજ્ઞાનની ભૂલભૂલામણીમા છેદ કરવાનું છોડીને નહિ છેદ કરવાને છેદે છે

૨૧ લેહનીતિ અને લેહજ્ઞાનમા આભ અને જમીન જેટલું અતર છે

૨૨ છળ, કપ, માયાબળ અને મુત્સદ્દીપણાની ચાલબાજીઓનો સમાવેશ લેહનાતિમા છે, અને લેહજ્ઞાન દ્વારાજી વિનાશી અવિનાશી પદાર્થનો વાસ્તવિક નિર્ણય-ક્રિમત-સ્વરૂપસ્થિતિની વિચારણાઓ હોય છે

૨૩ પિયરમા પોષાયેલી પુત્રીને ૫૬૨ વર્ષ પહેલા પિયર અને ઘરના લેહ સમન્વય છે, પરંતુ જીવનના અત્યુધી સસારિયોને સસાર અને શાસનના લેહ સમન્વય નથી, એ જ લેહનો વિષય છે

૨૪ લેહજ્ઞાનમા ભીંજ્યા વગર અને છેદ કરવાની કુશળ

કાર્યવાહી કર્યા વગર કૌર્મપણુ આત્મા અરિહતપદ પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી

૨૫ આરાધ્યપદમા ગિરાજમાન અરિહતો અરિહતપદની પ્રાપ્તિ કરાવતા નથી, પરંતુ તેઓની આગમના દ્વારાજે જ અરિહતપદનો પ્રાપ્તિ થાય છે

૨૬ આરાધક અને આરાધ્યપદ વચ્ચેનું અંતર તોડનારી ચીજ આરાધના છે

૨૭ આરાધનાના અપૂર્વ જલ્દે આરાધ્યપદાદિ અરિહતપદોને આરાધકો પામ્યા છે, એમા શકાને સ્થાન જ નથી

શ્રી વિજયલક્ષ્મીમૂરિકૃત વીગ સ્થાનકની પૂજામાથી શ્રી મિદ્ધપદની પૂજા

કુદા

શુભ્ર અનંત નિર્મળ યથા, સદૃશ સ્વરૂપ ઉત્તમ,
અદ્ધ કર્મમલ ક્ષય કરી, બધે સિદ્ધ નમો તાસ ૧

ઢાળ બીજી-શુભ્ર ગસિરા-એ દેશી.

શ્રી સિદ્ધપદ આરાધિયે દે, ક્ષય ક્રીધા અઠકર્મ દે, શિવ વસિયા
અરિહતે પણ માનિયા દે, સાદિ અનંતસ્થિતિ ચર્મ દે શિવ ૧
શુભ્ર એકતીસ પરમાત્મા દે, તુરિય દશા આસ્વાદ દે, શિવ
એવ ભૂતનયે સિદ્ધ યથા દે, શુભ્રગણુનો આહ્વાદ દે શિવ ૨
સુરગણુ સુખ ત્રિહુ કાળના દે, અનંતશુભ્રા તે ક્રીધ દે, શિવ
અનંત વર્ગે વર્ગિત કર્યા દે, તે પણ સુખ સંગીધ દે શિવ ૩

મધ ઉદય ઉદીરણા રે, સત્તા કર્મ અભાવ રે, શિવ૦
 દ્વિર્વગતિ કરે સિદ્ધ રે, પૂર્વપ્રયોગ સદ્ભાવ રે શિવ૦ ૪
 નતિ પારિણામિક ભાવથી રે, બધન છેદન યોગ રે, શિવ૦
 અસંગ ક્રિયા બળે નિર્મળો રે, સિદ્ધ ગતિનો ઉદ્યોગ રે શિવ૦ ૫
 ખચ્ચેસ તર અણુકરસતા રે, એક સમયમા સિદ્ધ રે, શિવ૦
 અરમ ત્રિભાગ વિશેષથી રે, અવગાહન ધન કીધ રે શિવ૦ ૬
 સિદ્ધ-શિલાની ઉપરે રે, જ્યોતિમા જ્યોતિ નિવાસ રે, શિવ૦
 હસ્તિપાલ પરે સેવતા રે, સૌભાગ્યલક્ષ્મી પ્રકાશ રે શિવ૦ ૭

૫ શ્રી ઉપવિજયકૃત વીશ સ્થાનકની પૂજામાથી શ્રી સિદ્ધપદની પૂજા

હાલ

સકલ વિભાવ અભાવથી, પ્રગળ્યો શુદ્ધ સ્વભાવ,
 રોયથી જ્ઞાન અનત જસ, તે સિદ્ધ નમો ધરી ભાવ ૧
 અનત જ્ઞાન દરશ । ધણી, રૂપ બળ જસ અનત,
 સાદિ અનત સુખ અનુભવે, નમો સિદ્ધ ભગવત ૨

હાળ બીજી—(રાગ આસાઉરી)

દીપપૂજન ભવિ ભાવ ધરીને-એ દેશી,
 નમો સિદ્ધ મહાઉપકારી, અવિકારી અણાહારી રે,
 કેહ અભાવે પણ શુણ્ણધારી, બળ હુ બલિહારી રે નમો ૧૦
 પણ શુણ્ણ વરણ વિરામથી પ્રગળ્યા, રસથી પણ તિમ હોય રે,
 વધસળ ધ રહિત દોય જાણે, ફરસનામ અડ જોય રે નમો ૧૦

વેદ ખેદ તથા ગુણ ત્રણ પાયા, અશરીરી મોહાયા રે,
 અરુહ અસંગી નિજગુણરંગી, એ એકતીસ ગુણરાયા રે નમો ૩
 અરિહતને પણ માન્યપણે જે, અષ્ટકરમથી ન્યારા રે,
 રૂપાતીત દશા જે પાયા, રહે સમારને પા । રે નમો ૪
 ભતિ જરા રુજ મરણ ન વેદન, અકલ અચળ અવિકારી રે,
 પૂર્ણાનંદ પરમપદ લોકતા, અનંત અતુલ્યધારી રે નમો ૫
 બધ ઉદય લીરણ સત્તા, કરમ ભરમ સર્વિ ટારી રે,
 સમય પએસતર અણુકરમી, વરિયા શિવવહુ સારી રે નમો ૬
 પદર ભેદે સિદ્ધ વિચારી, ભપ જપો હિતકારી રે,
 શ્રી સિદ્ધાચળ પમુહા તીરથ, પૂજે સિદ્ધ સભારી રે નમો ૭
 સમેનશિખર અર્ધુદ અષ્ટાપદ, વૈભાર ને ગિરનાર રે,
 'નમો સિદ્ધાણુ' જપિયે તીરથે, હોયે સિદ્ધ નિરધાર રે નમો ૮
 હસ્તિપાલનૃપ એ પદ નેવી, હુઓ વિદેહે જિનેશ રે,
 તમપં પદ્મવિજય પદદાર્ઘ, દિયે સિદ્ધ પવિત્ર રે નમો ૯

કાવ્ય

યદીર્ધકાલસુ નિકાચિતભ ધનદ-

મદાત્મક વિષમચારમણેલકર્મ;

નશ્ય નિહત્ય પરમ પદમાપયેસ્તે,

સિદ્ધા દિશતુ મહતીમિહ કાર્યસિદ્ધમ્ ૧

મંત્ર—ૐ સ્ત્રી શ્રી પરમાત્મને અનંતાનંતજ્ઞાનશકતયે જન્મ
 જરામૃત્યુનિવારણાય શ્રીમતે સિદ્ધાય જલાદિક યજ્ઞમહે સ્વાહા

શ્રી વિજયાનદમૂર્તિ (આત્મારામજી) કૃત વીશ સ્થાનકની પૂજામાથી શ્રી ત્રિહ્રુપદની પૂજા

૬૬

તતુ ત્રિભાગ દ્વરે કરી, ઘનસ્વરૂપ અઘનાશ;
જ્ઞાનસ્વરૂપી અગમગતિ, લોકાલોકપ્રકાશ ૧

અક્ષય અમર અગોચરા, રૂપ રેખ વિન લાલ,
જે પૂજે સો ભવિ લહે, અહર્ન્યદ ઉજમાલ ૨

હાળ

૬ હામે નહિ રહેણા રે, પ્રમથે રે સગ ચતુ-એ દેશી

- સિદ્ધ અચળ આનહી રે, જ્યોતિમે જ્યોતિ મિલી-એ આકાળી
અજ અલખ અમૂરતિ રે, નિજ શુભ રમરહી સિદ્ધ ૧
- શિવ અજર અનગી રે, કરમકો હદહલી સિદ્ધ ૨
- સમય એઠમે ત્રિપદી રે, નાશ થિર આવિર વહી સિદ્ધ ૩
- જાણુ એક મમય ગતિકા રે, અનત અતુલ્ય મિલી મિદ્ધ ૪
- શુભ એકત્રીસ ભારી રે, નિર્મળ પાપ ગવી સિદ્ધ ૫
- ત્રિહ્રુ કાળકે દેવા રે, સખ સુખ મેલ મિલી સિદ્ધ ૬
- શુભાનત કરીજે રે, વરગિત વરમ વલી સિદ્ધ ૭
- નભ એક પ્રદેશે રે, સખ સુખ પુજ મિલી સિદ્ધ ૮
- લોકાલોક ન માવે રે, જિતવર તત્ર અલી મિદ્ધ ૯
- બધન હેઠ અસગા રે, પૂર્વપ્રયોગ ફલી સિદ્ધ ૧૦
- ગનિકરણ નિહાના રે, સુમતિ સગ ભલી સિદ્ધ ૧૧
- હસ્તિપાલ આરાધી રે, જિનપદ સિદ્ધ તુલી સિદ્ધ ૧૨
- મજુ આત્માનહી રે, પૂજત ક્રમતિ દલી સિદ્ધ ૧૩

કાવ્ય - અતિરખાદિ

મત્ર-૭૦ હ્રી શ્રી પરમ૦ શ્રીમતે નિદાય જલાદિક
યજ્ઞમહે સ્વાહા

ન્યાયવિશારદ ન્યાયાચાર્ય મહામહોપાધ્યાય શ્રી યશો
વિજયગણિવિરચિત નવપદની પૂજામાથી
શ્રી નિદપદની પૂજા

કાવ્ય.

૧સિદ્ધાણુમાણુદરમાલયાણુ, નમો નમોડણુતચઉક્ષયાણુ

૧ બીજી પ્રતનો વધારો

સમગ્રક્રમકળપયકારમાણુ, જન્મ જગદુકળનિવારમાણુ

બીજી પૂજા સિદ્ધની, કીજે દિલ ખુશીયાધ,

અશુભ કર્મ દૂરે ટળે, ક્રોધે મનોરથમાલ ૧ (બાકી સરખુ)

સકળ કર્મના કવેશથી, મૂકાણા મહાભાગ,

ચિદાનંદમય શાશ્વતા, લાગે કોઈ ન ડાગ ૧

લોક અગ્રમેત્રે રહ્યા, લહી અનલી શ્રદ્ધિ,

ભસ્મ દિયા બાળી કરમ, પરમ આતમા સિદ્ધિ ૨

કરવુ સ્મરણુ ધ્યાન તમુ, પ્રતિમા વદન તામ,

નામ જાપ પૂજન નહવણુ, કરીયે ધરી ઉદ્ધાસ ૩

અવર્ણવાદ આશાતના, વરણુ નર સુવિવેક,

સદા ભકિત કરવી ભલી, ધરી મનમાહિ ટેક ૪

અરિહિત પણ જોહને નમે, આઠ કર્મકૃત નાથ,

પનર ભેદ સિદ્ધતા, કુણુ સમરે નહિ તાસ ? ૫

જુજગપ્રવાનટતમ્

કરી આઠ કર્મ ક્ષયે પાર પામ્યા,
જન્મ જન્મ મરણાદિ બધ જેણે વામ્યા;
નિરાવરાજ જે આત્મરૂપે પ્રસિદ્ધા,
યયા પાર પામી મહા સિદ્ધબુદ્ધા ૧

મુકાયે બવસહસ્ર (જમણ) થી, સિદ્ધ બણી નમસ્કાર;
ભાવે જેહ કરે બવિક, બોધિલાલ વિસ્તાર ૬
મુસ્તકે અપુરાદિકતણા, મુખ સમજાએ મેલી,
તેહ થકી શિવમુખતણી, અનતી ગુણી છે કેલી ૭
જિણે અમૃત રસ ચાખીયો, જીજે રસ ન મુકાય;
તિમ શિવમુખ જાણ્યો જિણે, જીભ ના વેદાય ૮
જિહ્વા એક સિદ્ધાતમા, તિહા અનતા હોય,
પણ અમૂર્તપણાથકી, બાધા ન લહે દોય ૯
સિદ્ધતણી અવગાહના, તીન સયા તેતીસ,
ધનુષ ત્રિભાગે અધિક, કહી ઉત્કૃષ્ઠો ઇચ ૧૦
ઠણા હાથ ત્રિભાગથી, ચાર હાથ ગણી લેય,
સિદ્ધતણી અવગાહના, મધ્યમ બાખી એહ ૧૧
જમન્ય સિદ્ધ અવગાહના, અષ્ટાંગુલ એક હાથ;
કૂર્માપુત્રાદિકતણા, ઇંમ કરી શ્રી જગનાથ ૧૨
સિદ્ધધ્યાનથી જીવના, જાયે કુન્દકૃત કોટિ
જિમ અમૃતના બિદુધો, જાય તીવ વિવચોટિ ૧૩
પ્રતિબિંબિત નિજ આત્મસ્થુ, સિદ્ધ નિહાણે જેહ
ત્રિજગ પૂજ્યપદ મ પદા, તનખિણુ પામે તેહ ૧૪

ત્રિભાગેનદેહાવગાહાત્મદેશા,
રદ્ધા નાતમય ભાત વર્ણાદિ લેશા,
સદાનંદ મૌખ્યાશ્રિતા જ્યોતિરૂપા,
અનાભાધ અપુનર્ભવાદિ સ્વરૂપા ૨

ઢાળ-ઉતાલાની દેવી

સકલ કૃમ્મમલ ક્ષય કરી, પૂરણ શુદ્ધ સ્વરૂપો છ,
અભ્યાભાધ પ્રભુનામયી, આતમમપત્તિ બૂપો છ ૧

ઉત્તાલો—જેહ બૂપ આતમ સહજ મપત્તિ,
શક્તિ ભક્તિપણે કરી,
સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર સ્વકાવ ભાવે,
શુણ્ન અનના આદરી,
સ્વ-સ્વભાવ શુણ્ન પર્યામ પરિણુનિ,
સિદ્ધ સાધન પન્ બાણી,
મુનિરાજ માનસહસ મમવડ,
નમો સિદ્ધ મહાશુણી ૨

પૂજા, ઢાળ

સમયપએસતર અણુકરમી, ચરમ તિલાગ વિશેષ,
અવગાહન લહી જે શિવ પહોતા, સિદ્ધ નમો તે અશેષ રે
ભવિકાન્ ૧

પૂર્વપ્રયોગ ને ગતિપરિણામે, બધનછેદ અસંગ,
સમય એક જિર્ણગતિ જેહની, તે સિદ્ધ પ્રણુમો રગ રે
ભવિકાન્ ૨

નિર્મળ સિદ્ધશિલાની ઉપર, બેથણુ એક લોગત,
સાદિ અનત તિહા સ્થિતિ જેહની, તે સિદ્ધ પ્રણુમો સત રે
અવિકા૦ ૩

જાણે પણ ન શકે કહી પરણુ, પ્રાકૃત તેમ ગુણુ જાસ,
ઉપમા વિણુ નાણી ભવમાહે, તે સિદ્ધ દીયો ઠાસ રે
અવિકા૦ ૪

જ્યોતિસુ જ્યોતિ મળી જસ અનુપમ, વિરગી મકળ ઉપાધિ,
આતમરામ રમાપતિ સમરો, તે સિદ્ધ સહજ સમાધિ રે
અવિકા૦ ૫

હાળ

રૂપાતીત સ્વભાવ જે, કેવળ હસણુ નાણી રે,
તે ધ્યાતા નિજ આતમા, હોયે સિદ્ધ ગુણુખાણી રે
વીર જિહ્વેસર ઉપદિશે૦ ૧

કાવ્ય—વિમલ૦ મત્ર-૦૨ શ્લો શ્લો

૫ શ્રી પદ્મવિજયજીકૃત નવપદની પૂજામાથી
શ્રી મિદ્ધપદની પૂજા

કૃદા

સિદ્ધ-સ્વરૂપી જે યયા, કર્મમેલ સવિ ધોય,
જેહ યશે ને યાય છે, સિદ્ધ નમો મહુ કોય ૭

હાળ ત્રીજી-પારી રે જાતિનું કૂન સરગથી-એ દેશી
નમો સિદ્ધાણુ હવે પદ બીજે, જે નિજ સપદ વરીયા,
જ્ઞાન દર્શન અનત ખજાનો, અભ્યાભાધ સુખ દરિયા કે,

સિદ્ધ કે ખુદ કે સ્વામી નિજરામી કે,

હા રે વાલા પ્રણમો નિજશુભકામી રે,
શુભકામી શુભકામી શુભવતા, જે વચનાતીત દુઆ રે ૧
એ આઠણીં

ક્ષાયક સમકિત ને અક્ષય સ્થિતિ, જેહ અરૂપી નામ,
અવગાહન અશુરુવધુ જેહની, વીર્ય અનતનુ ધામ કે સિદ્ધ ૦ ૨
ઇમ અઠ કર્મ અભાવે અઠ શુભ, વગી મુંગતીમ કહેવાય,
વળી વિશેષે અનત અનત શુભ, નાણ નયણ નિરખાય,
નિત્ય નિત્ય વદના ધાય કે સિદ્ધ ૦ ૩

ફુલા

જિહા નિજ એક અવગાહના, તિહા નમુ સિદ્ધ અનત,
ફરસિત દેશ પ્રદેશને, અમખ્યશુભા ભગવત ૮

હાળ ચોથી-ગમ કામ

સિદ્ધ ભજો ભગવત પ્રાણી પૂર્ણાનદી સિદ્ધ ૦
લોકાલોક લહે એમ સમયે, મિદ્ધિવવૂ વરકત પ્રાણી ૦
અજ અવિનાશી અક્ષય અજરામર, સ્વદ્વંધ્યાદિકવત પ્રાણી ૦ ૧
વર્ણ ન ગધ ન રસ નહિ ફરસ ન, હીર્ધ સ્તંભ ન દુત, પ્રાણી ૦
નહી સૂક્ષ્મ ગાદર ગતવેદી, ત્રસ થાવર ન કહત પ્રાણી ૦ ૨
અકોહી અમાની અમાયી અવોણી, શુભ અનત ભદત, પ્રાણી ૦
પદ્મવિજય નિત્ય સિદ્ધ સ્વામીને, લગી લગી લગી પ્રણમત પ્રાણી ૦ ૩

શ્રી વિજયાનદસાર(આત્મારામજી)કૃત નવપદની પૂજામાથી શ્રી મિહપદની પૂજા

કુહા

અલખ નિરજન અચર વિભુ, અક્ષય અમર અમાર,
મહાનંદ પદવી વગી, અબ્યય અજર ઉદાર ૧
અનન ચતુષ્પદ રૂપ લે, ધારી અચલ અનગ,
ચિદાનંદ ઇશ્વર પ્રભુ, અલ મહોદય ચગ ૨
અષ્ટ કર્મકો ક્ષય કરી, કિં નહિ જગ અવતાર,
મિહ છુદ્ધ સતરૂપ હી, શિવરમણી ભરતાર ૩
નિજ રમરૂપ બને નિનુ ચેતન-વદ આલ

સિદ્ધ સ્વરૂપ બને બિનુ ચેતન, મિટે નહીં જગદા દેરા,
સહુ કુમન વિહી છાડ દે, મમતા રડીકા ડેરા સિદ્ધ ૧
ત્રિકાગોત્ર હી ચરમ દેહસે, જ્ઞાનમય આતમકેરા,
નિરાવરણ હી જ્યોતિ નિરાળાધ, અવગાહન વિભુ તેરા સિદ્ધ ૨
સકલ કર્મમન દૂર કરીને, પૂરણ અડગુણ લે સગી,
નિજ શુણ્ણપર્યાયે બોલતે, જિનમતમે હી સતભગી સિદ્ધ ૩
સ્વ દ્રવ્ય યેત્ર કાલ સ્વભાવે, સ્વપર સત્તા ગિન સ્થાની,
નિજશુણ્ણ હી અનતે તકિત, વ્યકિત કર મનમાની સિદ્ધ ૪
એક અનેક સુઆદિ અનાદિ, અતરહિત જિનપર વાગી,
નિજ આતમરૂપે અજ અમવ, અખડિત સુખખ્યાની સિદ્ધ ૫

કુહા

પ્રદેશાનંદ ફરસે નહિ, એક સમય ગતિ જાસ,
સદાનંદમય આતમા, પાવે શિવપુર વાસ ૧

રામ-હૈરવી નથા કાશીમે મઝન

મુખ જોલ જરા ચહ કહદે ખરા—ચહ ચાલ,
હુક જોગ જરા મન લાય ખરા, સિધ્ધ ઓર નહીં તૂ ઓર નહીં
હુકં અચની

અતિ પૂજા ખરા સિધ્ધચક્ર ધરા, નિજ કારણ માન અભ ગવરા
જળ પૂજા કરે સગ પાપ ઝરે, સિધ્ધ ઓર નહીં તૂ ઓર નહીં ૧

ઉપાકાન તૂહી સિદ્ધરૂપ વુહી, હે નિમિત્ત ખરા સિધ્ધચક્ર મુહી,
જળ ધ્યાતા ધ્યેય અરુ ધ્યાન મિલે, સિધ્ધ ઓરં ૨

ગધન ડેં અસગ લહી, ગતિ કારણ પૂર્વ પ્રયોગ કહી,
જળ ગતિ પરિણામના રાગ ગહે, સિધ્ધ ઓરં ૩

એક સમય ગતિ ઊર્ધ્વ કરી, ચિરરૂપ બયે સગ વિમ્ન જરી,
જળ જ્યોતિમે જ્યોતિ મિલે મુધરી, સિધ્ધ ઓરં ૪

નિર્મળ સિધ્ધશિલાથી સહી, એક જોયણ લોકનો અત કહી,
જળ સાદિ બનત સ્વરૂપ ગહી, સિધ્ધ ઓરં ૫

મુખકી ઉપમા જગમે હિ નહીં, તિણ કેવલનાની શકે ન કહી,
જળ સહજ સમાધિકે રગપગે, સિધ્ધ ઓરં ૬

રૂપાવીત સ્વભાવ ધરે, શુધ્ધ કેવલજ્ઞાન હિ દર્શ વરે,
જળ આતમરામ આનંદ બરે, સિધ્ધ ઓરં ૭

કાવ્ય—અખિલવસ્તુવિકાશનભાષકરં

મત્ર—ૐ શ્રી પરમપુરુષાયં યજ્ઞમહે સ્વાહા,

સિદ્ધપય જ્ઞાયતા, કે કે સિત્તસપય ન સપત્તા ।

મિરિપુઠરિયપઢવ-પઠમમુર્ણિદાદ્વણો લોણ ॥ ૧ ॥

બાનાર્થ—સરળ

શ્રી ભજયણ્દમીસૂઠિત વીરા સ્થાનકની પૂજામાથી શ્રી તપપદની પૂજા

૬૬૧

કર્મ તપાવે ચીકણા, ભાવમગળ તપ જાણ;
પચાશ લગિધ ઉપજે, જય જય તપ ગુણખાણ ૧

હાજ ચૌદમી

અળગી રહેને, ગંદને રહેને અળગી રહેને—એ દેશી
તપપદને પૂજીએ હો પ્રાણી તપપદને પૂજીએ—એ આકણી
ક્ષર્વ મગળમા પહેલુ મગળ, કર્મ નિકાચિત ટાળે;
ક્ષમા સહિત જે આહારનિરીહતા, આતમ ઋદ્ધિ નિહાળે
હો પ્રાણી—તપ૦ ૧

તે ભવ સુકિત જાણે જિનવર, ગ્રણ્ય ચઉ જાને નિયમા,
તોયે તપ આચરણા ન મૂકે, અનતગુણે તપ મહિમા
હો પ્રાણી—તપ૦ ૨

પીઠ અને મહાપીઠ સુનીશ્વર, પૂરવભવ મહિલજિનનો,
સાધ્વી લખમણા તપ નવિ ક્ષણીયો, દબ ગયો નહિ મનનો
હો પ્રાણી—તપ૦ ૩

અગીયાર લાખ ને એશી હજાર, પાચમે પાચ દિન ગણ્યા;
નદન ઋષિયે માસક્ષમણ કરી, ક્રીધા કામ સપુત્રા
હો પ્રાણી—તપ૦ ૪

તપ તપિયા ગુણરત્નમવત્સર, ખધક ક્ષમાના દરિયા,
—ચૌદ હજાર સાધુમા અધિકા, ધના તપગુણ ભરિયા
હો પ્રાણી—તપ૦ ૫

પડ્ભેદ બાહેર તપના પ્રકારયા, અભ્યતર પડ્ભેદ,
બાહ્ય ભેદે તપ તપતા નિર્મળ, સકુળ અનેક ઉભેદ
હો પ્રાણી-તપ૦ ૬

કનકકેતુ એક પદને આરાધી, સાધી આતમકાજ,
તીર્થ કરપદ અનુભવ ઉત્તમ, સૌભાગ્યલક્ષ્મી મહારાજ
હો પ્રાણી-તપ૦ ૭

૫ શ્રી ઉપવિજયકૃત વીરા સ્થાનકની પૂજામાથી શ્રી તપપદની પૂજા

૬૬

કર્મ તપે તપ જોગથી, તપથી જાય વિકાર,
ભાવમગળ તપ જિન કહે, શિવસુખનો દાતાર ૧
બાહ્ય અભ્યતર તપ તપે, જપે મદા જિન જાપ,
લઙ્ગિધવત મહિમાનીલો, ટાળે સચિત પાપ ૨

હાળ ચૌદમી

ના કરીએજ નેડો ના કરીએ નિશુલાશુ રે નેડો ના કરીએ-એ દેશી
તપ કરીએજ નિત તપ કરીએ, સમતાશુ રે ઘટમા તપ કરીએ,
ભવસાયર જિમ ઝટ તરીએજ, સમતાશુ રે ઘટમા તપ કરીએ
એ ટેક

તપથી વિધનપર પરા જાએ, સુર નર આણા શિર ધરીએજ
સમ૦ ૧

કામશમન ને ઇદ્રિદમનતા, નિત મગળમાળા વરીએજ-સમ૦
ઋધિ સિધિ નવનિધિ ઘર આવે, સાતે મુખ નિત અનુસરીએજ
સમ૦ ૨

સુરસુખ શિવસુખસુ લહુ તેહને, મ ગળમાળા નિત વરીએછ-સ
સચિત પાપ કરમ ક્ષય જાયે, નિર્મળ ચેતનને કરીએછ-
મમં ૩

રતનકનક મુક્તાવરી રૂઠો, સિંહનિકોડિત મન ધરીએછ-સમં
વર્ધમાન તપ પૂર્વભાગ કરી, પાંડવજયક્રમણા વરીએછ
સમં ૪

ન દન મુનિ એડ લાખ વરસ લગે, મામખમલ પાવણ કરીએછ સમં
નારકી ઠાંડિ વરસે અઘ ટાળે, તેટલુ અક્રમ તપ કરીએછ સમં ૫
દુષ્ટ કરમતરે ભજન ગજ સમ, દુવિહા તપ વિધિ આચરીએછ-મમં
ઇહ પરવૈક આશ મા છાડી, હેને ભવસાગર તરીએછ સમં ૬
વિપ્લુકમારાદિક મહાતપસી, ખષક સમતા અનુસરીએછ-સમં
ચાઠ સહમ અણગામ્યા ધોરી, ધન ધનો મુનિ ઉચરીએછ
સમં ૭

સનતકુમાર બાહુળગી ગૌતમ, વિશલ્યા તપ દુ ખ હરીએછ-મમં
સાંઠે હજાર વરસ આખિલ તપ, મુદરી શિવસુખકા
વરીએછ સમં ૮

તપ પદ મેવી કનકકેતુ મુનિ, તીર્થ કર પદ અનુસરીએછ-સમં
તપ પદ પત્રની મેવના કરોને, રૂપવિજય શિવસુખ વરીએછ
સમં ૯

કાવ્ય

ધૃતિ ચતુર્દશમાર્હતલકિત ,
પદમન તપ્તપ્રોદયદાયકમ ,

કનકકેતુનરેદ્ર ઈવાનિય,
સૂજનિ ય મ ભવેત ત્રિજગત્પતિ ૧

મત્ર-ઓં હ્રીં શ્રીં પરમં શ્રીમતે તપને જ્ઞાદિક યજ્ઞમહે સ્વાહા

શ્રી વિજયાનદચૂડિ(આત્મારામજી)કૃત
વીજા ધ્યાનકની પૂજામાથી શ્રી તપપદ પૂજા
દુહા

ઉપશમરસયુત તપ ભકુ, કામ નિકલનહાર,
કર્મ તપાને ચીકણા, જય જય સુખકાર ૧

ગમ મિદાગ-તાન દીપચદી

યુ મુધરે રે મુગ્ધાની અનધ તપ યુ મુધરે રે ઓ આકલ્પી
કર્મ નિકાચિત છિનકમે જારે, નિર્દભ તપ મન આની અનધ ૧
અર્જુનમાગી હઠમહારી, તપશુ ધરે શુભધ્યાની અનધ ૨
લાખ ગ્યારહ અરસી હજારહ, પચ સય ગિને જ્ઞા પી અનધ ૩
ઇતને માસ ઉમગ તપ કીનો, નહન જિનપદ દાની અનધ ૪
સવત્સર ગુણરત્ન પીનો, અતિમુખ્ત મુખખાની અનધ ૫
ચોદ મહસ મુનિવરમે અધિકો, ધન ધન્નો જિનગાની અં ૬
કનકકેતુ તપ શુદ્ધ પદ સેવી, આતમ જિનપદ દાની અનધ ૭

તાબ્ય-અતિથયાદિં

મત્ર-ઓં હ્રીં શ્રી પરમં તપસે જ્ઞાદિક યજ્ઞમહે સ્વાહા

ન્યાયવિશારદ ન્યાયાચાર્ય મહામહોપાધ્યાય શ્રી
ચરોવિજયગણિકૃત નવપદની પૂજામાથી
શ્રી તપપદની પૂજા

મમ

૧કમદુમોમ્ભવતુકુજસ્સ, નમો નમો તિવ્વતવોભસ્સ-
માલિનીવૃત

૧ય નવપથસિદ્ધ લલિવિભાસમિદ્ધ,
પથકિયસુરવગ્ગ ધોતિરેહામમગ્ગ,
દિસવર્ધસુરસાર જોણિપીઠાવચાર,
તિજયવિજયથલ્લ સિદ્ધથલ્લ નમામિ ૧
નિકાવિકપણે કર્મ કયામ ટાળે,
નિકાચિતપણે બાધિયા તેહ બાળે,
કલ્હ તેહ તપ બાદ્ય અતર દુલેહે,
હામા સુકા નિર્દેતુ દુધ્યાન છેદે ૧

૧ બીજી પ્રત્યો વધારે

અણેગલદીણ નિબ ધણુસ્સ, દુસ્સલ્લખત્તમાણુ ચ સાહણુસ્સ,
કર્મકાલ પ્રતિબાલવા, પરતલ્લ અગ્નિ સમાન,
તે તપપદ પૂજે મહા, નિર્મળ ધરીયે ધ્યાન,
(બાપી સરણુ)

નિવોણી ઇન્ધાતણે, રાધ હોય અવિકાર,
કર્મ તપાવણુ તપ કલ્હો, તેહના બાર પ્રકાર ૧
જેહ કયાયને શોષવે, પ્રતિસમય ટાળે પાપ,
તે તપ કરીયે નિર્મળો, બીજે નનુ સતાપ. ૨

હોયે જાસ મહિમાધરી લગ્નિધિ સિદ્ધિ,
આવાછકપણે કર્મ આવરણ શુદ્ધિ,
તપો તેહ તપ જે મહાનંદ હેતે,
હોયે સિદ્ધિમીમતિની જિમ સકેતે ૨

ધ્રમ નવપદકેરા ધ્યાનને જેહ ધ્યાવે,
સદાનંદ ચિદ્રૂપના તેહ પાવે,
વળી જ્ઞાનવિમલાદિ ગુણુરત્નધામા,
નમ્મુ તે સદા સિદ્ધચક્ર પ્રધાના ૩

માતિનીવૃત્ત

ધ્રમ નવપદ ધ્યાવે પરમ આનંદ પાવે,
નવમે ભવ શિવ જાવે દેવ નરભવ પાવે,
જ્ઞાનવિમલ ગુણુ ગાવે સિદ્ધચક્ર પ્રભાવે,
સવિ દુરિત શમાવે વિશ્વ જયકાર પાવે ૧

ઇતિ શ્રી જ્ઞાનવિમલમૂરિકૃત
શ્રી સિદ્ધચક્ર સ્તાવના મમાસા

હાળી-ઉત્તાનાની દેશી

ધ્રમદારોધન તપ નમો, બાહ્ય અભ્યંતર ભેદેણ,
આત્મસત્તા એકતા, પરપરિણુતિ ઉન્નયેદેણ ૧

(ઉવાલો) ઉન્નયેદ કર્મ અનાદિ સતતિ જેહ સિદ્ધપણુ વરે,
યોગ સંગે આહાર ટાળી ભાવ અક્રિયતા કરે,
અતરમુદૂરત તત્ત્વ સાધે સર્વ સવરતા કરી,
નિજ આત્મસત્તા પ્રગટ ભાવે કરો તપગુણુ આદરી ૨

૧૧૭

ઇમ નવપદ ગુણમહલ, થકિ નિમેષ પ્રભાલેજ,
સાન નથે જે આદરે, સમ્યગ્જ્ઞાને જાણેજ ૧

(કિવાયો) નિર્ધારમેની ગુણી ગુણનો કરે જે જહુમાન એ,
તમ્હુ કરજી ઇંહા તત્ત્વરમજે થાય નિર્મળ ધ્યાન એ,
જ્યેમ શુદ્ધ મત્તા બળ્યો ચેતન સકળ સિદ્ધિ અનુસરે,
અક્ષય અનંત મહંત ચિદ્રૂપન પરમ જ્ઞાનદત્તા વરે ૨

અથ કુળશ

ઇય સમલ મુખકર ગુણપુરંદર સિદ્ધચક્ર પદાવલી,
સર્વિ લલિત વિદ્યા ભિદ્ધિ મહિં ભવિક પૂજે મનરુવી,
કેવલઆયવર શ્રી રાજસાગર જ્ઞાનધર્મ મુરજતા,
ગુરુ દીપચક્ર મુચરજી સેવક દેવચક્ર મુશોભતા ૧

ઇતિ શ્રી દેવચક્રકૃત સ્તવના મમાસા

પૂજા ઢાળ

જાણતા ત્રિહુ જ્ઞાને સમુત, તે ભવ મુકિત જિણ્હ,
જેહ આદરે કર્મ ખપાવા, તે તપ શિવતરુકદ રે ભવિકાં ૧

કર્મ નિકાચિત પણ ક્ષય જાયે, ક્ષમા મહિત જે કરતા,
તે તપ નમીયે જેહ દીપાવે, જિનચાસન ઉજમ તારે ભવિકાં ૨

આમોસહિ પમુહા જહુલલિધ, હોવે જાસ પ્રભાવે,
અદ્વિતહાસિદ્ધિ નવનિધિ પ્રગટે, નમિયે તે તપ ભાવે રે ભવિકાં ૩

કુળ શિવમુખ મહોદુ મુરનરવર-સપતિ જેહનુ દૂલ,
તે તપ મુરતરુ સરિખુ વહુ, શમમકરદ અમૂલ રે ભવિકાં ૪

સર્વ મગલમા પહેલું મગલ, વરણવીરું જે થયે,
 તે તપપદ ત્રિહું કાળ નમીજે, વર સહાય શિવપથે રે ભવિકાં ૫
 ઇંમ નવપદ યુષ્મતા તિહા લીનો, હુઓ તન્મય શ્રીપાળ;
 મુજમવિલાસે ચોથે ખડે, એજ અગ્યારમી દાળ રે ભવિકાં ૬

દાળ

ઇંમછારોધે સવગી, પરિણતિ સમતા ચોગે રે,
 તપ તે એહિ જ આતમા, વર્તે નિજગુણુ ભોગે રે વીરં ૧
 આગમ નોઆગમતણો, ભાવ તં ભણો સાચો રે;
 આતમબાવે ધિર હોજો, પરભાવે મત રાવો રે વીરં ૨
 અષ્ટ સકળ સમૃદ્ધિ ॥, ઘટમાહે ઋદ્ધિ દાળી રે,
 તિમ નવપદ ઋદ્ધિ ભણજો, આતમરામ છે માખા રે વીરં ૩
 યોગ અસખ્ય છે જિન કદ્યા, નવપદ મુખ્ય તે ભણો રે,
 એહતણે અવલબને, આતમધ્યાન પ્રમાણો રે વીરં ૪
 દાળ બારમી એહવી, ચોથે ખડે પૂરી રે,
 વાણી વાચક જયતણી, કોઇ નયે ન અધૂરી રે વીરં ૫

શા ૫

વિમલકેવલભાસનભારકર, જગતિ જ તુમહોદયકારણમ્,
 જિનવર બહુમાનજલોઘત, શુચિમતા સ્તપયામિ વિશુદ્ધયે ૧
 સ્નાત્ર કરતા જગદ્ગુરુ શરીરે, સકલ દેવે વિમલ કલશનીરે,
 આપણા કર્મમલ દર કીધા, તેણે તે વિશુદ્ધ થયે પ્રસિધ્ધા ૨
 હર્ષ ધરી અપ્સરા વૃદ્ધ આવે, સ્નાત્ર કરી એમ આશિષ પાવે,
 ત્રિહા ભગે સુરગિરિ જળુદીવો, અમતણા નાથ દેવાધિદેવો,
 અમતણા નાથ જીવાનુજીવો ૩

ઓં હ્રીં શ્રીં પરમપુરુષાય પરમાત્મને પરમેશ્વરાય જન્મ
જરામૃત્યુનિવારણાય શ્રીમતે સિદ્ધચક્રાય શ્રીતપ પદાય જલ
ચદન પુષ્પ ધૂપ દીપ અક્ષત નૈવેદ્ય ફલ યજ્ઞમહે સ્વાહા,
ઓં હ્રીં નમો તવસ્મ કહી તપ પદની પૂજા કરવી

૫. શ્રી પદ્મવિજયકૃત તપપદની પૂજામાથી શ્રી તપપદની પૂજા.

હ્રીં

હૃદયદારી હૃત્યા કરો, કીધા કર્મ અધોર,
તોપણ તપના પ્રભાવથી, કાઢ્યા કર્મ કઠોર ૧

હાળ

પુરુષોત્તમ મમતા છે તાદશ ઘટમા—એ દેશી

તપ કરીયે સમના રાખી ઘટમા—તપ કરીયે૦

તપ કરવાલ કરાલ લે કરમા, અહીયે કર્મ અરિઘટમા તપ૦ ૧
ખાવત પીવત મોક્ષ જે માને, તે શિરદાર ગહુ જટમા તપ૦ ૨
એક અચળ પ્રતિજ્ઞોતે તગ્તા, આવે ભવસાગર તટમા તપ૦ ૩
કાલઅનાદિકો કર્મ સંગતિયે, જીવ પડિયો જર્મું ઝટપટમા તપ૦ ૪
તાસ વિયોગ કરણ્યે કરણ્ય, જેણે નવિ ભગીયે ભવતટમા તપ૦ ૫
હોય પુરાણ તે કમ નિર્જરે, એ સમ નહિ સાધન ઘટમા તપ૦ ૬
ધ્યાન તપે સવિ કર્મ જલાઈ, શિવવધ વરિયે ઝટપટમા તપ૦ ૭

હ્રીં

વિદ્ય ટળે તપ શુભચક્રી, તપથી જાય વિકાર,
પ્રગચ્છે તપ શુભચક્રી, વીરે ધન્નો અણુગાર ૧

હાજી અહારમી

સમ્યા સાંછ હો ડકા જોર જાળયા હો—એ દેશી

તપસ્યા કરતા ર હો કે ડકા જોર જાળયા હો એ આકર્ષી
 ઉજમણા તારેરા કરતા, સાસન સોહ ચઢાયા હો,
 વીર્યોન્નાસ વધે નિજે કારણ, કર્મ નિર્જરા પાયા તપ ૧,
 અકસિદ્ધિ અલ્પિમા લલિમાનિક, નિમ લલિ અકનીસા હો,
 વિપ્લુકુમારાનિક પરે જગમા, પામત જયત જગીમા તપ ૨
 ગોતમ અષ્ટાપદગિરિ ચઢીયા, તાપમ આહાર કરાયા હો,
 જે કર્મ નિર્દાશિત તપવે, ક્ષમા સહિત મુનિરાયા તપ ૩
 માકાળાર વર્ષ જિન ઉત્તમ, વીરજી જૂમિ ન ઠાયા હો,
 ઘોર તપે કેવળ લલ્યા તેહના, પદ્મવિજય નમે પાયા તપ ૪

શ્રી વિજયાનન્દસૂરિ (આત્માગમજી) દ્વારા શ્રીનરપદની
 પૂજામાથી શ્રીતપપદની પૂજા

કુહા

કર્મકુમ ઉન્મૂલને, વર કુજર અતિ રગ,
 તપ સમૂહ જયવત હી, નમો નમો મન ચગ ૧

રાગ રામખી—તેરા દગ્ધ લલે પાયો—વદ ચાત

શ્રી તપ મુજ મન જાયો આનંદ કર—શ્રી તપ મુજાં અચલી
 કર્મજા રહિત કષાય નિવારી, દુર્ધ્યાન સગ હી મિટાયો,
 બાહ્ય અર્થતર લેદ મુક કર, નિર્હૈતુક ચિત્ત ઠાયો આનંદ ૧

સર્વ કર્મઠા મૂલ ઉખારી, શિવરમણી ચિત્ત લાગ્યો;
 અનાદિ સતતિ કર્મ ઉઠેલી, મહાનદ પદ પાચો આનંદ ૨
 યોગ સયોગ આહાર નિવારી, અક્રિયાપદ આચો;
 અતરમુહૂરત સર્વ સવરી, નિજ સત્તા પ્રગટાચો આનંદ ૩
 કર્મ નિકાચિત છિનકમે ભરે, ક્ષમા સહિત મુખદાચો;
 તિમ ભવ મુક્તિ બંને જિનદણ, આદ્યો તપ નિરમાચો આં ૪
 આમોસદ્ધિ આદિ સજ લજ્ઞિ, હોવે જાસ પસાચો;
 અષ્ટ મહાસિદ્ધિ નવનિધિ પ્રગટે, મો તપ જિન મત ગાચો આં ૫
 શિવ-મુખ ફલ મુરતક વર સપદ, પુનઃ સમાન મુખાચો;
 મો તપ મુરતક સમ નિત્ય વદુ, મનવહિત ફળ દાચો આં ૬
 સર્વ-મગલમે પહિલા મગલ, જિનવર તત્ર મુખાચો;
 મો તપપદ ત્રિહુ કાલમે નમિયે, આતમરામ સદાચો આં ૭

ફલ

ઇચ્છારોધન સવરી, પરિણતિ સમતા ભોગ
 તપ હે સોધજ આતમા, વરતે નિજ ગુણ લોગ

રાગ સોરઠ

જિનજીને દીની માને એક જરી,
 એઠ ભુજ જ પચવીસ નાગન, સૂઘત દુરત મરી જિનં અચલી.
 સમતા સવર પર ગુણ છારી, ચમરસ રગ ભરી,
 અચલ સમાધિ તપપદ રમતા, મમતા મૂર જરી જિનં ૧
 યોગ અસખ હી જિનવર લાલિત, નવપદ મુખ્ય કરી,
 અવલબન ભવિ મત મુખે, કર્મ જલુર જરી જિનં ૨

આગમ નોઆગમ કરી લેદે, આતમરમણ કરી,
સમનય સતભગી અનધવર, ઘડમે હી જાદિ ધરી જિન૦ ૩
એ નવપદ શુદ્ધ અચન કરકે, જિન ઘટમાહે ધરી,
ચિદાનંદધન સદ્ગુણ વિલાસી, ભવવન દાહ કરી જિન૦ ૪
સિરીયાલ સિદ્ધચક્ર આરાધી, મન તન રાગ હરી,
નવ ભવાતર શિવકમલા લે, આતમાનંદ ભરી જિન૦ ૫

ધીરમર્દન તહ કહવિ, તપયમારાહિય સુરતરુચ્ચ ।

જહ દમયતીહ મગે, ફલિય ત તારિમફલેહિ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ — ૪૬૫૧૧ સમાન શ્રી તપ પદની આરાધના કરીને
વીરમતીએ કમયતીના ભવમા તે તપોધર્મસેવનનું ઉત્કૃષ્ટ ફલ
સંપાદન કર્યું

॥ શ્રીતપઃકુલકમ્ ॥

મો જયડ જુગાદજિનો, જસ્સે સોદૃષ જઢામઠડો ।
તવજ્ઞાણગિપસલિઅ-કર્મિમઘણધૂમલહરિમ [પતિથ] ॥૧॥

ભાવાર્થ — પ્રભુ તપ-ધ્યાનરૂપ નવા અગ્નિવટે બાગી નાખેલા કર્મ-ધંધનોની ધૂમપક્તિ જેવો જટારૂપ સુકુટ જ્ઞાનના ખભા ઉપર ચોળી રહ્યો છે તે યુગાદિ પ્રભુ જયવતા વર્તો ॥ ૧ ॥

સવચ્છરિઅ તવેણ, ફાડસ્સગ્ગમિ જો ઠિઓ મયવ ।
પૂરિઅ નિયયપદ્ધતો, દરડ દુરિઆદૈં વાહુવલી ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ — એક વર્ષ પર્વત તપવટે કાઉંસગ્ગ સુદાએ જિભા રહી જ મહાત્માએ સ્વપ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કરી છે, તે બાહુણલી મહારાજ (અમારા) દુસ્તિ-પાપ દૂર કરે ॥ ૨ ॥

અધિરપિ વિર વકપિ ઉજુઅ દુછહપિ તદ્દ સુલહ ।
દુસ્સજ્ઞપિ સુસજ્ઞ, તવેણ સપસાણ વજ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ — તપના નભાવથી અસ્થિર કાર્ય હોય તે સ્થિર થાય છે, વાકુ હોય તે સરલ થાય છે, દુર્વજ હોય તે પણ સુલભ થાય છે અને દુસાધ્ય હોય તે પણ સુસાધ્ય થાય છે ॥૩॥

છટ્ટ છટ્ટેણ તવ, વુણમાણો પદમગણહરો મયર ।
અવડીનમહાણસીઓ, સિરિગોઅમસામિઓ જયડ ॥ ૪ ॥

શ્રાવાર્થ — છઠ્ઠું છઠ્ઠી તપસ્થાને કરનારા, અક્ષીણ મહાનમ લબ્ધિના બહાર પ્રથમ ગણધર ભગવત શ્રી ગોતમ સ્વામી જયવત વર્તો ॥ ૪ ॥

સોત્તડ સળકુમારો, તનુલલેલાડલદ્વિસપત્નો ।

નિદ્રુજ સ્વપ્નચિયગુલિં, સુવન્નસોહ (કર્તિ) પયાસતો ॥ ૫ ॥

શ્રાવાર્થ — શુક્રવટે ખરડેલી આગલીને સુવર્ણ જેવી શોભીતી કરનાર તપોબલથી જોલાદિક લબ્ધિ પામેલા જોવા સનરકુમાર રાજર્ષિ જોભે છે ॥ ૫ ॥

ગો-વમ-ગમ્મ-ગમ્મિણી, વમિણી ધાયાદ ગુરુ અ પાત્રાઈ ।

કાઝળ ત્રિ ક્ષણયપિત્ર, તરેણ સુદ્ધો દ્વદ્વપ્પહારી ॥ ૬ ॥

શ્રાવાર્થ — ગાય, બ્રાહ્મણ, ગર્ભ અને ગર્ભવતી બ્રાહ્મણી ઇત્યાદિક આર મહાકૃષ્ણ પાપને દુર્યા છતા દ્વદ્વપ્પહારી તપ સેવનવટે સુવર્ણની પેરે શુદ્ધ થયા ॥ ૬ ॥

પુષ્પમયે તિથ તરો, તવિઓ જ નદિસેણમહરિસિણા ॥

વસુદેવો તેણ વિઓ, જાઓ સ્વયરી-સહસ્તાણ ॥ ૭ ॥

શ્રાવાર્થ — પૂર્વજન્મમા નદિપેણ મહર્ષિએ જે તીવ્ર તપ કર્યો હતો, તેના પ્રભાવથી વસુદેવ (શ્રી કૃષ્ણના પિતા) હજારો વિદ્યાધરીયોના પ્રિય પતિ થયા ॥ ૭ ॥

દેવામિ કિં વસ્ત કુણતિ કુલજાડ ત્રિરદ્ધિઆણપિ ॥

તન-મત-પમાવેણ, હરિવેસવત્સ વ રિસિસ્સ ॥ ૮ ॥

શ્રાવાર્થ — તીવ્ર તપ મત્રના પ્રભાવથી ત્રિરદ્ધિશબ્દ અપિની પેઠે કુલ અને બાતિહીન હોય તો પણ (તેમની) દેવતાઓ સેવા ઉઠાવે છે ॥ ૮ ॥

પહસયમેમપહેળ, ઇમેળ ઘટેળ ઘટમહસ્માઈ ॥

જ કિર વૃણતિ મુણિણો, તપરૂપ્પતરુસ્મ ત સુ ફલ ॥૯॥

ભાવાર્થ — મુનિજનો જે એક ઘટ (વચ) વડે સેકડો
૫૨-૫૩ ૩૦ ૪ અને એક ઘટ-ભાગનવડે હજારો ઘટ-
ભાગનો ૩૦ છે તે નિશ્ચય તપ-રૂપ કલ્પવૃક્ષનું જ ફલ છે ॥૯॥

અનિઆણસ્સ વિહિણ, તપસ્મ તપિઅસ્સ કિં પસસામો ॥

કિઅહ જેણ વિણાસો, નિકાહયાણ પિ કમ્મારે ॥ ૧૦ ॥

ભાવાર્થ — જનાવડે નિકાચિત કર્મોનો પણ ક્ષવસ કરી
શકાય છે એવા યથાનિધ નિયામી રહિત વિધિપૂર્વક કરેલા
તપની અમે કંટલી પ્રશ્ન સા કરીએ ? ॥ ૧૦ ॥

અહરુકર-તપમારી, જગગુરુણા કન્હપુન્હિણ તયા ॥

વાહરિઓ મો મહપ્પા, સમરિજઓ હઢણકુમારો ॥ ૧૧ ॥

ભાવાર્થ — અહાર હજાર મુનિઓમાં અતિ દુઠ્ઠર તપ
કરના કયા માણુ છે ? એમ કૃષ્ણે, એમના પૂછ્યે છતે શ્રી
નેત્રિ-પ્રભુએ જે મહાશયને વળાણ્યા તે મહાત્મા હઢણકુમર
(સદાય) સ્મરણીય ૪ ॥ ૧૧ ॥

પહિવિવસ મત્તજણે, હણિહણ[વહિહણ]મહિયવીરજિણદિરસા

દુમ્મામિગ્ગહ નિરઓ, અજ્જુણઓ માલિઓ સિદ્ધો ॥ ૧૨ ॥

ભાવાર્થ — પ્રતિદિવસ (ભૂતાવેશથી) સાત સાત જણ
મવ કેજીને એવડે વીર પ્રભુ પાસે દીક્ષા લીધી અને જે ધોર
દુઠ્ઠર અભિશદ્ધ પાળવામાં ઉજમાલ થયો તે અર્જુનમાલી મુનિ
મિદિવસ પામ્યા ॥ ૧૨ ॥

નદિસરરુઝગેસુ વિ, સુરગિરિસિહરેવિ ઇગફાલાય ॥

ઝઘાચારણમુણિણો, ગચ્છન્તિ તરપ્પભાવેણ ॥ ૧૩ ॥

ભાવાર્થ — નદીશ્વર નામના આઠમા દ્વીપે તથા રુચક નામના તેરમા દ્વીપે તેમજ મેરુપર્વતના શિખરો ઉપર એક ફાલે ઠગી જ ઘાચારણ અને વિઘાચારણ મુનિઓ તપના પ્રભાવે જર્ઘ શકે છે ॥ ૧૩ ॥

સેણિયપુરઝો જેસિં, પસસિઝ સામિણા તવોરુ ॥

તે ધન્નાધન્ન મુણી, દુન્હરિ પસુતરે પચ્ચા ॥ ૧૪ ॥

ભાવાર્થ — શ્રેષ્ઠિક શાન્તની પાસે વીર પરમાત્માએ જેમનું તપોભવ વળાણુ હતું તે ધન્નેા મુનિ (શાલિભદ્રના બનેલી) અને ધન્ના કાકદી એ બંને મુનિઓ અર્પાર્થસિદ્ધિ વિમાને ગયા ॥૧૪॥

મુણિઉણ તર સુદરીકુમરીય અવિલાણિ અણવડય ॥

મઢ્ઠિ વાસ સહસ્સા, મળ કરસ ન કપણ દિઝય ॥ ૧૫ ॥

ભાવાર્થ — ઋષભદેવસ્વામીની પુત્રી સુદરીએ સાઠ હજાર વર્ષ પર્થ ત કાયમ આગિલ તપ કર્યો તે સાભાગી કહો કેાનું હૃદય ન કપે ? ॥ ૧૫ ॥

ઝ વિદિઝમવિલતર, વારમવરિમાઙ શિવકુમારેણ ॥

ત દહુ જમુરુવ, મિઠ્ઠહઙો કોણિઝો રાયા ॥ ૧૬ ॥

ભાવાર્થ — પૂર્વ ભવમા શિવકુમારે બાર વર્ષ પર્થ ત જે આગિલ તપ કર્યો હતો તે જ જૂકુમારનું અદ્ભુત રૂપ દેખીને શ્રેષ્ઠિકરાજ વિસ્મય પામ્યા હતા, ॥ ૧૬ ॥

જિણકપ્પિઝ પરિહારિઝ, પઢિમાપઢિવઘલદયાઈણ ॥

મોઝણ — જાઓ વહુ તવગવ્વ ॥ ૧૭ ॥

ભાવાર્થ—અનકલ્પ, પરિહાસવિશુદ્ધ, પ્રતિમાપ્રતિપક્ષ અને યથાલક્ષી તપસ્વી સાધુઓના તપનુ સ્વરૂપ સાબલીને ધીમે કોણ તપનો અર્થ કરે ? ॥ ૧૭ ॥

માસદ્-માસસ્વયંઓ, બલમદો રુચ્ય પિન્દુ ત્રિસ્તો ॥

સો જયંત રત્નવાસી, પદ્મિવોદિત સાવયમહસ્તો ॥ ૧૮ ॥ ૧

ભાવાર્થ—અતિ રૂપવત છતાં વિરક્ત થઈ અનુષ્ઠમા વખી જેણે હજારો વનવાસી જનવરોને (સિદ્ધાંતિ) પ્રતિ-ષ્ઠાધ્યા છે અને માસ, અર્ધમાસની તપસ્યા કરતા તે બલમદ્ધ મુનિ જયવતા વર્તે ॥ ૧૮ ॥

ધરહરિઞ્ઞધર ફલહલિઞ્ઞ-માયર ચલિય સયલકુલસેલ ॥

જમવાસીવય વિન્દુ, સઘનં ત તરસ્સ ફલ ॥ ૧૯ ॥

ભાવાર્થ—શ્રી સઘનુ કદ નિવારણ કરવા માટે (વિશ્વ કુમારે લક્ષ યોજન પ્રમાણ રૂપ વિકુન્થુ) ત્યારે પૃથ્વી કપાય માન થઈ, સાગર જલ હલ્યા-કલોલ થયા, અને દ્વિભવતાદિક પર્વતો ચલાયમાન થયા (અને છેવટે શ્રી સઘનુ રક્ષણ કર્યું) તે સર્વ તપનુ જ ફલ બાળુ ॥ ૧૯ ॥

કિં વહુળા મણિણ, જ વસ્મતિ વદતિ વચ્ચતિ સુદાહ ॥

દીસતિ (તિદુઞ્ઞ) મરણ મજ્ઞે, તથ્ય તવોન્નારણ ચેત ॥ ૨૦ ॥

ભાવાર્થ—બહુ કહેવાથી શું ? જે કોઈને કોઈ પણ પ્રકારે કોઈ પણ ઠેકાણે ત્રિભુવન મધ્યે મુળ-સમાધિ પ્રાપ્ત થાય છે ત્યાં સર્વત્ર (બાહ્ય-અભ્યંતર) તપ જ ઠાવ્યરૂપ છે, એમ ચોક્કસ સમજવું અને તેનું આરાધન કરવા યથાવિધ ઉપમ સેવવો ॥ ૨૦ ॥

॥ श्रीतपोऽष्टकम् ॥

(જ્ઞાનઆર અષ્ટક-૩૧ સુ)

પરમ ઉપગારી મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી મહારાજ
કૃત શ્રી જ્ઞાનસાર અષ્ટકો પૈકી શ્રી તપ નામનું અષ્ટક આ
રીતે જણાવે છે —

જ્ઞાનમેવ ધુષા પ્રાહુઃ કર્મણાં તાપનાત્તપ' ॥

તદામ્યન્તરમેવેષ્ટ નાહ્ય તદુપચૃદ્ધકમ્ ॥ ૧ ॥

સાવાર્થ — કર્મને તપાવનાર હોવાથી પડિત પુરુષો
જ્ઞાનને જ તપ કહે છે અને અભ્યતર તથા બાહ્ય છે ભેદ
છે, અને બાહ્ય તપ તે અભ્યતર તપને વધારનાર છે ॥ ૧ ॥

આનુશ્રોતસિકી વૃત્તિર્વાતાના સુસ્વશીલતા ॥

પ્રાતિશ્રોતમિકી વૃત્તિર્જ્ઞાનિના પરમ તપ ॥ ૨ ॥

સાવાર્થ — બાહ્યકોની આનુશ્રોતસિકી (જેમ પ્રવાહ ચાહે
તેમ) વૃત્તિ-સુખશીલતાવાળી છે અને જ્ઞાનજ્યોની પ્રાતિશ્રોત
સિકી-વૃત્તિ (પ્રવાહની સામે જવું તે) તે પરમ તપ 'છે ॥ ૨ ॥

ધનાર્થિના યથા નાસ્તિ, શીતાતપાદિદુ મહમ્ ॥

તથા મવવિરક્તાના, તત્ત્વજ્ઞાનાર્થિનામપિ ॥ ૩ ॥

સાવાર્થ — ધનના અર્થિજ્ઞોને જેમ કડી, તાપાદિ સહન

કરવું એ ભારી નથી તેમ સસારથી વિરક્ત તત્ત્વજ્ઞાનીઓને તપ કરવો દુ સહ્ય નથી ॥ ૩ ॥

સદુપાયપ્રવૃત્તાનામૃતપેયમધુસ્તવતઃ ॥

જ્ઞાનિનાં નિત્યમાનન્દવૃદ્ધિરેવ તપસ્વિનામ્ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થ — સદુપાયની પ્રવૃત્તિવાળા જ્ઞાની તપસ્વીઓને મેળવવા લાયક વસ્તુનું મધુરપણ હોવાથી નિત્ય તપમા આનંદની વૃદ્ધિ થાય છે ॥ ૪ ॥

इत्य च दुःखरूपत्वात्तपो व्यर्थमितीच्छताम् ॥

बौद्धाना निहता बुद्धिर्बौद्धानन्दापरिषयात् ॥ ५ ॥

ભાવાર્થ — ‘તપ એ દુઃખરૂપ હોવાથી ફાગળ છે’ એ પ્રભાણે ઇચ્છતા જ્ઞાનરૂપી આનંદનાશ થવાથી બોદ્ધોની બુદ્ધિ હણાય ગઈ ॥ ૫ ॥

यत्र ब्रह्म जिनाचारं च कयायाणां तथा हति ॥

सानुबन्धा जिनाज्ञा च तत्तपः शुद्धमिष्यते ॥ ६ ॥

ભાવાર્થ — જ્ઞાન તથા જિનપૂજા કયાયોના નાશ માટે જ સાનુબંધ (પરપરા અનુબંધને કરવાવાળા) જિનઆજ્ઞા તપ ઠહેવાય છે ॥ ૬ ॥

तदेव हि तपः कार्यं दुर्ध्यानं यत्र नो मवेत् ॥

येन योगा न हीयते क्षीयन्ते नेन्द्रियाणि च वा ॥ ७ ॥

ભાવાર્થ — તેજ તપ કરવા કે જેમા દુર્ધ્યાન ન થાય અને જે તપ કરવાપડે મન-વચન-કાયાના ચોજો તથા ઇન્દ્રિયો અણાય નહિ ॥ ૭ ॥

‘મૂલોત્તરગુણશ્રેણિપ્રાજ્ઞસામ્રાજ્યસિદ્ધયે ॥

ચાક્ષમામ્યન્તર ચેત્ય તપઃ કુર્યાન્મહામુનિઃ ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ — મૂલ શુભ તથા ઉત્તર શુભના સમૂહરૂપ મોટા સામ્રાજ્યની સિદ્ધિ માટે આવા પ્રકારનું જાણી તથા જન્ય તર તપ મુનિઓએ કરવું ॥ ૮ ॥

ક્રમા સહિત જે આહાર ઉપર નિરીક્ષણ તં તપ કહેવાય છે તેવો તપ કરવાથી આત્મશુદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે

પરમ ઉપગારી મહોદ્યાયણ શ્રી યશોવિજયણ મહારાજ તપ કોને કહેવો તેને માટે કહે છે કે —

તપસ્યાનુ શુભ્ય પ્રયોજન માત્ર એક ચિત્તની સમાધિ થાય અને સમસ્ત કર્મનો નાશ કરી, આત્માના શુભો પ્રગટ કરી નિર્વિઘ્ન એવું સ્થાન પ્રાપ્ત કરવું તે છે

શ્રી વીરભદ્ર મુનીશના વીર્યોદ્ધાસવર્ધક વિચારો

સસારમા ભ્રમતા આ જીવે સર્વ પુણ્યક્રોને ગ્રહણ કર્યા છતાં શાંત થયો નહિ માટે તપની ખાસ આવશ્યકતા છે તે માટે શ્રીવીર-ભગવાનના શુદ્ધ શિષ્ય શ્રીવીરભદ્ર-મુનિ આઉરપચરખાણુ મધ્યે ગાથા ૪૬-૫૦-૫૧ માં કહે છે કે -

સસાર-ચક્ષ્ણાલે, સર્વેરિય પુગ્ગલા મણ ચહુમો ॥

આહારિયા ચ પરિણામિત્રા ય ન યહ ગચો તર્તિ ॥૪૯॥

ભાવાર્થ — આ સસારચક્ષુભ્રમતા મેં ઘણી વખત સર્વ પુણ્યક્રો લોગવ્યા, તેમજ આહારપણે પરિણામિત્રા છતાં પણ તેનાથી તૃપ્તિ પામ્યો નહિ માટેજ તપની આવશ્યકતા છે ॥ ૪૯ ॥

તળ કેટ્ટદિ જ અગ્ની, લવણજલો વા નર્દમહસ્તેર્દિ ॥

ન હમો જીવો સકો, તિષ્ઠત કામમોગેર્દિ ॥ ૫૦ ॥

શાવાર્થ — ઘાસ તથા લાકડાવડે જેમ અગ્નિ, હવેરો નદીઓવડે જેમ સમુદ્ર તુમિ પામતો નથી તેમ આહારનિષયાદિક ઘોઘોવડે પણ આ જીવ તુમિ ધયો નહિ માટે જ તપ કરવો જરૂરી છે ॥ ૫૦ ॥

આહારનિમિત્તેણ, મચ્છા ગચ્છતિ સત્તમિ પુર્વાર્ ॥

સચિતો આહારો, ન સ્વમો મળમાપિ પરથેત ॥ ૫૧ ॥

શાવાર્થ — આહારના કારણે કરી તદુનીઓ મચ્છ માતમી નારદીએ બાધ છે, માટે સચિત આહાર મને કરી પણ પ્રાર્થના કરવા યોગ્ય નથી તેથી સચિતના ત્યાગી મહાત્માઓને તપસ્વી તરીકે ગણવામા આવે છે ॥ ૫૧ ॥

સહસ્રાનધાનિ-શ્રી મુનિમુદગ્મ્યૂરીશ્વરજીનો હિતોપદેશ -

સાથી ક્રિયા, સાચુ સયમ, નિર્મલ તપ કેને કહેવાય તેને માટે શ્રીમુનિમુદરસૂરીશ્વરજી મહારાજ અધ્યાત્મકલ્પ દુષ્કર્મ શોદ્ધમા મિથ્યાત્વાદિનિરોધ અધિકારમા દરમાવે છે કે—

કાયસ્તમાન્ન કે કે સ્પુસ્તરસ્તમાદયો યતાઃ ॥

શિવહતુક્રિયો યેષા, કાયસ્તાંસ્તુ સ્તુવે યતીન્ ॥ ૧૧ ॥

શાવાર્થ — જોકે માત્ર કાયને રોકવાથી વૃક્ષસ્તલા આદિ કેષુ કેષુ સયમી નથી?, પરંતુ જેઓની કાયા મોક્ષપ્રાપ્તિની ક્રિયાના કારણમા ઉલ્ભવત છે, એવા મુનિની અમે સ્તુતિ કરીએ છીએ ॥ ૧૧ ॥

શ્રુતિ-સયમ-માત્રેણ, શબ્દાન્ કાન્ કે ત્યજન્તિ ન ॥

ઈદાનિદેષુ ચૈતેષુ, રાગદ્વેષૌ ત્યજન્મુનિઃ ॥ ૧૨ ॥

સાવાર્થ — જ્ઞાનના સયમ માત્રથી કોણ શબ્દોને સામલ
વાતુ છોડના નથી ? પણ ઈદ અથવા અનિદ શબ્દો પર યદા
રાગદ્વેષને છોડે છે તે જ મુનિ છે ॥ ૧૨ ॥

ચક્ષુ સયમમાત્રાત્કે, રૂપાલોમાંસ્યજન્તિ ન ॥

ઈદાનિદેષુ ચૈતેષુ, રાગદ્વેષૌ ત્યજન્મુનિઃ ॥ ૧૩ ॥

સાવાર્થ — તેહદ્વિય માત્ર જીવા ચક્ષુના સયમ માત્રથી
રૂપને કોણ તજતુ નથી ? પરન્તુ ઇદ અને અનિદ રૂપોમા યદો
રાગ-દ્વેષનો ત્યાગ કરે છે તે જ સાચા મુનિ છે ॥ ૧૩ ॥

ઘ્રાણસયમમાત્રેણ, ગધાન્ ફાન્ કે ત્યજન્તિ ન ॥

ઈદાનિદેષુ ચૈતેષુ, રાગદ્વેષૌ ત્યજન્મુનિઃ ॥ ૧૪ ॥

સાવાર્થ — નાસિકાના સયમ માત્રથી (જેને નાસિકા
નથી અથવા જેને સારી નરમી વાસ આવતી નથી) કોણ
મધોનો ત્યાગ કરતુ નથી ? પણ ઇદ અથવા અનિદ મધમ્
રાગ-દ્વેષને છોડે તે મુનિ છે ॥ ૧૪ ॥

જિહ્વાસયમમાત્રેણ, રસાન્ કાન્ કે ત્યજન્તિ ન ॥

મનસા ત્યજ તાનિદાન્, યદીચ્છસિ તપઃફલમ્ ॥ ૧૫ ॥

સાવાર્થ — જીભના સયમ માત્રથી (જીભ જેરી તો જમત
વેરી) રસોને કોણ છોડતુ નથી, ખરેખર તપનુ ફલ ઇચ્છતા
હોય તો તે ઇદ રસોનો મનથી ત્યાગ કરે ॥ ૧૫ ॥

ત્વચ સયમમાત્રેણ, સ્પર્શાન્ કાન્ કે ત્યજન્તિ ન ॥
મનમા ત્યજ તાનિષાન્, યદીચ્છસિ તપઃફલમ્ ॥૧૬॥

સાવાર્થ —આમડીના સયમ માત્રથી સ્પર્શોને કોણ છોડતું નથી ? ખરેખર તપના ફલને ઇચ્છતો હોય તો ઇષ્ટ સ્પર્શોને મનપડે ત્યાગ કર ॥ ૧૬ ॥

વસ્તિસયમમાત્રેણ, વ્રજા કે કે ન વિવ્રતે ॥
મનસયમતો ઘેદિ, ધીર ! ચેત્ફલાધર્વસિ ॥ ૧૭ ॥

સાવાર્થ —મુત્રાશયના સયમ માત્રથી કોણ બ્રજાયર્થ ધારણ કરતું નથી હે ધીર ! બ્રજાયર્થના ફલની અભિલાષા હોય તો મનનો સયમ કરી તેનું પાલન કર ॥ ૧૭ ॥

આ રીતે વધુ બાણુવાની ઇચ્છાવાળાએ શ્રી અધ્યાત્મ સ્વપદ્મનો ચોદ્યો અધિકાર વિચારવો જરૂરી છે

“ તપો ધર્મની જરૂર છે.”

૧ આ આત્માને અનાદિ અનતકાળથી લાગેલ કિલ્લ
કર્મેને દૂર કરવા માટે તપો ધર્મની જરૂર છે.

૨ આશારૂપી તૃષ્ણાને છેડવા માટે તપો ધર્મની
જરૂર છે

૩ ઇન્દ્રિયોરૂપી સર્પિણીને વશ કરવા તપો ધર્મની
જરૂર છે

૪ રસનારૂપી હલાલચુને હલાલી કરતા અટકાવવાને તપો
ધર્મની જરૂર છે

૫ મનરૂપી મહંટને કબલે કરવા તપો ધર્મની જરૂર છે

૬ અતુર્ભતિથી ત્રાસ પામેલા બળ્ય આત્માઓને ભો પચમ
મતિમા જુલુ હોય તો તપો ધર્મની જરૂર છે.

૭ નારકીના અસહ્ય દુ ખો ભો ન લોમવવા હોય તો તપો
ધર્મની જરૂર છે

૮ તિર્યચપણામા પરવશથી જૂખ-તૃષ્ણા-તાપાદિ સહન
ન કરવા હોય તો તપો ધર્મની જરૂર છે

૯ મનુષ્ય બલમા મહર્દિક કે એષ્ટિ-ચકવર્તિ, રાજ-રાજે
શરાદિની સપત્તિ ભોઈતો હોય તો પણ તપો ધર્મની
જરૂર છે.

૧૦ મન્દ-લોકાનિક દેવાદિક યાવત્ સર્વાર્થસિદ્ધિ વિમાન
નતુ મુખ્ય જોઈતું હોય તો પણ તપો ધર્મની જરૂર છે.

૧૧ નિગોદાદિ નીચી જગત્તાની પ્રાપ્તિને ટોકવા માટે પણ
તપો ધર્મની જરૂર છે .

૧૨ જન્મ અને મરણનું કુળ ન લાવવું હોય તો તપો
ધર્મની જરૂર છે

૧૩ આ ભવબટવીને ઉલટીને મોક્ષરૂપી બગીચામાં
પહોંચવું હોય તો તપો ધર્મની જરૂર છે .

૧૪ આ સસારરૂપ સમુદ્રથી તરવું હોય તો જહાજ
સમાન તપો ધર્મની જરૂર છે

૧૫ શરીર અને આત્માને જુદા કરવા હોય તો તપો
ધર્મની જરૂર છે

૧૬ જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્રની વિશુદ્ધિ કરવી હોય તો તપો
ધર્મની જરૂર છે .

૧૭ કોષાદિક ચતુર્થોને નાશ કરવા શસ્ત્ર-સમાન તપો
ધર્મની જરૂર છે.

૧૮ ભવરૂપી કૂવામાંથી નીકળવું હોય તો રત્નજ્યુ સમાન
તપો ધર્મની જરૂર છે . . . . .

૧૯ કાલરૂપી રાક્ષસથી જ્યાંની અવિધ્મસ્થાને પહોંચવું
હોય તો, તપો ધર્મની, જરૂર છે

૨૦ સર્વ સ્વર્ગ પ્રકારે સધમ માર્ગની આરાધના કરનારને તપો
ધર્મની જરૂર છે

- ૨૧ આ છુવે બનાદિ સસારમા બાલમરણેા વણા કર્યા હવે પડિતાદિ મરણ માટે પણ તપો ધર્મની જરૂર છે
- ૨૨ તપરૂપી તરવાર હાથમા લીધા સિવાય કર્મરૂપી શત્રુ વશ થના નથી માટે તપો ધર્મની જરૂર છે
- ૨૩ જેઓ ખાવા-પીવામા મોક્ષ માને તે મૂર્ખોના સ્વરૂપ છે માટે બુદ્ધિમાનમા ગણાવા માટે તપો ધર્મની જરૂર છે.
- ૨૪ કેઇ લવેના કર્મની નિબર્જના કરીને શાશ્વતસ્થાને પહોચવા માટે તપો ધર્મની જરૂર છે
- ૨૫ ભોગમા રહેલ આપત્તિઓના સાક્ષાત્કાર કરાવનાર તપો ધર્મની જરૂર છે
- ૨૬ આત્મિક શક્તિઓના આવિર્ભાવ માટે તપો ધર્મની જરૂર છે
- ૨૭ જડવાદના જમાનામા ત્યાગ ધર્મનું મહત્ત્વપૂર્ણ ગિયણ દેનાર તપો ધર્મની જરૂર છે

તપોધર્મ સંબન્ધી પ્રકીર્ણ

૧ સમતા સહિત કરવામા આવતા તપથી નિકાશિત કર્મને પશુ ક્ષય થઇ શકે છે તો પછી બીજા કર્મોનો ક્ષય થાય તેમ નવાઇ નથી

૨ શરૂ કરેલા તપરૂપ અગ્નિવટે અશુદ્ધ ક્ષેત્રુ છુવ-સુવદ વિશુદ્ધ થઇ શકે છે, અર્થાત્ તીવ્ર તપસેવનથી આત્મા ઉત્તમ થાય છે

૩ તીર્થ કરોએ પોતે બાહ્ય તપ મેળ્યે છે, અને તેને અશુભ લાભ બાણી બંધ્ય જનોના હિત માટે તીર્થ કરોએ તપનું મેવન કરવા ફરમાન કરેલું ॥

૪ તપથી દ્રવ્ય અને ભાવ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય છે, ભક્તિનો ક્ષય થાય છે, ભયદ્રો રોગનું નિર્મૂલન થાય કર્મનો ભૂકો થાય છે, વિદ્યાનો વિસરાલ થઇ જાય છે, ઇદ્રિયે દમન થાય છે, મગલની માલા વિસ્તરે છે, ઇષ્ટ અર્થની સિદ્ધિ થાય છે, દેવતાનું આકર્ષણ થાય છે, કામવિકાર કરમાઇ જાય છે, માટે મોક્ષના અર્થી જનોએ તપનું સેવન અવશ્ય કરવું જોઇ

૫ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાને વર્ષ ઉપરાનની અને શ્રી વાલ્મીકિ મહર્ષિએ માસ પર્યંતની અચનાદિક નિર્જલ આરતિ તપસ્થાનું સેવન કરેલ છે આ બીના આવશ્યક ર

ઉપદેશમાલાદિક શાસ્ત્રચક્રી જાણી આત્માર્થી જનોએ એ રીતે તપનુ યથાશક્તિ સેવન કરવામા અધિક આદર કરવો જોઈએ

૬ દુષ્કર તપવટે ઘન-ધાની કર્મોનો ક્ષય કરી, નિમલ કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી તીર્થકરોએ બધા જીવોના હિત માટે દ્વાદશવિધ (બાર પ્રકારના) તપનુ પ્રતિપાદન કર્યું

૭ બાહ્ય તપસેવન કરવાનુ અબ્યતર તપની પુષ્ટિ મને ભગવાને કહેલું છે

૮ વિન્યાસદિક તપો ગુણની વૃદ્ધિ વાચ તમ લક્ષ્યકર્તા બાહ્યતપનું સેવન કરવુ ત્યારે જ સાર્થકતા છે

૯ બાહ્ય તપોધર્મ-મેવનપૂર્વકનો અબ્યતર તપ દિવ્ય છે

૧૦ તપવટે અદ્ભુત મહામિદ્ધિ રિદ્ધિ-સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે

૧૧ ચિલાનિપુત્રાદિકની પરે ભવસત્તાતિનો પલ્લવ નથી

૧૨ આયબિલ તપવટે શ્રી સિદ્ધચક્રેનુ આયબિલ તપની શ્રી શ્રીપાલ મહાશયનો કુદરતી રોગ શાન્ત થાય છે અને મુવર્ણમયી ચર્મ, બીજા સાતથે કુદરતી રીતે દૂર થાય છે તપથી દૂર ગયા છે

૧૩ બ્રહ્મ-શ્રી-બાલ-ગોદ્યાદિક તપવટે જ કઠણ કર્મનો ક્ષય થાય છે અને નિમલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે

૧૪ દારિકા નગરીમા દેવાયન કર્મના દુષ્કર ઉપદેશ આયબિલાદિક તપના પ્રભાવથી દ્રોણ વડે પદ્મલક્ષ્મી થયા, અને તપ કરવામા મહા-રિદ્ધિ થયા ત્યારે પોતાનુ બલ પ્રાપ્ત થયું અને ઉપદેશો શ્રુત થયા

૧૫ મંદિરોત્તરે ભુજગીનીને ચિત્રરૂપ કરડીયામા ઠેક કરી સર્વથા ભૂખ્યા રાખવામા આવે તેા ચોડા જ વખતમા નાશ પામે છે અને નહિ અનુભવેલુ અદ્ભુત મુખ તપોધર્મથી પ્રગટે છે

૧૬ તપવટે મંદિરચદ્મન અને રાગાદિ દેવોનો પણ નિશ્ચય થાય છે

૧૭ કુશ્માઢિકથી થતી પીડા અને દુનિમિત્તાઢિકનો ક્ષય કરતાન અને મુખસપદાને મેળવી આપતાર ખરેખર મંગલ-કારી તપ જ છે

૧૮ અદ્ભુત તપના પ્રભાવવટે ચક્રવર્તીઓ પણ માગધ, વરદામ, ગંગા, સિંધુ અને પ્રભાસાધિપ દેવોના પણ માનનો જય કરી શકે છે

૧૯ હરિકેશી અને જલભદ્ર યુનિની પેઠે તપવટે દેવોનું આકર્ષણ થાય છે

૨૦ તપના પ્રભાવે દેવના પણ દાસ થઈ તપસ્વી જનોની સેવાભક્તિમા હાજર રહે છે

૨૧ રસનેન્દ્રિયદ્વારા પોષાતા અન્નાદિ પ્રાણીઓના ઉદ્ભવ કર્મ દેહદુર્ગને તણને જતા નથી, એ રીતે તેા રાગાઢિક જિલટા મજબૂત બને છે આ હેતુથી જ અનશન, જિનોદરી પ્રમુખ બાકી તપનું નિર્માણ કરેલ છે

ઉપસંહાર

અન્યની પરિસ્થિતિની મીમાને નિહાલે તે પહેલાં ‘ શ્રી વર્દમાન તપો મહાત્મ્ય ’ એ ગુણનિષ્પન્ન નામને અનુસરતું પ્રકરણ પૃ ૧૨૪ ઉપર વાચકની દૃષ્ટિપથમા પડ્યું હશે, તે પ્રકરણનું નામ “ શ્રી વર્દમાન તપો ધર્મ ” સ્મરણમા હશે, તે પ્રકરણના પ્રમગ ને પ્રકરણો એક મગ્ગમા સાકલતા અઠાઠાની જેમ આત્મા આવેલા િહાલ્યા હશે, વાચનની એક સગળી ટેવમા ટેવાયલાઓને પૂર્વપ્રમગ સ્મૃતિપટ પરથી અસે એ સંભવિત છે, માટે સ્મરણ કરવાની જરૂર છે કે તે પ્રકરણો અનુક્રમે “ આયનિલ અને શ્રીવર્દમાન તપો ધર્મનો અલેક્ષ્યાવ ” “ રસનાનુ સામ્રાજ્ય ” અને “ શ્રી વર્દમાન તપો ધર્મની વિશિષ્ટતાઓ ” એ ત્રણ છે

પૃ૦ ૧૨૪ થી પૃ૦ ૧૩૨ સુધી ચારે પ્રકરણોનું વિવેક પુરસ્કરણ અન્યવાચન શ્રી વર્દમાન તપો મહાત્મ્યના માક્ષા રક્ષા કરવા-કરાવવા માટે પૂરતું છે, એટલું જ નહિ પણ આ ચાર પ્રકરણો જ યની ગુણનિષ્પન્નતા પુરવાર કહે છે આ વાતનો સત્યતા સ્વીકારવા પહેલાં તમારા હૃદયપટ પર વિચારના વમળમા અનેકવિધ કંપનાઓ ફૂદાફૂદ કરે એ સંભવિત છે અને તેથી જ હથ પાનામા પૂરા કરી શકાય તેવા ન્યેને વિશાલ કાયમા યોજવાની જરૂર શી ?, શ્રી વર્દમાન તપો ધર્મ સિવાયના દાનાદિ ત્રણ ધર્મની અત્ર જરૂર શી ?, તપે

વિવેચનમાં રત્નત્રયીનું વિવેચન કેમ કર્યું ?; એ પ્રાસંગિક
 મૈત્ર્યાદિ ચા-ભાવનાઓ, મનુષ્ય ભવની દુર્લભતા, સહકારી
 વિભાગી વિગેરેનું વિવેચન કરીને આકરકારી રીતિએ પ્રાથમે
 ગદ્યન બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો કેમ ? આવી આવી અનેકવિધ
 ડોરી ઠપનાઓ તમારી નજર સંતુષ્ટ નૃત્ય કરી કરીને રવાના
 થઈ ગઈ હશે. રવાના થઈ ગયેલ ઠપનાઓ ફરી ફરી વાર
 બહુરૂપીના દેખાવમાં હાજરી પાડી આપી ગઈ હશે, માટે જ
 આવી ઠપનાઓના કોટડાને જમીનદોસ્ત કરવા શુક્તિશુક્ત
 સમાધાનને હૃદયમાં સ્થિર કરવું જરૂરી છે તે પ્રમાણે ‘શુભ
 શુભી વગર મગી શકતો નથી તેમ ધર્મી ધર્મ વગર રહી-
 શકતો નથી’ આ એક જ વાક્યના વિવેચન આગલ મન
 ધડત ઠપનાઓના ડોરા કોટડા નહીં શકતા નથી હવે વિચાર
 રીતે કે લાવ-લીલા-પીલા શુભીના અર્થોને કેવલ લાલ રંગ,
 લીલો રંગ કે પીલો રંગ મલતો નથી અર્થાત્ તે તે રંગના ઉમેદ
 વારને રંગવાલી ચીજો મળે છે તેવી રીતે તપોધર્મની ગોધમાં
 નિકળેલા અર્થોઓને તે તપોધર્મના આરાધકો મળે છે, પણ
 કેવલ તપો ધર્મ કોઈ જગ્યાએ મળતા જ નથી અનેકવિધ શુભ
 પ્રાપ્તિના ઉમેદવારને પણ તે શુભીદ્વારા તે તે શુભના નજરાણા
 ભેટ કરાય છે તેવી રીતે તપોધર્મના અર્થોને તપોધર્મના આરા-
 ધકદાગ તપોધર્મ આગળવાય છે. શુભના આખ્યાનમાં
 શુભીનું આખ્યાન અવરયમેવ જરૂરનું છે સાથે સાથે શુભ-શુભીનું
 એકમેકપાસ આવવોકયુ તેવી રીતે શુભીના શુભનો ઉત્કર્ષ
 કરના. આધનો પિ વિચારણાને પણ આ પ્રાથમે જરૂર આવ
 હાશ છે અને તથી જ વર્ધમાન તપોધર્મ નામના શુભથી
 શુભીને રંગી નાખનારી, શુભીના શુભને પમાડનારી, આહારની

અધાધુધીમા આત્મજ્ઞાન કરાવનારી, ઘનઘાતી કર્મ તોડાવનારી,
કેવલજ્ઞાન અપાવનારી, અને અતમા સિદ્ધિપદે પહોચાડનારી
જો કોઈ પણ શ્રેષ્ઠ સાધનરૂપ ગતિ જવાગદાર અને જોખમદા-
હોય તો મનુષ્ય ગતિ છે આ પ્રાયશ્ચિક સાધનને આ જન્યના
પ્રારભમા વર્ણવ્યું છે

‘ સકળ સૂક્ષ્મ-ગાદર એકેન્દ્રિયો, બેષન્દ્રિયો, તેષન્દ્રિયો,
ચૌરેન્દ્રિયો, પચેન્દ્રિય-નારકી, તિર્યચ્ચા, આ નિકાયના દેવો,
અકર્મભૂમિના મનુષ્યો કરતા કર્મભૂમિમા ‘સદ્કારિ સકળ
સંજોગોપૂર્વક જન્મેલા મનુષ્યની કિંમત અધિકાઅધિ- છે ’
આવી આવી યશોગાથાઓને શાસ્ત્રકારોએ ઠામ ઠામ વર્ણવેલી
છે માનવ જીવન અને સ્વાધ્યાય એ બેનો પરસ્પર સંબંધ
લોહ-પારસ જેવો સંબંધ ॥ માનવજીવનને સકળ બનાવવામા
સ્વાધ્યાય કેટલું હિતકારી છે તે અનુભવવા યોગ્ય છે અને
તેથી જ સ્વાધ્યાયલીન આત્માઓ પ્રાતઃસ્મરણીય મહોપાધ્યાય
શ્રીમદ્દશો વિજયજી મહારાજવિરચિત ગાથાઓથી શુદ્ધિત રહ-
સ્યથી પોતાના જીવનને જો રમશે તો પરમપદને હસ્ત-
કમળવત્ હાંસિગોચર કરશે—

“ રસર્વ આચારમય પ્રવચને, ભણ્યો અનુભવયોગ,
તેહથી મુની વરે મોહને, વળી અરતિ-રતિ યોગ ”
શુદ્ધનયન ગા ૧૩

૧ જુઓ આજુ મ ય પ્રશ્ન બીજુ
૨ સવાસો ગાથાનુ સ્તવન દાળ ૪ થી

“ સત્ર અક્ષર પરાવર્તના, અરસ ચેલડી ફાખી;
તામ રસ અનુભવ ચાખીએ, જિહ્વા એક છે શિવશાખી ”

શુદ્ધનયન ગા ૧૪

‘ માતવશ્વનની દુર્લભતા ’ નામના પ્રથમ પ્રકરણથી પ્રારંભ કરીને અતિમ વિભાગના સ્વાધ્યાય વિભાગ સિંધન પૂજા, પદ, વાક્યો, વચનામૃતો આદિથી નવપણવિત યનાર આત્મા શ્રી વર્ણમાન તથાધર્મના એવનમા ઐતરિયાત જનીને અદ્વકાળમા સઠળ સજોગ સામશ્રીએ મેળવી, ઘનઘાવી કમીને તોડી, ઈવન્ય દશાને અનુભવી પરમાનન્દપદના લોકતા જનો એવી કાર્તિક અભિલાષાપૂર્વક અત્ર વિરસુ છુ

શ્રી જિનકલ્યાણક યંત્ર.

કલ્યાણકના નામ તથા મંત્રાક્ષર

||મ   મંત્ર   ભૂપ   ૨૦૦૦

૧	અવન	ઠ્ઠ હ્રીં ઓં પરમેશ્વરે	નમ	
૨	જન્મ	ઠ્ઠ હ્રીં ઓં અહુતે	નમ	
૩	દીક્ષા	નાથાય	નમ	
૪	કેવળજ્ઞાન	સર્વજ્ઞાય	નમ	
૫	મોક્ષ	ધારતાય	નમ	

આ યંત્ર ગુજરાતી ચાલુ મહિના
પ્રમાણે છે

એક અવના તેથી વધારે કલ્યાણ હોય
ત્યારે કેવી ગીતે તપ કરે તો કોઠે.

૧ એક કલ્યાણ હોય ત્યારે એકામણી તપ કરવો

૨ મેં કલ્યાણ હોય ત્યારે આપબીજનો તપ કરવો

૩ તપ કરવાનું હોય ત્યારે ઉપવાસનો તપ કરવો

૪ આગ કલ્યાણ હોય ત્યારે ઉપવાસને એકામણીનો
તપ કરવો

૫ પાંચ કલ્યાણ હોય ત્યારે ઉપવાસને આપબીજનો
તપ કરવો

નોંધ — જ્યાં વધે તીર્થો આપે તો ત્યાં દિહી તથા મારવાડી
લોકોએ એક મહિના આગમ વધારીને તીર્થો સમજવી જેમ કે
ગુજરાતીમાં કારતક ૧૦ હાલ તે દિહી-મારવાડીમાં માત્ર ૭ વધે
સમજવો એવી ગતિ દરેક મહિનામાં ગમજી સેવુ

નિધિ — ૧૨ લોકસનો મયોત્સવ

૧૨ ખમાસમણ

દુહો — (ખમાસમણ આપનાનો)

પરમ પત્ર પરમેશ્વરી, પરમેશ્વર જગવાન ।

આ નિશ્ચયે જ્યાંએ નમો નમો જિનજાણી ॥ ૧ ॥

કારતક માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

ન તીર્થીનુ નામ

કલ્યાણકનુ નામ

- ૧ નારતક સુદ ૩ શ્રી સુવિધિનાથમર્વજ્ઞાય નમ
- ૨ કારતક સુદ ૧૨ શ્રી અરનાથમર્વજ્ઞાય નમ
- ૩ કારતક વદ ૫ શ્રી સુવિધિનાથ અર્હતે નમ
- ૪ કારતક વદ ૬ શ્રી સુવિધિનાથનાથાય નમ
- ૫ કારતક વદ ૧૦ શ્રી મહાવીરસ્વામીનાથાય નમ.
- ૬ કારતક વદ ૧૧ શ્રી પદ્મભુ પારગ્નાય નમ

માગશર માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

- ૭ માગશર સુ ૧૦ શ્રી અગ્નાથ અર્હતે નમ
- ૮ માગશર સુદ ૧૦ શ્રી અરનાથ પારગ્નાય નમ
- ૯ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી અરનાથ નાથાય નમ
- ૧૦ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહિનાથ અર્હતે નમ.
- ૧૧ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહિનાથ નાથાય નમ
- ૧૨ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી મહિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૩ માગશર સુદ ૧૧ શ્રી નમિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
- ૧૪ માગશર સુદ ૧૪ શ્રી સભવનાથ અર્હતે નમ.
- ૧૫ માગશર સુદ ૧૫ શ્રી સભવનાથ નાથાય નમ.
- ૧૬ માગશર વદ ૧૦ શ્રી પાર્શ્વનાથ અર્હતે નમ.
- ૧૭ માગશર વદ ૧૧ શ્રી પાર્શ્વનાથ નાથાય નમ.
- ૧૮ માગશર વદ ૧૨ શ્રી ચંદ્રભુ અર્હતે નમ
- ૧૯ માગશર વદ ૧૩ શ્રી ચંદ્રભુ નાથાય નમ.
- ૨૦ માગશર વદ ૧૪ શ્રી શીતળનાથ સર્વજ્ઞાય નમ.

પોશ માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

- ૨૧ પોશ સુદ ૬ શ્રી વિમળનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૨૨ પોશ સુદ ૬ શ્રી શાંતિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૨૩ પોશ સુદ ૧૧ શ્રી અજિતનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૨૪ પોશ સુદ ૧૪ શ્રી અભિનવન સર્વજ્ઞાય નમ
 ૨૫ પોશ સુદ ૧૫ શ્રી ધર્મનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૨૬ પોશ વદ ૮ શ્રી પદ્મપ્રભુ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૨૭ પોશ વદ ૧૨ શ્રી શીતળનાથ અર્હતે નમ
 ૨૮ પોશ વદ ૧૨ શ્રી શીતળનાથ નાથાય નમ
 ૨૯ પોશ વદ ૧૩ શ્રી રીખવદેવ પારગતાય નમ
 ૩૦ પોશ વદી ૦)) શ્રી યેયામનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

મહા માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

- ૩૧ મહા સુદ ૨ શ્રી અભિનવન અર્હત નમ
 ૩૨ મહા સુદ ૨ શ્રી વાસુપૂજ્ય સર્વજ્ઞાય નમ
 ૩૩ મહા સુદ ૩ શ્રી ધર્મનાથ અર્હતે નમ
 ૩૪ મહા સુદ ૩ શ્રી વિમળનાથ અર્હત નમ
 ૩૫ મહા સુદ ૪ શ્રી વિમળનાથ નાથાય નમ
 ૩૬ મહા સુદ ૮ શ્રી અજિતનાથ અર્હતે નમ
 ૩૭ મહા સુદ ૯ શ્રી અજિતનાથ નાથાય નમ
 ૩૮ મહા સુદ ૧૨ શ્રી અભિનવન નાથાય નમ
 ૩૯ મહા સુદ ૧૩ શ્રી ધર્મનાથ નાથાય નમ
 ૪૦ મહા વદ ૬ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૧ મહા વદ ૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પારગતાય નમ
 ૪૨ મહા વદ ૭ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ સર્વજ્ઞાય નમ

૪૩ મહા વદ ૯ શ્રી સુવિધિનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૪૪ મહા વદ ૧૧ શ્રી રીખવદેવ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૫ મહા વદ ૧૨ શ્રી મુનિસુવત સર્વજ્ઞાય નમ
 ૪૬ મહા વદ ૧૩ શ્રી યેયામનાથ અર્હતે નમ
 ૪૭ મહા વદ ૧૩ શ્રી યેયાસનાથ નાથાય નમ
 ૪૮ મહા વદ ૧૪ શ્રી વાસુપૂજ્ય અર્હતે નમ
 ૪૯ મહા વદ ૦)) શ્રી વાસુપૂજ્ય નાથાય નમ

દ્વાગણ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૫૦ દ્વાગણ સુદ ૨ શ્રી અરનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૧ દ્વાગણ સુદ ૪ શ્રી મલ્લિનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૨ દ્વાગણ સુદ ૮ શ્રી મલવનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૩ દ્વાગણ સુદ ૧૨ શ્રી મુનિસુવત નાથાય નમ
 ૫૪ દ્વાગણ સુદ ૧૨ શ્રી મલ્લિનાથ પારગતાય નમ
 ૫૫ દ્વાગણ વદ ૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૬ દ્વાગણ વદ ૪ શ્રી પાર્શ્વનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૫૭ દ્વાગણ વદ ૫ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૫૮ દ્વાગણ વદ ૮ શ્રી રીખવદેવ અર્હતે નમ
 ૫૯ દ્વાગણ વદ ૮ શ્રી રીખવદેવ નાથાય નમ

ચૈત્ર માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૬૦ ચૈત્ર સુદ ૩ શ્રી કુચુનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૬૧ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી અનંતનાથ પારગતાય નમ
 ૬૨ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી અજિતનાથ પારગતાય નમ
 ૬૩ ચૈત્ર સુદ ૫ શ્રી સભવનાથ પારગતાય નમ
 ૬૪ ચૈત્ર સુદ ૯ શ્રી સુભતિનાથ પારગતાય નમ

૬૫ ચૈત્ર સુદ ૧૧ શ્રી સુમતિનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૬૬ ચૈત્ર સુદ ૧૩ શ્રી મહાવીરસ્વામી અર્હતે નમ
 ૬૭ ચૈત્ર સુદ ૧૫ શ્રી પદ્મપ્રભુ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૬૮ ચૈત્ર વદ ૧ શ્રી કુચુનાથ પારગતાય નમ
 ૬૯ ચૈત્ર વદ ૨ શ્રી શીતળનાથ પારગતાય નમ
 ૭૦ ચૈત્ર વદ ૫ શ્રી કુચુનાથ નાથાય નમ
 ૭૧ ચૈત્ર વદ ૬ શ્રી શીતળનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૭૨ ચૈત્ર વદ ૧૦ શ્રી નમિનાથ પારગતાય નમ
 ૭૩ ચૈત્ર વદ ૧૩ શ્રી અનંતનાથ અર્હતે નમ
 ૭૪ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી અનંતનાથ નાથાય નમ
 ૭૫ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી અનંતનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૭૬ ચૈત્ર વદ ૧૪ શ્રી કુચુનાથ અર્હતે નમ

વૈશાખ માસના મુદી તથા વદીના કલ્યાણક

૭૭ વૈશાખ સુદ ૪ શ્રી અભિનંદન પરમેષ્ઠિને નમ
 ૭૮ વૈશાખ સુદ ૭ શ્રી ધર્મનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૭૯ વૈશાખ સુદ ૮ શ્રી અભિનંદન પારગતાય નમ
 ૮૦ વૈશાખ સુદ ૮ શ્રી સુમતિનાથ અર્હતે નમ
 ૮૧ વૈશાખ સુદ ૯ શ્રી સુમતિનાથ નાથાય નમ
 ૮૨ વૈશાખ સુદ ૧૦ શ્રી મહાવીરસ્વામી સર્વજ્ઞાય નમ
 ૮૩ વૈશાખ સુદ ૧૨ શ્રી વિમળનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૮૪ વૈશાખ સુદ ૧૩ શ્રી અજિતનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૮૫ વૈશાખ વદ ૬ શ્રી શ્રેયાસનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૮૬ વૈશાખ વદ ૮ શ્રી મુનિસુવ્રત અર્હતે નમ
 ૮૭ વૈશાખ વદ ૯ શ્રી મુનિસુવ્રત પારગતાય નમ

૮૮ વૈશાખ વદ ૧૩ શ્રી શાંતિનાથ અહંતે નમ
 ૮૯ વૈશાખ વદ ૧૩ શ્રી શાંતિનાથપારગતાય નમ
 ૯૦ વૈશાખ વદ ૧૪ શ્રી શાંતિનાથ નાથાય નમ
જ્યેષ્ઠ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક
 ૯૧ જ્યેષ્ઠ સુદ ૫ શ્રી ધર્મનાથ પારગતાય નમ
 ૯૨ જ્યેષ્ઠ સુદ ૬ શ્રી વાસુપૂજ્ય પરમેષ્ઠિને નમ
 ૯૩ જ્યેષ્ઠ સુદ ૧૨ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ અહંતે નમ
 ૯૪ જ્યેષ્ઠ સુદ ૧૩ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ નાથાય નમ
 ૯૫ જ્યેષ્ઠ વદ ૪ શ્રી રીખવદેવ ૫ મેષ્ઠિને નમ
 ૯૬ જ્યેષ્ઠ વદ ૭ શ્રી વિમળનાથ પારગતાય નમ
 ૯૭ જ્યેષ્ઠ વદ ૯ શ્રી નમિનાથ નરદેવ નમ

અશાઠ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક
 ૯૮ અશાઠ સુદ ૧ શ્રી મહાવીરજી અહંતે નમ
 ૯૯ અશાઠ સુદ ૮ શ્રી નેમનાથ પારગતાય નમ
 ૧૦૦ અશાઠ સુદ ૧૪ શ્રી વાસુપૂજ્ય પરમેષ્ઠિને નમ
 ૧૦૧ અશાઠ વદ ૩ શ્રી ઐયાસદેવ અહંતે નમ
 ૧૦૨ અશાઠ વદ ૧૦ શ્રી અનંતદેવ મેષ્ઠિને નમ
 ૧૦૩ અશાઠ વદ ૮ શ્રી નમિનાથ અહંતે નમ
 ૧૦૪ અશાઠ વદ ૯ શ્રી કુશુલ ૫ મેષ્ઠિને નમ

શ્રાવણ માસના સુદી તથા વદીના કલ્યાણક
 ૧૦૫ શ્રાવણ સુદ ૨ શ્રી સુમર્તિનાથ ૫ મેષ્ઠિને નમ
 ૧૦૬ શ્રાવણ સુદ ૫ શ્રી નેમનાથ અહંતે નમ
 ૧૦૭ શ્રાવણ સુદ ૬ શ્રી નેમનાથ નાથાય નમ
 ૧૦૮ શ્રાવણ સુદ ૮ શ્રી પાર્શ્વનાથ પારગતાય નમ

- ૧૦૯ શ્રાવણ સુદ ૧૫ શ્રી મુનિસુમત પરમેષ્ઠિને નમ
 ૧૧૦ શ્રાવણ વદ ૭ શ્રી ચાતિનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૧૧૧ શ્રાવણ વદ ૭ શ્રી ચદ્રપ્રભુ પારગતાય નમ
 ૧૧૨ શ્રાવણ વદ ૮ શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પરમેષ્ઠિને નમ

ભાદરવા માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

- ૧૧૩ ભાદરવા સુદ ૬ શ્રી સુવિધિનાથ પારગતાય નમ
 ૧૧૪ ભાદરવા વદ ૦)) શ્રી નેમનાથ સર્વજ્ઞાય નમ

આસો માસના સુદી તથા વદીના કટયાણુક

- ૧૧૫ આસો સુદ ૧૫ શ્રી નમિનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૧૧૬ આસો વદ ૫ શ્રી સલ્લવનાથ સર્વજ્ઞાય નમ
 ૧૧૭ આસો વદ ૧૨ શ્રી નેમનાથ પરમેષ્ઠિને નમ
 ૧૧૮ આસો વદ ૧૨ શ્રી પદ્મપ્રભુ અહુતે નમ
 ૧૧૯ આસો વદ ૧૩ શ્રી પદ્મપ્રભુ નાથાય નમ
 ૧૨૦ આસો વદ ૦)) શ્રી મહાવીરસ્વામી પારગતાય નમ

॥ ઇતિશ્રી જિનકટયાણુકાનિ મમાસાનિ ॥

શ્રી મૌન એકાદશીનું ગણણું

૧ જંબૂદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી મહાયશ સર્વજાય નમ
- ૬ ॥ સર્વાનુભૂતિ અર્હતે નમ
- ૬ ॥ સર્વાનુભૂતિ નાથાય નમ
- ૬ ॥ સર્વાનુભૂતિ સર્વજાય નમ
- ૭ ॥ શ્રીધર્માનાથાય નમ

૨ જંબૂદ્વીપે ભરતક્ષેત્રે વર્તમાન દેવીશ્રી

- ૭૧ શ્રી નમિનાથ સર્વજાય નમ
- ૧૯ ॥ મહિનાથ અર્હતે નમ
- ૧૯ ॥ મહિનાથ નાથાય નમ
- ૧૯ ॥ મહિનાથ સર્વજાય નમ
- ૧૮ ॥ અરનાથ નાથાય નમ

૩ જંબૂદ્વીપે ભરતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી સ્વયં પ્રભ સર્વજાય નમ

- ૬ શ્રી દેવશ્રુત અર્હતે નમઃ
- ૬ „ દેવશ્રુત નાથાય નમઃ
- ૬ „ દેવશ્રુત સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૭ „ ઉદયનાથ નાથાય નમઃ

૪ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી અકલ ક સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૬ „ શુભ કરનાથ અર્હતે નમઃ
- ૬ „ શુભ કરનાથ નાથાય નમઃ
- ૬ „ શુભ કરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૭ „ સમનાથ નાથાય નમઃ

૫ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે વર્તમાન ચોવીશી

- ૭૧ શ્રી બ્રહ્મેન્દ્રનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૧૯ „ ગુણનાથ અર્હતે નમઃ
- ૧૯ „ ગુણનાથ નાથાય નમઃ
- ૧૯ „ ગુણનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૧૯ „ ગાગિકનાથ નાથાય નમઃ

૬ ધાતકીખંડે પૂર્વભરતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી સમ્રતિ સર્વજ્ઞાય નમઃ
- ૬ „ મુનિનાથ અર્હતે નમઃ

- ૬ શ્રી મુનિનાથ નાથાય નમ
- ૬ „ મુનિનાથ સર્વજાય નમ
- ૭ „ વિશિષ્ટનાથ નાથાય નમ

૭ પુષ્કરવરદ્વીપે પૂર્વભરતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી મુમુદુનાથ મર્વજાય નમ
- ૬ „ વ્યક્તનાથ અર્હતે નમ
- ૬ „ વ્યક્તનાથ નાથાય નમ
- ૬ „ વ્યક્તનાથ સર્વજાય નમ
- ૭ „ કલાગત નાથાય નમ

૮ પુષ્કરવરદ્વીપે પૂર્વભરતે વર્તમાન ચોવીશી

- ૭૧ શ્રી અરણ્યવાસ મર્વજાય નમ
- ૧૯ „ યોગનાથ અર્હતે નમ
- ૧૯ „ યોગનાથ નાથાય નમ
- ૧૯ „ યોગનાથ સર્વજાય નમ
- ૧૮ „ અયોગનાથ નાથાય નમ

૯ પુષ્કરવરદ્વીપે પૂર્વભરતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી પરમ મર્વજાય નમ
- ૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ અર્હતે નમ
- ૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ નાથાય નમ
- ૬ „ શુદ્ધાર્તિનાથ મર્વજાય નમ.

૭ શ્રી નિ કેશનાથ નાથાય નમઃ ૧૬

૧૦ ધાતકી ખડે પશ્ચિમ ભરતે અંતીત ચોવીશી

૪ શ્રી મવાર્થ મર્વજાય નમઃ ૭

૬ „ હગિભદ્ર અર્હતે નમઃ

૬ „ હગિભદ્ર નાથાય નમઃ

૬ „ હગિભદ્ર મર્વજાય નમઃ

૭ „ મગધાપિ નાથાય નમઃ

૧૧ ધાતકી૦ પશ્ચિમ ભરતે વર્તમાન ચો૦

૨૧ શ્રી પ્રયચ્છ સર્વજાય નમઃ

૧૬ „ અક્ષોભનાથ અર્હતે નમઃ

૧૬ „ અક્ષોભનાથ નાથાય નમઃ

૧૬ „ અક્ષોભનાથ સર્વજાય નમઃ

૧૮ „ મક્ષગમિ હ નાથાય નમઃ

૧૨ ધાતકી૦ પશ્ચિમ ભરતે અનાગત ચો૦

૪ શ્રી દિનરૂક્ સર્વજાય નમઃ ૭

૬ „ ધનદનાથ અર્હતે નમઃ

૬ „ ધનદનાથ નાથાય નમઃ

૬ „ ધનદનાથ મર્વજાય નમઃ

૭ „ પૌપનાથ નાથાય નમઃ

૧૩ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમભરતે અતીત ચો

- ૪ શ્રી પ્રવળ મર્વજાય નમ
- ૬ „ ચારિત્રનિધિ અર્હતે નમ
- ૬ „ ચારિત્રનિધિ નાથાય નમ
- ૬ „ ચારિત્રનિધિ સર્વજાય નમ
- ૭ „ પ્રશમગજિત નાથાય નમ

૧૪ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમભરતે વર્તમાન ચો

- ૨૧ શ્રી સ્વામી સર્વજાય નમ
- ૧૬ „ વિપરીતનાથ અર્હતે નમ
- ૧૬ „ વિપરીતનાથ નાથાય નમ
- ૧૬ „ વિપરીતનાથ મર્વજાય નમ
- ૧૮ „ પ્રસાદનાથ નાથાય નમ

૧૫ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમભરતે અનાગત ચો.

- ૪ શ્રી અવટિતનાથ સર્વજાય નમ
- ૬ „ ભ્રમણેન્દ્રનાથ અર્હતે નમ
- ૬ „ ભ્રમણેન્દ્રનાથ નાથાય નમ
- ૬ „ ભ્રમણેન્દ્રનાથ મર્વજાય નમ
- ૭ „ નકપભયદ્ર નાથાય નમ

૧૬ વૃંદાવતીપે ઐરવતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી દયાત સર્વજાય નમ

૬ શ્રી અભિન દનનાથ અર્હતે નમઃ

૬ „ અભિન દનનાથ નાથાય નમઃ

૬ „ અભિન દનનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ „ ગ્નેશનાથ નાથાય નમઃ

૧૭ જંબૂદ્વીપે ઐરવતે વર્તમાન ચોવીશી

૨૧ શ્રી શ્યામકોટ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૮ „ મરુદેવનાથ અર્હતે નમઃ

૧૯ „ મરુદેવનાથ નાથાય નમઃ

૧૯ „ મરુદેવનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૧૮ „ અતિપાર્શ્વ નાથાય નમઃ

૧૮ જંબૂદ્વીપે ઐરવતે અનાગત ચોવીશી

૪ શ્રી નદિપેણુ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ „ ત્રતધરનાથ અર્હતે નમઃ

૬ „ ત્રતધરનાથ નાથાય નમઃ

૬ „ ત્રતધરનાથ સર્વજ્ઞાય નમઃ

૭ „ નિર્વાણનાથ નાથાય નમઃ

૧૯ ધાતકીખંડે પૂર્વ ઐરવતે અતીત ચોવીશી

૪ શ્રી મૌદર્ય સર્વજ્ઞાય નમઃ

૬ „ ત્રિવિક્રમનાથ અર્હતે નમઃ

૬ „ ત્રિવિક્રમનાથ નાથાય નમઃ

૬ શ્રી ત્રિવિક્રમનાથ મર્વજાય નમ

૭ ॥ નન્મિહનાથ નાથાય નમ

૨૦ ધાતકીખ ડે પૂર્વઐરવતેવર્તમાન ચો

૦૧ શ્રી ખેમ ત મર્વજાય નમ

૧૬ ॥ મ તોપિતનાથ અર્હતે નમ

૧૮ ॥ મ તોપિતનાથ નાથાય નમ

૧૯ ॥ મ તોપિતનાથ સર્વજાય નમ

૧૮ ॥ ઝામનાથ નાથાય નમ

૨૧ ધાતકીખ ડે પૂર્વઐરવતેઅનાગત ચો

૪ શ્રી મુનિનાથ સર્વજાય નમ

૬ ॥ ચ દ્રઢાહ નાથાય નમ,

૬ ॥ ચ દ્રઢાહ અર્હત નમ

૬ ॥ ચ દ્રઢાહ સર્વજાય નમ

૭ ॥ દિક્ષાદિત્ય નાથાય નમ

૨૨ પુઠ્ઠરાઈ પૂર્વઐરવતેઅતીત ચોવીશી

૪ શ્રી અટાહિક સર્વજાય નમ

૬ ॥ વણિક્નાથ અર્હતે નમ

૬ ॥ વણિક્નાથ નાથાય નમ;

૬ ॥ વણિક્નાથ સર્વજાય નમ

૭ ॥ ઉદયનાથ નાથાય નમ:

૨૩ પુઠ્ઠરાજ્યે પૂર્વઐરવતેવર્તમાન ચોવીશી

૦૧ શ્રી તમોકદ સર્વજાય નમ

૧૯ „ માયકાક્ષ અર્હતે નમ

૧૯ „ સાયકાક્ષ નાથાય નમ

૧૯ „ સાયકાક્ષ મર્વજાય નમ

૧૯ „ ક્ષેમતનાથ નાથાય નમ

૨૪ પુઠ્ઠરાજ્યે પૂર્વઐરવતેઅનાગત ચોવીશી

૪ શ્રી નૈર્વાણિક સર્વજાય નમ

૬ „ રવિરાજ અર્હતે નમ

૬ „ રવિરાજ નાથાય નમ

૬ „ રવિરાજ સર્વજાય નમ.

૭ „ પ્રથમનાથ નાથાય નમ

૨૫ ધાતકી૦ પશ્ચિમઐરવતે અતીત ચો

૪ શ્રી પુરુરવા સર્વજાય નમ

૬ „ અવબોધ અર્હતે નમ

૬ „ અવબોધ નાથાય નમ.

૬ „ અવબોધ સર્વજાય નમ

૭ „ વિક્રમેન્દ્ર નાથાય નમ

૬ ધાતકીખંડેપશ્ચિમઐરવતેવર્તમાન ચો

૨૧ શ્રી સુશાંતિ સર્વજાય નમ

- ૧૯ શ્રી હૃદયેવ અર્હતે નમ
 ૧૯ „ હૃદયેવ નાથાય નમ
 ૧૯ „ હૃદયેવ સર્વજાય નમ
 ૧૯ „ ન દિકેશ નાથાય નમ

૨૭ ધાતકીખ ડે પશ્ચિમઐરવતે અનાગત ચોવીશી

- ૪ શ્રી મહામૃગેન્દ્ર સર્વજાય નમ
 ૬ „ અરોચિત અર્હતે નમ
 ૬ „ અરોચિત નાથાય નમ
 ૬ „ અગોચિત સર્વજાય નમ
 ૭ „ ધર્મેન્દ્રનાથ નાથાય નમઃ

૨૮ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમ ઐરવતે અતીત ચોવીશી

- ૪ શ્રી અશ્વત્થ હ સર્વજાય નમ
 ૬ „ કુટિલક અર્હતે નમ
 ૬ „ કુટિલક નાથાય નમ
 ૬ „ કુટિલક સર્વજાય નમ
 ૭ „ નિમ્બાન નાથાય નમ

૨૯ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમ ઐરવતે વર્તમાન ચૌવીશી

- ૧૧ શ્રી નદિકેશ સર્વજાય નમ
૧૬ „ ધર્મચંદ્ર અર્હતે નમ
૧૬ „ ધર્મચંદ્ર નાથાય નમ
૧૬ „ ધર્મચંદ્ર સર્વજાય નમ
૧૮ „ વિવેકનાથ નાથાય નમ

૩૦ પુષ્કરવરદ્વીપે પશ્ચિમ ઐરવતે અનાગત ચૌવીશી

- ૪ શ્રી કલાપક મર્વજાય નમ
૬ „ વિમોમ અર્હતે નમ
૬ „ વિસોમ નાથાય નમ
૬ „ વિસોમ મર્વજાય નમ
૭ „ અરણ્યનાથ નાથાય નમ

વિધિ — માગશર સુદ ૧૧ ના દિવસ પોષઘ કૃતી સાવધ બાપા નદી બોલવા માટે મૌન ધારણ કરવું ત્રણ દેવ વદન કરવા બે વખત પ્રતિક્રમણ અથવા સામાયિક કરવા પૂજા સ્નાત્રપૂજા તથા અમાસમણ્યાદિ વિધિવિધાન કરી સમ્યક્ત્વે યજ્ઞ કરવી

॥ ધૃતિ મૌન એકાદશી વ્રત વિધિ નમામ ॥

—શ્રી આનન્દ-ચન્દ્ર-કિરણવલી—

પ્રાન ૩૫ પીર પૂજાપાદ આગમોદ્દાર આશાપદેવેશ શ્રી
આનન્દમાગરસૂત્રીશ્વર અને યગ્મોપકારી ૫ વાસપ્રવર શ્રી
ચન્દ્રમાગ છ ગણિવગ્ના શુભ નામથી હરે યતી

આ : યમાનાની સરસ્વતી ની સ ૨૪૧૬ વિ સ ૧ ૮૬ ઈ સ
૧૮૪૩ ના રાજ ખગ્ગત મુકને થઈ આ મંચમાતાનુ પ્રથમ કિલ્લ
શ્રી બ્રહ્મ યોગવિદિ નામનો મંચ કાકેન સાઈડમા બહાર પડત
છે આ મંચનો સદૃષ્ટાન શ્રગાનુભવર નો વિશેષ પ્રમાણમા કરતા દોવાથી
મુનિશ્રી દેવમાગછ મુનિશ્રી રવે પ્રસારેછ તમા મુનિશ્રી દીપ્તિમાગછ
મુનિવરાના ગણિત તમા ૫ વાસ ૧ સમપદ્ય નિમિત્તે બેઠ આપવા નિરાકર
હતુ આ : ય શ્રી ચંચમન તીર્થ તપામચ્છ મેન મધના મુખ્ય આ
વાનોની આર્થિક સહાયથી પ્રકાશન કરેલો છે અગી વર્ષ લગભગના આનમા
અ : યમાનાના દ્વિતી કિલ્લ તરીકે શ્રી વચ્ચ આન તપોમહાર્દેવ
નામના : ય બહાર પડે છે

પૂ આ વીધો નિલક્રોછની પ્રશિષ્ટા તપોમહાર્દેવના શ્રી તીર્થશ્રીછની
શ્રી વર્જમાનવતો ધર્મની ૧૦૦ મી આવીના પાસપા નિમિત્તે બે આપવા
આ ૧ યની આકનો નકવ નીચેના માનવતા શુદ્ધિને ખીદીને અમા :
શુભ કાચમા પ્રાશાદન આપેલું છે આ ૧૦ તો મદારથ ૧ રમા અરાક
મદ નાનાર બેઠિ માલેકલાન મનમુખમાઈ સપચીના ધર્મપત્ની સૌમાગ્ય
લઈમી અમ તમા તમા રવ બેઠિ જમના રાજ બ્રહ્માદના ધર્મપત્ની માલેક
બહેન અમ તમા

રવ તલકલાવ નગીન રતના પુત્ર્ય રમણાર્થ લેમના ધર્મપત્ની મુગ દ્ર
બહેન દ્ર સુધવી નગીરદાસ કરમચદ અગેરી
જયચદ મોતીચદ કમુન (૧૫૮૫ સારી તીર્થ શ્રીછના સસારી સ્વમુતપદ)
વધીર દરીશાસ જુગદાસ (, " પિતૃપદ)
હરના શુ રથોનો અનકલુષક આમાર માની આ મંચનો વાચન
માગે સાત લેના : નો તે તપામચ્છ આગરક બની કયાલની યગ્મ
પામો એ રેક જ શુભેચ્છા

કિરણ-૧ જુદદ વાચવિદિ ૦-૪- ની દીરીટ બીડનારને બે નોકલાર છે
૨ નો વર્જમાન તો મ તમ્ય કિ ૩ ૫-૬-૦

શ્રી મન્મદેવેછ કમનીરામછની પદીના પ્રકાશ મચ્ચાતક
એછિ કમની રાજ અમરચદ રીદીનીઆ,
મન્મદરામછ માગીતાસ રીદીનીઆ